

Агляд-хроніка

парушэнняў правоў чалавека ў Беларусі ў 2002 годзе

УСТУП: АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ

У 2002 годзе ў агульным становішчы з захаваннем правоў чалавека ў Беларусі зрухаў да лепшага не адбылося. Палітыка ўладаў па-ранейшаму суправаджалася парушэннем міжнародных стандартаў ў галіне правоў чалавека і нацыянальнага заканадаўства. Найбольш істотнае пагаршэнне сітуацыі было зафіксаванае ў галіне свабоды слова і свабоды веравызнання. Сістэматычна парушаліся правы грамадзянаў на ўдзел у мірных сходах і дэманстрацыях, у саюзях і асацыяцыях, ажыццяўляўся крымінальны перасьлед па палітычных матывах, засталася нявырашанай праблема знікнення вядомых людзей. Адсутнасць у краіне справядлівага, аб'ектыўнага і незалежнага суда стварае перашкоды дзеля абароны парушаных правоў грамадзянаў.

Для беларускай дзяржавы правы чалавека па-ранейшаму не зьяўляюцца непарушным прынцыпам, які мусіць дамінаваць ва ўсіх праявах дзяржаўнай палітыкі. З самых высокіх трыбунаў агучваецца думка, нібыта парушэнні правоў чалавека ў краіне зьяўляюцца ўсяго толькі інфармацыйным ходам асобных палітыкаў, які робіцца дзеля аказання ціску на кіраўніцтва дзяржавы. Увага міжнародных арганізацыяў да парушэнняў правоў чалавека ў Беларусі часцей за ўсё ўспрымаецца як спроба ўмяшальніцтва ва ўнутраныя справы беларускай дзяржавы. Цікавасць да пытанняў захавання правоў чалавека, з боку Кансультацыйна-назіральнай групы Арганізацыі па бясшпецы і супрацоўніцтве ў Еўропе (КНГ АБСЕ), сталася падставай дзеля пазбаўлення магчымасці працаваць у Беларусі прадстаўніцтва АБСЕ гэтай уплывовай арганізацыі. Улады не працягнулі візы супрацоўнікам КНГ АБСЕ, што стала парушэннем ранейшых дыпламатычных дамоўленасцяў. Па гэтай прычыне ў 2002 годзе дзейнасць КНГ АБСЕ была прыпыненая.

Улады Беларусі імкунца прыхаваць унутраныя праблемы з правамі чалавека ў краіне ад міжнародных назіральнікаў. Гэта праявілася ня толькі падчас канфлікту з КНГ АБСЕ. Не былі дапушчаныя ў Беларусь міжнародныя эксперты, якія пажадалі ўзяць удзел у канферэнцыі «Міжнародныя стандарты дэмакратычных выбараў і беларускае выбарчае заканадаўства», што ладзілася ГА ПЦ «Вясна» ў сьнежні 2002 году. У парушэнне статусу знаходжання ў краіне замежных грамадзянаў былі дэпартаваныя з краіны расійскія парламентарыі Барыс Нямцоў і Ірына Хакамада.

З іншага боку, улады абмяжоўваюць права на выезд з Беларусі тых людзей, якія могуць сказаць праўду пра сітуацыю ў Беларусі. Палітвязень Андрэй Клімаў,

вызвалены ў 2002 годзе пасля чатырох гадоў зняволення, ня змог прыняць удзел у міжнародных праваабарончых канферэнцыях – яму забаронены выезд з краіны.

ПЕРАСЬЛЕД ЗА ІНШАДУМСТВА

Напэўна, ніколі за апошнія гады беларускія ўлады не вялі такога шалёнага наступу на незалежныя сродкі масавай інфармацыі: у сферы свабоды сродкаў масавай інфармацыі адбылося тое, што можна назваць «зачысткай інфармацыйнай прасторы». Барацьба са свабодай слова была распачатая яшчэ ў 2001 го-дзе, падчас кампаніі па выбарах прэзідэнта, як частка інфармацыйнай палітыкі дзеючага прэзідэнта. Аднак была надзея, што хваля рэпрэсіяў супраць журналістаў мае выключна перадвыбарчы характар. Выбары адбыліся, але ўзае-маадносіны прэсы і ўладаў у 2002 годзе не палепшыліся, а нават істотна пагор-шы-ліся. Аўтарытарны рэжым абвясціў са-праўдную вайну адзінаму кантрольнаму механізму, які хоць неяк абмяжоўваў свавольства ўлады – незалежнай прэсе.

Кіруючая адміністрацыя мэтанакіравана вынішчала ўсе незалежныя, непадкантрольныя крыніцы інфармацыі. Дзяржаўная стратэгія ў галіне прапаганды была накіраваная на стварэнне і захаванне манаполіі дзяржаўных медыяў, на вынішчэнне ўсіх альтэрнатыўных крыніцаў інфармацыі. Журналісты апынуліся пад нечуваным прэсінгам. Перасьлед іншадумства набыў сістэмны характар і суправаджаўся закрыццём газетаў, арыштамі і збіццём карэспандэнтаў, крымінальным перасьледам журналістаў і рэдактараў, звальненнямі супрацоўнікаў СМІ ў сувязі з іх перакананнямі, цензурай, неабгрунтавана вялікімі зыскамі дзяржаўных чыноўнікаў да недзяржаўных выданняў. Відавочна, што ў дадзеным выпадку мы маем справу з дэталёва распрацаванай дзяржаўнай палітыкай, якая абапіраецца, перш за ўсё, на адсутнасць у краіне справядлівага і аб'ектыўнага суда. Адной з праяваў гэтай палітыкі стала заканадаўчая забарона апублікавання ў СМІ матэрыялаў сацыялагічных апытанняў без набыцця адмысловай ліцэнзіі. Натуральна, што ліцэнзію на правя-дзеньне апытанняў па важных для грамадства праблемах выдаюць толькі тым арганізацыям, што не ставяць пад сумнеў высокі рэйтынг дзяржаўнай улады. Такім чынам, СМІ былі пазбаўленыя магчымасці пуб-лікаваць звесткі і вынікі сацыялагічных апытанняў, якія ставяць пад сумнеў падтрымку народам палітыкі прэзідэнта Лукашэнкі.

Ніколі ў Беларусі за адзін год не зачынялася столькі незалежных газетаў. Яшчэ ў 2001 годзе была зачыненая гарадзенская газета «Пагоня» – адно з самых уплывовых рэгіянальных выданняў. У 2002 годзе гэтая практыка атрымала працяг: з-за палітычнага ціску было прыпыненае выданне газетаў «Рабочы» (галоўны рэдактар асуджаны за паклёп на адрас прэзідэнта), «Наша свабода» (у сувязі з судовым

рашэннем па зыску старшыні Камітэту дзяржаўнага кантролю А.Тозіка), «Местное время», «Вольны горад» (Крычаў). З іншага боку, улады сістэматычна адмаўляюць недзяржаўным выданьням у рэгістрацыі. Было адмоўлена ў рэгістрацыі газетам «Маладзёвы веснік» (Кобрын), «Люстэрка» (Пінск), «Новы век» (Гродна), «Каложа» (Гродна) і інш.

Гучная справа аб закрыцці газеты «Наша свабода» відавочна сталася вынікам незалежнай і актыўнай пазіцыі выданьня. Рэдакцыя «Нашай свабоды» сьвядома зьмяшчала на сваіх старонках матэрыялы, якія выкрывалі карупцыю ў вышэйшых колах адміністрацыі прэзідэнта Лукашэнкі. Аднак публічнае агучваньне некаторых ценявых бакоў жыцця беларускага чынавенства, сувязяў дзяржаўных службоўцаў з бізнэсам, у тым ліку і паўкрымінальным, не магло застацца безпакараным. Выкрыццё карупцыі ў вышэйшых эшалонах улады – выключная прэагатыва прэзідэнта. Гэта абумоўлена той сістэмай, якая ўсталявалася ў галіне дзяржаўнай кадровай палітыкі: чыноўнік мае «маральнае права» на карупцыю, пакуль ён патрэбны рэжыму. Наяўнасьць кампрамату службы гарантыяй асабістай адданасьці чыноўніка існуючаму рэжыму. Калі чыноўнік «выходзіць за рамкі» альбо зьяўляецца сумнеў у ягонай лаяльнасьці – кампрамат перадаецца ў праваахоўныя органы з загадам «узорна пакараць». Гэта пацвярджаецца той схемай, якая была разыграная ў «гучных» справах дырэктараў дзяржаўных прадпрыемстваў у 2001 і 2002 гадах. У такой сістэме няма месца журналісцкім расьсьледаваньням і гучным скандалам у прэсе пра карупцыю ў дзяржапараце.

Паказальна, што зыск кіраўніка Камітэту дзяржаўнага кантролю А. Тозіка да «Нашай свабоды» быў пададзены тады, калі асабіста А. Лукашэнка заявіў пра неабходнасьць «разабрацца з асобнымі апазіцыйнымі СМІ». Адразу ж быў пададзены не падмацаваны факталагічна зыск, які надзіва апэратыўна быў разгледжаны і задаволены судом: ад моманту падачы зыску да пачатку суда прайшло пяць дзён, а само судовае паседжаньне доўжылася ўсяго дзевяць гадзінаў. Газета «Наша свабода» спыніла сваё існаваньне. Дарэчы, гэта ўжо трэцяя газета выдаўца Паўла Жука, якая ліквідуецца пад ціскам дзяржавы.

Інспіраваны дзяржаўнай адміністрацыяй канфлікт сярод заснавальнікаў газеты «Свободные новости» стаўся прычынай спынення выданьня гэтай газеты. Як адзначаюць заснавальнікі газеты, у гэтай сітуацыі Міністэрства інфармацыі зрабіла ўсё, каб выданьне было зачыненае. Адзін з сузаснавальнікаў выданьня вырашыў, што зьмена грамадзкай пазіцыі выданьня пазбавіць яго ад тых праблемаў, з якімі сутыкаюцца незалежныя СМІ. Іншыя сузаснавальнікі не падтрымалі гэткай зьмены

выдавецкай палітыкі, але Міністэрства інфармацыі РБ заўчасна абвесьціла пра сьмерць «Свободных новостей». Дзяржаўная друкарня «Беларускі дом друку» па патрабаваньні Міністэрства інфармацыі адмовілася друкаваць спадкаемцу «Свободных новостей» – газету «Свободные новости плюс», а дзяржаўная пошта адмовілася дастаўляць гэтае выданьне былым падпісчыкам «Свободных новостей».

Пасьля зьмены кіраўніцтва ў Федэрацыі прафсаюзаў Беларускай быў звольнены з працы галоўны рэдактар прафсаюзнай газеты «Беларускі час» Аляксандр Старыкевіч. Рашэньне аб звальненьні было прынятае новым старшынём ФПБ Леанідам Козікам з грубымі парушэньнямі нормаў працоўнага заканадаўства. Гэтае звальненьне зьвязанае з тым, што А.Старыкевіч падрымліваў былога старшыню ФПБ У. Ганчарыка, калі ён балатаваўся на пасаду прэзідэнта краіны. Супрацоўнікі рэдакцыі сьцьвярджаюць, што новае кіраўніцтва газеты імкнецца пазбавіцца ад старых супрацоўнікаў рэдакцыі па палітычных падставах.

У краіне створаныя няроўныя ўмовы дзеля распаўсюджаньня дзяржаўных і недзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі. Завышаныя тарыфы на распаўсюд незалежных выданьняў і зьвязаныя з гэтым фінансавыя праблемы сталіся падставай закрыцьця газэтаў «День», «Беларуская маладзёжная». У рэгіёнах Беларусі арышты распаўсюднікаў незалежнай прэсы, якія прадаюць альбо раздаюць недзяржаўныя газеты, зрабіліся сталай практыкай.

Адбываўся судовы перасьлед аўтараў публікацыяў у газетах «Белорусская деловая газета» і «Народная воля». Да адміністрацыйнай адказнасьці быў прыцягнуты выдавец газеты «Шклоўскія навіны», а абсталяваньне рэдакцыі канфіскаванае. Газета «Куцейна» з Оршы таксама пацярпела ад штрафных санкцыяў і канфіскацыі рэдакцыйнага абсталяваньня.

Дзейным сродкам ціску на прэсу ў Беларусі зьяўляецца таксама практыка вынясьленьня сродкам масавай інфармацыі папярэджаньняў з боку Міністэрства інфармацыі РБ за парушэньні патрабаваньняў заканадаўства. У 2002 годзе такія папярэджаньні атрымалі самая буйная незалежная газета «Народная воля», а таксама газета «Наша ніва». Наяўнасьць двух папярэджаньняў на працягу году можа стацца падставай дзеля судовай ліквідацыі выданьня. Таму нават адно папярэджаньне вымушае рэдакцыю карэктаваць сваю палітыку, каб пазьбегнуць новых папярэджаньняў.

Адначасова парушэньні заканадаўства і паклёпніцкія артыкулы ў дзяржаўных газетах не заўважаюцца праваахоўнымі organамі. У 2002 годзе дзяржаўныя сродкі масавай інфармацыі неаднаразова зьмяшчалі хлусьлівыя і абразлівыя матэрыялы

пра пратэстанцкую царкву. Нягледзячы на тое, што абсурднасьць гэтых матэрыялаў была відавочная, Міністэрства інфармацыі ніякім чынам не рэагавала на гэтыя факты. Найбуйнейшае дзяржаўнае выданьне «Советская Белоруссия» абвінаваціла моладзевага актывіста Аляксея Шыдлоўскага ва ўхіленьні ад выплаты аліментаў – крымінальным злачынстве, якога ён не здзяйсняў. Суд у дадзеным выпадку відавочна неаб'ектыўна адмовіў спадару Шыдлоўскаму ў кампенсацыі маральнай шкоды. Паказальна ў гэтым сэнсе матывіроўка судовага рашэння. «...Шыдлоўскі сапраўды двойчы прыцягваўся да крымінальнай адказнасці... Недакладнасьць, дапушчаная аўтарам артыкулу, а менавіта тое, што Шыдлоўскі ўхіляўся ад выплаты аліментаў, за што быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасці, ніякім чынам не зьневажае гонару і годнасці істца», – палічыў суд. Тут няцяжка заўважыць розныя падыходы судоў у справах па зысках чыноўнікаў да недзяржаўных выданьняў і ў справах па зысках звычайных грамадзянаў да дзяржаўных газетаў.

Ініцыяванае адміністрацыяй стварэнне гэтак званага «холдынгу», які аб'яднаў некалькі літаратурна-мастацкіх і публіцыстычных выданьняў, сталася прычынай масавага сыходу з гэтых часопісаў іх супрацоўнікаў і аўтараў. Гэта быў іх пратэст супраць антызаконнага ўмяшальніцтва дзяржавы ў рэдакцыйную палітыку і ўвядзеньня палітычнай і ідэалагічнай цэнзуры.

Звальненне з радыё «Юністар» журналісткі Яны Каменскай сталася прыкладам умяшальніцтва дзяржавы ў рэдакцыйную палітыку камерцыйных недзяржаўных сродкаў масавай інфармацыі. Віна журналісткі была толькі ў тым, што яна аднойчы паведаміла пра тое, як карэспандэнта «Юністар» не пусьцілі на зьезд БПСМ – пралукашэнкаўскай моладзевай арганізацыі.

Адным з найбольш жорсткіх сродкаў ціску на журналістаў, поруч з іх крымінальным перасьледам, зьяўляецца іх фізічнае зьбіцьцё. У 2002 годзе было зафіксавана некалькі такіх выпадкаў. Былі зьбітыя Генадзь Кесьнер (Радыё Рацыя), Юры Гумянюк («Пагоня»), Стас Пачобут («Навінкі»). Улады неадэкватна жорстка рэагавалі на журналісцкія акцыі салідарнасці са сваімі калегамі, што прыцягваюцца да крымінальнай адказнасці за абразу прэзідэнта РБ. Удзельнікі гэтых акцыяў неаднаразова прыцягваліся да адміністратыўнай адказнасці.

На працягу 2002 году адбываліся адключэнні і паступовае скарачэнне часу эфіру расійскіх тэлеканалаў, якія зьяўляліся для беларусь адной з самых даступных крыніцаў інфармацыі, непадкантрольнай дзяржаўнай цэнзуры. У прыватнасці, 31 жніўня быў блакаваны канал ОРТ, па якім павінна была пачацца трансляцыя фільма Паўла Шарамета «Дзікае паляваньне-2», прысьвечанага зьнікненьням вядомых

людзей у Беларусі. Такім чынам, беларуская цэнзура распаўсюдзіла свой уплыў і на вяшчаньне расійскіх тэлеканалаў на Беларусь.

Неаднаразова адбываліся затрыманьні журналістаў у сувязі з ажыццяўленьнем імі сваёй прафесійнай дзейнасьці. Журналістам здымачнай групы расійскай тэлекампаніі НТВ было вынесенае папярэ-джаньне ў сувязі з «неаб'ектыўным асьвятленьнем падзеяў 19 красавіка». Затрымліваліся журналісты, якія асьвятлялі сьвяткаваньне Дня Волі ў Менску 24 сакавіка і руйнаваньне ўладамі праваслаўнай царквы ў пасёлку Пагранічны Гарадзенскай вобласьці напрыканцы жніўня.

Такім чынам, як лічыць прэзідэнт Беларускай асацыяцыі журналістаў Жана Ліцьвіна, у краіне існуе шмат шляхоў дзеля быццам бы прававой расправы з непажаданай для дзяржавы прэсай. Любая крытыка ўспрымаецца ўладамі вельмі хваравіта і служыць падставай дзеля жорсткага прэсінгу на журналістаў. Адным з самых жорсткіх шляхоў ціску на журналістаў у 2002 годзе было прыцягненьне да крымінальнай адказнасьці.

КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ЗА КРЫТЫКУ ЎЛАДАЎ

Артыкулы Крымінальнага кодэксу 367 «Зьнявага прэзідэнта», 368 «Абразы прэзідэнта» і 369 «Зьнявага прадстаўніка ўлады» сталіся сродкамі палітычнага перасьледу як журналістаў, так і іншых грамадзянаў. Відавочна, што гэтыя артыкулы маюць выключна палітычны рэпрэсіўны зьмест, накіраваны на барацьбу са свабодай слова. Гэтыя артыкулы ўступілі ў сілу ў 2001 годзе, разам з уступленьнем у сілу новага крымінальнага кодэксу краіны. Варта адзначыць, што тым самым гонар прэзідэнта і прадстаўнікоў улады трапілі ў шэраг аб'ектаў, якія больш каштоўныя для грамадства, чымсьці гонар звычайнага чалавека. За зьнявагу прэзідэнта прадугледжанае пакараньне – да пяці гадоў пазбаўленьня волі. Адметна, што справы па артыкулах 367 і 368 зьяўляюцца справамі публічнага абвінавачаньня, гэта значыць — могуць быць узбу-джаныя нават бяз скаргі з боку пацярпелага. Сапраўды, сам прэзідэнт ніколі не прасіў узбудзіць крымінальную справу дзеля абароны яго гонару і годнасьці. Аднак гэтыя справы пастаянна ўзбу-джаліся праваахоўнымі органамі.

Неаднаразова адзначалася, што зьмест артыкулаў 367 і 368 быў адмыслова распрацаваны пад прэзідэнцкія выбары 2001 году. І сапраўды, пераважная большасьць справаў па гэтых артыкулах была ўзбуджаная ў сувязі з дзейнасьцю ў межах агітацыйнай кампаніі 2001 году. Але і па яе заканчэньні выкарыстаньне гэтых

артыкулаў у якасці падставы для палітычнага пераследу не спынілася. Зараз любая крытыка прэзідэнта альбо высокіх дзяржаўных чыноўнікаў у сродках масавай інфармацыі ці іншых публічных выступак, узгадванне заганнага для іх фактаў робіцца небяспечным для аўтараў. Гэта пагражае ня толькі велічэзным грамадзянскім зыскам (які, безумоўна, будзе задаволены неаб'ектыўным судом), але і турэмным зняволеннем як для аўтара крытычных выказванняў, так і для рэдактара, які дазволіў апублікаваць гэтае выказванне на старонках сваёй газеты.

Па названых артыкулах у 2001 і 2002 гадах прыцягнута да адказнасці 19 чалавек: журналісты, палітыкі, апазіцыйная моладзь. Але ў 2001 годзе ніводная з гэтых справаў не дайшла да суда. У 2002 годзе былі асуджаныя да крымінальнага пакарання: рэдактар газеты «Пагоня» Мікола Маркевіч і журналіст «Пагоні» Павел Мажэйка, рэдактар газеты «Рабочы» Віктар Івашкевіч, актывісты моладзевага руху «Зубр» са Шклова Міхась Кісялёў, Максім Патупчык, Алесь Паўловіч, Дзяніс Сенакосаў, Дзьмітры Шалашкаў. Паказальна, што ні па адной са справаў паводле артыкулаў 367 і 368 ня быў вынесены апраўдальны прысуд. Таксама па гэтых артыкулах былі ўзбу-джаныя крымінальныя справы ў адносінах да лідэра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі, актывісткі моладзевага руху Наталі Брэль з Рэчыцы, журналісткі Алены Панкратавай, маці паўтарагадовага дзіцяці Аксаны Новікавай з Менску. Лёс асобаў, што прыцягваліся да адказнасці па гэтых артыкулах, склаўся па-рознаму: некаторыя былі вымушаныя эміграваць за мяжу, трое атрымалі ад суда пакаранне ў выглядзе абмежавання волі, пяцёра хлопцаў са Шклова былі пакараныя штрафамі і выключаныя з навучальных устаноў. Але нельга не адзначыць і тое, што шмат у якіх выпадках узбуджэнне крымінальнай справы па артыкулах 367 і 368 было толькі сродкам дзеля шантажу і спробай спынення непажаданай для ўлады грамадзкай альбо журналісцкай актывінасці. Калі чалавека выклікаюць у пракуратуру ці КДБ па такой справе, ён ніколі ня можа быць упэўнены – ці будзе ён толькі сьведкам, альбо ёсць мэта кінуць яго за краты.

Крымінальны працэс над рэдактарам газеты «Пагоня» Міколам Маркевічам і журналістам гэтага выданьня Паўлам Мажэйкам стаў знакавай падзеяй 2002 году, справай, якая вызначыла «атмасферу» ўзаемаадносін дзяржавы з незалежнай прэсай. Журналісты, абвінавачаныя ў паклёпе і знявазе прэзідэнта, былі прызнаныя вязьнямі сумленьня. Паказальна, што ўвесну працэс над гарадзенскімі журналістамі некалькі разоў адкладаўся: суд не адважваўся распачынаць паседжанне, калі да будынка суда сьцякаліся сотні лю-дзеяў – праваабаронцаў з усёй Беларусі, айчынных і замежных журналістаў, прадстаўнікоў дыпламатычнага корпусу. Пастаяннымі

адкладаньнямі працэсу па надуманых падставах суд спрабаваў зьменшыць грамадскую значнасьць справы. Гэта было выклікана тым, што гарадзенскі суд быў пастаўлены перад дылемай: альбо ва ўсіх на вачах выносіць неправамерны вырак на падставе сумнеўных доказаў, альбо не выканаць дзяржаўны заказ і апраўдаць невінаватых журналістаў. Як трапна адзначыў Мікола Маркевіч, гэты суд быў падобны на тэатр абсурду, дзе рабіліся ўсе магчымыя захады, каб схаваць праўду.

Доказы, на якіх будавалася абвінавачаньне, былі сабраныя з парушэннямі патрабаваньняў крымінальна-працэсуальнага заканадаўства. Напрыклад, адзін з асноўных элементаў абвінавачаньня — раздрукоўка Інтэрнэт-старонкі, на якой нібыта быў зьмешчаны зьневажальны для прэзідэнта Лукашэнкі матэрыял, была зробленая без аніякага працэсуальнага афармленьня, без пратаколу агляду, без удзелу панятых. Нягледзячы на гэтыя абставіны, суд паклаў сумнеўныя доказы ў падмурак абвінаваўчага прысуду і пакараў журналістаў абмежаваньнем волі, гэта значыць — прымусовымі працамі пад кантролем дзяржаўных органаў. Месца адбыцьця пакараньня не было вызначанае ў судовым прысудзе, але звычайна гэты від пакараньня выконваецца па месцы жыхарства асуджанага. У выпадку гарадзенскіх журналістаў улады вырашылі зрабіць пакараньне яшчэ больш жорсткім — Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка былі адпраўленыя адбываць пакараньне ў іншы рэгіён краіны. Высылка Міколы Маркевіча адбылася з парушэннямі правілаў адбыцьця гэтага віду пакараньня: згодна з палажэньнем, асобы, што маюць непаўнагадовых дзяцей, мусяць адбываць абмежаваньне волі ў населеным пункце сталага жыхарства.

Спробы абскардзіць судовы вырак у вышэйшай інстанцыі ня мелі плёну, нягледзячы на відавочныя парушэньні нормаў крымінальнага працэсу судом першай інстанцыі. Напрыклад, касацыйная інстанцыя не палічыла падставай дзеля адмены прысуду тое, што паказаньні абвінавачаных запісваліся сакратаром са значнымі скажэньнямі і не на той мове, на якой яны гучалі. Тым ня менш, касацыйная інстанцыя — Гарадзенскі абласны суд — пад ціскам грамадзкасьці і відавочна з-за вялікай увагі да гэтага працэсу быў вымушаны выкарыстаць у адносінах да асуджаных журналістаў закон аб амністыі і зьменшыць тэрміны абмежаваньня волі. Згодна з канчатковым рашэньнем, Мікола Маркевіч быў асуджаны да паўтара гадоў абмежаваньня волі, Павел Мажэйка — да аднаго году абмежаваньня волі.

Падчас працэсу адзначалася, што ў адносінах да абвінавачаных гарадзенскіх журналістаў улады негалосна выкарысталі забарону на прафэсію. Гарадзенскі

гарвыканкам восем(!) разоў адмаўляў Міколу Маркевічу ў рэгістрацыі новага выданьня.

Наступным журналістам, прыцягнутым да крымінальнай адказнасці паводле артыкулаў 367 і 368 КК РБ стаў галоўны рэдактар газеты “Рабочы” Віктар Івашкевіч. Тое, што гэты працэс адбываўся ў Менску ўжо пасля вынясення прысуду Маркевічу і Мажэйку абумовіла вялікую ўвагу да яго. Аднак улады ўлічылі досьвед гарадзенскай справы і вырашылі насуперак усяму зрабіць гэты працэс зачыненым для публікі. У працэсе над Віктарам Івашкевічам была таксама заўважная пагарда ўладаў да прынцыпу прэзумцыі невінаватасці. Спадар Івашкевіч спачатку быў выкліканы да сьледчага ў якасьці сьведкі і ня мог адмовіцца ад дачы паказаньняў. Потым суд асудзіў журналіста ў тым ліку і на падставе ягоных уласных паказаньняў.

Працэс над Віктарам Івашкевічам адметны і тым, што журналіст быў абвінавачаны ў замаху на паклёп. Гэта азначае, што «паклёп-ніцкія» зьвесткі, зьмешчаныя ў газеце «Рабочы» не трапілі да чытача – наклад газеты быў арыштаваны. Такім чынам, Івашкевіч быў абвінавачаны на падставе сваіх думак пра прэзідэнта, якія суд прызнаў паклёпніцкімі і зьневажальнымі для апошняга. Гэта першы выпадак у Беларусі, калі замах на паклёп быў прызнаны злачынствам – да таго лічылася, што паклёп і зьневага адносяцца да матэрыяльных злачынстваў, то бок адказнасць за распаўсюд ілжывых зьвестак наступае толькі тады, калі гонару і годнасьці нейкай асобы сапраўды была нанесеная шкода. У гэтым працэсе беларуская юстыцыя прадэманстравала свае горшыя якасьці, наблізіўшыся па ўзроўню казуістыкі да юрыдычнай навукі Трэцяга Рэйху, якая таксама прызнавала злачынным дзеяньнем нялюбоў да А.Гітлера.

Таксама прэцэдэнтны характар справы Івашкевіча праяўляецца ў тым, што «зьневажальныя для прэзідэнта» зьвесткі пра карупцыю ў ягоным атачэньні і пра незаконны гандаль зброяй трапілі да журналіста з агульнадаступных рэсурсаў — сеткі Інтэрнэту. Такім чынам, у Беларусі спроба перадрукоўкі кампраметуючых уладу зьвестак з сусьветнага павуціньня аб’яўленая злачынствам.

Івашкевіч быў пакараны да абмежаваньня волі тэрмінам на два гады. Як і ў справе гарадзенскіх журналістаў, гэтае пакараньне было сумешчанае з высылкай апальнага рэдактара ў правінцыю.

Такі сумны досьвед выкарыстаньня артыкулаў 367 і 368 Крымінальнага кодэксу РБ выклікаў абурэньне грамадзкасьці. Беларуская асацыяцыя журналістаў выступіла з ініцыятывай аб адкліканьні з Крымінальнага кодэксу гэтых артыкулаў. Гэтая

ініцыятыва была падтрыманая тысячамі беларускіх грамадзянаў. Нават у «кішэнным» беларускім парламенце знайшліся дэпутаты, што выступалі за адмену «палітычных» артыкулаў Крымінальнага кодэксу. Аднак па-слухмяны беларускі парламент не адважыўся падтрымаць гэтую ініцыятыву і пазбавіць дзяржаву магутнага сродку крымінальнага пераследу за іншадумства. Відавочна, што згаданыя артыкулы Крымінальнага кодэксу і надалей будуць сродкам запалохвання і барацьбы з крытыкай улады. А гэта азначае, што ў грамадстве, дзе актыўна выкарыстоўваюцца падобныя артыкулы, немагчымае існаванне плюралізму думак.

ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА СВАБОДУ ВЕРАВЫЗНАНЬНЯ

2002 год быў адметны істотным пагаршэннем становішча з правамі чалавека ў галіне свабоды веравызнання. У першую чаргу гэта звязана з распрацоўкай і прыняццем новай рэдакцыі Закону Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях». Менавіта ў сферы свабоды веравызнання адбылося найвялікшае пагаршэнне нормаў заканадаўства. Сам закона-праект быў распрацаваны негалосна і недэмакратычна, без уліку думак зацікаўленых суб'ектаў. Ён выклікаў незадаволенасць пераважнай большасці рэлігійных аб'яднанняў, зарэгістраваных у Беларусі. Нягледзячы на тое, што ў Камітэт па справах рэлігіяў было накіравана некалькі соцень заўвагаў адносна тэксту закона-праекту, яны не былі ўлічаныя.

Занепакоенасць законапраектам выказвалі таксама і прадстаўнікі праваабарончых арганізацыяў. Экспертыза законапраекту, праведзеная вядучымі спецыялістамі-рэлігіязнаўцамі, выявіла, што ён супярэчыць Міжнароднаму пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах, Канвенцыі аб правах чалавека Садружнасці Незалежных Дзяржаваў, іншым міжнародна-прававым актам, ратыфікаваным Рэспублікай Беларусь. Ён скасоўвае замацаваны ў Канстытуцыі сьвецкі характар дзяржавы і абмяжоўвае правы грамадзянаў самім вызначаць сваё стаўленне да рэлігіі, замацоўвае прынцып умяшальніцтва дзяржавы ў справы веравызнання.

Натхняльнікам закону, ініцыятарам ягонага прыняцця шмат хто лічыць Беларускі экзархат Рускай праваслаўнай царквы Маскоўскага патрыярхата. Кіраўніцтва гэтай царквы неаднаразова заяўляла пра ўсебаковую падтрымку сучаснага курсу беларускага кіраўніцтва, а падчас выбарчай кампаніі фактычна ажыццяўляла агітацыю на карысць рэжыму. Менавіта гэтая царква, згодна з прэамбулай да закону, робіцца дзяржаўнай канфэсіяй у гістарычна шмаканфэсіяльнай Беларусі. У якасці прыймальных таксама абвешчаюцца каталіцкая царква, іслам, юдаізм і асобныя плыні пратэстанцкай канфесіі. Іншыя

формы веравызнання робяцца непажаданымі, на іх супрацоўнікамі Камітэту па справах рэлігіяў і нацыянальнасцяў штучна навешваецца ярлык «дэструктыўныя неакульты» і «таталітарныя секты». Такім чынам, новы закон дзеліць веравызнанні на гатункі.

Найбольш абуральнай нормай новага закону зьяўляецца палажэнне пра неабходнасць папярэдняй экспертызы рэлігійнай літаратуры. Спецыяльны экспертны камітэт будзе аналізаваць кожную рэлігійную кнігу і вырашаць, ці дазваляецца яе распаўсюдзяць на тэрыторыі Рэспублікі Беларусь. Адмова ў дазволе на распаўсюджанне рэлігійнай літаратуры ня можа быць абскарджаная ў судзе. Гэты орган цалкам выведзены з-пад грамадзкага кантролю, што стварае ўмовы дзеля поўнаўартаснай папярэдняй цэнзуры. У кампетэнцыю экспертнага органу ўваходзіць таксама цэнзура і той літаратуры, якая мае ўнутрыцаркоўны характар. Такім чынам, ня толькі ліквідуюцца ўмовы дзеля правядзення евангелізацыі альбо месіянерскай дзейнасці, але і ствараюцца перашкоды дзеля ўнутрыканфесійнага распаўсюджвання культавай літаратуры.

Забараняецца супольнае ажыццяўленне грамадзянамі рэлігійных дзеянняў без стварэння юрыдычнай асобы ў форме рэлігійнай суполкі альбо рэлігійнага аб'яднання. Гэта адразу робіць правапарушальнікамі ўсіх тых людзей, якія супольна вызнаюць сваю веру без дзяржаўнай рэгістрацыі, паколькі ў Беларусі ўстаноўленая адміністрацыйная адказнасць за дзейнасць незарэгістраваных рэлігійных арганізацый. Гэта істотна абмяжоўвае замацаваную ў Канстытуцыі Беларусі свабоду веравызнання. Да таго ж працэдура дзяржаўнай рэгістрацыі прапісаная ў законе такім чынам, што дазваляе дзяржаўным органам адмовіць у рэгістрацыі практычна любому рэлігійнаму аб'яднанню альбо суполцы. Так, падставай дзеля адмовы ў рэгістрацыі можа быць прызнанае прадастаўленне недакладных звестак пра рэлігію. У той жа час пад рэлігіяй разумеецца сьветаўспрыманне, якое грунтуецца на веры ў звышнатуральнае.

Дзяржаўным органам даецца права выносіць рэлігійным арганізацыям папярэджанні за парушэнне заканадаўства (ня толькі да-дзенага Закону, але і любых іншых падзаконных актаў, напрыклад, правілаў вядзення бухгалтарскага ўліку). Наяўнасць гэтых папярэджанняў можа стаць падставай дзеля судовай ліквідацыі арганізацыі. Таксама суд можа ліквідаваць арганізацыю ў выпадку, калі яе дзейнасць наносіць шкоду грамадзянам. Пры гэтым неабавязкова, каб такая шкода наносілася супрацьзаконна ці бяз згоды з боку чалавека. Магчымая сітуацыя, калі дабрахвотнае выкананне вернікамі паста і адмаўленне ад некаторых відаў

ежы будзе расцэненае як негатыўны ўплыў на здароўе і стане падставай дзеля ліквідацыі арганізацыі. Да таго ж, акрамя судовай ліквідацыі, у законе замацаваная працэдура пазасудовага прыпынення дзейнасці рэлігійнай арганізацыі.

Закон падзяляе рэлігійныя арганізацыі на суполкі і аб'яднанні. Пры гэтым аб'яднанне можа быць зарэгістраванае толькі ў выпадку наяўнасці 10 суполак (кожная колькасцю ня менш за 20 вернікаў), зарэгістраваных у 1982 годзе. Гэтая норма навязвае канфесіям адзі-на магчымы варыянт структуры рэлігійнай арганізацыі, іншыя ва-рыянты зьяўляюцца недапушчальнымі. Такім чынам, калі чалавек ня можа знайсці ў горадзе 20 чалавек сваіх адзінаверцаў і зарэгістраваць рэлігійную суполку, ён пазбаўлены магчымасці паўнаважна вызнаваць сваю рэлігію, займацца культавай дзейнасцю, выконваць абрады. Гэта зьяўляецца відавочным парушэннем артыкулу 18 Міжнароднага пакту аб грамадзянскіх і палітычных правах.

Да таго ж, правам займацца выдавецкай, адукацыйнай, дабрачыннай дзейнасцю, згодна з новым законам, могуць толькі рэлігійныя аб'яднанні, а не суполкі. Таксама суполкі ня маюць права за-прасіць у Беларусь сьвятара з-за мяжы. Закон забараняе правя-дзеньне рэлігійных абрадаў па месцы жыхарства грамадзянаў нават зарэгістраваным рэлігійным арганізацыям. Пры гэтым закон дае такое вызначэнне рэлігійнага абраду, што пад яго патрапляе і вывучэнне Бібліі, і сямейныя малітвы, і чытанне рэлігійных прамоваў. Відавочна, што ў дадзеным выпадку ствараюцца ўмовы дзеля незаконнага ўмяшальніцтва дзяржавы ў сферу прыватнага жыцця. Таксама ў законе ўтрымліваецца шмат нормаў, якія ўсталёўваюць усебаковае ўмяшальніцтва дзяржаўных органаў у справы рэ-лігійных арганізацыяў і ў асабістыя рэлігійныя перакананні грама-дзянаў.

Прыняцце адыёзнага законапраекту суправаджалася пратэстамі як з боку існуючых у краіне канфесіяў, так і з боку праваабарончых арганізацыяў Беларусі і ўсяго сьвету. Некалькі акцыяў пратэсту, што адбываліся на вуліцах Менску напярэдадні разгляду закона-праекту парламентам, былі надзвычай жорстка спыненыя праваахоўнымі органамі, а іх удзельнікі былі пакараныя рознымі тэрмінамі зьнявольнення і велізарнымі штрафамі.

Свой пратэст супраць дыскрымінацыйнага закону выказалі шэраг міжнародных праваабарончых арганізацыяў, цэрквы, Сусветны кангрэс міжнароднай асацыяцыі рэлігійнай свабоды, Еўрапейскі Саюз, Злучаныя Штаты Амерыкі і іншыя суб'екты.

На Палату прадстаўнікоў падчас прыняцця закону аказваўся ціск як з боку прыхільнікаў новага закону (Адміністрацыя прэзідэнта, БЭРПЦ, структуры

выканаўчай улады, распрацоўшчыкі першапачатковага варыянту законапраекту). Парламент зпачатку адмовіўся прымаць гэты закон у другім чытаньні. Аднак потым, у парушэнне парламенцкай працэдуры, гэтае пытаньне было перагледжанае і закон быў прыняты.

Пасьля ўступленьня Закону ў сілу адразу пачалося выкарыстаньне замацаваных у ім рэпрэсіўных нормаў. Насуперак папярэднім заявам, што абмежаваньні, якія ўтрымліваюцца ў гэтым законе, будуць датычыцца «дэструктыўных неакультай» кшталту АУМ-сінрыкё, у першую чаргу рэпрэсіі абрынуліся на пратэстанцкія суполкі, Беларускаю аўтакефальную праваслаўную царкву, прадстаўнікоў усходніх рэлігіяў – вайшнаваў і прыхільнікаў Шывы «Сьвятло Кайсалы».

Негатыўныя наступствы новага закону будуць надалей павялічвацца, паколькі ён прадугледжвае абавязковую перарэгістрацыю рэлігійных арганізацыяў цягам бліжэйшых двух гадоў.

Сярод парушэнняў свабоды веравызнаньня ў 2002 годзе вылучаецца сітуацыя з будаўніцтвам у пасёлку Пагранічны Гарадзенскай вобласьці праваслаўнай царквы. Гэты будынак мусіў належаць да Беларускай праваслаўнай аўтакефальнай царквы, і на ягоную пабудову быў дадзены дазвол мясцовых уладаў. Але пасьля пабудовы асноўнай часткі будучай царквы гэты дазвол быў адазваны і вынесена пастанова пра разбурэньне будынку. На працягу некалькіх дзён адбывалася супрацьстаяньне паміж прадстаўнікамі ўлады, якія мусілі руйнаваць царкву, і жыхарамі пасёлку, якія яе баранілі. Паказальна, што рабочыя адмовіліся разбураць Божы храм і чыноўнікі былі вымушаныя выклікаць вайсковыя падразьдзяленьні. Падчас разбурэньня царквы, якое адбывалася ўначы, мясцовасьць была ізаляваная сьпецпадразьдзяленьнямі міліцыі. Пасьля разбурэньня царквы на яе сьвятара абрынуліся рэпрэсіі, і ён быў вымушаны быць хавацца па хатах сваіх прыхаджанаў.

ЗЬНІКНЕНЬНІ ВЯДОМЫХ ПАЛІТЫКАЎ І ГРАМАДЗКІХ ДЗЕЯЧОЎ

Па-ранейшаму засталася нявырашанай і праблема зьнікненьня вядомых людзей у Беларусі. Напэўна, гэта адно з самых сур'ёзных парушэнняў правоў чалавека ў нашай краіне, бо зьнікненьне грамадзкіх дзеячоў адначасова парушае цэлы комплекс правоў чалавека: тут парушаецца права на жыцьцё, права на асабістую свабоду і недатыкальнасьць, правы членаў сям'і зьніклых. Дагэтуль невядомы лёс зьніклых палітыкаў Віктара Ганчара і Юрыя Захаранкі, журналіста Дзьмітрыя Завадзкага, бізнэсоўцы Анатоля Красоўскага. Падчас судовага працэсу па справе Дз. Завадзкага так і не было выяўленае месца знаходжаньня выкрадзенага журналіста альбо ягонага цела. Як адзначаюць назіральнікі, гэты працэс так і не

назваў сапраўдных злачынцаў. Суд не прыняў да ўвагі тыя звесткі, што ўказваюць на датычнасць да выкраданьня вядомых лю-дзеі вышэйшых службовых асобаў дзяржавы. У прыватнасці, не былі прынятыя да ўвагі сьведчанні пра існаваньне ў краіне спецпадразьдзяленьняў, гэтакзваных «эскадронаў сьмерці», якія займаюцца фізічным вынішчэньнем палітычных апанентаў рэжыму.

Працягваюцца перасьлед тых, хто прыцягвае грамадскую ўвагу да праблемы зьнікненьня вядомых людзей. Асуджаны на паўтары гады турмы з адтэрміноўкай адвакат сям'і Дз.Завадзкага Ігар Аксёнчык, які заяўляў пра датычнасць Генеральнага пракурора РБ Віктара Шэймана да палітычных зьнікненьняў. Вымушаныя эміграваць важныя сьведкі па гэтай справе генерал-маёр М. Лапацік і палкоўнік А. Алкаеў, эмігравалі сьледчыя пракуратуры, якія займаліся расьсьледаваньнем гэтай справы і некаторыя родныя зьніклых. Улады адмаўляюцца даваць жонкам зьніклых канкрэтную інфармацыю пра вынікі сьледзтваў па гэтых справах. Падчас акцыяў “Ланцуг неабыхавых людзей” у розных гарадах краіны неаднаразова адбываліся затрыманьні іх удзельнікаў, якія потым караліся адмі-ністратыўнымі штрафамі і арыштамі да 15 сутак. У 2002 годзе грамадзкія аб'яднаньні і праваабаронцы супольна са сваякамі зьніклых асобаў уздымалі праблему палітычных зьнікненьняў на міжнародным узроўні.

У 2002 годзе зьнік лідэр віцебскай арганізацыі «Контур», адзін з кіраўнікоў мясцовай філіі Партыі БНФ Юрась Корбан. На думку ягонай маці, гэтае зьнікненьне палягае ў адным рэчышчы з іншымі па-літычнымі зьнікненьнямі ў Беларусі. Маці спадара Корбана не сумняваецца, што зьнікненьне яе сына наўпрост звязанае з ягонай грамадзкай актыўнасьцю. Як і ў іншых выпадках, органы сьледзтва бязьдзейнічаюць.

На жаль, дзяржава не выконвае сваіх абавязкаў па пошуках зьніклых. Праваабарончыя і іншыя грамадзкія арганізацыі прыцягваюць увагу да гэтай праблемы, спрабуюць правесці альтэрнатыўнае расьсьледаваньне, але гэта малаэфектыўна ў варунках, калі дзяржаўныя органы зацікаўленыя ў прыхаваньні сапраўдных абставінаў зьнікненьняў. У 2002 годзе праблема зьніклых была паднятая на парламенцкі ўзровень: быў зроблены дэпутацкі запыт да Генеральнага пракурора РБ Віктара Шэймана, але ягоны адказ не ўнёс нічога новага ў гэтую справу.

ПАЛІТЫЧНЫЯ РЭПРЭСІІ

Крымінальны перасьлед палітычных дзеячоў і іх родных таксама заставаўся сур'ёзнай праблемай для беларускага грамадства. Так, сям'я былога прэм'ер-міністра Міхаіла Чыгіра, аднаго з удзельнікаў мінулагадняй кампаніі па выбарах

прэзідэнта, па-ранейшаму заставалася пад прэсам з боку ўладаў. Асуджаны сын Міхаіла Чыгіра, які быў абвінавачаны ў крадзяжы аўтамабіляў. Па некаторых прыкметах, гэтая справа была інспіраваная ўладамі з мэтай помсты дзеячу апазіцыі за ягоную палітычную актыўнасць. Сам Міхаіл Чыгір асуджаны на тры гады пазбаўленьня волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмасці.

Засталіся непакаранымі і тыя супрацоўнікі КДБ, якія давалі да самагубства ўдзельніка моладзевага руху «Зубр» Андрэя Зайцава з Гомелю. Вядомае прозьвішча супрацоўніка КДБ, які аказваў ціск на маладога чалавека. Існуюць стужкі аўдыёзапісу размоваў, падчас якіх супрацоўнікі спецслужбаў шантажавалі Андрэя Зайцава, патрабуючы ад яго згоды на супрацоўніцтва. Нягледзячы на гэта, крымінальная справа была спыненая.

Можна палічыць пазітыўным момантам вызваленне ў 2002 годзе з турмы палітычнага вязня, дэпутата Вярхоўнага Савету 13-га склікання Андрэя Клімава, які адсядзеў у турме 4 гады. Яго называлі асабістым ворагам Лукашэнкі. Але гэтае вызваленне не зьяўляецца сведчаннем добрай волі дзяржаўных уладаў – яно адбылося ў сувязі з чарговай амністыяй. Клімава вызвалілі, але і зараз у Беларусі за кратамі знаходзяцца зняволеныя па палітычных матывах. Да іх ліку адносяцца асуджаныя за зьнявагу прэзідэнта журналісты Мікола Маркевіч, Павел Мажэйка, Віктар Івашкевіч, а таксама гомельскі ўрач-навукоўца Ю. Бандажэйскі, які даказваў заганнысць дзяржаўнай палітыкі ў дачыненні да радыяцыйна забруджаных тэрыторыяў Чарнобыльскай зоны.

Да праяваў палітычнага пераследу некаторыя наглядальнікі адносяць і арышты шэрагу кіраўнікоў буйных дзяржаўных прадпрыемстваў, што атрымалі шырокі розгалас у грамадстве. Напрыканцы 2001 году былі затрыманыя кіраўнік буйнога заводу «Атлант», былы кандыдат на пасаду прэзідэнта Леанід Калугін і кіраўнік Беларускай чыгункі Віктар Рахманько, у 2002 годзе – дырэктар Менскага трактарнага заводу Міхаіл Лявонаў, дырэктар Менскага заводу ігрыстых вінаў Міхаіл Гарадзей і шэраг іншых кіраўнікоў буйных дзяржаўных прадпрыемстваў. Супраць іх былі вылучаныя абвінавачванні ў эканамічных злачынствах. Пераважная большасць аналітыкаў схіляецца да думкі, што гэтая кампанія мае мала агульнага з антыкарупцыйнай дзейнасцю. Яна хутчэй накіраваная на нагнацьне ў грамадстве атмасферы страху. З-за туманнасці і нявызначанасці заканадаўства ніхто з дзяржаўных службоўцаў ня можа адчуваць сябе ў бяспецы. Некаторыя зьвязваюць арышты дырэктароў з іх дзейнасцю падчас прэзідэнцкай кампаніі 2001 году, калі яны не падтрымлівалі кандыдатуру Лукашэнкі. А ўтарытарны рэжым грунтуецца на

асабістай адданасці дзяржаўных службоўцаў прэзідэнту. А. Лукашэнка ня можа дараваць сваім паплечнікам ваганьняў пад час прэзідэнцкай кампаніі, паколькі для яго гэта значыць істотна пахіснуць сваё галоўнае апірышча – страх перад рэпрэсіямі. Такім чынам, гэтая «антыкарупцыйная кампанія» можа быць асабістай помстай рэжыму ў дачыненні да некаторых прадстаўнікоў эліты, якіх трэба ўзорна пакараць

Цяжка сказаць, ці сапраўды здзейснілі арыштаваныя дырэктары інкрымінаваныя ім злачынствы. Але ёсць вялікі сумнеў у тым, што суд над імі будзе шчырым і аб'ектыўным. Можна канстатаваць, што ступень іх віны была вызначаная ўжо ў момант арышту, а надалей засталася толькі выканаць некаторыя фармальнасці і вынесці судовае рашэнне. Па іроніі лёсу, гучныя справы, якія знаходзяцца «на асабістым кантролі прэзідэнта» (шматзначная фармулёўка трапна адпавядае суадносінам судовай і выканаўчай улады ў Беларусі) заўжды заканчваюцца тым прысудам, які ў дадзены момант выгодны кіруючай адміністрацыі. У межах беларускай судовай сістэмы немагчымая сітуацыя, калі блізка да ўлады кіраўнік буйнога дзяржаўнага прадпрыемства, арыштаваны і названы на дзяржаўным тэлебачанні карупцыянерам, быў бы апраўданы судом. Гэта значыла б паставіць рэжым у залежнасць ад судовай улады і тым самым абмежаваць свавольства аўтарытарнага лідэра.

Як і ў мінулых гадах, было шмат беспадстаўных затрыманьняў і арыштаў, выпадкаў палітычнага пераследу, парушаліся правы грамадзянаў на мірныя сходкі і дэманстрацыі. Незаконныя і велізарныя штрафы па-ранейшаму заставаліся спадарожнікамі буйных масавых акцыяў пратэсту. У гэтым асьпекце беларуская ўлада дэманструе ўстойлівую пазіцыю нецярпімасці да масавых выступленьняў грамадзянаў – акцыі пратэсту амаль заўсёды заканчваюцца арыштамі ўдзельнікаў. У вялікай ступені гэта абумоўлена выключна жорсткімі заканадаўчымі нормамі, якія дзейнічаюць у гэтай сферы.

Традыцыйна масавымі затрыманьмі скончылася штогадовае святаванне Дня Волі 25 сакавіка. Неабгрунтавана жорстка дзейнічалі міліцыянты пры разгоне акцыі «Так жыць нельга!» 19 красавіка. Падчас кожнай з гэтых акцыяў колькасць арыштаваных вымяралася дзясяткамі чалавек, сярод якіх было шмат непаўнагадовых. Арыштаваным падчас акцыі «Так жыць нельга!» суды адмаўлялі ў праве на адвакацкую абарону.

Факты незаконнага жорсткага альбо негуманнага абыходжаньня з удзельнікамі масавых акцыяў апазіцыі, з палітычнымі і грамадзкімі дзеячамі, зьбіцьцё палітычных апанентаў засталіся будзёнасьцю жыцця. Ахвярамі міліцэйскіх катаваньняў падчас

масавых акцыяў пратэсту сталі дзясяткі чалавек. Міліцыянты раней не прыцягваліся да адказнасці за гэтыя дзеянні, але прэцэдэнты ўжо ёсць, няхай і не па палітычных справах. Хваляваньні сталічнай міліцыі 28 сакавіка былі выкліканыя тым, што іх калегаў асудзілі за перавышэнне ўлады. Адначасова трэба адзначыць, што ў краіне адсутнічае сапраўды незалежная адвакатура. Нешматлікія адвакаты, якія бяруцца за справы з палітычным адценьнем, у сваю чаргу, рызыкуюць апынуцца пад перасьледам. Ужо згадвалася справа Ігара Аксёнчыка, які быў асуджаны да пазбаўленьня волі і выключаны з калегіі адвакатаў у сувязі з ажыццяўленьнем сваёй адвакацкай дзейнасці. Адвакаты Вера Страмкоўская і Дзьмітры Іванішка, якія прымалі ўдзел у працэсах над дзеячамі апазіцыі, апынуліся пад ціскам дзяржавы і кантралюемых адвакацкіх калегіяў. Неаднаразова праводзіліся беспадстаўныя праверкі справаў адваката Іванішкі, які выступаў абаронцам у шэрагу працэсаў, што мелі вялікі грамадзкі розгалас і былі звязаныя з парушэннямі правоў чалавека.

Менавіта палітычныя рэпрэсіі і парушэнні правоў чалавека выклікаюць павелічэнне колькасці палітычных уцекачоў з Беларусі.

НЕСПРЫЯЛЬНЫ КЛІМАТ ДЛЯ СТРУКТУРАЎ ГРАМАДЗЯНСКАЙ СУПОЛЬНАСЬЦІ

Засталося кепскім становішча няўрадавых арганізацыяў – у гэтай сферы дзейнічаюць дыскрымінацыйныя нормы заканадаўства, якія ўскладняюць стварэнне некамерцыйных арганізацыяў і абмяжоўваюць іх дзейнасць. У 2002 годзе працягваўся ціск на Саюз беларускіх пісьменьнікаў. Цэнтр падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа» з Берасьця быў ліквідаваны на падставе таго, што арганізацыя атрымала два папярэджанні з боку Упраўлення юстыцыі аблвыканкаму. Аднак змест гэтых папярэджанняў сумнеўны. Напрыклад, «Вежы» ставілі ў віну тое, што яна пісала свой паштовы адрас на беларускай мове. Таксама падставай дзеля ліквідацыі арганізацыі было тое, што ў яе бюлетэні ўзгадвалася назва незарэгістраванай арганізацыі. Арганізацыя «Грамадзянскія ініцыятывы» з Гомелю таксама адчувала на сабе перасьлед з боку мясцовых уладаў. Суд прызнаў абгрунтаванай канфіскацыю аргтэхнікі і абсталяваньня арганізацыі, якая адбылася падчас прэзідэнцкай кампаніі 2001 году.

Напрыканцы 2002 году распачалося судовае слуханьне па справе аб ліквідацыі гомельскага грамадзкага аб'яднаньня «Гарт».

Умяшальніцтва беларускай адміністрацыі ў дзейнасць Беларускай федэрацыі футболу выклікала пратэст з боку ФІФА і УЕФА. Як адзначаюць прадстаўнікі гэтых міжнародных футбольных канфедэрацыяў, тое, што адбылося на зьездзе БФФ,

можа стаць падставай дзеля выключэння Беларусі з міжнароднай футбольнай супольнасці, адлучэння Беларусі ад міжнародных спаборніцтваў.

Шэрагу грамадзкіх аб'яднанняў было адмоўлена ў рэгістрацыі, прычым падставы адмоваў часцей за ўсё не грунтаваліся на нормах закону. Напрыклад, некалькім рэгіянальным аддзяленням ГА ПЦ «Вясна» было адмоўлена ў рэгістрацыі па надуманых падставах. Да таго ж, у Беларусі дзейнічае дазваляльны прынцып рэгістрацыі грамадзкіх аб'яднанняў. Гэта значыць, што дзейнасць незарэгістраваных грамадзкіх аб'яднанняў забароненая, за такую актыўнасць устаноўленая адміністрацыйная адказнасць у выглядзе штрафу альбо арышту на тэрмін да 15 сутак.

Рэгістрацыя любога грамадзкага аб'яднання магчымая толькі пасля экспертызы з боку адмысловай дзяржаўнай Камісіі па рэгістрацыі (перарэгістрацыі) грамадзкіх аб'яднанняў. У 2002 годзе гэтая камісія доўгі час не збіралася на свае паседжанні – на працягу шасці месяцаў рэгістрацыя новых аб'яднанняў была заблакаваная. Экспертыза, якую праводзіць гэты дзяржаўны орган, па сутнасці выконвае функцыю палітычнай цензуры: камісія ацэньвае не юрыдычны бок пададзеных арганізацый рэгістрацыйных дакументаў, а палітычную мэтазгоднасць рэгістрацыі дадзенай арганізацыі. Працэдура паседжанняў камісіі не замацаваная ні ў адным нарматыўна-прававым акце. Гэтыя паседжанні адбываюцца закрыта і патаемна – падчас разгляду пытання пра рэгістрацыю асобнай арганізацыі ня маюць права прысутнічаць яе прадстаўнікі. Абскардзіць адмоўнае заключэнне камісіі ў судовых органах немагчыма. Таксама варта адзначыць, што ў 2002 годзе павялічыліся стаўкі дзяржаўнай пошліны за рэгістрацыю няўрадавых арганізацый.

Акрамя юрыдычных перашкодаў у дзейнасці няўрадавых арганізацый, паўстаюць і іншыя цяжкасці. У 2002 годзе офісы грамадзкіх аб'яднанняў, у тым ліку і ПЦ «Вясна», неаднаразова былі аб'ектамі рабаўніцтва, а таксама няўрадавыя арганізацыі неабароненыя ад правядзення незаконных вобыскаў. Вельмі часта актывісты праваабарончых і іншых грамадзкіх аб'яднанняў робяцца ахвярамі пераследу. У 2002 годзе былі затрыманыя і прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасці ў сувязі з праваабарончай дзейнасцю шэраг актывістаў ГА ПЦ «Вясна» – Алег Жлутка, Сяргей Мальчык. «Задзіночанне беларускіх студэнтаў», ліквідаванае ў 2001 годзе, сутыкнулася з тым, што на актывістаў арганізацыі аказваецца ціск па месцы вучобы, ім пагражаюць выключэннем.

Улады робяць перашкоды інфармацыйнаму асьвятленьню дзейнасці праваабарончых арганізацый. У 2002 годзе зафіксаваныя хакерскія атакі на вэб-старонкі ПЦ «Вясна» і «Хартыі-97».

Таксама актыўна ўжываецца ўмяшальніцтва ў дзейнасць палітычных партыяў – улады ствараюць юрыдычныя перашкоды (выпадак з нерэгістрацыяй Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі), праслухоўваюць тэлефоны (быў агучаны незаконны запіс размоваў лідэра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоля Лябедзькі), выносяць папярэджанні (АГП). Правы палітычных партыяў парушаліся і падчас фармавання выбарчых камісіяў па выбарах у мясцовыя Саветы дэпутатаў. Нягледзячы на тое, што сярод кандыдатаў у сябры камісіяў былі вопытныя і адукаваныя людзі, органы выканаўчай улады ўключылі ў склад камісіяў мізэрную колькасць прадстаўнікоў партыяў. Астатнім было адмоўлена без тлумачэнняў, хоць усе фармальныя нормы кандыдатамі ў сябры камісіяў былі выкананыя. Гэта зьяўляецца парушэннем нормаў Выбарчага кодэксу, які адзначае, што камісіі фармуюцца ў тым ліку і з прадстаўнікоў палітычных партыяў. Надзея на тое, што гэтыя выбары адбудуцца дэмакратычна, будуць свабоднымі і справядлівымі – цяпер мінімальная.

У 2002 годзе ўлады выкарыстоўвалі дзьве тактыкі ў дачыненні да прафсаюзаў. Яны імкнуліся цалкам кантраляваць найбуйнейшае прафсаюзнае аб'яднанне краіны – Федэрацыю прафсаюзаў Беларускаю. Гэта абумоўлена ў тым ліку і той роляй, якую адыграла ФПБ і яе лідэр Уладзімір Ганчарык на прэзідэнцкіх выбарах 2001 году. З іншага боку – дзейнасць незалежных прафсаюзаў замоўчваецца і ігнаруецца, дзяржаўныя прадпрыемствы ствараюць перашкоды на шляху рэгістрацыі іх першасных адзінак. Неаднаразова адбываліся напады і пагромы офісаў свабодных прафсаюзаў, арышты і зьбіццё прафсаюзных актывістаў. Нешматлікія незалежныя прафсаюзы знаходзяцца ў становішчы паўзабароны на дзяржаўных прадпрыемствах.

Актывізацыя ціску на Федэрацыю прафсаюзаў Беларускаю прывяла да яе фактычнага адзяржаўлення. 16 ліпеня старшынёй ФПБ быў фактычна прызначаны Леанід Козік. Ягоная кандыдатура была названая асабіста А. Лукашэнкам. Міжнародная арганізацыя працы выступіла супраць умяшальніцтва дзяржавы ў справы беларускіх прафсаюзаў. Зараз стаіць пытанне пра непрызнанне ФПБ сапраўднай прафсаюзнай арганізацыяй.

У 2002 годзе адбыліся самыя масавыя выступленні беларускіх працоўных за апошняе дзесяцігодзьдзе. Страйкавалі шахцёры і рабочыя, страйкавалі настаўнікі і

ўрачы “хуткай дапамогі”. Але найбольш згуртаванай сілай паказалі сябе беларускія прадпрымальнікі. Аднак праву на страйкі робяцца перашкоды, у тым ліку і судовыя.

Пастаянна парушалася права грамадзянаў Беларусі на працу і сацыяльную абарону. Зафіксаваныя дзясяткі выпадкаў звальненняў з працы з-за актыўнай грамадзянскай пазіцыі. Былому кандыдату ў прэзідэнты акцёру Крыжаноўскаму было забаронена прымаць удзел у некаторых перадачах на дзяржаўным радыё і тэлевізіі. Паказальны выпадак: нягледзячы на звароты ў суд, так і засталася мізэрнай (2 даляры) пенсія былога кіраўніка дзяржавы Станіслава Шушкевіча. Што тут ужо казаць пра магчымасць судовай абароны сацыяльных правоў простых грамадзянаў.

У БЕЛАРУСІ ВЫКОНВАЮЦЦА СЬМЯРОТНЫЯ ПАКАРАНЬНІ

Як пазітыўны факт можна адзначыць змяншэнне ў 2002 годзе колькасці сьмяротных пакаранняў. Таксама назіраецца ўстойлівая тэндэнцыя да зніжэння колькасці сьмяротных прысудаў, што выносяцца беларускімі судамі. Аднак, на жаль, гэта адбываецца не з-за непрымальнасці гэтага віду пакарання, а выключна пад ціскам міжнародных структураў – Беларусь застаецца адзінай дзяржавай у Еўропе, якая карае людзей сьмерцю. Нельга казаць пра тое, што зараз у Беларусі фармуецца новае стаўленьне дзяржаўнай адміністрацыі да гэтай праблемы.

Парламенцкія слуханні, прысьвечаныя праблеме сьмяротнага пакарання, прадэманстравалі, што беларускія ўлады па-ранейшаму ўспрымаюць сьмяротнае пакаранне як выключны, але магчымы сродак пераследу. Нягледзячы на тое, што па выніках слуханняў не прымалася якіх-небудзь адмысловых рашэнняў, яны мелі вялікае грамадзкае значэнне: з парламенцкай трыбуны прагучалі аргументы як прыхільнікаў сьмяротнага пакарання, так і праціўнікаў гэтай меры. Пераважная большасць выступаўцаў не займала акрэсленай пазіцыі: маўляў, сьмяротнае пакаранне ў прынцыпе не павінна ўжывацца ў цывілізаваным грамадстве, але Беларусь пакуль што ня можа адмовіцца ад яго.

Тут трэба адзначыць важнасць уплыву міжнароднага фактару на пазіцыю беларускага ўраду. Паколькі сяброўства Беларусі ў Парламенцкай Асамблеі Савету Еўропы зьяўляецца адной з прыярытэтных мэтай беларускай палітыкі, а адмена сьмяротнага пакарання – неабходная ўмова сяброўства ў гэтай арганізацыі, гэта можа паскорыць усведамленне беларускімі парламентарыямі неабходнасці прыняцця станоўчага рашэння па гэтым пытанні.

Такім чынам, у 2002 годзе не апраўдаліся спадзяваньні на некаторую лібералізацыю рэжыму – ён застаецца аўтарытарным і накіраваным на знішчэнне правоў чалавека. Ідэалогіяй уладаў па сутнасці зьяўляецца

таталітарызм: дзяржава па-ранейшаму імкнецца кантраляваць усе праявы грамадзкага і прыватнага жыцця.

КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ПА АРТЫКУЛАХ 367 І 368 КРЫМІНАЛЬНАГА КОДЭКСУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ (ПАКЛЁП НА ПРЭЗІДЭНТА І ЗЬНЯВАГА ГОНАРУ І ГОДНАСЬЦІ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ)

4 студзеня ў якасці сведкі да следчага Гарадзенскай абласной пракуратуры Алега Кулевіча быў выкліканы журналіст газеты «Пагоня» Павел Мажэйка. Допыт вёўся ў межах крымінальнай справы, якая была ўзбуджаная абласной пракуратурай яшчэ 5 верасня 2001 году па факце публікацыі артыкулу ў №36 газеты, у якім утрымліваліся звесткі, што былі расцэненыя, паводле новага Крымінальнага кодэксу РБ, як паклёп на адрас А.Лукашэнкі. Напярэдадні Новага году следчы Алег Кулевіч меў размову па тэлефоне і з галоўным рэдактарам «Пагоні» Міколам Маркевічам. Следчы заявіў тады, што мае намер прад'явіць журналістам абвінавачаньне ў паклёпе на прэзідэнта краіны. М.Маркевіч таксама быў выкліканы на допыт, але на наступны пасля П.Мажэйкі дзень. У позвах П.Мажэйкі і М.Маркевіча было пазначана, што яны «пры жаданні» могуць з'явіцца на допыт з адвакатамі, што сведчыць пра сур'ёзнасць намераў А. Кулевіча, бо звычайна допыт сведкаў адбываецца без удзелу адваката. Падчас допыту Паўла Мажэйкі следчага цікавіла, каму належала кампутарная тэхніка, канфіскаваная пракуратурай у рэдакцыі газеты «Пагоня». Апроч таго, А.Кулевіч запатрабаваў ад П.Мажэйкі даць характарыстыку на галоўнага рэдактара «Пагоні» М.Маркевіча, а потым выдаў П.Мажэйку позов на новы допыт.

17 студзеня адбыліся зрухі па крымінальнай справе, узбуджанай супраць жыхаркі г.Рэчыцы (Гомельская вобласць) Наталі Брэль па арт. 367 КК РБ (паклёп у адносінах да Прэзідэнта РБ, які ўтрымліваецца ў публічным выступленьні альбо ў друкаваным ці публічна дэманстраваным творы, альбо ў СМІ). Адвакат Дзьмітры Іванішка паведаміў, што "пацярпелым па гэтай справе быў прызнаны прэзідэнт Беларусі А.Лукашэнка. Паколькі гэтая крымінальная справа аб паклёпе, вельмі важныя адносіны самога пацярпелага да яе. Менавіта меркаваньне пацярпелага ўлічваецца пры вынясенні прысуду. Таму на судзе абавязкова павінен прысутнічаць ён сам. А ў дадзеным выпадку прадстаўляць пацярпелага, мажліва, будзе хто-небудзь з адміністрацыі прэзідэнта... Пакуль вядома адно – справа будзе накіраваная ў суд і прыкладна праз месяц разгледжаная там»... Чатыры з паловаю месяцы спатрэбілася пракуратуры дзеля вывучэння «падарунка» А. Лукашэнку. Яго перадала Наталя Брэль 30 жніўня мінулага году ў гарвыканкам да дня народзі-наў кіраўніка дзяржавы. Аднак загадчык арганізацыйна-кадравага ад-дзелу

гарвыканкаму У. Вядзьгун не накіраваў пасылку адрасату. Ён адчыніў скрыню, убачыў там вяроўку, завязаную пятлёю, і іншыя дробныя рэчы з нататкамі і перадаў гэтую «святую пасылку» ў пракуратуру. 13 верасня старэйшы следчы пракуратуры Юры Дзям'янчык распачаў супраць актывісткі АГП крымінальную справу за публічную абразу Аляксандра Лукашэнкі. Хоць Наталя Брэль правяла амаль тры сутак за кратамі, абвінавачаньня яна не прызнала, бо яна толькі запакавала падрыхтаваныя жыхарамі Рэчыцы падарункі ў скрыню і перадала ў гарвыканкам. З Наталі Брэль узялі падпіску аб нявыездзе, што замінае ёй, як аспіранцы Інстытуту гісторыі АН РБ, займацца навуковай працай.

25 студзеня сябра Маладога Фронту Аляксей Кубракоў быў выкліканы ў пракуратуру г. Менску да следчага па асабліва важных справах У. Шрубка. Падставай дзеля выкліку быў адміністрацыйны пратакол, складзены на яго 30 жніўня 2001 году па арт. 143 ч.1 КаАП за расклейку наллек. Следчы задаў толькі адно пытаньне: адкуль у хлопца ўзяліся наллекі. А. Кубракоў адказаў, што ня памятае. Быў складзены пратакол допыту, пасля чаго юнака адпусцілі... Пракуратура г. Менску яшчэ ў верасні 2001 году ўзбудзіла крымінальную справу па арт. 367 Крымінальнага кодэксу РБ па факце масавага распаўсюджаньня друкаванай прадукцыі, якая, па меркаваньні пракуратуры, утрымлівае паклёп на прэзідэнта РБ. Вядуцца актыўныя следчыя дзеянні па гэтай справе. У якасьці сьведкаў выклікаюцца ў асноўным сябры моладзевых арганізацыяў, якія падчас выбарчай кампаніі былі затрыманыя за распаўсюджаньне друкаваных выданьняў. Адным з іх і стаў А. Кубракоў.

28 студзеня супраць лідэра АГП Анатоля Лябедзькі ўзбуджаная крымінальная справа. Ён выкліканы ў пракуратуру Савецкага раёну г. Менску як сьведка да следчага Івана Зелянкоўскага «дзеля дачы тлумачэньняў з нагоды выказаных абвінавачаньняў на адрас кіраўніка дзяржавы за гандаль зброяй з дзяржавамі-ізгоямі». Пракуратура зрабіла выснову, што публікацыя ў «Народнай волі», у якой працытаванае выказваньне спадара Лябедзькі, зьяўляецца падставаю дзеля ўзбуджэньня крымінальнай справы па артыкуле 367 Крымінальнага кодэксу: паклёп у дачыненні да прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

4 лютага журналіста газеты «Пагоня» Паўла Мажэйку ў чарговы раз выклікалі ў пракуратуру Гарадзенскай вобласьці. Следчага па асабліва важных справах Алега Кулевіча цікавіла, дзе знаходзіцца рэдактар «Пагоні» Мікола Маркевіч. У канцы допыту следчы ўручыў Паўлу Мажэйку позову на 14 лютага і папярэдзіў, што адносна яго будзе прад'яўленае абвінавачаньне ў крымінальным злачынстве. Паводле ягоных словаў, хутчэй за ўсё, журналіста абвінавацяць у парушэньні

артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ (паклёп у дачыненні прэзідэнта Рэспублікі Беларусь). Ня выключана, што такое самае абвінавачаньне бу-дзе прад'яўленае і рэдактару «Пагоні» Міколу Маркевічу.

13 лютага пачаўся першы ў новай гісторыі Беларусі суд па артыкуле 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ. У абразе Аляксандра Лукашэнкі пракуратура абвінаваціла шклоўскіх актывістаў руху «Зубр» – Міхася Кісялёва, Максіма Патупчыка, Алесья Паўловіча, Дзяніса Сенакосава, Дзьмітрыя Шалашкова. Пагражае маладым людзям – да двух гадоў пазбаўленьня волі кожнаму. Нагадаем, што 14 жніўня 2001 году акты-вісты шклоўскага аддзяленьня руху «Зубр», надзеўшы жартаўлівыя маскі, хадзілі па мясцовых крамах, дзе сустракаліся з выбаршчыкамі. Перформанс спынілі супрацоўнікі міліцыі, якія ў масках з вусамі чамусьці ўбачылі кандыдата ў прэзідэнты Аляксандра Лукашэнку. Пяцёх актывістаў «Зубра» даставілі ў Шклоўскае ГУУС. Была праведзеная канфіскацыя вусатай маскі, фотаапарату, а таксама адзеньня (маек з сімволікай руху «Зубр»). Двух непаўнагадовых хлопцаў адпусьцілі а першай гадзіне ночы. На паўнагадовых склалі пратаколы па артыкуле 156 Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях («дробнае хуліганства»), і ноч яны правялі ў камеры. Суд 15 жніўня ня выявіў у дзеяньнях маладых людзей складу правапарушэння і апраўдаў іх. Аднак ужо на наступны дзень была ўзбуджаная крымінальная справа па вышэйзгаданым артыкуле 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ: «Абразы прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». Ужо ў першы дзень шклоўскага працэсу судзь-дзя Халадцова прыняла рашэньне адкласьці далейшы разгляд на 28 лютага. Прычынай дзеля гэтага стала хвароба аднаго са сьведкаў. І гэта нягледзячы на тое, што і прадстаўнікі абароны, і прадстаўніца абвінавачаньня пракурор Алдонава жадалі працягваць працэс. З істотнага на судзе адбылося толькі тое, што ўсе абвінавачаныя адмовіліся даваць паказаньні, матывуючы гэта смехатворнасьцю абвінавачаньня. А прад'яўленьне пракурорам Алдонавай маскі з вусамі, у якой асабіста яна пазнала Аляксандра Лукашэнку, выклікала толькі сьмех у зале. Адна са сьведкаў заявіла, што гэтая маска вельмі нагадвае яе роднага бацьку.

14 лютага галоўнаму рэдактару газеты «Пагоня» Міколу Марке-вічу і журналісту Паўлу Мажэйку прад'яўленае абвінавачаньне ў паклёпе на адрас прэзідэнта Рэспублікі Беларусь. Нагадаем, што крымінальная справа супраць газеты «Пагоня» па арт. 367 ч.2 КК РБ за абразы прэзідэнта РБ была заведзеная яшчэ 6 верасьня 2001 году. У рэдакцыі былі канфіскаваныя ўсе кампутары, а таксама 10 750 асобнікаў накладу спецвыпуску выданьня, які яшчэ друкаваўся. Канфіскаваны спецвыпуск быў прысьвечаны выбарам прэзідэнта Беларусі. Міколу Маркевічу і журналісту Паўлу Мажэйку пагражае пазбаўленьне або абмежаваньне волі на

тэрмін да 5 гадоў. Разглядаць справу будзе суд Ленінскага раёну г. Гародні, старшынёю на працэсе судзьдзя Мікалай Сяргейка.

28 лютага ў Шклоўскім раённым судзе працягнуліся слуханні па крымінальнай справе аб «абразе прэзідэнта». Падчас судовага паседжаньня былі заслуханыя сьведкі, якія бачылі перфоманс, які адбываўся ў калгасе "Гарадзец". Нічога ўцямнага сьведкі не казалі. Адвакат Павел Сапелка падчас судовага паседжаньня заявіў хадайніцтва аб правядзеньні псіхалагічнай і мастацтвазнаўчай экспэртызы. Але суд адхіліў хадайніцтва. Працоўны дзень скончыўся, і судовы працэс быў перанесены на 14 сакавіка.

12 сакавіка крымінальная справа, узбуджаная супраць Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, была перададзеная ў суд. Такое рашэньне прыняў намесьнік пракурора Гарадзенскай вобласьці Уладзімір Аніська. Журналістаў абвінавачваюць у паклёпе на прэзідэнта. Сьледства праігнаравала тры літаратурнаўчыя экспэртызы, якія паказалі, што паклёпу ў тэкстах «Пагоні» не было. Адна экспэртыза была незалежнай, а дзьве праводзіліся па пастанове самога сьледства.

13 сакавіка кіраўніцтва Магілёўскага політэхнікуму, дзе вучыцца адзін з абвінавачваемых па «шклоўскай справе» актывіст руху «Зубр» Алесь Паўловіч, вырашыла пакараць хлопца яшчэ да сканчэньня судовага разьбіральніцтва. Падчас педагогічнай рады разглядалася пытаньне аб выключэньні з тэхнікуму актыўных удзельнікаў перадвыбарчай кампаніі – Аляксандра Паўловіча і Аляксандра Каліты. Пытаньне было ініцыяванае дырэктарам тэхнікуму Аляксандрам Шапціцам. Амаль усе ўдзельнікі рады падтрымалі гэтую прапанову. Канчатковае рашэньне па выключэньні павінна прыняць камісія па справах непаўнагадовых Ленінскага раёну г.Магілёву.

14 сакавіка ў Шклоўскім раённым судзе скончылася судовае разьбіральніцтва па крымінальнай справе аб «публічнай абразе прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». У судовым працэсе быў апытаны мастацтвазнаўца Юрась Барысевіч, які ахарактарызаваў падзеі 14 жніўня ў вёсцы Гарадзец з пункту гледжаньня мастацтва: «Гэта была мастацкая акцыя — перфоманс. Гэты від сучаснага мастацтва апошнім часам пачаў актыўна разьвівацца ў Беларусі. У перфомансе можа быць закранутая любая сфера жыцьця – палітычная, эратычная, філасофская. У перфомансе галоўнае вынік, а сам працэс. Аўтары такіх акцыяў імкнуцца зьняць мяжу паміж мастацтвам і паўсядзённым жыцьцём. Тое, што адбылося 14 жніўня ў вёсцы Гарадзец, мае ўсе прыкметы перфомансу – тэатралізаванага дзеяньня – быў рэквізіт, сцэнар, акторы, глядачы, пляцоўка для паказу». Абаронца Павел Сапелка запытаўся

ў мастацтвазнаўцы: «Ці можна лічыць дзеянні маладых людзей непрыстойнымі і абразлівымі?» Юрась Барысевіч адказаў: «Мяркуючы па рэакцыі гледачоў – нельга. Рэакцыя гледачоў была нейтральнай. Абурыўся толькі міліцыянт»... І ўсё ж у выніку пяцёра маладых людзей былі прызнаныя вінаватымі ў «публічнай абразе прэзідэнта Рэспублікі Беларусь», г.зн. у злачынстве, адказнасьць за якое прадугледжаная часткай 1 артыкулу 368 КК Рэспублікі Беларусь. Удзельнікі перфомансу ў вёсцы Гарадзец Міхась Кісялёў, Максім Патупчык, Алесь Паўловіч, Дзяніс Сенакосаў, Дзьмітрый Шалашкоў былі аштрафаваныя на 20 мінімальных заробкаў.

20 сакавіка з трэцяга курсу Магілёўскага політэхнічнага тэхнікуму былі адлічаныя Алесь Паўловіч і Аляксандр Каліта. Юнакі зьяўляюцца актывістамі моладзевага руху «Зубр». Аляксандр Паўловіч 14 сакавіка судом Шклоўскага раёну быў прызнаны вінаватым па крымінальнай справе аб «публічнай абразе прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, г.зн. злачынстве, якое прадугледжанае ч. 1 арт. 368 КК Рэспублікі Беларусь». Аляксандр Каліта за сваю палітычную актыўнасьць (распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі і агітацыйных матэрыялаў падчас перадвыбарчай кампаніі) неаднаразова прыцягваўся да адміністрацыйнай адказнасьці. Рашэньне аб выключэньні было прынятае адміністрацыяй навучальнай установы са згоды камісіі па справах непаўнагадовых Ленінскага раёну г. Магілёву.

27 сакавіка ў судзе г. Рэчыца (Гомельская вобласць) павінен быў адбыцца судовы разгляд крымінальнай справы Наталі Брэль (па арт. 367 ч.1 КК РБ — паклёп у адносінах да прэзідэнта і арт. 368 ч.1 КК – абраза прэзідэнта РБ). Але абвінавачаная Наталя Брэль у чарговы раз не зьявілася на судовае паседжаньне, нягледзячы на тое, што быў аформлены прымусовы прывод. У сувязі з гэтым суд быў адкладзены на няпэўны час. Між тым зьявілася інфармацыя, што Наталя Брэль пакінула тэрыторыю Рэспублікі Беларусь і знаходзіцца ў Бельгіі, дзе зьявілася да ўладаў з просьбай аб прадастаўленьні палітычнага прытулку. Калі гэтая інфармацыя пацьвердзіцца, ня выключана магчымасьць разгляду крымінальнай справы завочна, г.зн. у адсутнасьць абвінавачанай.

9 красавіка каля Ленінскага раённага суда г.Гародня сабралася шмат людзей – у асноўным журналісты, у тым ліку і замежныя. У судовай зале зьявіліся галоўны рэдактар газеты «Пагоня» Мікола Маркевіч і журналіст Павел Мажэйка. Яны былі ў майках з надпісамі «Я – журналіст, а не злачынца». Судовая зала разьлічаная на 80 месцаў. Прысутнічала прынамсі ўдвая больш людзей. Судовае паседжаньне доўга не пачыналася. У рэшце рэшт зьявілася сакратарка і абвясціла, што суд адкладваецца, паколькі захварэў судзьдзя. Гэта азначае, што цяпер павінны прызначыць новага судзьдзю, якому спатрэбіцца пэўны час, каб азнаёміцца з

матэрыяламі крымінальнай справы, потым ён прызначыць дату пачатку працэсу. Гэта можа цягнуцца да канца месяца... З суда прысутныя накіраваліся да Ленінскага РУУС. Адтуль павінны былі выпусціць Алеся Дварэцкава, які адбыў ужо свае 4 сутак арышту за ўдзел у несанкцыянаваным пікеце ў падтрымку журналістаў «Пагоні». Каля пастарунку сабралася некалькі дзясяткаў чалавек. І таму міліцыянты ва ўнутраным двары прымусам пасадзілі А.Дварэцкава ў машыну і адвезлі дахаты. Ён толькі здолеў памахаць рукой людзям, якія прыйшлі яго сустракаць. У суседняй Польшчы журналістаў «Пагоні» афіцыйна падтрымалі канцылярыя прэзідэнта РП А.Квасьнеўскага, Нобелеўскі лаўрэат у галіне літаратуры Чэслаў Мілаш, галоўныя рэдактары ўплывовых польскіх выданьняў: Адам Міхнік – «Gazeta Wyborcza», Мацей Лукасевич – «Rzeczpospolita», Павел Фонфара – «Zycie». У найбуйнейшым польскім выданьні «Gazeta Wyborcza» зьявілася адмысловая рубрыка, прысьвечаная разьвіцьцю справаў вакол «Пагоні». У падтрымку М.Маркевіча і П.Мажэйкі 9 красавіка адбыўся журналісцкі пікет у польскім Беластоку. Яго ўдзельнікі прынялі заяву да генэральнага консула Беларусі ў гэтым горадзе.

3 траўня судзьдзя Ленінскага раённага суда г.Гародня Тацяна Клімава, прызначаная весьці працэс над журналістамі «Пагоні» замест судзьдзі Мікалая Сяргейкі, які раптоўна захварэў 9 красавіка ў дзень пачатку суда, аб'явіла аб пераносе судовага паседжаньня на іншы дзень. Сваё рашэньне Тацяна Клімава патлумачыла тым, што яна не пасьпявае да раней прызначанага ёй жа тэрміну «завяршыць справу па наркатыках». Тацяна Клімава ў журналісцкім асяродзьдзі Гародні вядомая тым, што ў 2001 годзе прызнала журналіста Анджэя Пісальніка вінаватым у «абразе гонару і годнасьці». Пазьней рашэньне Тацяны Клімавай было адмененае судом Гарадзенскай вобласьці ў касацыйным парадку.

16 траўня ў Ленінскім судзе г.Гародня павінен быў распачацца разгляд крымінальнай справы над супрацоўнікамі зачыненай уладамі газеты «Пагоня». Меркавалася, што гэты працэс распачнецца яшчэ 9 красавіка, але судзьдзя, які павінен быў разглядаць справу, раптоўна захварэў. Быў прызначаны новы судзьдзя, які на працягу месяца знаёміўся з матэрыяламі справы. Але і 16 траўня суд не адбыўся і ў чарговы раз быў перанесены – цяпер на 4 чэрвеня. Падставай дзеля пераносу зноў стала хвароба: гэтым разам занядужаў пракурор. Між тым, 16 траўня ў адзінаццаць гадзінаў каля будынку Ленінскага суда г.Гародня зноў сабраўся вялізны натоўп. Як і месяц таму, на працэс прыехалі праваабаронцы і журналісты, актывісты няўрадавых арганізацыяў – усяго каля 100 чалавек. Прысутнічалі прадстаўнікі амбасадаў ЗША, Чэхіі, Вялікабрытаніі, Нямеччыны, Польшчы. Усіх аб'ядноўвала адзінае спадзяваньне, што ў гэты дзень суд нарэшце пачнецца. Трэба

адзначыць, што напярэдадні суда ў Гародні ўладамі была праведзеная своеасаблівая «падрыхтоўка». Па-першае, з будынку суда і іншых будынкаў гораду былі змытыя графіці, якія заклікалі да салідарнасці з журналістамі (кшталту «Свабоду Маркевічу!» і «Разам з Пагоняй»). Па-другое, літаральна за дзень да прызначанай даты пачатку працэсу невядомыя жорстка збілі журналіста газеты «Пагоня» Юрыя Гуменюка. Па гэтым факце ўзбуджаная крымінальная справа. Сам пацярпелы звязвае напад выключна са сваёй журналісцкай дзейнасцю ў «Пагоні». 16 траўня ўваход у будынак суда быў дазволены ўсім жадаючым, што адразу насцьцярожыла ўсіх. І сапраўды, калі ў кабінет судзьдзі былі запрошаныя Павел Мажэйка і Мікола Маркевіч, а таксама іх абаронцы Сяргей Цурко і Гары Паганяйла, публіку і журналістаў міліцыянты рашуча адсеклі ад уваходу ў кабінет. Да судзьдзі не дапусьцілі нават Міхаіла Пастухова, які павінен быў удзельнічаць у слуханьнях у якасці грамадзкага прадстаўніка абвінавачаных журналістаў. Прысутных не дапусьцілі ў залу суда нібыта на падставе малых памераў памяшканьня, хаця побач пуставала ўдвая большая зала. Міліцыянты здзекліва казалі, што на судовы працэс "трэба запісвацца загадзя". Калі абвінавачаныя і адвакаты выйшлі з кабінету судзьдзі і распавялі пра тое, што там адбывалася, прысутныя не маглі стрымацца ад усмешак: працэс будзе зноў перанесены. Гэтым разам падстава дзеля пераносу паседжаньня была ўвогуле дзіўная: захварэў пракурор! Так, ранейшы пракурор Уладзімір Рабаў замест таго, каб прыняць удзел у паседжаньні, перадаў, што «адчувае сябе кепска, прыйсьці ня можа». Звычайна ў такіх выпадках абвінавачаньне падтрымлівае намесьнік пракурора ці ягоны памочнік, бо пракурор – фігура ў працэсе цалкам замяняльная. Але тут судзьдзя вырашыў інакш і прызначыў новага дзяржаўнага абвінаваўцу, пракурора Яўгена Шчарбака. Дзеля азнаямленьня з матэрыяламі справы яму дадзена тры тыдні, таму суд адкладаецца да 4 чэрвеня.

4 чэрвеня судовы працэс над галоўным рэдактарам газеты «Пагоня» Міколам Маркевічам і журналістам Паўлам Мажэйкам быў працягнуты. Праз гадзіну пасля пачатку працэсу быў абвешчаны перапынак дзеля разгляду хадайніцтва аб адводзе судзьдзі, пад канец якога міліцыянты зачынілі дзьверы ў будынак суда, і каля 50 чалавек, што прыйшлі на працэс, засталіся на вуліцы. Калі ж міліцыянты прыадчынілі дзьверы, каб упусьціць сакратара амбасады ЗША Яна Тэрнэра, абураныя прысутныя памкнуліся за ім. Міліцыянты, не пускаючы людзей да ўваходу, пачалі іх зьбіваць. Было разьбітае шкло ўваходных дзьвярэй суда. Брат Міколы Маркевіча Аляксей Маркевіч быў паранены разьбітым шклом. Да 22-гадовай Сьвятланы Нех, якую міліцыянт моцна ўдарыў па галаве, выклікалі «хуткую дапамогу» ў залу суда. На пачатку працэсу Мікола Маркевіч хадайнічаў аб пераносе разгляду справы ў

большую залу, каб прысутнічаць на працэсе маглі ўсе жадаючыя, і тым самым забяспечыць галоснасць працэсу. Судзьдзя Тацяна Клімава адмовілася задаволіць гэтае хадайніцтва, і тады М.Маркевіч абвясціў новае хадайніцтва: аб адводзе судзьдзі. І гэтае хадайніцтва таксама задаволенае не было...

5 чэрвеня з раніцы будынак суда, дзе праходзіў працэс над журналістамі «Пагоні», быў літаральна ачэплены ўзмоцненымі нарадамі міліцыянтаў, якія нікога не пускалі ўсярэдзіну. Уваход быў гарантаваны толькі заходнім і расійскім журналістам. Каля гадзіны спатрэбілася суду дзеля таго, каб вырашыць: дазволіць ці не ўдзельнічаць у працэсе грамадскім абаронцам. У рэшце рэшт судзьдзя не дала дазволу на ўдзел у працэсе былому судзьдзі Канстытуцыйнага суда РБ Міхаілу Пастухову. Гэткім жа было рашэнне адносна вядомага адваката Гары Паганяйлы. Афіцыйныя беларускія СМІ нічога не паведамляюць пра ход гэтага працэсу. Толькі па гарадзенскім абласным радыё расказалі пра хуліганаў, якія спрабавалі ўварвацца ў будынак суда...

6 чэрвеня ў судзе дзьве з паловай гадзіны цягнуўся допыт Паўла Мажэйкі. Абвінавачаньне пракуратуры супраць Мажэйкі грунтуецца на фразе: «Ці, ў рэшце рэшт, можа быць варты народнай падтрымкі чалавек, які змагаецца са сваімі апанентамі, забіваючы іх» з артыкулу «Ідзем на выбары». Пракуратура лічыць, што ў гэтым выказваньні ўтрымліваецца паклёп на А.Лукашэнку і абвінавачаньне кіраўніка дзяржавы ў зьдзяйсненні забойства. Мажэйка адказаў, што ягоны артыкул – гэта ўласнае аўтарскае меркаваньне аб ідэальным кандыдаце ў прэзідэнты краіны, а таму гэтае выказваньне ніякім чынам ня тычыцца Лукашэнкі і ўвогуле якога-небудзь канкрэтнага чалавека. Акрамя таго, размова ідзе не пра фізічнае зьнішчэнне «апанентаў», а пра іх палітычную дыскрэдытацыю. У ходзе допыту высветлілася, што на працягу паўгоду, пакуль доўжылася сьледства па справе «Пагоні», пракуратура дапытвала Паўла Мажэйку ў якасьці сьведкі і толькі потым яму было прад'яўленае абвінавачаньне ў паклёпе. Такім чынам, журналіст быў пазбаўлены права на абарону і магчымасьці адмовіцца даваць паказаньні, якія маглі б быць выкарыстаныя супраць яго. За працэсам у гэты дзень назіралі прадстаўнікі амбасадаў ЗША, Польшчы, Германіі і Францыі.

10 чэрвеня адбыўся допыт Міколы Маркевіча, які доўжыўся больш за чатыры гадзіны. Акт абвінавачаньня галоўны рэдактар «Пагоні» назваў не юрыдычным дакументам, а «сачыненнем на зададзеную тэму». Абвінавачаньне трымаецца на сьцьверджаньні, што дзьве нататкі і верш, у якіх нібыта маецца паклёп на прэзідэнта, былі распаўсюджаныя сярод чытачоў. Аднак нумары газеты, у якіх

зьмешчаныя публікацыі, пракуратура канфіскавала ў друкарні. А згодна з Законам аб друку, газета робіцца сродкам масавай інфармацыі толькі пасля таго, як яна трапіць да чытачоў. Адвакат Міколы Маркевіча Сяргей Цурко падаў хадаўніцтва. Ён лічыць, што рашэнне Вышэйшага гаспадарчага суда аб закрыцці «Пагоні» ўжо ўплывае на пазіцыю сённяшняга суда. Сяргей Цурко зазначае, што Вышэйшы гаспадарчы суд перавысіў свае паўнамоцтвы, закрыўшы газету летась 12 лістапада. Таму адвакат просіць прыпыніць працэс і прапанаваць абласной пракуратуры зьвярнуцца з прадстаўленьнем у Вышэйшы гаспадарчы суд, каб той скасаваў сваё рашэнне аб спыненні дзейнасці «Пагоні». Адвакат патлумачыў, што без прызнання несапраўдным рашэння Вышэйшага гаспадарчага суда працэс над журналістамі можна будзе лічыць антызаконным. Сяргей Цурко заявіў хадаўніцтва аб прыпыненні справы да моманту, калі пракуратура прызнае несапраўдным рашэнне Вышэйшага гаспадарчага суда.

20 чэрвеня ў пракуратуры Першамайскага раёну г. Менску было прад'яўленае абвінавачаньне па крымінальнай справе, узбуджанай супраць рэдактара газеты «Рабочы» Віктара Івашкевіча. Паводле арт. 367 ч.2 Крымінальнага кодэксу РБ і 368 ч.1 КК РБ ён абвінавачваецца ў «спробе паклёпу на прэзідэнта» і «спробе абразы прэзідэнта». Адвакат Сяргей Цурко і Віктар Івашкевіч азнаёміліся з матэрыяламі справы. Цяпер справа будзе накіраваная ў суд на разгляд. Адвакат Сяргей Цурко сказаў: «Паводле арт. 368 ч.1 Крымінальнага кодэксу РБ прадугле-джаныя штраф, папраўчыя працы і абмежаваньне волі тэрмінам да 2 гадоў і пазбаўленьне волі да 2 гадоў, а паводле арт. 367 ч. 2 – абмежаваньне волі і пазбаўленьне волі тэрмінам да 5 гадоў. У справе В.Івашкевіча сітуацыя лепшая, чым у рэдактара газеты «Пагоня» М. Маркевіча. Артыкул «Злодзей павінен сядзець у турме», за публікацыю якога прад'яўленае абвінавачаньне, быў узяты рэдакцыяй газеты з Інтэрнэту. Гэты матэрыял можна было прачытаць на розных сайтах. Таму ўсе падставы дзеля абароны ў нас ёсць».

24 чэрвеня вынесены прысуд па справе журналістаў незалежнай газеты «Пагоня». Галоўны рэдактар Мікола Маркевіч асуджаны да двух з паловай гадоў абмежаваньня волі, а карэспандэнт Павел Мажэйка – да двух гадоў... Ніхто не чакаў, што такім суровым і неадэкватным будзе пакараньне. Такім чынам, гарадзенскія судовыя ўлады выканалі заказ з Менску. Судзьдзя Тацяна Клімава прызнала журналістаў вінаватымі ў паклёпе на прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (арт. 367 ч.2 Крымінальнага кодэксу РБ). Незалежныя назіральнікі лічаць, што гарадзенскія абаронцы «гонару ды годнасьці» А.Лукашэнкі перастараліся: такі жорсткі прысуд сёння не патрэбны нікому, і найперш самому «галоўнаму пацярпеламу», які ў

святле апошніх падзеяў імкнецца да таго, каб Беларусь выглядала выспаю стабільнасці ў цэнтры Еўропы. 24 чэрвеня ў залу суда зноў былі дапушчаныя толькі журналісты і дыпламаты. Большасць тых, хто прыйшоў, каб выслухаць прысуд, засталіся на вуліцы каля ўваходу ў будынак суда. Падчас агалошання выраку некалькі маладых людзей на прыступках суда разгарнулі транспарант з надпісам «Апраўдаць Маркевіча і Мажэйку» і пачалі скандаваць лозунгі з гэткам жа патрабаваннем. Супрацоўнікі міліцыі паспрабавалі затрымаць удзельнікаў акцыі, але прысутнасць журналістаў не дазволіла ім гэта зрабіць. Падсудным дадзена маж-лівасць абскардзіць вырак суда на працягу дзесяці дзён. Адвакат Сяргей Цурко адразу ж падаў папярэдняю касацыйную скаргу на прысуд суда па справе журналістаў газеты «Пагоня». Выйшаўшы з залы суда, С.Цурко дастаў аркуш паперы і на капоце машыны напісаў папярэдняю касацыйную скаргу аб тым, што ня згодны з прысудам. Аргументацыя будзе дакладзеная суду пасля таго, як адвакат азнаёміцца з пратаколам судовага паседжання. 24 чэрвеня касацыйная скарга была перададзена дзяжурнаму судзьдзі Ленінскага раённага суда г. Гародні і зарэгістраваная ў канцылярыі.

10 ліпеня ўзбуджаная крымінальная справа супраць журналісткі Радые «Свабода» Алены Панкратавай па арт. 367 КК РБ па факце распаўсюджання ў СМІ матэрыялу аб візіце А.Лукашэнкі ў Аўстрыю вясною 2002 году. Гэты матэрыял прагучаў на Радые «Свабода», а потым быў перадрукаваны ў газеце «Народная воля».

12 ліпеня супраць лідэра АГП Анатоля Лябедзькі заведзеная крымінальная справа: яго падазраюць у паклёпе на прэзідэнта (артыкул 367 ч. 1 КК РБ). Крымінальная справа адкрытая ў сувязі з публікацыяй у лістападзе 2001 г. артыкулу ў «Народнай волі», у якім Анатоль Лябедзька абвінаваціў урад Лукашэнкі за пастаўкі зброі краінам-ізгоям. Крымінальная справа заведзеная на наступны дзень пасля вяртання лідэра АГП з берлінскай сесіі ПА АБСЕ, на якой была прынятая рэзалюцыя аб тым, што Беларусь пастаўляе зброю краінам, што дапамагаюць тэрарызму.

15 жніўня прысуд журналістам газеты «Пагоня» Міколу Маркевічу і Паўлу Мажэйку набыў законную сілу: гарадзенскі абласны суд не задаволіў касацыйную скаргу журналістаў і іх абаронцаў, пакінуўшы ў сіле рашэнне раённага суда. Але пры гэтым касацыйная інстанцыя вырашыла выкарыстаць у адносінах да журналістаў закон аб амністыі і зьменшыць ім тэрміны абмежавання волі на адзін год.

1 верасня Мікола Маркевіч і Павел Мажэйка пачалі адбываць пакаранні ў спецустановах адпаведна Асіповічаў і Жлобіну. З 6 верасня Павел Мажэйка працуе

чарнарабочым на прыватнай пілараме ў Жлобіне. Напачатку ён хацеў уладкавацца на працу ў мясцовую газету ці школу. Аднак начальнік Жлобінскай "хіміі" Юры Кузьміч забараніў яму гэта. Калі б Павел не знайшоў сабе працу самастойна, дык яго ўладкавалі б на працу ў прымусовым парадку ці маглі нават абвінаваціць у адхіленьні ад адбыцця пакараньня. У жлобінскай спецакамендатуры Павел Мажэйка – 91-ы жыхар. Жлобінская "хімія" – гэта інтэрнат блокавага тыпу. На два пакоі – прыбіральня і ўмывальнік. Душ агульны. Ежу жыхары ўстановы гатуюць у пакоях на электраплітах. Інтэрнат належыць Жло-бінскаму будаўнічаму трэсту №40, таму асуджаныя павінны аплочваць трэсту каля 7 тысячаў рублёў у месяц за пражыццё. Згодна з рэжымам адміністрацыя тройчы на дзень правярае наяўнасць кантынгенту: у 6.30, 15.00 і 22.00. Як паведаміў дзяжурны, недалёка ад спец-установы, дзе адбывае пакараньне Павел Мажэйка, ёсць пошта з міжнародным тэлефонам і Інтэрнэтам, крама, сталоўка.

11 верасня ў судзе Першамайскага раёну г. Менску судзьдзя Уладзімір Кобышаў распачаў разгляд крымінальнай справы ў адносінах да Віктара Івашкевіча, галоўнага рэдактара незалежнай газеты «Рабочы». Ён абвінавачаны ў зьдзяйсненьні замаху на злачынства, прадугледжанага часткай 2 артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ — «Паклёп у адносінах да прэзідэнта Рэспублікі Беларусь». В.Івашкевічу за «распаўсюджаньне заведама ілжывых і зьневажальных зьвестак аб прэзідэнце, спалучаных з абвінавачаньнем у зьдзяйсненьні цяжкага злачынства», пагражае турэмнае зьнявольеньне тэрмінам да пяці гадоў. Акрамя таго, В.Івашкевіч абвінавачаны і па частцы 2 артыкулу 368 Крымінальнага кодэксу РБ у зьдзяйсненьні публічнай абразы прэзідэнта. За гэта яму пагражае турэмнае зьнявольеньне тэрмінам да трох гадоў. Пракуратура лічыць, што В. Івашкевіч спрабаваў абразіць і хлусьліва абвінаваціць прэзідэнта ў карупцыі, калі прыняў рашэньне надрукаваць у сваёй газеце матэрыял «Вор должен сидеть в тюрьме». У гэтым артыкуле распавядалася пра факты магчымай карупцыі ў адміністрацыі А. Лукашэнкі і пра дзяржаўны гандаль зброяй. Паводле беларускага заканадаўства, паклёп зьяўляецца зьдзейсьненым злачынствам толькі тады, калі пра яго даведаўся хаця б адзін чалавек. Але гэты нумар газеты ня быў распаўсюджаны, паколькі пракуратура па патрабаваньні цэнзара Уладзіміра Глушакова спыніла друк газеты і канфіскавала ўжо на-друкаваную частку накладу (39 500 асобнікаў з запланаваных 400 тысячаў) яшчэ ў друкарні. Ніводзін асобнік газеты так і не патрапіў да чытача. Таму пракуратура і абвінаваціла В. Івашкевіча не ў паклёпе, а ў «спробе паклёпу», паколькі ягонае злачынства не зьяўляецца скончаным. Гэта першы падобны выпадак у Беларусі, калі чалавека абвінавачваюць у спробе паклёпу. Сам Віктар Івашкевіч вінаватым сябе ня лічыць. Ён кажа, што факты, пакладзеныя ў аснову

матэрыялу, былі вядомыя грамадзкасці з іншых друкаваных выданняў, паведамленняў радыё і Інтэрнэту. Абараняе сп. Івашкевіча вядомы адвакат Тацяна Станкевіч. На пачатку паседжання суд вынес пастанову аб тым, што крымінальная справа В.Івашкевіча будзе разгледжаная на закрытым судовым паседжанні. Судзьдзя папрасіў усіх прысутных (у тым ліку і прадстаўнікоў СМІ) пакінуць залу. Людзі адмовіліся выходзіць, пасля гэтага быў выкліканы АМАП. Неабходна адзначыць, што рашэнне пра разьбіральніцтва крымінальнай справы Віктара Івашкевіча ў закрытым судовым паседжанні было вынесенае з парушэннем правілаў судовай вытворчасці. Паводле Крымінальна-працэсуальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь, разьбіральніцтва крымінальнай справы на закрытым судовым паседжанні дапускаецца толькі ў інтарэсах забеспячэння аховы дзяржаўных сакрэтаў, а таксама па справах аб злачынствах, здзейсненых асобамі, якія не дасягнулі шаснаццацігадовага ўзросту, па справах аб полавых злачынствах і іншых справах у мэтах папярэджання разгалашвання звестак пра інтымныя бакі жыцця ўдзельнікаў альбо звестак, якія прыніжаюць іх годнасць, і ў выпадках, калі гэтага патрабуюць інтарэсы забеспячэння бяспекі пацярпелага, сьведкаў альбо іншых удзельнікаў крымінальнага працэсу. Справа ж В. Івашкевіча такой не зьяўляецца. Журналіст Валеры Шчукін на лесвіцы быў спынены брытагаловымі маладзёнамі ў спартовых касцюмах, якія пачалі заломваць журналісту рукі і парвалі кашулю. Як высветлілася пазней, гэта былі супрацоўнікі міліцыі. В. Шчукін напісаў скаргу на дзеянні супрацоўнікаў міліцыі і перадаў яе ў канцылярыю суда і РУУС Першамайскага раёну.

12 верасня ў 12.30 ў судзе Першамайскага раёну г. Менску завяршыліся судовыя спрэчкі бакоў па крымінальнай справе В. Івашкевіча. Пракурор выказаў пазіцыю дзяржаўнага абвінавачання: у выпадку прызнання галоўнага рэдактара незалежнай газеты «Рабочы» В.Івашкевіча вінаватым, прызначыць яму пакараньне — 3 гады абмежавання волі.

16 верасня ў судзе Першамайскага раёну г. Менску судзьдзя Уладзімір Кобышаў абвясціў прысуд па крымінальнай справе Віктара Івашкевіча: 2 гады абмежавання волі — гэтакзванай «хіміі». Віктар Івашкевіч прызнаны вінаватым па абодвух пунктах абвінавачання — у здзяйсненні спробы паклёпу ў адрас прэзідэнта Рэспублікі Беларусь (частка 2 артыкулу 367 Крымінальнага кодэксу РБ) і па частцы 2 артыкулу 368 Крымінальнага кодэксу РБ — здзяйсненні публічнай абразы прэзідэнта. Пасля абвясчэння прысуду Віктар Івашкевіч правёў на ганку суда прэс-канферэнцыю, на якой адзначыў, што пакараньне ў адносінах да яго

носіць цалкам палітычны характар. Ён таксама сказаў, што прысуд будзе абскарджаны ў Менскім гарадзкім судзе.

20 верасня журналіст Мікола Маркевіч уладкаваўся на працу ў Асіповічах. Ён працуе вахтарам у прыватнай шматпрофільнай фірме «Сірыус». Праца — абавязковы элемент адбыцця пакараньня ва ўстановах адкрытага тыпу. Спадар Маркевіч шукаў месца амаль тры тыдні.

25 верасня першы сакратар амбасады ЗША ў Беларусі Тэд Контэк і трэці сакратар Ян Тэрнэр наведалі Асіповіцкую і Жлобінскую папраўчыя ўстановы адкрытага тыпу (ПУАТ), каб пабачыць умовы, у якіх утрымліваюцца Мікола Маркевіч і Павал Мажэйка, і псіхалагічны стан зьняволеных журналістаў. Дыпламаты паведамілі, што амбасада ЗША будзе адсочваць інфармацыю па пераследзе журналістаў «Пагоні» і прыкладаць усе намаганьні, каб падобныя справы ў далейшым былі немагчымыя. Перад візітам амерыканцаў міліцыянты Жлобінскай «хіміі» падфарбавалі ўваход ва ўстанову. На службовай машыне за-бралі П. Мажэйку з піларамы за дзье гадзіны да заканчэння працы. Супрацоўнікі мясцовага Камітэту дзяржаўнай бяспекі правярылі ўсе пакоі «хіміі»... Увесь час за машынай супрацоўнікаў амбасады сьледавала іншая машына, з якой кожны крок дыпламатаў здымаўся на відэакамеру.

15 кастрычніка Менскі гарадзкі суд пастанавіў пакінуць у сіле прысуд Першамайскага раённага суда галоўнаму рэдактару газеты «Рабочы» Віктару Івашкевічу. Касацыйную скаргу адваката Тацяны Станкевіч суд адхіліў. Разгляд скаргі доўжыўся ня больш за паўгадзіны. На адмену выраку суда першай інстанцыі ні В.Івашкевіч, ні адвакат Т.Станкевіч не разьлічвалі. Адзінае, на што спадзяваўся галоўны рэдактар «Рабочага», — гэта скарачэнне тэрміну абмежаваньня волі паводле Закону аб амністыі.

Напрыканцы кастрычніка пракуратура Цэнтральнага раёну г.Менску ўзбудзіла крымінальную справу супраць грамадзянкі Аксаны Новікавай па арт.367 Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь (паклёп у адносінах да прэзідэнта РБ). Аксана Новікава была затрыманая ў Менску 17 кастрычніка за распаўсюджаньне ўлётак у раёне Кастрычніцкай плошчы. У пастанове аб узбуджэнні крымінальнай справы сказана: «17 кастрычніка Аксана Новікава каля дому № 23 па прасьпекце Ф.Скарыны займалася распаўсюджаньнем улёткаў, якія ўтрымліваюць паклёп у адносінах да прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, спалучаны з абвінавачаньнем у цяжкім злачынстве». Аксане Новікавай пагражае абмежаваньне альбо пазбаўленьне волі тэрмінам да 5 гадоў. У адносінах да А. Новікавай абраная мера стрыманьня —

падпіска аб нявыездзе. Аксане Новікавай 29 гадоў, адукацыя сярэдняя спецыяльная – тэхнолаг вырабаў са скуры, працавала прыватным прадпрымальнікам, пэўны час жыла ў Парыжы, дзе нарадзіла дачку. Пасьля вярнулася на Радзі-му – у Менск...

16 сьнежня рэдактар газеты «Рабочы» Віктар Івашкевіч выправіўся ў Баранавічы адбываць пакараньне, а 18 сьнежня ўладкаваўся на працу кур'ерам у недзяржаўнай Баранавіцкай газеце «Інтэкс-прэс». Начальства спецкамендатуры, пры якой адбывае сваё пакараньне В.Івашкевіч, ня мае нічога супраць і ставіцца да яго «афіцыйна-добрамысліва».

26 сьнежня Мікола Маркевіч а 16-й гадзіне быў зьмешчаны на лячэньне ў 2-ю гарадзенскую бальніцу. Ён знаходзіцца ў кардыялагічным аддзяленьні, у яго высокі ціск. З 23 сьнежня яго адпусьцілі з Асіповіцкай спецкамендатуры дахаты ў Гародню. 26 сьнежня а 22-й гадзіне галоўны рэдактар «Пагоні» павінен быў прыбыць назад у Асіповічы — да месца адбываньня пакараньня. Аднак ён адчуў сябе вельмі кепска і мусіў зьвярнуцца па медыцынскую дапамогу.

ПАЛІТЫЧНА МАТЫВАВАНЫЯ КРЫМІНАЛЬНЫЯ СПРАВЫ

На пачатку году пачалася новая хваля арыштаў кіраўнікоў буйнейшых прадпрыемстваў краіны, самымі гучнымі з якіх былі – затрыманьне 8 студзеня ў Оршы «пры спробе пакінуць краіну» дырэктара Менскага трактарнага заводу Міхаіла Лявонава, а таксама арышты дырэктара Гомельскага радыёзаводу Анатоля Кірыкава і дырэктара Задняпроўскага рынку ў Магілёве Анатоля Пратасені. Супраць дырэктараў буйнейшых прадпрыемстваў узбуджаюцца крымінальныя справы па артыкулах за нядбайнасьць і за злоўжываньне службовымі паўнамоцтвамі, якія нанеслі шкоду ў буйных памерах. Дырэктары рынкаў абвінавачваюцца ў тым, што бралі хабар на працоўных месцах... Паказальным зьяўляецца абвінавачаньне ў дачыненні да Міхаіла Лявонава. Яму інкрымінуецца ўдзел у злачынствах, прадугледжаных артыкуламі 166 (ч. 2) і 168 КК РБ – злоўжываньне службовым становішчам, якое мела цяжкія наступствы, а таксама нядбайнасьць, якая нанесла шкоду ў асабліва буйных памерах. Дарэчы, імя М. Лявонава гучала сярод патэнцыйных кандыдатаў у прэзідэнты Беларусі, але ён не адважыўся вылучыць сваю кандыдатуру. Новыя арышты кіраўнікоў прадпрыемстваў – працяг кампаніі, распачатай А.Лукашэнкам адразу пасля прэзідэнцкіх выбараў затрыманьнем кандыдата ў прэзідэнты, дырэктара Менскага заводу халадзільнікаў Леаніда Калугіна. Нагадаем, што тады А.Лукашэнка заявіў, што за кратамі апынецца пятнаццаць «дырэктараў». Як бачым, «план» паспяхова выконваецца.

2 студзеня завочна асуджаныя чатыры ўдзельнікі Маршу Свабоды 17 кастрычніка 1999 году. Герман Сушкевіч, Глеб Догіль, Андрэй Валабуеў, Антон Лазараў пакараныя штрафамі ў 50 мінімальнага заробкаў за хуліганства. Менскі гарадзкі суд правёў слуханьне без удзелу абвінавачаных, якія цяпер знаходзяцца на тэрыторыі Польшчы, дзе атрымалі статус палітычных уцекачоў.

25 студзеня на выніковай калегіі МУС міністр унутраных справаў Беларусі Уладзімір Навумаў паведаміў, што ў 2001 годзе ў Беларусі да крымінальнай адказнасьці былі прыцягнутыя каля 400 кіраўнікоў прадпрыемстваў і арганізацыяў. Вынікі працы МУС у гэтым кірунку, паводле словаў міністра, «абнадзейваючыя».

25 студзеня былому дырэктару Менскага заводу халадзільнікаў «Атлант» Леаніду Калугіну працягнутае да 4 месяцаў утрыманьне пад вартай. Л.Калугін паранейшаму ўтрымліваецца ў Рэспубліканскай псіхіятрычнай клінічнай бальніцы «Навінкі». Абвінавачаньне Л.Калугіну было прад'яўленае па трох артыкулах: злоўжываньне службовым становішчам, нядбайнасьць і атрыманьне хабару.

11 лютага каля паўсотні чалавек сталі ў жывы ланцуг пад сценамі Менскай калоніі УЖ 15/1 на вуліцы Кальварыйскай. У гэты дзень споўнілася роўна чатыры гады з таго часу, як па сфабрыкаваным абвінавачанні быў кінуты за краты дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га склікання, бізнесовец Андрэй Клімаў. Каля сценаў турмы сабраліся сваякі, сябры і калегі Андрэя Клімава па працы ў Вярхоўным Савеце і проста беларускія грамадзяне, якім неабсякавы лёс рэпрэсаваных суайчынікаў. Шматлікія супрацоўнікі міліцыі ў форме і ў цывільным фіксавалі ўсё на відэастужку.

У лютым адвакат Сяргей Цурко ад імя прафесара Юрыя Бандажэўскага, былога рэктара Гомельскага медінстытуту, які ў 2001 годзе быў асуджаны Вярхоўным судом Рэспублікі Беларусь да 8 гадоў пазбаўлення волі, за быццам бы атрыманы хабару і цяпер працягвае адбываць тэрмін зняволення ў калоніі ўзмоцненага рэжыму УЖ 15/1 у Менску, падрыхтаваў скаргу ў Камітэт па правах чалавека ААН у Жэневе. С.Цурко атрымаў з Жэневы пацьверджанне, што скарга прызнаная прымальнай і прынятая для разгляду.

12 сакавіка судзьдзя Ленінскага раёну г.Менску Сяргей Хрыпач вынес прысуд сыну экс-прэм'ер-міністра беларускага ўраду Аляксандру Чыгіру – 7 гадоў пазбаўлення волі з канфіскацыяй маёмасці і ўтрыманнем у калоніі строгага рэжыму. Яшчэ два чалавекі – Антон Яшын, хворы на сухоты, набытыя ў часе знаходжанья ў сьледчым ізалятары, і Зьміцер Юцкевіч атрымалі адпаведна 7 з паловай і 11 з паловай гадоў зняволення: Яшын – у калоніі строгага рэжыму, Юцкевіч – узмоцненага... Аляксандру Чыгіру, малодшаму сыну былога кіраўніка беларускага ўраду Міхаіла Чыгіра, сьледства інкрымінавала продаж запчастак скрадзеных аўтамабіляў. Разам з Аляксандрам па справе праходзілі Антон Яшын і Зьміцер Юцкевіч. Апошнія абодва раней прыцягваліся да крымінальнай адказнасці. Яны на папярэдніх судах прызнавалі сваю віну. Гэтым разам і Юцкевіч, і Яшын апошнім словам заявілі пра сваю невінаватасць. Ранейшыя гэтак званыя прызнанні, як адзначылі падсудныя, у іх выбівалі сьледчыя. Прысуд выклікаў шок ва ўсіх прысутных на апошнім паседжанні. У часе разгляду справы ў судзе абаронцамі падсудных усе довады так званых «пацярпелых» літаральна разваліліся. З трох эпизодаў, інкрымінаваных сьледствам, пацьверджанне знаходзіў толькі адзін: калі Антон Яшын здагадаўся, што набыў і потым перапрадаваў магчыма скрадзены «Форд». Пры тым ён не па-дзяліўся сваімі падазрэннямі ні з Чыгіром, ні з Юцкевічам. Тым ня менш, судзьдзя папросту выканаў просьбу дзяржаўнага абвінаваўцы – Слукі... Бацька асуджанага, былы кіраўнік ўраду Міхаіл Чыгір на сто адсоткаў упэўнены, што прысуд ягонаму сыну зьяўляецца «адкрытай палітычнай замовай, фарсам і помстаю ўладаў за актыўную жыцьцёвую і палітычную пазіцыю».

Маці Аляксандра Чыгіра Юлія Станіславаўна на судовым працэсе выступала ў якасці абаронцы сына. Але, паводле ейных словаў, аніякія довады абароны пры вынясенні прысуду ў разьлік прынятыя не былі. Юлія Чыгір сама, як і муж, падпала пад крымінальны перасьлед у часе судовага працэсу над Міхаілам Чыгіром.

13 сакавіка Юлія Чыгір – маці асуджанага на 7 гадоў зняволення Аляксандра Чыгіра – і адвакат Аляксандр Пыльчанка падалі скаргу ў Гарадзкі суд Менску, у якой патрабуюць адмяніць жорсткі прысуд. Яны лічаць крымінальны перасьлед А.Чыгіра помстай за палітычную дзейнасьць бацькі – былога прэм’ер-міністра Рэспублікі Беларусь.

25 сакавіка а палове на дзевятую раніцы з папраўча-працоўнай установы УЖ15/1, у народзе больш вядомай як турма па вуліцы Кальварыйскай, быў вызвалены дэпутат Вярхоўнага Савету 13-га скліканьня Андрэй Клімаў. Рашэньне пра ягонае вызваленне прыняла выязная калегія Цэнтральнага суда Менску. Асуджаны тры гады таму да шасці гадоў пазбаўленьня волі, Андрэй Клімаў адседзеў дзьве траціны адмеранага тэрміну — і па беларускім заканадаўстве здабыў права на датэрміновае вызваленне. Сімвалічна, што на волю Андрэй Клімаў выйшаў менавіта ў Дзень Волі.

21 траўня адбылося чарговае паседжаньне суда па крымінальнай справе супраць былога прэм’ер-міністра Беларусі Міхаіла Чыгіра . Экс-прэм’еру інкрымінуюць службовую нядбайнасьць, няпоўную выплату падаходнага падатку з заробку, наўмыснае ўтойваньне прыбыткаў і ўхіленьне ад выплаты падаткаў падчас ягонай працы кіраўніком прадстаўніцтва нямецкай фірмы «Гея» ў Маскве. Слуханьні распачаліся ў Фрунзенскім раённым судзе Менску каля двух тыдняў таму. М. Чыгіру інкрымінуецца быццам бы наўмыснае ўтойваньне ад падатковых органаў Беларусі прыбытку памерам 66 тысячаў даляраў. Міхаіл Чыгір заяўляе суду, што ў часе працы ў нямецкай кампаніі «Гея» ён ня жыў у Беларусі, а таму ня мусіў плаціць тут ніякіх падаткаў, і спасылаецца на нормы дзейнага тады закону «Аб падаходным падатку з грамадзянаў». Паводле гэтага закону, грамадзянін не павінен плаціць падаткаў, калі ён не знаходзіўся на тэрыторыі Беларусі больш за 183 дні ў годзе. Адвакат М.Чыгіра Аляксандр Пыльчанка лічыць, што абвінавачаньне не грунтуецца на патрабаваньнях закону, а таму прысуд павінен быць апраўдаўчы.

30 траўня экс-дырэктар аб’яднаньня «Атлант» Леанід Калугін вызвалены з-пад варты ў сувязі са зьменаю меры стрыманьня. Сьледзтва па справе Л.Калугіна завершанае, абвінавачаны і ягоная абарона азнаёміліся з матэрыяламі справы, якую

перадалі з Камітэту фінансавых расьсьледваньняў у пракуратуру для рашэння пытання пра перадачу справы ў суд.

10 чэрвеня дакладчык Парламенцкай Асамблеі Рады Еўропы (ПАРЕ) па Беларусі нямецкі дэпутат Вольфганг Бэрэндт і кіраўнік фракцыі сацыялістаў ПАРЕ Тэры Дэйвіс наведалі ў менскай турме палітзьняволеннага — былога рэктара Гомельскага медінстытуту Юрыя Бандажэўскага. Вольфганг Бэрэндт адзначыў, што, на ягоную думку, умовы ўтрыманьня Ю.Бандажэўскага ў сувязі з падрыхтоўкай адміністрацыі турмы да гэтага візіту палепшыліся...

19 чэрвеня Міжнародная ліга правоў чалавека зьвярнулася да Аляксандра Лукашэнкі ў сувязі з тым, што Андрэю Клімаву ня выдалі выязной візы. З гэтай прычыны ён ня зможа прыняць удзел у Парламенцкай сесіі АБСЕ, якая пройдзе ў Берліне. Андрэй Клімаў адседзеў у турме чатыры гады.

23 ліпеня да трох гадоў пазбаўленьня волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмасьці асуджаны былы прэм'ер-міністр Міхаіл Чыгір. Каля чатырох гадзінаў судзьдзя Фрунзенскага раённага суда г.Менску Н. Варэнчык зачитвала прысуд у перапоўненай зале. Міхаіла Чыгіра абвінавчвалі ў тым, што ў час кіраваньня ім «Белаграпрамбанкам» ён, выдаўшы крэдыт памерам у 1 мільён даляраў на закуп ліфтоў, праявіў «нядбайнасьць» (арт. 427 КК РБ). Суд спыніў гэтую справу «за тэрмінам даўніны», бо падзеі адбываліся ў 1994 годзе. У зыску па крымінальнай справе «Белаграпрамбанку» адмовілі, і цяпер кіраўніцтва банку можа ініцыяваць грамадзянскі зыск. Яшчэ адно абвінавчаньне – утойваньне Міхаілам Чыгіром падаткаў на суму 8.357.000 рублёў (арт. 160 КК РБ) у 1998-99 гадах. У гэты час Чыгір працаваў у расійскім прадстаўніцтве нямецкай фірмы «Gea AGD». Судзьдзя прыняла рашэньне, што ў гэтай справе Міхаіл Чыгір вінаваты, і асудзіла яго да 3 гадоў пазбаўленьня волі з адтэрміноўкай на 2 гады і канфіскацыяй маёмасьці. М. Чыгір таксама пазбаўлены магчымасьці займаць кіраўнічыя пасады на працягу 5 гадоў. Пастановай суда ён абавязаны ўнесці ў бюджэт 8.357.000 рублёў, а таксама заплаціць дзяржпадаток памерам 403 тысячы рублёў. Адвакат Міхаіла Чыгіра Аляксандр Пыльчанка заявіў, што на рашэньне суда ён разам са сваім кліентам пададуць касацыйную скаргу ў суд найвышэйшай інстанцыі. Адвакат таксама нагадаў, што ў 1999 годзе Міхаіл Чыгір адседзеў 8 месяцаў у сьледчым ізалятары і таму хаваць падаткі фізічна ня мог. Адвакат зьвярнуў увагу на тое, што суд цалкам задаволіў патрабаваньне пракурора. Сам Міхаіл Чыгір назваў прысуд «асабістай помстай Аляксандра Лукашэнкі». «Судзьдзя толькі зачитала прысуд. Пісаўся ж ён у Адміністрацыі прэзідэнта», – лічыць Чыгір. Ён мяркуе, што яго пазбавілі магчымасьці

пяць гадоў займаць кіраўнічыя пасады з тым разлікам, каб ён ня здолеў узяць удзел у наступных прэзідэнцкіх выбарах. На працэсе прысутнічалі прадстаўнікі амбасады Францыі, Кансультацыйна-назіральнай місіі АБСЕ, а таксама амбасадар ЗША ў Беларусі Майкл Козак... Міхаіл Чыгір, які кіраваў кабінетам міністраў РБ з 1994 па 1996 год, быў затрыманы ў сакавіку 1999 году пасля таго, як ён пачаў адкрыта падтрымліваць дэмакратычныя сілы. Ён адседзеў у сьледчым ізалятары 8 месяцаў, і ў 2000 годзе гарадзкі суд Менску асудзіў яго на 3 гады пазбаўленьня волі ўмоўна. Аднак Вярхоўны суд адмяніў гэтае рашэнне і цалкам апраўдаў сп. Чыгіра. Пасля гэтага з'явілася справа, па якой Міхаіл Чыгір зноў быў асуджаны да трох гадоў пазбаўленьня волі.

24 ліпеня Ігар Аксёнчык, адвакат, які быў у судзе прадстаўніком маці Дз. Завадзкага, быў выкліканы ў пракуратуру Ленінскага раёну г. Менску. Там яму было прад'яўленае абвінавачаньне па артыкуле 188 Крымінальнага кодэксу, ч.2 – «паклёп у дачыненні да службовай асобы, спалучаны з абвінавачаньнем у здзяйсненні цяжкага злачынства». Сьледчыя вядуць гаворку пра паклёп на Генеральнага пракурора Віктара Шэймана. Верагодна, што прад'яўленьне абвінавачаньня адвакату ў сувязі з ягонымі заявамі ў прэсе выкліканае патрабаваньнем Лукашэнкі прыцягнуць да адказнасці «на поўную катушку» тых, хто «дыскрэдытуе дзяржаўную ўладу». Сам адвакат Аксёнчык лічыць, што ягоны перасьлед быў санкцыянаваны найвышэйшымі службовымі асобамі краіны. Сваю віну ён цалкам адмаўляе. І. Аксёнчыку пагражае да двух гадоў пазбаўленьня волі.

8 кастрычніка ў судзе Ленінскага раёну г.Менску пачаўся судовы працэс па крымінальнай справе ў адносінах да адваката Ігара Аксёнчыка. У судзе Ігар Аксёнчык заявіў хадайніцтва пра выклік у якасці сьведкі Вольгі Завадзкай. Судзьдзя Валянціна Крывая не задаволіла хадайніцтва ў сувязі з тым, што В.Завадзкая давала падпіску пра неразгалашваньне матэрыялаў сьледзтва.

12 кастрычніка судзьдзя Валянціна Крывая вынесла прысуд па справе Ігара Аксёнчыка: адвакат асуджаны на паўтары гады пазбаўленьня волі з двухгадовай адтэрміноўкай. Працэс быў закрытым, і ўпершыню ў сучаснай гісторыі Беларусі паводле крымінальнага артыкулу быў асуджаны адвакат за словы, сказаныя падчас судовага працэсу. Галоўная інтрыга працэсу заключалася ў асобе, якую суд прызнаў пацярпелай – Генеральнага пракурора РБ Віктара Шэймана, пра якога Аксёнчык сказаў, што ён нібыта асноўны падозраны ў справах зніклых. З прысуду вынікае, што гэтыя падозрэньні адваката зьяўляюцца паклёпам на Генеральнага пракурора, за што адвакату і давядзецца несці крымінальную адказнасць. Ігар Аксёнчык,

аднак, лічыць сябе невінаватым і заяўляе, што дзейнічаў у адпаведнасці з законам і службовымі абавязкамі.

1 лістапада Менскі гарадзкі суд у касацыйнай вытворчасці разгле-дзеў скаргу былога прэм'ер-міністра Беларусі Міхала Чыгіра, які 23 ліпеня быў прызнаны вінаватым ва ўтойваньні падаткаў і нядбайнасці. Як і чакала абарона падсуднага, яго скарга незадаволеная, а вырак суда Фрунзенскага раёну сталіцы Беларусі пакінуты бяз зьменаў. У выніку з 1 лістапада афіцыйна ўступіў у сілу прысуд, згодна з якім былы кіраўнік беларускага ўраду на працягу 5 гадоў ня здолее балатавацца нават у дэпутаты мясцовага Савету, ня кажучы ўжо пра ўдзел у парламенцкіх і прэзідэнцкіх выбарах. Рашэнне суда ня стала нечаканасцю для Міхаіла Чыгіра. Ён і раней казаў, што свае надзеі на апраўданьне ўскладае выключна на Вярхоўны суд, на які ня так і проста націснуць, і які адзіны ў Беларусі яшчэ можа праявіць хоць нейкую незалежнасць ад уладаў.

У сьнежні жонка сусьветна вядомага ра-дыё-лага Юрыя Бандажэўскага Галіна Бандажэўская перад паездкай у Парыж на Сустрэчу, арганізаваную Міжнароднай амністыяй дзеля прыцягнення сусьветнай увагі да асобы зняволенага прафесара, расказала ў ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» пра сітуацыю, у якой знаходзіцца зараз яе муж: «Бытавыя ўмовы ўтрыманьня палепшыліся, але ягонае самаадчуваньне пагоршылася. Асабліва гэта тычыцца псіхалагічнага стану. У калоніі яму займацца навукай нельга. Ён у абсалютнай ізаляцыі. Яго гняце ня так сама няволя, як адсутнасць сувязі з навуковым сьветам. Ён гаворыць: «Я ня ведаю, ці здолею я тут пра-трымацца, бо адчуваю ў галаве вакуум самы сапраўдны». Нам дазваляюць перадаваць яму раз на чатыры месяцы адну прадуктовую перадачу на 30 кілаграмаў. А ў мужа язва. І ад той ежы, якую даюць у калоніі, пачынаюцца болі, слабасць... Я хацела, каб людзі даведаліся, як на сёньняшні дзень складаецца сітуацыя з вывучэннем наступстваў чарнобыльскай катастрофы. У 1998 годзе прафесар Бандажэўскі напісаў Аляксандру Лукашэнку ліст, каб паведаміць, што ў Гомельскай вобласці склалася сітуацыя, якая пагражае здароўю лю-дзеі. Асаб-лівая небяспека – для дзяцей і цяжарных жанчын. У сваім лісьце да прэ-зідэнта РБ прафесар Бандажэўскі падкрэсьліваў актуальнасць навуковых распрацовак, якія тычацца ўздзеяння малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Юры Бандажэўскі імкнуўся падрыхтаваць маладых спецыялістаў-радыёпатолагаў, якія маглі б займацца навуковымі дасьледаваньнямі... Аднак у 1999 го-дзе ён быў арыштаваны...

Дзеля таго, каб прыйсці да высновы, што цэзій усё ж пашкодзвае сэрца, Бандажэўскі карыстаўся трыма асноўнымі крыніцамі – клініч-ным матэрыялам, дадзенымі, атрыманымі падчас ускрыцця памерлых і дадзенымі эксперыментаў (лабараторных пацукоў кармілі забруджаным радыёнуклідамі зернем). І толькі калі ўсё ў комплексе пацвердзілася, ён зрабіў высновы пра ўплыў малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Прафесар Бандажэўскі 9 гадоў жыцця прысвяціў вывучэнню гэтай праблемы...

Самае дзіўнае, усе разумеюць, што Бандажэўскі сядзіць не за хабар. Гэта разумеюць нават у кіраўніцтве, у парламенце, у адміністрацыі калоніі, але ўсе кажуць адно: «Што мы можам зрабіць? Такі прысуд Вярхоўнага суда». Атрымліваецца, што мы ўсё разумеем і губім чалавека і навукоўцу... Я ўжо ня ведаю, да каго зьвяртацца, каго прасіць. Самае першае пытаньне, якое муж задае пры кожным спатканьні: «За што я пакутую? За што?» Ён пачынае ўпадаць у дэпрэсію, гаворыць, што больш ня будзе займацца чарнобыльскай праблемай. Але жыць без навукі ён ня можа... Праходзіць нейкі час, і ён пачынае мне казаць: «Пакажы, якія дадзеныя ты атрымала?» Але я адчуваю, што яму вельмі цяжка. Ведаю, што зараз на яго аказваюць псіхалагічны ціск, патрабуюць, каб ён прызнаў віну – сваёй рукой напісаў, што прызнае – браў хабар, і просіць памілаваць... Але ён на гэта не пагаджаецца».

Грамадзкія арганізацыі, якія аб'ядноўваюць навукоўцаў Еўропы і Амерыкі, неаднаразова зьвярталіся да прэзідэнта Беларусі Аляксандра Лукашэнкі з патрабаваньнямі амніставаць прафесара Юрыя Бандажэўскага. Але адказу на іх звароты няма.

Праблема знікнення грамадзкіх і палітычных дзеячоў у Беларусі. Адстойванне права грамадства на праўдзівую інфармацыю пра зніклых

4 студзеня, у дзень нараджэння былога міністра ўнутраных справаў Беларусі генерала Юрыя Захаранкі, актывісты моладзевага руху супраціву «Зубр» і Аб'яднанай грамадзянскай партыі правялі акцыю пратэсту. Прайшло ўжо больш за два гады з часу знікнення актыўнага дзеяча апазіцыі, але ўлады так і не прынялі ніякіх мераў па высвятленьні ягонага лёсу. Пікет адбыўся на скрыжаванні менскіх вуліцаў Магілёўскай і Прыгожай, дзе 7 траўня 1999 году і прапаў Юры Захаранка. У акцыі ўзялі ўдзел каля сарака актывістаў «Зубра» і АГП, а таксама сябры і суседзі Ю.Захаранкі, які знік паблізу ад месца жыхарства.

17 студзеня прэзідэнт Рэспублікі Польшча Аляксандр Квасьнеўскі падчас сваёй сустрэчы з прэзідэнтам Расіі Уладзімірам Пуціным перадаў расійскаму прэзідэнту ліст беларускіх жанчын – жонак апазіцыйных Лукашэнку палітыкаў, родныя якіх прапалі бяз вестак. На прэс-канферэнцыі А.Квасьнеўскі сказаў, што ён спадзяецца, што Пуцін, карыстаючыся сваімі магчымасцямі, «высветліць гэтае пытаньне». А.Квасьнеўскі пацьвердзіў, што падчас гутаркі закраналася тэма Беларусі і стаўленьня да беларускай апазіцыі. Па ягоных словах, з гэтым пытаньнем зьвязаны «вялікі неспакой» расійскага прэзідэнта. «Беларусь, вядома ж, застаецца важным партнёрам, але прэзідэнт усведамляе, што прэзідэнт Лукашэнка – гэта вельмі цяжкі партнёр», — патлумачыў Квасьнеўскі.

28 студзеня на закрытым судовым працэсе было працягнутае дасьледаваньне эпизодаў выкраданьня апэратара расійскага тэлеканалу ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага, якое адбылося 7 ліпеня 2000 году. Па справе групы былога афіцэра сьпецпадразьдзяленьня МУС «Алмаз» Валерыя Ігнатовіча былі дапытаныя важныя сьведкі. У прыватнасьці, дапытаны адзін з блізкіх сваякоў абвінавачанага па гэтай справе Максіма Маліка, які быў дастаўлены ў суд нечакана – «прыводам», проста з Баранавічаў (Берасьцейская вобласць), дзе жыве. Верагодна, разьлік быў на тое, што сваяк ня зможа скаардынаваць свае паказаньні з паказаньнямі іншых дапытаных на працэсе. Паводле словаў сьведкі, вечарам 6 ліпеня 2000 году ён размаўляў з Максімам Малікам па тэлефоне, і той сказаў яму, што сьпяшаецца, бо тэрмінова выязджае ў Менск, каб ужо 7 ліпеня выехаць за межы Беларусі. Такім чынам, пад сумнеў па-стаўленае алібі Маліка, бо раней іншыя ягоныя сваякі сьцьвярджалі, што ён правёў ноч з 6 на 7 ліпеня дома, у Барысаве. Апрача таго, паводле словаў сваяка, Максім Малік летам 2000 году казаў яму, што рыхтуецца

перайсці з «Алмазу» ў службу бяспекі прэзідэнта. Раней на судзе былі абвешчаныя пісьмовыя паказанні колішняга сябра Ігнатовіча — былога супрацоўніка атраду міліцыі асаблівага прызначэння Антона Кабзара. У іх падрабязна расказваецца пра злачынствы, нібыта ўчыненыя Ігнатовічам, а таксама пра яго планы. У прыватнасці, пра сумесную паездку з Ігнатовічам і нейкім Аляксандрам Лявоненкам, у той час супрацоўнікам службы бяспекі прэзідэнта, у расійскі горад Бранск. (Пазней Лявоненка быў звольнены з СБП, і цяперашнім часам ён служыць у «Алмазе».) У Бранску яны вымагалі буйную суму ў далярах у расійскага бізнэсоўца.

11 лютага стала вядома, што вось ужо 19 дзён ні сям'я, ні сябры ня бачылі 24-гадовага жыхара г.Віцебску Юрася Корбана – старшыню Цэнтру моладзевых ініцыятываў "Контур", намесніка старшыні Віцебскай абласной суполкі партыі БНФ. Юрась з'нік у ноч з 19 на 20 студзеня. Збіраючыся дахаты, ён патэлефанаваў маці і паведаміў, што хутка будзе. Але дамоў ён не прыйшоў ні ў той вечар, ні назаўтра. Праз колькі дзён ён зноў патэлефанаваў маці і сябрам і нейкім дзіўным голасам сказаў, што з ім усё добра, і ён неўзабаве з'явіцца. Але вось ужо больш за тыдзень ад яго не было ніякіх звестак. Маці Юрася падала заяву аб вышуку ў міліцыю.

13 лютага старшыня «Праваабарончага цэнтру «Вясна» Алесь Бяляцкі на прэсканферэнцыі, якая адбылася з нагоды з'нікнення лідэра віцебскага Цэнтру моладзевых ініцыятываў «Контур» Юрася Корбана, заявіў наступнае: «Контур» даволі актыўна праводзіў непалітычную выбарчую кампанію. Арганізоўваў незалежнае назіранне ў Віцебску. І, безумоўна, мы павінны патрабаваць больш актыўных дзеянняў міліцыі. Бо ў сітуацыі, калі маці Юрася даволі даўно з'вярнулася ў праваахоўныя органы, з іхняга боку мы ня бачым ніякіх планамерных дзеянняў па пошуку ці прапрацоўцы версіяў з'нікнення Юрася». Ён таксама выказаў меркаванне, што да справы пошуку Юрася мусяць далучыцца менская міліцыя і Камітэт фінансавых расьсьледванняў. Супрацоўнікі гэтай установы нядаўна завялі крымінальную справу супраць ЦМІ, які ўзначальваў Ю. Корбан, і абвінавачвалі яго ў фінансавай падтрымцы недзяржаўных арганізацыяў Віцебшчыны.

13 лютага пракурор Хведар Шэдаў заявіў, што віна Ігнатовіча і ягонай групы была ў судзе цалкам даказаная. Ён таксама назваў даказанымі эпідоды пра выкраданне аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадкага і грамадзяніна Котава з Мар'інай Горкі, забойствы сем'яў Агаевых і Насібавых у Менску, забойства грамадзяніна Ясько ў Барысаве і іншыя злачынствы, у тым ліку крадзяжы і бандытызм. Спасылаючыся на 139-ы артыкул Крымінальнага кодэксу, пракурор прасіў суд прызначыць Валерыю Ігнатовічу, Максіму Маліку, Сяргею Савушкіну і Аляксею Гузу вышэйшую меру –

сьмяротнае пакараньне. Адвакат Сяргей Цурко, які прадстаўляе інтарэсы жонкі зьніклага Дзьмітрыя Завадзкага Сьвятланы, у сваім выступе не падтрымаў меркаваньне пракурора наконт віны Ігнатовіча і ягонага сябра Маліка ў выкраданьні Дз.Завадзкага. Сяргей Цурко лічыць іх віну недаказанай і настойвае на падаўжэньні сьледчых дзеяньняў з абвінавачанымі ды пошукаў Завадзкага. Зрабіў заяву для журналістаў і абаронца інтарэсаў маці Завадзкага Ігар Аксёнчык. Ён выказаўся вельмі рашуча адносна кіраўніцтва пракуратуры і ўсёй краіны. Кіраўніка пракуратуры Віктара Шэймана адвакат Аксёнчык назваў «галоўным падазроным» у справе Завадзкага, а пра Аляксандра Лукашэнку сказаў, што той нібыта спыніў расьсьледаваньне гэтай справы. Аксёнчык перакананы ў віне Ігнатовіча і ягоных саўдзельнікаў, але лічыць, што не названыя тыя, хто замовіў злачынства, якое яны зрабілі. Адвакат ня мае сумневу, што рана ці позна гэтыя «заказчыкі» будуць названыя. Пракуратура Беларусі адрэагавала рэзкай заявай на словы І. Аксёнчыка. Прэс-сакратар рэспубліканскай пракуратуры Аляксей Таранаў назваў ягоныя выказваньні «паклёпніцкімі» і сказаў, што «рэакцыя на іх будзе жорсткай, але выключна ў адпаведнасьці з законам».

14 сакавіка Менскі абласны суд вынес прысуд па справе так званай «банды Ігнатовіча», якая абвінавачвалася ў здзяйсненьні сямі злачынстваў, у тым ліку – у выкраданьні ў ліпені 2000 году аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. Менавіта гэты эпизод абвінавачаньня выклікаў вялікую ўвагу грамадзкасьці да справы як у Беларусі, так і за яе межамі. У выкраданьні Дзьмітрыя Завадзкага абвінавачваліся і атрымалі пакараньне – пажыцьцёвыя зьняволеньні – былыя байцы сьпецпадразьдзяленьня «Алмаз» Валеры Ігнатовіч і Максім Малік. Суд прызнаў іх віну даказанай, аднак родныя Завадзкага – ягоная маці і жонка – выказалі сумнеў у тым, што менавіта гэтыя людзі вінаватыя ў зьнікненьні Дзьмітрыя, а вынікі суда разглядаюць як спробу адрапартаваць, што справядлівасьць перамагла і злачынцы пакараныя. Сумняваецца ў дачыненьні Ігнатовіча і Маліка да выкраданьня аператара ОРТ і адвакат Сяргей Цурко, які падчас судовага працэсу прадстаўляў інтарэсы жонкі Дзьмітрыя Завадзкага Сьвятланы. Гэты сумнеў ён выказаў падчас свайго выступу ў судзе, сьцьвярджаючы: «У мяне па кожным прад'яўленым доказе абвінавачаньня няма выразнай яснасьці ў вінаватасьці Ігнатовіча і Маліка. Літаральна па кожным факце сумневы, і гэтыя сумневы грунтуюцца ня столькі на парушэньнях (Крымінальна-працэсуальнага кодэксу РБ – рэд.), але ў асноўным на даволі супярэчлівых ды блытаных паказаньнях сьведкаў як падчас сьледзтва, так і ў судзе... І як мне здаецца, засталася нявырашаным галоўнае пытаньне для маёй даверніцы Сьвятланы Завадзкай – што адбылося з яе мужам, бацькам іх сына, дзе ён зараз?»

Мяркую, што ўвесь ход судовага працэсу ня змог знайсці адказу на дадзенае пытаньне. Прыняць версію абвінавачаньня не магу, лічу яе не дастаткова пераканаўчай у фактах, што маюцца». Такія высновы адвакат робіць паводле аналізу фактаў па выкраданьні Дз. Завадзкага, выкладзеных падчас судовага разьбіральніцтва. Адразу ж сп-р Цурко адзначае, што ён ня меў магчымасьці рабіць аналіз усіх фактаў па справе, паколькі быў пазбаўлены, і на ягоную думку, незаконна, магчымасьці прымаць удзел у дасьледваньні матэрыялаў справы з закрытых тамоў з-за адсутнасьці допуску да дзяржаўнай таямніцы.

25 сакавіка Вольга Завадзкая – маці аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага, яго жонка Сьвятлана Завадзкая і прадстаўнік Сьвятланы Завадзкай Сяргей Цурко падалі скаргу ў Вярхоўны суд на прысуд Менскага абласнога суда па справе аб зьнікненьні Дзьмітрыя Завадзкага. Адвакат Сяргей Цурко гаворыць: «У прысудзе Менскага абласнога суда нас не задаволіла тое, што пры супярэчлівасьці і недастатковасьці доказаў у выкраданьні Завадзкага прызналі вінаватымі Ігнатовіча і Маліка. А тыя доказы, якія пакладзеныя ў аснову прысуду, здабытыя з вельмі вялікімі парушэньнямі. Засталося вялікае пытаньне – яны ці не яны вінаватыя ў зьнікненьні Дзьмітрыя Завадзкага. Мы патрабуем закрыцьця крымінальнай справы па эпізодзе, зьвязаным з Завадзкім, у адносінах да Ігнатовіча і Маліка з-за недаказанасьці. Калі гэта адбудзецца, то будзе працягнутае расьсьледваньне, Дз. Завадзкага будучь інтэнсіўна шукаць. Бо недастаткова ведаць, што Завадзкага выкралі, трэба ведаць, што з ім адбылося далей. На дадзены момант мы ня ведаем адказу на асноўнае пытаньне – дзе Дзьмітры Завадзкі?».

7 траўня, у трэцюю гадавіну зьнікненьня былога міністра ўнутраных справаў РБ генерала Юрыя Захаранкі, у цэнтры Менску адбылася акцыя «Ланцуг неабыякавых людзей». У ёй узялі ўдзел дзясяткі мінчукоў. Удзельнікі акцыі трымалі ў руках партрэты зьніклых за гэтыя гады Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Дзьмітрыя Завадзкага, памерлага пры нявысьветленых абставінах Генадзя Карпенкі і, вядома ж, – Юрыя Захаранкі. У шэрагах людзей, якія прыйшлі выказаць свой пратэст бязьдзеяньню ўладаў у пошуках злачынцаў, былі вядомыя палітыкі, журналісты, праваабаронцы: Аляксандр Дабравольскі, Юры Хадыка, Міхаіл Чыгір, Валеры Шчукін і інш.

7 траўня акцыя «Ланцуг неабыякавых людзей» прайшла і ў іншых гарадах Беларусі:

У **Гомелі** ў скверы Грамыкі пры распаўсюджаньні праваабарончага бюлетэню «Права на волю» быў затрыманы старшыня Гомельскага абласнога аддзяленьня

Праваабарончага цэнтру «Вясна» Анатоль Паплаўны. Затрыманьне праводзіў начальнік Цэнтральнага РУУС г. Гомелю Іван Смолікаў, які выклікаў нарад міліцыі і даставіў праваабаронцу ў РУУС Цэнтральнага раёну. Там оперупаўнаважаны крымінальнага вышуку Сувега Ю.М. узяў тлумачэньне ў затрыманага і склаў акт аб канфіскацыі бюлетэняў (35 асобнікаў). Пры гэтым Сувега пры складаньні тлумачальнай не карыстаўся паслугамі перакладчыка з беларускай мовы і «старшыня» пераклаў як «начальнік», а «Праваабарончы цэнтр» як «Праваахоўчы цэнтр».

У **Магілёве** дзясятка актывістаў Аб'яднанай грамадзянскай партыі і моладзевага руху «Зубр», трымаючы партрэты Ю.Захаранкі, каля 30-ці хвілінаў стаялі на цэнтральнай вуліцы гораду. Мерапрыемства прайшло без здарэньняў.

У **Берасьці** на вуліцы Савецкай каля кінатэатру «Беларусь» у «Ланцугу...» прымалі ўдзел грамадзяне Берасьця і Пружанаў. Яны трымалі ў руках партрэты зьніклых: Ю. Захаранкі, В. Ганчара, А. Красоўскага і Дз. Завадзкага. Мінакі падыходзілі проста пагутарыць, цікавіліся акцыяй, выказвалі маральную падтрымку яе ўдзельнікам.

17 траўня ў Менску прайшла чарговая акцыя ў межах кампаніі «Хочам ведаць праўду». Дзясяткі мінчукоў выйшлі на вуліцы гораду з партрэтамі зьніклых у Беларусі людзей.

20 траўня ў штаб-кватэры Аб'яднанай грамадзянскай партыі прайшла прэс-канфэрэнцыя жонак і маці зьніклых у Беларусі палітыкаў, прысьвечаная вынікам іх сустрэчы з кіраўніком рабочай групы Парламенцкай асамблеі Утай Цапф.

23 траўня Сьвятлана Завадзкая, жонка аператара ОРТ Зьмітра Завадзкага, які зьнік бяз вестак, заявіла, што некалькі невядомых лю-дзеяў у цывільным на двух аўтамабілях сачылі за домам па вуліцы Данілы Сердзіча ў Менску, дзе яна жыве. Як паведаміла Сьвятлана Завадзкая, пра пільнаваньне ёй распавялі суседзі, якія заўважылі два аўтамабілі каля дому 20 траўня з 7.30 да 15 гадзінаў. Машыны знаходзіліся ў розных канцах двара, блакуючы яго. У гэты момант у двары стаяў толькі аўтамабіль С. Завадзкай. Паводле словаў суседзяў, людзі з гэтых двух аўтамабіляў перыядычна хадзілі па двары, кантактаваліся міжсобку. Адна з жыхарак дому даводзіць, што з-пад пінжака аднаго з іх была відная кабура з пісталетам.

У траўні маці зьніклага 19 студзеня г.г. намесьніка старшыні Віцебскай абласной суполкі БНФ Юрася Корбана, занепакоеная прыпыненьнем пошуку сына сьледчымі органамі, накіравала скаргу на імя Генеральнага пракурора РБ В. Шэймана. У скарге

сказана: «У Чыгуначным РУУС г. Віцебску была заведзеная вышуковая справа, а пракуратурай Чыгуначнага раёну – крымінальная справа па факце знікнення майго сына Ю.Корбана. Ні вышуковая справа, ні крымінальная належным чынам не вяліся. Сьледчы па справе быў прызначаны толькі 9 красавіка, напярэдадні яе перапынення... Вышуковая справа была перапыненая 12 красавіка ў сувязі са сканчэннем двухмесячнага тэрміну. За гэты час нічога не было зроблена, бяздзейнасьць хавалася за таямніцай сьледства». Маці Юрася Корбана запатрабавала ад пракурора Чыгуначнага раёну г. Віцебску ўзнавіць справу (была адноўленая да 26 траўня). Жанчына патрабуе ад Генеральнага пракурора РБ узяць пад кантроль вядзеньне справы аб знікненьні сына і запатрабаваць дзеля праверкі крымінальную і вышуковую справы. А таксама праверыць законнасьць закрыцьця вышуковай справы.

5 ліпеня на менскай Кастрычніцкай плошчы прайшла акцыя «Ланцуг неабякавых людзей», прымеркаваная да другой гадавіны знікнення Дзьмітрыя Завадзкага. У ёй узялі ўдзел каля 150 чалавек, у тым ліку жонкі, родныя і блізкія зніклых бяз вестак Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. Акцыя доўжылася адну гадзіну. Напрыканцы яе маці Дзьмітрыя Завадзкага – Вольга Рыгораўна, абыйшла ўсіх прысутных і падзякавала кожнаму, хто прыйшоў падтрымаць іх сям'ю. Хаця крымінальная справа па знікненьні Дзьмітрыя Завадзкага закрытая, а «вінаватыя» пакараныя, лёс самога Дзьмітрыя пакуль невядомы...

8 ліпеня ў цэнтры Гародні на вуліцу Савецкую выйшлі пікетуюшчыкі, якія трымалі ў руках партрэты Дзьмітрыя Завадзкага. Пасьля заканчэння акцыі «Хочам ведаць праўду» былі затрыманыя 10 чалавек.

Сярод іх:

1. Данілоўская Ірына;
2. Нех Сьвятлана;
3. Іваноўскі Дзьмітры;
4. Воран Мікола;
5. Істомін Юры;
6. Бабкін Віктар;
7. Салонікаў Алег;
8. Корыкаў Ігар;
9. Чырвоненка Уладзімір;
10. Какарэка Віктар.

10 ліпеня ў судзе Ленінскага раёну г. Гародня праходзілі суды над затрыманымі 8 ліпеня. Судзьдзя Л. Баўсук вынесла апраўдальныя рашэнні па справах Віктара Какарэкі і Мікалая Ворана. Справа ў адносінах да Юрыя Корыкава была прыпыненая, а пратакол аб адміністрацыйным правапарушэнні накіраваны ў Ленінскі РУУС «на дапрацоўку». Кіраўнік мясцовай суполкі «Моладзь АГП» Уладзімір Чырвоненка быў аштрафаваны на 20 мін. заробкаў (200 тыс. рублёў).

16 ліпеня Вярхоўны суд РБ разглядаў касацыйную скаргу сям'і Завадзкіх па прысудзе, вынесеным былым афіцэрам спецпадразь-дзялення «Алмаз» Валерыю Ігнатовічу і Максіму Маліку. Разгляд вёў старшыня Калегіі па крымінальных справах, намесьнік старшыні Вярхоўнага суда Уладзімір Пташнік. Спачатку ў залу суда пусьцілі ўсіх – у тым ліку прыкладна паўсотні журналістаў. Але пракурор Дударова адразу ж заявіла хадайніцтва аб тым, каб гэты працэс таксама насіў закрыты характар. Аргументацыя тая самая, што і пры разглядзе крымінальнай справы банды Ігнатовіча ў судзе першай інстанцыі: абвінавачаныя – былыя супрацоўнікі спецслужбаў, і таму гэта робіцца дзеля захавання дзяржаўных таямніцаў, а таксама ў мэтах бясьпекі сьведкаў. Абвінавачаных у суд не прывозілі. На працэсе зьявіўся адвакат Ігар Аксёнчык, які пасля сваіх рэзкіх выказваньняў аб спрычыненасьці найвышэйшых службовых асобаў да выкраданьня Завадзкага раптоўна зьнік у сакавіку 2002 году і хаваўся ў Расіі. Аксёнчыка да працэсу не дапусьцілі, бо супраць яго завялі крымінальную справу, і ён пасля зьнікненьня быў выключаны з Калегіі адвакатаў. У працэсе перагляду справы суд не пагадзіўся з довадамі сям'і Завадзкіх, а таксама сваякоў абвінавачаных Ігнатовіча, Маліка, Гуза і Савушкіна, якім інкрымінавалася выкраданьне Дз.Завадзкага. Адвакаты сьцьвярджалі, што сабраныя сьледзтвам доказы здабытыя з парушэньнем працэсуальных нормаў, таму ня могуць быць пакладзеныя ў аснову абвінаваўчага прысуду. Аднак старшыня Калегіі па крымінальных справах Вярхоўнага суда Уладзімір Пташнік абвясціў, што рашэньне суда першай інстанцыі пераглядацца ня будзе. Прысуд застаецца ў сіле. Прадстаўнікі сям'і Завадзкіх могуць зьявіцца яшчэ ў апошнюю інстанцыю – напісаць наглядную скаргу на імя старшыні Вярхоўнага суда.

19 ліпеня, напярэдадні адкрыцьця фэстывалю «Славянскі базар у Віцебску», сябры Аб'яднанай грамадзянскай партыі правялі акцыю «Хочам ведаць праўду!». Апроч партрэтаў зьніклых палітыкаў Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі, Дзьмітрыя Завадзкага яны трымалі партрэты загінулага журналіста Анатоля Майсені, нядаўна асуджаных супрацоўнікаў недзяржаўнай газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча ды Паўла Мажэйкі, а таксама партрэт Аляксандра Чы-гіра,

нядаўна пераведзенага ў турму строгага рэжыму ў Івацэвічах. За-трымаць удзельнікаў акцыі некалькі разоў спрабавалі супрацоўнікі Каст-рычніцкага раённага аддзялення міліцыі, а потым вы-клікалі супрацоўнікаў з кінакамерай ды фотаапаратам, якія здымалі ўдзельнікаў акцыі.

7 жніўня на дзесяць сутак адміністрацыйнага арышту асуджаная актывістка гарадзенскай «Маладой Грамады» Сьвятлана Нех. Яе абвінавацілі ва ўдзеце ў несанкцыянаванай акцыі – «Ланцуг неабыхавых людзей», які адбыўся ў Гародні 8 ліпеня, у другую гадавіну зьнікнення журналіста Дз. Завадзкага. Уся віна С.Нех заключалася ў тым, што яна трымала ў руках партрэт зьніклага аператара ОРТ. Прысуд, які вынесла судзьдзя суда Ленінскага раёну г. Гародні Наталя Козел, зьяўляецца беспрэцэдэнтным як мінімум па двух падставах. Па-першае, таму, што толькі ў Гародні ўпершыню за працяглы час «Ланцуг неабыхавых людзей» быў расцэнены як пікет. Па-другое, з дзесяці затрыманых удзельнікаў гэтай акцыі падобны прысуд вынесены пакуль толькі С.Нех. Разгляд справы С.Нех быў адкладзены на месяц з-за таго, што яна адмаўлялася зьяўляцца ў суд Ленінскага раёну. Яна тлумачыла гэта тым, што «ня можа хадзіць туды, дзе яе зьбіваюць». Сьвятлана мела на ўвазе інцыдэнт, які адбыўся 4 чэрвеня падчас працэсу над журналістамі «Пагоні». Тады яна атрымала ўдар кулаком ад міліцыянта. Аднак пракурорская праверка не знайшла "складу злачынства" ў дзеяньнях супрацоўніка міліцыі. Суд доўжыўся два дні. Сьведкам па справе з боку абвінавачаньня выступіў начальнік аховы грамадзкага парадку Ленінскага РУУС капітан А.Хілько. Судзьдзя Н. Козел абгрунтавала жорсткасьць прысуду тым, што С.Нех «неаднаразова прыцягвалася да адказнасьці за ўдзеце ў падобных мерапрыемствах».

9 верасьня на працэсе аб прызнаньні памерлым Юрыя Захаранкі судзьдзя Віктар Бялянін прыняў рашэньне, якое ўдзельнікі працэсу назвалі скандальным. Судзьдзя пастанавіў спыніць судовае разьбіральніцтва, не задаволіўшы хадаініцтва сям'і Захаранкаў. Судзьдзя спаслаўся на тое, што не завершылася расьсьледваньне крымінальнай справы па зьнікненьні Захаранкі, якое вядзе пракуратура. Прадстаўнік сям'і Захаранкаў Алег Волчак быў рашуча супраць. Ён згадаў, што ў гісторыі Беларусі ніколі ў падобных выпадках працэсы не прыпынялі. Таксама за тое, каб хадаініцтва было задаволенае, выказвалася і прадстаўнік пракуратуры Сьвятлана Нікалаева. Яна давяла, што расьсьледваньне справы Юрыя Захаранкі ў пракуратуры ніяк не зьвязанае з прызнаньнем альбо непрызнаньнем яго памерлым. Судзьдзя выслухаў гэтыя аргументы і ўсё ж праз пяць хвілінаў вырашыў па-свойму. Паводле ягонага рашэньня, разьбіральніцтва можа аднавіцца пасля 17 кастрычніка, калі закончыцца тэрмін трохгадовага расьсьледваньня справы Захаранкі. Алег Волчак заявіў, што не

сумняваецца ў рашэнні сваякоў Захаранкі абскардзіць пастанову судзьдзі, але ня думае, што гарадзкія судзьдзі вырашаць інакш.

16 верасня былі затрыманыя тры чалавекі каля будынку адміністрацыі прэзідэнта ў Менску. Гяоргі Саламянік, Міхаіл Тарасюк і Дзьмітры Філіповіч арыштаваныя за тое, што выйшлі да будынку адміністрацыі прэзідэнта з плакатам: «Прайшло тры гады. Лукашэнка, дзе Ганчар, дзе Красоўскі?».

19 верасня выйшаў на волю гарадзенскі мастак, кіраўнік каа-ліцыйнага дэмакратычнага руху «Гарадзенскі выбар» Дзьмітры Іва-ноўскі. Усе 10 сутак адміністрацыя арышту ён трымаў галадоўку. Па словах Зьміцера, ён пакуль адчувае сябе няблага. Але ня раіць нікому трымаць галадоўку ў турме, бо ўмовы ўтрыманьня там проста жудасныя. Зьміцер Іваноўскі быў асуджаны за ўдзел у «Ланцугу неабыякавых людзей», які адбыўся ў Гародні 8 ліпеня.

26 верасня ў Страсбургу на чарговай сесіі Парламенцкай Асамблеі Рады Еўропы па ініцыятыве Юрыдычнага камітэту Рады Еўропы была створаная спецыяльная Камісія па расьсьледваньні справаў зьніклых у Беларусі палітыкаў і журналістаў. Як і меркавалася, старшынёй камісіі абраны вядомы расійскі праваабаронца, дэпутат Дзярждумы Расіі Сяргей Кавалёў. У склад камісіі ўвайшлі 10 парламентароў з Нямеччыны, Італіі, Вялікабрытаніі, Бельгіі, Іспаніі, Кіпру, Турцыі, Украіны, Літвы, Латвіі, Расіі. Намесьнікам Сяргея Кавалёва абраны брытанец Мак-Намара. Старшыня камісіі Сяргей Кавалёў рэальна ацэньвае сітуацыю. Таму ня ўпэўнены, што камісія знойдзе арганізатараў, замоўцаў альбо выканаўцаў зьнікненьняў. Але спадар Кавалёў спадзяецца, што камісія здолее атрымаць дакладныя дакументальныя звесткі пра тое, як афіцыйныя ўлады рэагуюць на гэтыя справы, як яны праводзяць уласныя рась-сьледваньні, наколькі энергічна вядуцца пошукі зьніклых.

30 верасня Менскі гарадзкі суд пакінуў у сіле рашэнне суда Кастрычніцкага раёну г. Менску — прыпыніў разгляд грамадзянскай справы аб прызнанні памерлым Юрыя Захаранкі. Нагадаем, што Юры Захаранка зьнік 7-га траўня 1999 году. Менавіта гэтую дату просіць прызнаць за дзень сьмерці Алег Волчак — прадстаўнік сям'і Ю.Захаранкі. Пракурор Сьвятлана Нікалаева даводзіць, што ніякіх доказаў зьнікненьня Захаранкі менавіта 7-га траўня няма.

У пачатку кастрычніку Палата прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі падтрымала запыт дэпутата Валерыя Фралова на імя Генеральнага пракурора РБ Віктара Шэймана аб ходзе расьсьледваньня крымінальных справаў, якія тычацца

знікненняў Юрыя Захаранкі, Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага і Дзьмітрыя Завадзкага. Запыт Валерыя Фралова падтрымалі 56 дэпутатаў Палаты. У запыце, падрыхтаваным Фраловым, ёсць шэраг пытанняў, што тычацца расьсьледваньня крымінальных справаў: на падставе якога дакументу і кім падпісанага быў затрыманы кіраўнік СОБРу Дзьмітрый Паўлічэнка, а таксама на падставе чаго яго вызвалілі; чаму пасля заканчэння суда над «групай Ігнатовіча», якая быццам бы мае дачыненне да выкраданьня аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага, так і не ўстаноўленае месца знаходжаньня журналіста; хто працягвае гэтае расьсьледваньне і інш.

3 кастрычніка кіраўніку Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатолю Лябедзьку ўручылі позов з прапановай зьвіцца ў менскую гарадскую пракуратуру да сьледчага Чумачэнкі ў якасьці сьведкі. А.Лябедзька патлумачыў: гаворка вядзецца пра расьсьледваньне абставінаў знік-неньня Віктара Ганчара і выказаў спадзяваньне, што будзе дасьледаваная палітычная версія выкраданьня.

24 кастрычніка Палата прадстаўнікоў РБ сумесна з Саветам Рэспублікі правялі слуханьні па праблеме выкананьня законнасьці ў Беларусі. Чакалася, што на гэтых слуханьнях Генеральны пракурор РБ Віктар Шэйман адкажа на пытаньні, сфармуляваныя ў дэпутацкім запыце. Аднак на слуханьні не прыйшлі ні Генеральны пракурор, ні іншыя кіраўнікі праваахоўных органаў. Адсутнасьць сілавых міністраў была патлумачаная неабходнасьцю прыняцьця тэрміновых захадаў, зьвязаных з трагічнымі падзеямі ў Маскве (захоп тэрарыстамі «Норд-Осту»). Дэпутат Кучынскі адзначыў, што падчас працы Вярхоўнага Савету 12-га скліканьня немагчыма было ўявіць, каб прадстаўнікі выканаўчай улады праігнаравалі заканадаўчую ўладу. Палата ж прадстаўнікоў моўчкі праглынула гэткае стаўленьне да сябе

19 лістапада паводле хадайніцтва Зінаіды Ганчар суд пачаў разгляд справы аб прызнаньні Віктара Ганчара бяз зьвестак адсутным. Падчас судовага разьбіральніцтва Зінаіда Ганчар хоча даведацца, наколькі адпавядалі закону дзеянні сьледчых у пошуках Віктара Ганчара.

20 лістапада судзьдзя суда Фрунзенскага раёну г. Менску Тацяна Кулакова задаволіла хадайніцтва Ірыны Красоўскай аб прызнаньні яе мужа прадпрымальніка Анатоля Красоўскага бяз зьвестак зніклым. Нагадаем, што А.Красоўскі знік 16 верасьня 1999 году разам з Віктарам Ганчаром. Крымінальная справа аб іх знікненні вядзецца ўжо амаль тры гады. Як станоўчы вынік працэсу Ірына Красоўская расцэньвае задавальненьне хадайніцтва аб далучэньні да матэрыялаў справы шэрагу важных дакументаў. Размова ідзе пра копіі рапарту палкоўніка

Алкаева і генерала Лапаціка, аб копіях пратаколаў некаторых экспертызаў, у тым ліку пісталета, з якога, магчыма, забілі Анатоля Красоўскага. Раней гэтыя дакументы судом не прызнаваліся, але зараз судзьдзя Кулакова вырашыла далучыць іх да справы.

25 лістапада, пасля шматлікіх напамінаў пра тэрміны афіцыйных адказаў на дэпутацкія запыты ў незалежных СМІ, пасля звароту ў Палату прадстаўнікоў Зінаіды Ганчар, жонкі зьніклага апазіцыйнага палітыка Віктара Ганчара, Генеральны пракурор краіны Віктар Шэйман у рэшце рэшт адказаў Валерыю Фралову. Дэпутацкі запыт спадара Фралова тычыўся арышту і раптоўнага вызвалення ў лістападзе 2000 году сумнавядомага падпалкоўніка Дз.Паўлічэнкі, а таксама расьсьледваньня гучных справаў таямнічых зьнікненняў у Беларусі... У сваім адказе Генеральны пракурор не адмаўляе факту «прэвентыўнага затрыманьня» камандзіра асобай брыгады аператыўнага прызначэння ваеннай часткі 3214 Паўлічэнкі 22 лістапада 2000 году, але гэта, паводле ягоных словаў, не зьвязана са зьнікненьнем вядомых апазіцыйных палітыкаў. Дазвол на затрыманьне даваў старшыня КДБ У.Мацкевіч. І быццам бы падставаю дзеля затрыманьня Паўлічэнкі паслужыла тое, што падпалкоўнік «зьдзеісьніў гвалтоўныя дзеянні адносна грамадзяніна Грачова... У сувязі з незаконнасьцю затрыманьня 23 лістапада 2000 году Паўлічэнка быў вызвалены паводле ўказаньня кіраўніцтва КДБ», – напісана ў адказе Шэймана. Што да расьсьледваньня справаў зьнікнення Захаранкі, Ганчара і Красоўскага, Завадзкага, то ў сваім адказе амаль нічога канкрэтнага і новага Шэйман не прыводзіць. Шэйман па-ранейшаму працягвае сьцьвярджаць, што сабраныя доказы, а таксама паказаньні сьведкаў даюць падставы меркаваць, што Захаранка, Ганчар і Красоўскі былі скрадзеныя невядомымі асобамі. Ён яшчэ раз паўтарыў вядомыя звесткі пра тое, што, паводле вынікаў складанай экспертызы, кроў на месцы зьнікнення Ганчара і Красоўскага, знойдзеная на наступны дзень, на 99,6% можа належаць Віктару Ганчару. У лісьце Фралову ўтрымліваюцца яшчэ і дзяжурныя фразы кшталту, што расьсьледваньне працягваецца і г.д. Вось толькі чамусьці, нягледзячы на ўсе намаганьні сьледчых, на «справу гонару генералаў знайсьці былога калегу Захаранку», асабісты кантроль прэзідэнта, лёс Віктара Ганчара, Зьміцера Завадзкага, Анатоля Красоўскага, Юрыя Захаранкі па-ранейшаму невядомы. Больш за тры гады пракуратура падаўжае тэрміны расьсьледваньняў, а вынікаў ні па адной з гучных справаў няма.

5 сьнежня суд Савецкага раёну Менску прызнаў Віктара Ганчара зьніклым бяз вестак з 17 верасня 1999 году. Два тыдні таму Фрунзенскі раённы суд сталіцы таксама прызнаў зьніклым бяз вестак Анатоля Красоўскага, які ў момант зьнікнення

быў разам з Віктарам Ганчаром. Магчыма, гэта дапаможа сваякам, блізкім, грамадзкасці праліць хоць нейкае сьвятло на абставіны таямнічага зьнікнення людзей, даведацца пра ход расьледваньня.

10 сьнежня, у Дзень прыняцьця Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, на Кастрычніцкай плошчы Менску сабраліся некалькі сотняў людзей, каб падтрымаць родных вядомых у нашай краіне людзей, якія зьніклі бяз вестак: Юрыя Захаранкі, Віктара Ганчара, Анатоля Красоўскага, Дзьмітрыя Завадзкага... Удзельнікі акцыі трымалі ў руках партрэты зьніклых, а таксама партрэты памерлага пры нявысьветленых абставінах Генадзя Карпенкі і журналістаў Паўла Мажэйкі, Міколы Маркевіча і Віктара Івашкевіча, якіх асудзілі на абмежаваньне волі за прафесійную дзейнасьць. Удзел у акцыі ўзялі лідэры амаль усіх апазіцыйных партыяў, грамадзкіх аб'яднаньняў, вядомыя юрысты і праваабаронцы. Удзельнікі акцыі па ініцыятыве жонак зьніклых рушылі да будынкаў КДБ і МУС, каб перадаць кіраўнікам гэтых арганізацыяў петыцыі з патрабаваньнямі высьветліць лёс тых, хто лічыцца «зьніклым бяз вестак». Ніводзін з кіраўнікоў КДБ і МУС да людзей ня выйшаў, і прысутныя пайшлі да будынку Пракуратуры Беларусі. Там праз аднаго з супрацоўнікаў удалося толькі перадаць петыцыю В.Шэйману, з надзеяй, што яна дойдзе да адрасату. Пасьля гэтага ўдзельнікі акцыі накіраваліся на Кастрычніцкі пляц. Міліцыянты не перашкаджалі ім, аднак «кінааператары ў цывільным» працавалі ўвесь час напружана, здымаючы ўдзе-льнікаў акцыі. На Кастрыч-ніцкай плошчы прадстаўнікі ўладаў выпісалі кіраўніку ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Алесю Бяляцкаму позову ў міліцыю за тое, што на самым пачатку акцыі ён проста патлумачыў прысутным сэнс мерапрыемства.

СЬМЯРОТНАЕ ПАКАРАНЬНЕ — ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА ЖЫЦЦЁ

11 лютага на сустрэчы з журналістамі ў Менску старшыня Вярхоўнага суда Беларусі Валянцін Сукала паведаміў, што ў 2001 годзе ў Беларусі да сьмяротнага пакараньня былі асуджаныя 7 чалавек. Яшчэ 11 чалавек асуджаныя да пажыцьцёвага зьняволеньня, чакаюць прысуду – 5 чалавек, якія асуджаныя да выключнай меры пакараньня.

11 сакавіка Генеральны сакратар Рады Еўропы Вальтэр Швімэр заклікаў Беларусь адмовіцца ад сьмяротнага пакараньня. У заяве, распаўсюджанай у Страсбургу, падкрэслена, што «сьмяротнае пакараньне супярэчыць усім прымальным стандартам правоў чалавека». Сп. Швімэр заклікаў не выносіць сьмяротны прысуд чатыром удзельнікам злачыннай групоўкі, абвінавачаным у здзяйсненьні шэрагу злачынстваў, у тым ліку -- у выкраданьні Дзьмітрыя Завадзкага.

30 траўня ў беларускім парламенце прайшлі слуханьні па праблеме адмены сьмяротнага пакараньня ў Беларусі, куды былі запрошаныя і прадстаўнікі рэспубліканскіх праваабарончых арганізацыяў, у тым ліку ГА «Праваабарончы цэнтр "Вясна"». Старшыня Пастаяннай камісіі па правах чалавека, нацыянальных адносінах і сродках масавай інфармацыі Валеры Ліпкін распавёў пра гісторыю сьмяротнага пакараньня, розныя асьпекты яе прымяненьня і адмены, падвёўшы рысу: «Гэтая праблема не абмяжоўваецца прававымі ба'ерамі, а прыняцьце такога рашэньня дазволіць у сваю чаргу прыняць радыкальныя меры па павышэньні абароненасьці дзяржавы і асобы, эфэктыўнасьці дзейнасьці праваахоўных органаў. Ня мае рашаючага значэньня, хто яго прыме – ці гэта будзе палітычнае рашэньне кіраўніцтва краіны, ці яго прыме на рэфэрэндуме народ Беларусі. Але лічу, што рашэньне пытаньня аб адмове прымяненьня сьмяротнага пакараньня – справа недалёкай будучыні».

30 траўня падчас абмеркаваньня праблемы адмены сьмяротнага пакараньня ў Рэспубліцы Беларусь пра "Прававыя і псіхалага-педагагічныя праблемы працы з асуджанымі да пажыцьцёвага зьняволеньня" дакладаў у Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу начальнік Камітэту выкананьня пакараньняў Міністэрства ўнутраных справаў РБ Уладзімір Коўчур. Ён прывёў наступныя статыстычныя дадзеныя, што тычацца асуджаных да пажыцьцёвага зьняволеньня ў Рэспубліцы Беларусь:

узроставыя звесткі: 36 чалавек (45%) – 18-30 гадоў, 21 чалавек (27%) – 31-40 гадоў, 13 чалавек (17%) – 41-50 гадоў, ад 50 да 60 гадоў – 7 чалавек, звыш 60 гадоў – 1 чалавек;

адукацыя: 1 асуджаны мае вышэйшую адукацыю, сярэдне-спецыяльную — 17%, сярэдняю — 61%, няпоўную сярэдняю — 20%;

па месцы жыхарства:

Менск і Менская вобласць – 27 чалавек;

Гомель і Гомельская вобласць – 16 чалавек;

Гародня і Гарадзенская вобласць – 9 чалавек;

Бярэсце і Берасцейская вобласць – 2 чалавекі;

Віцебск і Віцебская вобласць – 9 чалавек;

Магілёў і Магілёўская вобласць – 9 чалавек;

бяз пэўнага месца жыхарства – 2 чалавекі;

жыхар Расіі (Бранская вобласць) – 1 чалавек.

ПЕРАСЬЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ

5 студзеня судзьдзя суда Ленінскага раёну г.Берасьце Алег Міранюк вынес пастанову аб прыцягненьні да адміністрацыйнай адказнасьці 11 удзельнікаў «Ланцуга неабыякавых людзей», які адбыўся 10 сьнежня 2001 году і быў прымеркаваны да ўгодкаў абвяшчэньня Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. 15 сутак адміністрацыйнага арышту атрымалі сябры Берасьцейскага абласнога аддзяленьня ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» юрыст Уладзімір Малей і Генадзь Самойленка. Яны былі абвінавачаныя па двух артыкулах Кодэксу аб адміністрацыйных парушэньнях РБ: 167.1 ч.1 (удзел у несанкцыянаваным масавым мерапрыемстве) і 166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне патрабаваньням супрацоўнікаў міліцыі). Астатнія затрыманыя былі прызнаныя вінаватымі ў парушэньні арт. 167.1 ч.1 КаАП РБ і атрымалі штрафы ў памеры 20 мінімальнага заробкаў. Сярод аштрафаваных:

1. Альжбета Карпюк;
2. Міхаіл Мікалаюк;
3. Мікалай Казімірчык;
4. Раіса Антанюк;
5. Паліна Панасюк;
6. Марыя Клімовіч;
7. Сяргей Казлоў;
8. Васіль Барболін;
9. Сяргей Алексіевіч.

22 студзеня ў цэнтры Віцебску затрыманы кіраўнік мясцовай арганізацыі КХП-БНФ Уладзімір Плешчанка. У Чыгуначным РУУС Віцебску на яго склалі пратакол за арганізацыю і правядзеньне несанкцыянаванага пікету. Пратакол стаў вынікам амаль тыднёвых роздумаў кіраўніцтва віцебскай міліцыі над зьместам новага плакату У.Плешчанкі. На плакаце словамі З.Пазьняка «...патрэбныя новыя прэзідэнцкія выбары пад пратэктаратам міжнародных арганізацыяў...» пазначаная новая палітычная мэта КХП-БНФ.

13 лютага на плошчы Волі ў Віцебску адбыўся несанкцыянаваны пікет, арганізаваны ў знак пратэсту супраць зьбядненьня народу. Удзельнікі пікету трымалі ў руках плакаты «Дзе абяцаныя 100 даляраў?», «Цяперашні рэжым – гарант беднасьці і выміраньня беларускага народу», «Рыначны сацыялізм няхай будзе на

Месяцы». Праз паўгадзіны былі затрыманыя ініцыятары пікету – Валеры Паўлоцкі, Ула-дзіслаў Токараў, Лявон Панкраценка, Валеры Высоцкі і Сяргей Шапіра.

15 сакавіка ў Менску адбылося шэсьце з нагоды Дня Канстытуцыі, арганізатарам якога стала Беларускае сацыял-дэмакратычнае партыя (Народная Грамада). Акцыя была забароненая гарадзкімі ўладамі ў заяўленым фармаце: згодна з рашэннем Менгарвыканкаму, БСДП (НГ) было дазволенае правядзеньне толькі мітынгу на плошчы Бангалор. Арганізатары шэсьця і яго ўдзельнікі не пагадзіліся з гэтым рашэннем і сабраліся на плошчы Якуба Коласа ў цэнтры сталіцы і пад бел-чырвона-белымі і партыйнымі сьцягамі рушылі па вуліцы Веры Харужай да плошчы Парыжскай камуны, дзе меркавалася правядзеньне мітынгу. Ад самага пачатку да плошчы Якуба Коласа былі сьцягнутыя вялікія сілы міліцыі, вяліся аператыўныя відэаздымкі. На скрыжаванні вуліцаў Куйбышава і Варшавы шлях дэманстрантам перакрылі ўзброеныя шчытамі і дубінкамі міліцыянты. Дэманстранты былі адціснутыя з праезнай часткі на ходнікі і акружаныя вайскоўцамі. Супрацьстаяньне скончылася тым, што ўдзельнікі шэсьця праз нейкі час разышліся. Затрыманы старшыня БСДП (НГ) Мікола Статкевіч.

18 сакавіка ў судзе Савецкага раёну г. Менску адбыўся суд над лідэрам Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Міколам Статкевічам, якога абвінавачвалі па арт. 167.3 ч.2 Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях РБ за арганізацыю несанкцыянаванага шэсьця 15 сакавіка (Дзень Канстытуцыі). У выніку судовага разгляду М. Статкевіч быў прызнаны вінаватым у парушэнні адміністрацыйнага заканадаўства і атрымаў пакараньне ў выглядзе 10 сутак адміністрацыйнага арышту.

24 сакавіка адбылося сьвяткаваньне Дня Волі ў Купалаўскім скверы Менску. Урачыстасьці пачаліся а 12 гадзіне. Пасьля ўскладаньня кветак і сьпяваньня гімну людзі накіраваліся ў бок плошчы Якуба Коласа, але выхад са скверыку ім перагарадзілі дзясяткі амапаўцаў. Мілі-цыянт у цывільным запатрабаваў у лідэраў партыі БНФ Вінцука Вячоркі і Віктара Івашкевіча, якія ішлі паперадзе, каб грамадзяне згарнулі нацыянальныя сьцягі, бо інакш «калона, што кіруецца да плошчы Якуба Коласа, будзе расцэнена як несанкцыянаванае шэсьце». Пасьля перамоваў сьцягі былі згорнутыя, аднак людзі змаглі дайсьці толькі да плошчы Перамогі. Там дарогу ім перагарадзілі сотні амапаўцаў са шчытамі, дубінкамі, у шлемах. Міліцыянты адразу ж пачалі расправу над мірнымі людзьмі. Хапалі ўсіх, хто трапляўся на шляху, у тым ліку выпадковых сьведкаў і журналістаў. Карэспандэнта агенцтва «Рэйтар» Васіля Фядосенку зацягнулі ў аўтобус і парвалі ягонае пасьведчаньне і білет у Афганістан, куды ён у гэты дзень павінен быў ляцець у камандзіроўку. У

фотакарэспандэнта расійскага агенцтва ІТАР-ТАСС Віктара Талочкі разьбілі дарагую фотаапаратуру. На плошчы Якуба Коласа былі затрыманыя адзінаццаць жанчын, якія зьбіраліся сустрэць калону выкананьнем народных песень.

Былі затрыманыя і дастаўленыя ў РУУС Цэнтральнага і Савецкага раёнаў г.Менску:

1. Герасімаў Валеры;
2. Саўка Уладзіслаў (13 гадоў);
3. Саўка Зьміцер;
4. Кійко Рыгор;
5. Кійко Наталя;
6. Бандарэнка Зьміцер;
7. Ягорава Ганна;
8. Дранчук Цімафей;
9. Новік;
10. Ягораў Андрэй;
11. Зяньковіч Юрась;
12. Ляховіч Андрэй;
13. Сіўчык Вячаслаў;
14. Севярынец Павел;
15. Шчукін Валеры;
16. Пікуль Яўгенія;
17. Пальчэўскі Юрась;
18. Прасаловіч Анатоль;
19. Носаў Дзяніс;
20. Лысакоў Сяржук;
21. Зайкоўскі Эдвард;
22. Карпенка Зьміцер;
23. Некрашэвіч Эля;
24. Ваюшына Валянціна;
25. Ахрэмчык Аксана;
26. Ачапоўскі Лявон;
27. Смольскі Аляксей;
28. Ігнатовіч Уладзіслаў;
29. Гвозьдзеў Сяргей;
30. Гвозьдзеў Міхась;
31. Шэршань Ірына;

32. Пярцоўскі Аркадзь;
33. Лавіцкі Мікола;
34. Гразнова Людміла;
35. Яловая Тацяна;
36. Кшык Пётр;
37. Ярмоленка Арцём;
38. Сіўчык Ганна;
39. Шэвяленка Аляксандр;
40. Трыфанаў Сяргей;
41. Садоўскі Лявон;
42. Дашкевіч Зьміцер;
43. Папкоў Кірыла;
44. Таўстыка Андрэй;
45. Бязьдзенежны Сяргей;
46. Русаў Пётр;
47. Кавешнікаў Віктар.

Акцыі ў гонар 84-гадавіны абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі прайшлі 24 сакавіка і ў некаторых іншых гарадах краіны.

У **Гародні** ў несанкцыянаваным мітынгу прынялі ўдзел каля 500 чалавек. Затрыманых 22 чалавекі, у тым ліку намесьнік старшыні Партыі БНФ Юры Хадыка. Сябра Маладога фронту Вадзім Саранчукоў пры затрыманьні быў зьбіты. Арыштаваныя таксама былы старшыня Сялянскай партыі Яўген Лугін і два журналісты – карэспандэнт газеты «Глос над-Немнам» Андрэй Пачобут і супрацоўніца закрытай уладамі газеты «Пагоня» Алена Сідлярэвіч. Актывістка Праваабарончага цэнтру «Вясна» Ірына Данілоўская паведаміла з Гародні: «Людзі хацелі прайсьці да Археалагічнага музэю. У іх была мэта — ўскласьці кветкі. Але там стаялі кардоны міліцыі — некага прапускалі, а некага адразу затрымлівалі. Гэта ўсё адбывалася ў цэнтры гораду і на вуліцы Савецкай. Удзельнікі акцыі сьведчаць, што бачылі, які міліцыянты зьбівалі пяцёх маладых хлопцаў. Рабілі гэта не навідавоку, а ў завулку. Білі нагамі, павалілі на зямлю і білі. У Новы Замак прайшлі каля 40 чалавек – ім удалося ўскласьці кветкі да мемарыяльнай дошкі ў гонар паўстанцаў Тадэвуша Касьцюшкі».

Сярод затрыманых:

1. Хадыка Юры;
2. Мальчык Сяргей;

3. Саранчукоў Вадзім;
4. Сазонаў Віктар;
5. Лугін Яўген;
6. Дзьмухоўскі Эдвард;
7. Іваноўскі Дзьмітры;
8. Нех Святлана;
9. Патрэба Міхаіл;
10. Гом Мікола;
11. Завадзкі Алег;
12. Лапеха Ігар;
13. Сідлярэвіч Алена;
14. Станкутэ Рэгіна;
15. Шустоўскі Андрэй;
16. Пачобут Андрэй;
17. Рамашка Раман;
18. Лемяноўскі Мікола;
19. Шабунька Яўген;
20. Кучар Аляксей.

У **Маладэчне** ў Дзень Волі прадстаўнікі дэмакратычных партыяў і грамадзкіх арганізацыяў усклалі кветкі да помніку Агінскага, які стаіць побач з музычнай вучэльняй, а таксама да памятнага знаку «Пакутнікам за волю і незалежнасць Беларусі», што знаходзіцца ў цэнтры гораду. Ускладанню кветак да помніку Агінскага, у якім прымала ўдзел каля ста чалавек, ніхто не перашкаджаў. Гэтае мерапрыемства прайшло спакойна і арганізавана. Чаго нельга сказаць пра ўскладанне кветак да памятнага знаку «Пакутнікам за волю і незалежнасць Беларусі», бо супрацоўнікі міліцыі пад кіраўніцтвам маёра, які не назваўся, і старэйшага лейтэнанта Кошалея затрымалі, па іх словах – дзеля размовы Баланчука Эдуарда, Капуцкага Алеся і Боскіна Сяргея, а таксама забралі зарэгістраваны сцяг РГА "БНФ" Адраджэнне".

Сьпіс асуджаных за ўдзел у сьвяткаваньні Дня Волі ў Менску і Гародні:

1. Сіўчык Вячаслаў – 15 сутак адміністрацыйнага арышту;
2. Севярынец Павел – 15 сутак адміністрацыйнага арышту;
3. Мальчык Сяргей – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;
4. Саранчукоў Вадзім – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;
5. Дашкевіч Зьміцер – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

6. Кавешнікаў Віктар – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;
7. Дранчук Цімафей – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;
8. Лемяноўскі Мікола – штраф 150 мінімальных заробкаў;
9. Ачапоўскі Лявон – штраф 150 мінімальных заробкаў;
10. Нех Святлана – штраф 50 мінімальных заробкаў;
11. Сазонаў Віктар – штраф 20 мінімальных заробкаў;
12. Смольскі Аляксей – штраф 20 мін. заробкаў;
13. Таруліс Зьміцер – штраф 20 мін. заробкаў;
14. Герасімаў Валеры – штраф 20 мін. заробкаў;
15. Садоўскі Лявон – штраф 20 мін. заробкаў;
16. Бандарэнка Зміцер – штраф 20 мін. заробкаў;
17. Русаў Пётр – штраф 20 мін. заробкаў;
18. Рамашка Раман – папярэджаньне;
19. Патрэба Міхась – папярэджаньне;
20. Лебядзеў Максім – папярэджаньне;
21. Шэвяленка Аляксандр – папярэджаньне;
22. Трыфанаў Сяргей – папярэджаньне;
23. Ляховіч Андрэй – папярэджаньне;
24. Папкоў Кірыла – папярэджаньне;
25. Пальчэўскі Юрась – папярэджаньне;
26. Зайкоўскі Эдвард – папярэджаньне;
27. Лавіцкі Мікола – папярэджаньне;
28. Таўстыка Андрэй – папярэджаньне;
29. Бязьдзенежны Сяргей – папярэджаньне;
30. Ігнатовіч Уладзіслаў – папярэджаньне;
31. Гумін Андрэй – папярэджаньне;
32. Шэршэнь Ірына – папярэджаньне;
33. Рашэтнікава Алена – папярэджаньне;
34. Барысаў Сяргей – папярэджаньне;
35. Ігнатовіч Мікола – папярэджаньне;
36. Пярцоўскі Аркадзь – папярэджаньне;
37. Платонаў – папярэджаньне;
38. Ахрэмчык Аксана – папярэджаньне;
39. Сіўчык Ганна – папярэджаньне;
40. Карпенка Зьміцер – папярэджаньне.

19 красавіка ў Менску адбыўся Марш пратэсту «Так жыць нельга!», праведзены дзеля акцэнтаваньня ўвагі грамадзкасьці на праблеме невыкананьня Аляксандрам

Лукашэнкам абяцанняў, якія ён даваў выбаршчыкам у якасці кандыдата ў прэзідэнты. Арганізатарамі акцыі выступілі кінарэжысёр Юры Хашчавацкі, праваабаронца і журналіст Валеры Шчукін, каардынатар Хартыі-97 Зьміцер Бандарэнка і актывіст моладзевага руху «Зубр» Цімафей Дранчук. Акцыя пачалася ў 18.00 на плошчы Якуба Коласа. Калона ўдзельнікаў дайшла да скрыжавання праспекту Скарыны і вуліцы Варвашэні, дзе шлях быў перакрыты амапаўцамі і спецназаўцамі. Калона рэзка павярнула назад у накірунку да плошчы Якуба Коласа. У гэты час пад'ехалі аўтобусы і пачаўся "хапун". Частка ўдзельнікаў акцыі села проста на асфальт, і іх амапаўцы пачалі жорстка зьбіваць. Затрыманы адбываліся таксама ў раёне Акадэміі фізкультуры, на самой плошчы Якуба Коласа амапаўцы правялі зачыстку, загнаўшы частку людзей у метро. Быў моцна зьбіты і дастаўлены ў бальніцу Валеры Шчукін. З сатрасеньнем мозгу дастаўлены ў бальніцу Ялавіцкі. Машына «хуткай дапамогі» была выкліканая і да Савецкага РУУС, куды былі дастаўленыя затрыманыя. У адным з аўтобусаў амапаўцы зьбілі цяжарную жанчыну. Да Савецкага РУУС былі падагнаныя аўтобусы з амапаўцамі, якія акружылі будынак і не падпускалі да яго журналістаў і праваабаронцаў, адцягнуўшы іх на вялікую адлегласць.

Сярод затрыманых:

1. Бародка Зьміцер;
2. Мяцеліца Алег;
3. Халезін Мікалай (журналіст);
4. Арэшка Зьміцер;
5. Васілюк Юрась;
6. Ясюк Марына (непаўнагадовая);
7. Ігнатовіч Уладзіслаў;
8. Швагеў Яўген;
9. Падзывалаў (моцна зьбіты);
10. Аскерка Анатоль;
11. Карпенка Зьміцер;
12. Аксёнаў Максім;
13. Бандарэнка Зьміцер (каардынатар Хартыі-97);
14. Садоўскі Лявон;
15. Радзіна Наталя (журналістка);
16. Хашчавацкі Юры (кінарэжысёр);
17. Пятроў Андрэй;
18. Баравік Кацярына;

- 19.Афнагель Яўген;
- 20.Ачапоўскі Леанід;
- 21.Васілюк Юрась;
- 22.Анджыеўская Аляксандра;
- 23.Атрошчанкаў Алесь;
- 24.Бохан Сяргей;
- 25.Дзегцяроў І.;
- 26.Вядзевіч Віталь;
- 27.Радзюшка Аляксандр;
- 28.Лядко С.;
- 29.Яцко В.;
- 30.Яцко С.;
- 31.Тутжык Ф.;
- 32.Мяцелік;
- 33.Пенкін Сяргей;
- 34.Шумскі Я.;
- 35.Голубеў Зьміцер;
- 36.Холад А.;
- 37.Яшчанка Аляксей;
- 38.Васкрасенскі Юрась;
- 39.Ялавіцкі (шпіталізаваны з сатрасеньнем мозгу);
- 40.Ядко (зьбітая, магчымае сатрасеньне мозгу);
- 41.Казакевіч Раман;
- 42.Кучынская Любоў;
- 43.Масакоўскі Зьміцер;
- 44.Карповіч Раман;
- 45.Вішнеўскі Зьміцер;
- 46.Дзядко Кацярына;
- 47.Фабішэўскі Юрась;
- 48.Кядышка Сяргей;
- 49.Жакаў Васіль;
- 50.Шыраеў Максім;
- 51.Ясюк Алеся;
- 52.Галавацкі;
- 53.Осіпаў (у РУУСе стала кепска, выклікалі «хуткую», шпіталізавалі);
- 54.Варанько Юрась;
- 55.Асмалоўскі Андрэй;

56. Савіцкі Мікола;
57. Рабкевіч Сяргей;
58. Рашэтнікава Алена;
59. Лепін Гяоргі;
60. Жлобіч Віталь;
61. Казакоў (непаўнагадовы);
62. Барсукоў (непаўнагадовы);
63. Балоціна (непаўнагадовая);
64. Дорына (непаўнагадовая);
65. Варажур (непаўнагадовы);
66. Шадзіевіч Цімох (непаўнагадовы);
67. Шадзіевіч Васіль;
68. Строцкі Аляксей (непаўнагадовы);
69. Сасім Мікіта;
70. Ямшыкоў;
71. Чыкалёў Дзяніс;
72. Лугаўцоў;
73. Труханенка Ніна;
74. Мурашка Казімір;
75. Жлутка Алег (назіральнік ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна»);
76. Суіч Віктар;
77. Сюльд Ігар;
78. Бубер Юры;
79. Купчанка Вераніка;
80. Закрэўскі Ігар;
81. Цэнунін Дзьмітры;
82. Хадневіч Васіль;
83. Сьцешык Яраслаў;
84. Шчукін Валеры.

22 красавіка ў судах Савецкага, Партызанскага і Цэнтральнага раёнаў г. Менску адбываліся суды над удзельнікамі акцыі «Так жыць нельга!». Гэтым разам у судах зьявілася новая тэндэнцыя – тыя, хто патрабаваў удзелу адваката, накіроўваліся зноў на Акрэсьціна – у спецпрыёмнік-размеркавальнік, нягледзячы на довады: «У камеры няма тэлефону, і я ня здолею, знаходзячыся ў спецпрыёмніку, звязацца з адвакатам». З гэтага вынікае, што адміністрацыйнае затрыманьне ня мае абмежаваньняў у часе, і чалавек можа знаходзіцца за кратамі, пакуль суд не

разгледзіць ягоную справу. Гэтая практыка парушае канстытуцыйнае права (арт. 62) адміністрацыйна затрыманых на абарону, бо чалавек ня мае магчымасці заключыць дамову з адвакатам, знаходзячыся ў спецпрыёмніку-разьмеркавальніку. Гэтая заганная практыка вельмі небяспечная, бо ўлады могуць выкарыстоўваць і трактаваць адміністрацыйнае заканадаўства ў сваіх мэтах.

Суд Савецкага раёну г. Менску:

Хашчавацкі Юры (кінарэжысёр, адзін з арганізатараў акцыі «Так жыць нельга!») – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

Пенкін Сяргей – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Вядзевіч Віталь – 7 сутак адміністрацыйнага арышту;

Шыраеў Максім – штраф у памеры 25 базавых адзінак (250 тыс. рублёў);

Жлобіч Віталь – штраф у памеры 25 базавых адзінак (250 тыс. рублёў);

Кядышка Сяргей – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Дзядко Кацярына – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Анджыеўская Аляксандра – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Кучынская Любоў – судовае паседжаньне перанесенае на 25 красавіка;

Лепін Гяоргі – судовае паседжаньне перанесенае на 23 красавіка;

Вішнеўскі Зьміцер – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Садоўскі Лявон – пратакол правапарушэння накіраваны ў РУУС на дапрацоўку і перакваліфікацыю з арт. 1671 ч.1 на ч. 2 гэтага артыкулу;

Карповіч Раман (жыхар Салігорску) – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

Хадневіч Васіль – штраф 20 базавых адзінак (200 тыс. рублёў);

Мурашка Казімір – штраф 25 базавых адзінак, (250 тыс. рублёў);

Бандарэнка Зьміцер (адзін з арганізатараў акцыі) – суд перанесены на 23 красавіка;

Сьцешык Яраслаў – суд перанесены на 23 красавіка. З залы суда быў вынесены супрацоўнікамі міліцыі пад кіраўніцтвам старшыні Савецкага РУУС, паколькі

адмаўляўся «шукаць адваката з камеры спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на Акрэсьціна»;

Ясюк Алеся (жыхарка г.Барысаву, маці 4 дзяцей) – штраф у памеры 100 базавых адзінак;

Карпенка Зьміцер (жыхар г.Гомелю) – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Халезін Мікалай (журналіст, адзін з арганізатараў акцыі) запатрабаваў удзелу адваката і быў адпраўлены зноў на Акрэсьціна – у спец-прыёмнік-разьмеркавальнік. З залы суда быў вынесены супрацоўнікамі міліцыі пад кіраўніцтвам старшыні Савецкага РУУС, паколькі адмаўляўся «шукаць адваката з камеры». Суд 23 красавіка.

Суд Цэнтральнага раёну г. Менску:

Пятроў Андрэй – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Голубеў Зьміцер – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Бародка Зьміцер (жыхар г.Барысаву) – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Афнагель Яўген – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Суіч Віктар – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Ігнатовіч Уладзіслаў – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Жакаў Васіль – суд перанесены на 23 красавіка ў сувязі з тым, што не з'явіліся сьведкі – супрацоўнікі міліцыі. Адпраўлены ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік;

Масакоўскі Зьміцер – штраф у памеры 30 базавых адзінак (300 тыс. рублёў);

Радзюшка Аляксандр – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Мяцеліца Алег – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Сюльд Ігар – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Казакевіч Раман – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

Жлутка Алег – назіральнік ГА ПЦ «Вясна», запатрабаваў удзелу адваката і быў адпраўлены на Акрэсьціна – у спецпрыёмнік-разьмеркавальнік. Абвясціў галадоўку ў знак пратэсту супраць незаконнага ўтрыманьня за кратамі.

Суд Партызанскага раёну г. Менску:

Рабкевіч Сяргей – 7 сутак адміністрацыйнага арышту;

Фабішэўскі Юрась – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Аскерка Анатоль – 10 сутак адміністрацыйнага арышту;

Бубер Юры – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Купчанка Вераніка – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Атрошчанкаў Алесь – 5 сутак адміністрацыйнага арышту;

Яшчанка Аляксей – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Закрэўскі Ігар – 3 сутак адміністрацыйнага арышту. Абвясціў галадоўку;

Цэнунін Дзьмітры – 3 сутак адміністрацыйнага арышту;

Шчукін Валеры (журналіст, праваабаронца, адзін з арганізатараў акцыі) – 15 сутак адміністрацыйнага арышту, быў моцна збіты падчас акцыі, а пасля вывезены міліцыяй з рэанімацыі нейрахірургічнага аддзялення Вайсковага шпіталю ў спецпрыёмнік-размеркавальнік. Па словах В. Шчукіна, яго забралі «літаральна з пад кропельніцы».

22 красавіка Праваабарончы цэнтр «Вясна» зьвярнуўся ў Вярхоўны і Канстытуцыйны суды Рэспублікі Беларусь па тлумачэнні адносна законнасці рашэнняў судзьдзяў накіроўваць затрыманых падчас акцыі 19 красавіка назад у спецпрыёмнік-размеркавальнік пасля таго, як яны на судовых паседжаннях прасілі адвакацкай дапамогі.

У звароце сказана: «Падчас разгляду адміністрацыйных справаў над удзельнікамі несанкцыянаванага шэсьця 19 красавіка 2002 году ў судах Савецкага, Цэнтральнага і Партызанскага раёнаў г. Менску сябрамі Грамадзкага аб'яднання «Праваабарончы цэнтр «Вясна», якія ажыццяўлялі маніторынг правядзення судовых паседжаньняў, была выяўленая новая тэндэнцыя ў выкарыстанні ч.3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь. Праблема датычыцца трактаваньня тэрмінаў адміністрацыйнага затрыманьня».

Удзельнікі несанкцыянаванага шэсьця, затрыманых супрацоўнікамі міліцыі 19 красавіка 2002 году, утрымліваліся ў аб'яднаным спецпрыёмніку-размеркавальніку ГУУС Менгарвыканкаму да 22 красавіка 2002 г. – г.зн., яны былі затрыманых ў адпаведнасці з ч.3 арт.242 КаАП Рэспублікі Беларусь да разгляду

справы судом. 22 красавіка, падчас разгляду справаў у судах Савецкага, Цэнтральнага, Партызанскага раёнаў г. Менску некаторыя з адміністрацыйна затрыманых, згодна з арт. 250 КаАП Рэспублікі Беларусь, заявілі хадайніцтвы аб удзеле адвакатаў пры разглядзе справы. Судзьдзі задавальнялі хадайніцтвы і, паколькі дзеля заключэння дамовы з адвакатамі быў неабходны час, судовыя паседжаньні пераносіліся на больш позьні тэрмін. Затрыманых адвозілі ў спецпрыёмнік, дзе яны ўтрымліваліся да новага судовага паседжаньня. Ва ўмовах зьявольнага яны ня мелі магчымасці знайсці адвакацкую дапамогу. Тое ж самае адбывалася і ў выпадку няўкі сьведкаў.

Такім чынам, грамадзяне былі затрыманыя да суда на працягу 4 дзён (з 19.04.02 па 23.04.02 г.). Пры гэтым прадстаўнікі сілавых ведамстваў і судзьдзі, якія разглядалі справы, заяўлялі, што, згодна з ч. 3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь, яны маюць права ўтрымліваць правапарушальнікаў «да разгляду справы судом», што значыць – да разгляду справы па сутнасці, да вынясення пастанова па справе.

Згодна з ч.2 арт.257 КаАП Рэспублікі Беларусь, справа аб адміністрацыйным правапарушэнні па арт. 167.1 КаАП разглядаецца на працягу трох сутак з дня атрымання судом пратаколу аб адміністрацыйным правапарушэнні. У сувязі з гэтым, можна зрабіць выснову, што асобы, затрыманыя ў пятніцу ўвечары, могуць утрымлівацца ў ізалятары тэрмінам да 6 сутак, паколькі адміністрацыйны матэрыял паступіць у суд толькі ў панядзелак. На нашу думку, падобная практыка супярэчыць патрабаванням арт. 25 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь. Акрамя таго, асобы, якія ўтрымліваюцца ў спецпрыёмніку да суда, пазбаўляюцца магчымасці заключыць дамову з адвакатам, паколькі хадайніцтва аб удзеле адваката заяўляецца непасрэдна ў судовым паседжанні, а знайсці адваката, знаходзячыся ў спецпрыёмніку, немагчыма. Гэта зьяўляецца абмежаваннем канстытуцыйнага права грамадзянаў на абарону (арт. 62 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь).

Раней судовая практыка разгляду падобных справаў сьведчыла аб тым, што тэрмін «да разгляду справы судом» трактаваўся як пачатак судовага паседжаньня, прыняцьце справы да судовай вытворчасці. У выпадку пераносу справы на іншы тэрмін, у тым ліку ў сувязі з заяўленым хадайніцтвам аб удзеле адваката, грамадзянам выпісваліся судовыя позовы, і яны адпускаліся на волю.

У сувязі з гэтым, кіруючыся арт. 47 Закону Рэспублікі Беларусь «Аб судаўладкаваньні і статусе судзьдзяў», Грамадзкае аб'яднаньне «Праваабарончы цэнтр «Вясна» просіць даць афіцыйнае тлумачэнне ч.3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь, у прыватнасці:

1. Што азначае тэрмін, «да разгляду справы судом», які ўжываецца ў ч.3 арт.242 КаАП Рэспублікі Беларусь.
2. Які максімальны тэрмін адміністрацыйнага затрымання прадугледжваецца ў адпаведнасці з ч.3 арт. 242 КаАП Рэспублікі Беларусь».

24 красавіка ў вязьніцы захварэў вядомы кінарэжысёр Юры Хашчавацкі, які адбывае 10 сутак арышту за арганізацыю Маршу пратэсту «Так жыць нельга!». У душнай цеснай камеры спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на вул. Акрэсьціна 54-гадовы сп. Хашчавацкі пакутуе ад значных перападаў ціску.

26 красавіка ў Менску адбылося традыцыйнае жалобнае шэсьце «Чарнобыльскі шлях-2002», якое было прымеркаванае да чарговых – шаснаццатых – угодкаў аварыі на Чарнобыльскай АЭС. Удзельнікі Шляху сабраліся ў 17.30 каля Акадэміі навук РБ. Перад пачаткам шэсьця адбыўся мітынг, падчас якога выступоўцы казалі, што ўлады ўтойваюць праўду пра рэальныя наступствы Чарнобыльскай катастрофы. Сярод прамоўцаў былі прадстаўнікі апазіцыйных партыяў, грамадзкіх арганізацыяў, а таксама людзі, якія прымалі ўдзел у ліквідацыі вынікаў Чарнобыльскай аварыі – інваліды Чарнобылю. Пасьля кароткага мітынгу калона ўдзельнікаў шэсьця рушыла па праспекце Скарыны і далей па вул. Сурганова. Наперадзе неслі званы і абраз – як знак жалобы. Каля ўніверсаму «Рыга» памяць пра ахвяраў Чарнобыльскай катастрофы была ўшанаваная маўчаньнем – удзельнікі шэсьця 16 хвілінаў стаялі моўчкі з запаленымі свечкамі...

3 траўня Маскоўскі раённы суд г. Менску пастанавіў спагнаць з дзяржавы кампенсацыю ў памеры сто тысячаў рублёў за маральныя страты на карысьць Міколы Статкевіча, старшыні Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада). У жніўні 1999 г. за арганізацыю несанкцыянаванага ўладамі шэсьця на Дзень Незалежнасці 27 ліпеня сп. Статкевіч атрымаў 10 сутак адміністрацыйнага арышту, якія ён правёў у спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на вул. Акрэсьціна. Ужо калі Статкевіч адбываў кару, супраць яго пачалі крымінальную справу за ўчыненне масавых беспарадкаў. Спадара Статкевіча да таго ж пакаралі штрафам у 100 мінімальнага заробкаў. Цяпер суд пастанавіў кампенсаваць лідэру сацыял-дэмакратаў маральныя страты.

22 траўня Менскі гарадзкі суд разгледзеў зыскавую заяву арганізатараў Маршу пратэсту «Так жыць нельга!» Валерыя Шчукіна, Зьміцера Бандарэнкі, Юрыя Хашчавацкага і Цімафея Дранчука, што была пададзеная пасьля адмовы суда Маскоўскага раёну г.Менску разгледзець скаргу арганізатараў Маршу на дзеянні

гарадзкіх уладаў. Менгарсуд пакінуў ранейшае рашэнне і адхіліў пратэст арганізатараў Маршу. Арга-нізатары акцыі маюць намер абскарджваць гэтак рашэнне ў Вярхоўным судзе РБ.

31 траўня ў Цэнтральным судзе г. Магілёву адбылося судовае паседжанне па справе аб адміністрацыйным правапарушэнні Юрыя Васіленкі і Уладзіміра Бірукова, якія 26 красавіка бралі ўдзел у акцыі «Гадзіна смутку», прымеркаванай да чарговай гадавіны Чарнобыльскай катастрофы, і трымалі падчас мерапрыемства бел-чырвона-белыя сьцягі. Ю. Васіленка і У. Бірукоў былі затрыманыя пасля акцыі супрацоўнікамі міліцыі, якія абвінавацілі іх у парушэнні арт. 167.1 КаАП РБ. Судзьдзя Ірына Сарока вынесла Ю. Васіленку і У. Бірукову папярэ-джаньні. Прадстаўніком Ю. Васіленкі і У. Бірукова ў судзе выступаў сябра ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Барыс Бухель.

3 чэрвеня ў Менску на плошчы Якуба Коласа адбыўся мітынг пратэсту футбольных заўзятараў. Бо Беларусь стала адною з менш чым дзесяці краінаў, куды не трансляюцца матчы чэмпіянату сьвету па футболу, які пачаўся ў Японіі і Карэі. Сярод удзельнікаў акцыі быў распаўсюджаны зварот лідэра БНФ Вінцука Вячоркі «Беларусы без футбольнай трансляцыі: зноў ганьба на ўвесь сьвет».

18 чэрвеня Менскі гарадзкі суд адмяніў рашэнне раённага суда, згодна з якім лідэру Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі (Народная Грамада) Міколу Статкевічу павінны былі выплаціць кампенсацыю за незаконны арышт.

5 ліпеня Юры Хадыка быў затрыманы каля свайго дому супрацоўнікамі менскай міліцыі і зьмешчаны ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна, каб адбываць пакараньне, вынесенае яму 8 красавіка ў судзе Ленінскага раёну г. Гародня. Тады судзьдзя Дз. Дземчанка вынес пастанову пакараць Ю.Хадыку 10 суткамі адміністрацыйнага арышту за ўдзел у сьвяткаваньні Дня Волі, якое адбылося 24 сакавіка. Але гарадзенская міліцыя адмовілася заключыць прафесара пад варту. Таму за тры дні да заканчэння тэрміну выкананьня пастановы суда Ю.Хадыка і быў арыштаваны ў Менску.

3 ліпеня ў Менску каля Чырвонага касцёлу быў затрыманы і зьбіты міліцыянтамі і людзьмі ў цывільным мастак і майстра перформансу Алесь Пушкін. Ён ладзіў перформанс — мастацкую дзею, прысьвечаную гэтак званаму дню Незалежнасьці (на самой справе 3 ліпеня — Дзень вызваленьня Менску ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў). Супрацоўнікі міліцыі і асобы ў цывільным зьбілі мастака і, нягледзячы на пратэсты прысутных, павезьлі ў РУУС Маскоўскага раёну. У міліцыі

Алесь Пушкін правёў суткі, прычым родным не давалі інфармацыі, дзе ён знаходзіцца.

8 ліпеня ў Маскоўскім раённым судзе г. Менску адбылося другое судовае паседжаньне па адміністрацыйнай справе Алесь Пушкіна. Мастаку інкрымінавалі 166 артыкул КаАП РБ — непадпарадкаваньне супрацоўнікам міліцыі. Судзьдзя Рэўцкая дазволіла Пушкіну мець прадстаўніка ў судзе — юрыста Праваабарончага цэнтру «Вясна» Валянціна Стэфановіча. На судзе прысутнічалі лідэр партыі БНФ Вінцук Вячорка, старшыня ГА ПЦ «Вясна» Алесь Бяляцкі, дэпутат ВС РБ 13-га скліканьня Людміла Гразнова, журналісты. Мастак прызнаў, што ня слухаўся супрацоўнікаў міліцыі, але горача адстойваў сваё права на мастацкую акцыю — «як сьвятар на казань», казаў ён. На апошняе слова перад прысудам А. Пушкіна натхніў знаны пісьменьнік Васіль Быкаў. Мастак сказаў: «Бог ня ў сіле, а ў праўдзе. А праўда — у чыстых сэрцах, пані судзьдзя». Судзьдзя Рэўцкая, улічыўшы «чыстасардэчнае раскаяньне» мастака ў тым, што выпадкова заліў міліцыянтавы штаны фарбай, а таксама тое, што ён служыў у Афганістане, прысудзіла Пушкіну 6 базавых адзінак штрафу — 60 тысячаў рублёў. Касету з фільмам «www.pushkin.by», а таксама маленькае вядзерца суніцаў, сабраных у купальскую ноч, судзьдзя ўзяць ад Пушкіна адмовілася.

26 ліпеня Гомельская гарадзкая арганізацыя Партыі БНФ віншавала жыхароў гораду з днём Незалежнасьці. Падчас правядзеньня гэтай акцыі ст.лейтэнантам міліцыі Чыгуначнага РУУС С.Новікавым быў за-трыманы сябра Партыі БНФ Юры Дашкоўскі. У яго канфіскавалі 86 віншавальных улётак і даставілі да намесьніка начальніка Чыгуначнага РУУС падпалкоўніка М.Сьпірыдовіча, які склаў на затрыманага пратакол па артыкуле 172 КаАП РБ (распаўсюджаньне друкаванай прадукцыі без выходных дадзеных) і накіраваў яго на разгляд у адміністрацыйную камісію Чыгуначнага раёну г.Гомелю. Згодна з артыкулам 86 Канстытуцыі РБ, Ю.Дашкоўскі падчас допыту хацеў скарыстацца правам мець свайго прадстаўніка ад ПЦ «Вясна», які знаходзіўся побач і меў усе неабходныя дакументы, аднак падпалкоўнік М.Сьпірыдовіч адмовіў яму ў гэтым.

27 ліпеня, у гадавіну прыняцьця Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь, каля ста актывістаў дэмакратычных рухаў выйшлі на Кастрычніцкую плошчу ў Менску насупраць будынку Адміністрацыі Лукашэнкі. Яны ўтварылі жывы ланцуг, трымаючы ў руках бел-чырвона-белыя сьцягі і недзяржаўныя беларускія газеты, якім пагражае закрыцьцё. Пасьля гэтага ўдзельнікі акцыі падзяліліся на дзьве групы і пачалі разносіць звароты ў дзяржаўныя органы Беларусі. У зваротах былі патрабаваньні да ўладаў Беларусі шанаваць свабоду слова

і спыніць пераслед недзяржаўных мас-медыя. Міліцыянты затрымалі лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца і сябра Маладога Фронту Зьміцера Дашкевіча.

29 ліпеня каля 12 гадзінаў у цэнтры Менску каля Камароўскага рынку адбыўся несанкцыянаваны ўладамі пікет актывістаў апазіцыйных партыяў і прадпрыемальнікаў. За арганізацыю пікету супрацоўнікамі міліцыі быў затрыманы і дастаўлены ў РУУС Савецкага раёну сябра Аб'яднанай грамадзянскай партыі Лявон Малахаў. На пікеце быў за-трыманы і адвезены ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік Цімафей Дранчук, сябра моладзевага руху «Зубр». Згодна з пастановай суда Цэнтральнага раёну г.Менску, Ц.Дранчук за ўдзел у дэманстрацыі з нагоды Дня волі 24.03.02 быў асуджаны да 10-дзённага адміністрацыйнага арышту. Аднак вынесенае пакараньне Ц.Дранчук не адбыў. І хаця з моманту вынясення пастановы прайшло больш за тры месяцы, Ц.Дранчук будзе адбываць пакараньне.

29 верасня ў Менску былі затрыманыя актывісты Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ – удзельнікі несанкцыянаванага мітынгу ў абарону незалежнасьці Беларусі. Сярод затрыманых: Валеры Буйвал, Юры Беленькі, Уладзімір Плотнікаў, Зьдзіслаў Абрэмскі і Кас-тусь Кашэль.

3 кастрычніка пасля трохсутчнага арышту на волю выйшлі пяцёра актывістаў Кансерватыўна-Хрысьціянскай партыі БНФ, якія былі асуджаныя за ўдзел у мітынгу ў абарону незалежнасьці, што прайшоў 29 верасня. Усе яны па 1-2 дні правялі пад арыштам да суда. Сустракаць Юрыя Беленькага, Уладзіміра Плотнікава, Валерыя Буйвала, Зьдзіслава Абрэмскага і Канстанціна Кашэля да брамы менскага спецпрыёмні-ка-разьмеркавальніка прыйшлі каля дзясятка іх калегаў з КХП БНФ. Пакараньня гавораць, што адносіны да іх у прыёмніку з боку ахоўнікаў былі нармальнымі, харчаваньне здавальняючым. Адзіная нязручнасьць — у камеры было вельмі халодна. Усе пяцёра затрыманых свой арышт лічаць незаконным і будуць дамагацца адмены судовага рашэння.

17 лістапада ў Менску на плошчы Якуба Коласа на акцыю «За незалежнасьць» сабралася больш за 1000 чалавек. Людзі прыйшлі з бел-чырвона-белымі і еўрапейскімі сьцягамі, а таксама з транспарантамі: «Жыве незалежная Беларусь!», «Беларусь у Еўропу!», «Беларускі народ – гаспадар сваёй краіны!», «Мы за незалежнасьць ад Расіі і ад Лукашэнкі!» ды іншымі. Арганізатарамі акцыі выступалі Партыя БНФ, АСДП, БСДГ, Малады Фронт і Беларуская партыя свабоды. Менгарвыканкам спачатку не дазволіў акцыю, але пасля перамоваў даў афіцыйную згоду на шэсьце ад плошчы Якуба Коласа да плошчы Бангалор і мітынг у парку Дружбы народаў. Але арганізатары ўрэшце дамагліся правядзеньня мітынгу каля

Нацыянальнай акадэміі навук. Ад плошчы Якуба Коласа а палове першай гадзіны калона па праезнай частцы праспекту Скарыны рушыла ў бок Акадэміі навук, дзе каля галоўнага корпусу адбыўся мітынг. Выступілі старшыні партыяў-арганізатараў, прадстаўнікі інтэлігенцыі – Вінцук Вячорка, Юры Хадыка, Валянціна Палевікова ды іншыя. Усе заклікалі бараніць незалежнасць Беларусі і папулярызаваць у грамадстве ідэю ўступлення ў Еўрапейскі Саюз. На мітынгу былі зачытаныя звароты да міжнародных арганізацыяў і краінаў-гарантаў беларускай незалежнасці, а таксама вітальнае слова ўдзельнікам акцыі ад старшыні Рады БНР Івонкі Сурвіллы... Мітынг працягваўся гадзіну. Пасля яго заканчэння група людзей на чале з лідэрам Беларускай партыі свабоды Сяргеем Высоцкім накіравалася да амбасады Расіі, каб перадаць зварот да Уладзіміра Пуціна. Шэсьцем і мітынгам 17 лістапада распачалася серыя розных акцыяў пад агульным назовам «За незалежнасць і свабоду», якая працягнецца да 25 сакавіка 2003 году.

18 сьнежня судом г. Пінску і Пінскага раёну (Берасьцейская вобласць) двое жыхарох гораду: Ігар Сараковік і Лявонці Вабішчэвіч – асуджаныя на 10 сутак арышту. Такое пакараньне яны атрымалі за парушэнне вызначаных Пінскім гарвыканкамам умоваў правядзеньня пікету. Спадары Сараковік і Вабішчэвіч былі арганізатарамі пікету 26 лістапада ў Пінску за спыненне вайны ў Чачні. Разглядаючы заяўку на пікет, гарадзкія ўлады ўказалі дакладнае месца яго правядзеньня — на ходніках у скверы па вуліцы Пушкіна, насупраць фасаду будынку ААТ «Пінсксаўгасбуд», па ўсім ягоным перыметры. У пісьмовай форме гарвыканкам абавязаў міліцыю аформіць магчымае адхіленьне ад вызначаных межаў. Вабішчэвіч і Сараковік адышліся ад крайняй кропкі дазволенага месца правядзеньня пікету ўсяго на пяць метраў, што ня можа стаць прычынай прыцягнення да адміністрацыйнай адказнасці. Аднак судзьдзя палічыла гэта за парушэнне.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ПЕРАСЬЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ

У пачатку студзеня Шклоўскі раённы суд прыняў рашэнне прызнаць вінаватым рэдактара незалежнай газеты «Шклоўскія навіны» Аляксандра Шчарбака ў парушэнні заканадаўства аб друку і Кодэксу аб адміністрацыйных правапарушэннях. Нагадаем, што напярэдадні выбараў прэзідэнта РБ, 6 верасня 2001 году, супрацоўнікі праваахоўных органаў знайшлі дома ў Аляксандра Шчарбака 300 асобнікаў на той момант новага, трэцяга нумару газеты «Шклоўскія навіны». Гэта ўсяго на адзін асобнік больш, чым дазваляецца па законе мець незарэгістраваным выданьням. На рэдактара «Шклоўскіх навінаў» накладзены штраф у памеры 10 мінімальнага заробкаў (100 тысячаў рублёў). Акрамя гэтага, як і патрабаваў раённы пракурор, канфіскаваная кампутарная тэхніка, з дапамогай якой выпускалася незалежная газета Шклоўшчыны. Увесь наклад трэцяга нумару газеты быў зьнішчаны.

9 студзеня ў Аршанскім гарадзкім судзе пачаўся новы разгляд справы аб канфіскацыі аргтэхнікі і рызографу ў рэдакцыі незалежнай газеты «Куцейна» і грамадзкага аб'яднаньня «Цэнтр імя Філона Кміты». На судовае паседжаньне не з'явіліся прадстаўнікі гарадскога Камітэту па фінансавых расьсьледваньнях, таму разгляд быў перанесены на 17 студзеня. Нагадаем, што аргтэхніка і рызограф былі канфіскаваныя яшчэ напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў — 14 і 16 жніўня Аршанскім гарадзкім камітэтам па фінансавых расьсьледваньнях, бо ўлады палічылі, што газета і Фонд карыстаюцца гэтым абсталяваньнем у парушэньне Дэкрэту №8 А.Лукашэнкі. Адносна рэдактара «Куцейны» і кіраўніка Фонду Віктара Андрэева таксама было вылучанае абвінавачаньне ў парушэньні арт. 154 Адміністрацыйнага кодэксу РБ — ажыццяўленьне прадпрымальніцкай дзейнасьці без адпаведнай ліцэнзіі. Аршанскі гарадзкі суд яшчэ ў мінулым годзе прызнаў дзеяньні Камітэту па фінансавых расьсьледваньнях правамоцнымі, але В.Андрэеў не пагадзіўся з судовым рашэньнем і абскардзіў яго ў Віцебскім абласным судзе. Абласны суд адмяніў рашэньне гарадскога і накіраваў справу аб канфіскацыі аргтэхнікі на новы разгляд.

11 студзеня МЗС Беларусі перадало ноту пратэсту расійскаму МЗС у сувязі з асьвятленьнем на расійскім тэлеканале НТВ абставінаў арышту дырэктара Менскага трактарнага заводу Міхаіла Лявонава. Карэспандэнт Павел Селін быў выкліканы ў МЗС, дзе яму былі выказаныя прэтэнзіі. Супрацоўнік прэс-службы запатрабаваў ад карэспандэнта прабачэньня «за зьнявагу народу Беларусі і яе прэзідэнта». П.Селін у

сваім рэпартажы параўнаў арышты бізнэсоўцаў у Беларусі з фэбулай дэтэктыву Агаты Крысьці «Дзесяць негрыцянятаў». Маўляў, усе 15 дэклараваных прэзідэнтам арыштаў ідуць па сьпісе.

18 студзеня ў Аршанскім гарадзкім судзе прайшло чарговае паседжаньне па пераглядзе справы аб канфіскацыі кампутараў, на якіх выпускалася адзіная ў горадзе недзяржаўная газета «Куцейна». Кампутары былі канфіскаваныя ў кастрычніку паводле пастановы гэтага ж суда, якую судзьдзя Алена Дзямешчанка вынесла пры адсутнасьці галоўнага рэдактара выданьня Віктара Андрэева. У адказ на скаргі В. Андрэева абласная пракуратура, Віцебскі абласны суд і абласное ўпраўленьне юстыцыі адмянілі гэтае рашэньне і запатрабавалі перагляду справы. 9 студзеня адбылося першае судовае паседжаньне па паўторным разглядзе гэтай справы, падчас якога судзьдзя Анжаліка Казлова дапытала В.Андрэева і сьведкаў з ягонага боку. В.Андрэеў паведаміў, што напрыканцы 2001 году аршанскія гарадзкія ўлады пазбавілі яго ліцэнзіі прыватнага прадпрымальніка пасьля таго, як у гэтай якасьці ён зарэгістраваў новую незалежную гарадскую газету. Далейшы разгляд справы быў перапынены з-за адсутнасьці сьледчага Уладзіміра Бурскага і перанесены. На паседжаньне 18 студзеня Бурскі таксама не зьявіўся. Судзьдзя А.Казлова заявіла, што без ягоных паказаньняў разгляд справы праводзіцца ня можа, і прызначыла чарговае паседжаньне на 12 лютага, выказаўшы намер тым часам зрабіць захады па прымусовай дастаўцы У. Бурскага ў залу суда.

22 студзеня Расійскі ПЭН-цэнтр выказаў занепакоенасьць лёсам беларускай недзяржаўнай газеты «Пагоня», яе рэдактара Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі. «Пагоня» была закрытая па рашэньні Вышэйшага гаспадарчага суда Беларусі ў лістападзе 2001 году. Падставай дзеля гэтага стала публікацыя ў газеце матэрыялаў, якія, на думку прадстаўнікоў пракуратуры, зьмяшчалі паклёп у адносінах да А.Лукашэнкі. Супраць Мікалая Маркевіча і Паўла Мажэйкі была ўзбуджаная крымінальная справа. Вядомыя расійскія пісьменьнікі Андрэй Бітаў, Андрэй Вазьнясенскі, Фазіль Іскандэр, Леў Цімафееў, Фелікс Сьветаў, Юнна Морыц і Аляксандр Ткачэнка зьявіліся з адкрытым лістом да прэзідэнта Беларусі. «Мы лічым, — пішуць яны, — што ў гэтай сітуацыі было парушанае права журналістаў на свабоднае выказваньне сваёй думкі, гарантаванае артыкулам 19 Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека, і яны перасьледуюцца за сваю прафэсійную дзейнасьць». Пісьменьнікі заклікалі А.Лукашэнку выступіць у ролі гаранта Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь і Дэкларацыі правоў чалавека, «выкарыстаць усю сваю ўладу і паўнамоцтвы дзеля адмены рашэньня аб закрыцьці газеты «Пагоня» і спыненьні перасьледу журналістаў М.Маркевіча і П.Мажэйкі».

7 лютага рэдакцыя газеты «Пагоня» атрымала адказ на пададзеную ў Вышэйшы гаспадарчы суд РБ скаргу. ВГС адмовіўся аспратэставаць уласнае рашэнне аб закрыцці газеты «Пагоня»: «...Пры разгля-дзе доказаў вашай скаргі ў парадку нагляду якіх-небудзь парушэнняў дзейснага заканадаўства ня знойдзена», – гаворыцца ў лісьце.

8 лютага пракуратура Беларусі вынесла папярэджаньне журналістцы «Белорусской деловой газеты» Ірыне Макавецкай. Падставай дзеля гэтага сталі нібыта «не адпаведаючыя сапраўднасьці звесткі і неабгрутаваныя высновы, якія дыскрэдытуюць працу праваахоўных органаў». Рэч у тым, што І.Макавецкая ў адным з артыкулаў распавяла пра зьбіцьцё маладых людзей супрацоўнікамі міліцыі. Пацярпелага па гэтай справе абвінавацілі ў атрыманы хабару. Журналістка і яе прадстаўнік Міхаіл Пастухоў маюць намер абскардзіць афіцыйнае папярэджаньне ў пракуратуры і судзе.

12 лютага ў Аршанскім гарадзкім судзе адбылося апошняе, чацьвёртае судовае паседжаньне па справе рэдактара аршанскай незалежнай газеты «Куцейна» Віктара Андрэева. Судзьдзя Анжаліка Казлова на працягу апошняга месяца ўжо тройчы пераносіла судовыя паседжаньні, і толькі 13 лютага рэдактар «Куцейны» нарэшце даведаўся пра вынікі судовага разьбіральніцтва. Судзьдзя прыняла рашэнне, што фінансавая міліцыя мусіць вярнуць рэдактару «Куцейны» канфіскаваны перад прэзідэнцкімі выбарамі рызограф, але ўсе чатыры забраныя кампутары застаюцца канфіскаванымі, на самога ж Віктара Андрэева накладзены штраф у памеры 20 мінімальнага заробкаў. Судзьдзя абгрунтавала свой вырак выключна тым, што ў адным з чатырох кампутараў быў захаваны макет аршанскага бюлетэню «Усход Бацькаўшчыны» з пазначаным накладам 299 асобнікаў, тады як у жніўні разам з рызографам былі канфіскаваныя 368 асобнікаў гэтага бюлетэню. Рэдактар «Усходу Бацькаўшчыны» Юры Санько, выкліканы ў суд у якасьці сьведкі, патлумачыў, што гэта былі асобнікі с дэфектамі друку, не прызначаныя дзеля распаўсюджаньня. Але судзьдзя не пагадзілася з гэтым тлумачэньнем і прызнала спадара Андрэева вінаватым у парушэньні артыкулу 154 Адміністрацыйнага кодэксу РБ, дзе ў якасьці штрафной санкцыі прадугледжаная канфіскацыя прыладаў, з дапамогай якіх выпускаўся завышаны наклад. Віктар Андрэеў заявіў, што ня згодны з рашэньнем судзьдзі і плануе аспрэчыць яго ў гарадзкой пракуратуры, абласным судзе і ўпраўленьні юстыцыі.

13 лютага ў галоўнага рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча была апісаная маёмасьць: пральная машына, тэлевізар і пыласос. Падставай дзеля гэтага

стала нявыплата Маркевічам штрафу за ўдзел у несанкцыянаваным пікеце ў абарону сваёй газеты. У выпадку, калі штраф ня будзе выплачаны да 18 лютага, у рэдактара «Пагоні» канфіскуюць вышэйназваныя рэчы.

28 лютага стала вядома, што нягледзячы на рашэнне Аршанскага гарадскога суда Міжрэённы дэпартамент фінансавых расьсьледваньняў адмаўляецца вяртаць рызограф канфіскаваны ў рэдакцыі газеты «Куцейна». Кіраўнік Дэпартамента сп. Траяноўскі патлумачыў: з гэтым рашэннем фінансавая міліцыя ня згодная і накіравала скаргу ў пракуратуру. Прадстаўнік інтарэсаў «Куцейны» юрыст Алег Граблеўскі сьцьвярджае, што, паводле дзейснага заканадаўства, рызограф павінен быць вернуты рэдакцыі газеты да моманту разгляду скаргі ў пракуратуры.

4 сакавіка ў Рэспубліканскую пракуратуру выклікалі галоўнага рэдактара недзяржаўнай беларускамоўнай газеты «Наша Ніва» Андрэя Дынько, каб уручыць яму папярэджаньне. Рэдакцыю абвінавачваюць у парушэньні артыкулу 5 Закону аб друку — распаўсюджаньне інфармацыі ад імя незарэгістраваных арганізацыяў, грамадзкіх аб'яднаньняў, прафсаюзаў і г.д. У папярэджаньні згадваюцца публікацыі ў 1-м і 2-м нумарах «Нашай Нівы» — за 4 і за 11 студзеня г.г. У абодвух артыкулах згадвалася Беларуская аўтакефальная праваслаўная царква.

12 сакавіка буйнейшыя беларускія праваабарончыя арганізацыі ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна», РГА «Беларускі Хельсінкскі камітэт», ГА «Цэнтр па правах чалавека» і ГА «Прававая дапамога насельніцтву» накіравалі зварот з нагоды закрыцьця газеты «Пагоня» і крымінальнага перасьледу журналістаў Прэзідэнту А.Лукашэнку, Генеральнаму пракурору В.Шэйману і Пракурору Гарадзенскай вобласці В.Літвінаву. У Звароце, у прыватнасьці, сказана: «12 лістапада 2001 году Вышэйшы гаспадарчы суд Рэспублікі Беларусь вынес рашэнне спыніць дзейнасьць незалежнай газеты «Пагоня». Рашэнне было заснаванае на падставе двух папярэджаньняў, вынесеных газеце – Дзяржкамдрукам (зараз Міністэрства інфармацыі) і Гарадзенскай абласной пракуратурай. Вышэйшы гаспадарчы суд не прыняў да ўвагі аргументы прадстаўнікоў рэдакцыі газеты, а таксама той факт, што Міністэрства інфармацыі адмовілася ад зыску яшчэ да пачатку судовага паседжаньня. Закрыцьцё адной з уплывовых незалежных газетаў выклікала справядлівы пратэст грамадзкасьці як у Беларусі, так і за яе межамі... Мы канстатуем, што сваімі дзеяньнямі беларускія ўлады ў чарговы раз дэманструюць пагарду да прынцыпаў свабоды слова, права на свабоднае атрыманьне і распаўсюджаньне інфармацыі, права на свабоду меркаваньняў і іх свабоднае выказваньне. Крымінальны перасьлед незалежных сродкаў масавай інфармацыі ў Беларусі сьведчыць пра працяг канфрантацыі паміж дзяржаўнымі ўладамі і

грамадзтвам. Мы лічым, што ціск, які аказваецца на прадстаўнікоў незалежных СМІ Беларусі, зьяўляецца палітычна матываваным, звязаны з іх нязьменнай пазіцыяй па адстойваньні дэмакратычных каштоўнасьцяў, асабліва падчас выбарчай кампаніі. Мы заклікаем органы ўлады неадкладна спыніць крымінальны перасьлед рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі, як і іншых прадстаўнікоў СМІ Беларусі».

1 красавіка ў Гародні каля будынку аблвыканкаму адбыўся несанкцыянаваны пікет у абарону журналістаў «Пагоні» Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі. Удзельнікі пікету трымалі ў руках плакаты з лозунгамі : «Мажэйка, Маркевіч – хто наступны?», «Свабода = Свабода слова», «Разам за ПАГОНЮ!». На прапановы міліцыянтаў зьвярнуць плакаты і разысьціся ўдзельнікі пікету не рэагавалі. Праз дваццаць хвілінаў шасьцёра ўдзельнікаў пікету – Дзьмітры Антаневіч, Дзьмітры Дулько, Стас Пачобут, Павел Мутны, Алесь Дзянісаў, Ілья Пячынін – былі затрыманыя міліцыяй. Арганізатарам несанкцыянаванага пікету ў падтрымку журналістаў выступіла незарэгістраваная Канфедэрацыя дзеючых суполак «Разам!».

2 красавіка каля будынку калоніі, што на вул. Кальварыйскай у Менску, міліцыя затрымала здымачную групу расійскай тэлекампаніі НТВ. Журналісты тэлекампаніі дамовіліся пра інтэрв'ю з жонкай былога рэктара Гомельскага медінстытуту прафесара Юрыя Бандажэўскага, які асуджаны да васьмі гадоў зьнявольеньня нібыта за хабарніцтва і цяпер адбывае свой тэрмін у калоніі ў Менску. Галіна Бандажэўская прыехала ў Менск на спатканьне з мужам. Пасьля сустрэчы карэспандэнт НТВ Павел Селін запрасіў жанчыну да размовы перад камерай. Здымкі праводзіліся метраў за 50 ад турэмнага муру, і аб'ектыў камеры быў накіраваны ў адваротны ад яго бок. Але гэта не ўратавала расійскіх тэлежурналістаў ад канфлікту з міліцыяй. Чалавек, які прадставіўся намесьнікам начальніка калоніі па рэжыме па прозьвішчы Лось, забраў дакумэнты ў карэспандэнта НТВ Паўла Селіна, апэратара Канстанціна Марозава і асістэнта Зьмітра Давыдзенкі. Праверка дакумэнтаў заняла амаль гадзіну. Потым журналістаў папрасілі напісаць пісьмовыя тлумачэньні і адпусьцілі.

5 красавіка адбылася чарговая акцыя пратэсту гарадзенцаў супраць крымінальнага перасьледу журналістаў «Пагоні». Арганізатары пікетаваньня неаднаразова зьвярталіся ў гарвыканкам, каб атрымаць адпаведны дазвол, аднак гарадзкія ўлады не далі магчымасьці грамадзянам рэалізаваць іх канстытуцыйныя правы. Пікеты прайшлі з 11 да 13.30 гадзінаў у людных месцах гораду: каля будынку аблвыканкаму і на плошчы Савецкай. Удзельнікі акцыі трымалі ў руках транспаранты: «Рукі прэч ад Маркевіча і Мажэйкі», «Быў бы журналіст – камера

бу-дзе», «Я таксама пішу праўду пра прэзідэнта. Я наступны?». Падчас пікетаў раздаваліся ўлёткі, у якіх была інфармацыя пра тое, што суд над Маркевічам і Мажэйкам пачнецца 9 красавіка ў 11 гадзінаў у судзе Ленінскага раёну гораду Гародня. Улётка заканчвалася словамі: «Не дапусьцім, каб журналістам пакалечылі жыццё!!!». У час, калі праводзіліся пікеты, увесь цэнтр гораду быў запоўнены супрацоўнікамі міліцыі і людзьмі ў цывільным, якія актыўна адсочвалі перамяшчэнні кожнай групы пікетоўшчыкаў. Першы пікет, што адбыўся каля аблвыканкаму, чакаў узмоцнены нарад міліцыі, якая відавочна мела інфармацыю аб маючай адбыцця акцыі.

Падчас пікетаў міліцыянты арыштавалі 14 чалавек. Аднаго праз нейкі час адпусьцілі, а на астатніх 13 былі складзеныя пратаколы.

Сярод затрыманых:

1. Анджэй Пісальнік (газета «Дзень»);
2. Ірына Чарняўка («Беларускі час»);
3. Вітаўт Руднік (рэдактар бюлетэню «Трэці сэктар»);
4. Андрэй Мялешка («Наша Ніва»);
5. Андрэй Пачобут («Glos znad Niemna»);
6. Алена Сіневіч (Радыё Рацыя ў Беластоку);
7. Анджэй Кусяльчук (былы рэдактар газеты «Glos znad Niemna»);
8. Юлія Дарашкевіч («Пагоня»);
9. Вольга Арцёменка («Биржа информации»);
10. Алесь Дварэцкаў (сябра ГА БАЗ);
11. Алесь Сідлярэвіч («Пагоня»);
12. Зьміцер Ягораў (BARCnews);
13. Стас Пачобут («Навінкі»).

У гэты ж дзень судзьдзя па адміністрацыйных справах Дзьмітры Дземчанка разгледзеў адміністрацыйныя справы. Прысуды ён закончыў чытаць пасля закрыцця суда – у 18.35. Анджэй Пісальнік атрымаў 10 сутак арышту, Стас Пачобут – 10 сутак арышту, Андрэй Мялешка – 8 сутак арышту, Аляксандр Дварэцкаў – 4 сутак. Па 3 сутак атрымалі Вітаўт Руднік і Зьміцер Ягораў. Ірына Чарняўка аштрафаваная на 30 мінімальнах заробкаў, Алена Сіневіч – на 20 «мінімалак». Вольга Арцёменка і Андрэй Пачобут былі папярэджаныя. Суды над астатнімі ўдзельнікамі пікетаў перанесеныя. Стас Пачобут распачаў галадоўку пратэсту.

11 красавіка, на сёмы дзень галаданьня ў камеры ізалятару часовага ўтрыманьня (ІЧУ) Ленінскага РУУС г. Гародня карэспандэнта газеты «Навінкі» Стаса

Пачобута, з ім дазволілі сустрэцца галоўнаму рэдактару «Пагоні» Міколу Маркевічу, калі ён сказаў, што намераны ўгаварыць Стаса спыніць галадоўку. У камеру Маркевіча не пусьцілі, Стаса вывелі да яго ў асобны пакой.

18 красавіка Крычаўскае недзяржаўнае выданьне «Вольны горад» зноў апынулася ў полі зроку праваахоўных органаў. Міліцыянты спрабавалі сканфіскаваць наклад новага нумару дэмакратычнай газеты. Адказны сакратар «Вольнага гораду» Вадзім Сыцефаненка паведаміў, што на Крычаўскім вакзале быў затрыманы кур'ер газеты, які вёз наклад новага нумару са Смаленскай друкарні. Міліцыянтам нібыта паступіла апэратыўная інфармацыя пра вялікі наклад незарэгістраванага выданьня. Пасьля пераліку ў пастарунку высветлілася: 220 асобнікаў — усё ў межах закону. Тым ня менш, быў складзены пратакол, і газеты забралі.

24 красавіка Міністэрства замежных справаў РБ вынесла папярэджаньне карэспандэнту тэлеканалу НТВ Паўлу Селіну. Аляксандр Лукашэнка, выступаючы перад дэпутатамі Нацыянальнага сходу Беларусі, заявіў, што папярэджвае карэспандэнта расійскай тэлекампаніі НТВ Паўла Селіна пра мажлівыя наступствы асьвятленьня журналістам падзеяў 19 красавіка ў Менску, калі беларускія міліцыянты і амапаўцы жорстка разагналі мірную дэманстрацыю дэмакратычных сілаў. Па словах Лукашэнкі, «апазіцыі напярэдадні сустрэчы Уладзіміра Пуціна і Джорджа Буша неабходна было паказаць негатыўную «карцінку» з Беларусі пра парушэньні правоў чалавека», і Павел Селін тэндэнцыйна «выканаў заказ»...

24 красавіка здымачная група расійскага тэлеканалу НТВ пад кіраўніцтвам Аляксандра Калпакова, якая спецыяльна прыехала з Масквы ў Менск, была пазбаўленая магчымасьці выконваць свае прафэсійныя абавязкі. Здымачная група мелася правесці здымкі візіту Аляксандра Лукашэнкі ў Гомельскую вобласць. Аднак Міністэрства замежных справаў адмовілася выдаць акрэдытацыю расійскім журналістам.

3 траўня 200 тысячаў рублёў судовых выдаткаў абавязаў выплаціць рэспубліканскую пракуратуру Вышэйшы гаспадарчы суд Беларусі, скасаваўшы яе папярэджаньне газеце «Наша Ніва». Гэткае рашэньне суда галоўны рэдактар выданьня Андрэй Дынько назваў «добрай навукай» пракуратуры на будучыню. Папярэджаньне было вынесенае за згадкі ў публікацыях Беларускай аўтакефальнай царквы.

8 траўня крымінальную справу па факце нападу на журналіста «Пагоні» і літаратара Юрыя Гуменюка ўзбудзіла Ленінскае РУУС Гародні. Напад адбыўся

ўвечары 4 траўня (каля 22.00) паблізу кінатэатру «Космас». У літаратара аднялі японскі гадзіннік і партманэ з невялікаю сумаю грошай. Пацярпелы не адмаўляе палітычнае матывацыі нападу – Гумянюк раней працаваў у закрытай уладамі газеце «Пагоня».

24 траўня рэдакцыя «Нашай Нівы» атрымала ліст ад Генеральнага пракурора РБ Віктара Шэймана, у якім ён унёс пратэст з нагоды нядаўняга рашэння Вышэйшага гаспадарчага суда аб выплаце пракуратурай 200 тысячаў рублёў судовых выдаткаў.

13 чэрвеня стала вядома, што прэзідыум Вышэйшага гаспадарчага суда адмяніў сваё рашэнне аб адмене папярэджання газеце «Наша Ніва». Станоўчае для газеты рашэнне было перагледжанае з ініцыятывы Генпракурора Віктара Шэймана.

13 чэрвеня Вышэйшы гаспадарчы суд (судзьдзя А.Федарэнскі) адмовіўся задаволіць зыск рэдакцыі газеты «Народная воля», у якім выказвалася просьба аб прызнанні несапраўдным папярэджання Міністэрства інфармацыі РБ. Папярэджанне газета атрымала 21 сакавіка пасля зьяўлення артыкулу «Вялікае мыцьцё». Міністэрства інфармацыі палічыла, што гэты артыкул утрымлівае звесткі, якія ганьбяць гонар і годнасць прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, і абвінаваціла рэдакцыю ў парушэнні патрабаванняў артыкулу 5 Закону «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі Рэспублікі Беларусь». Нагадаем, што два падобныя папярэджанні на працягу году могуць стаць падставай дзеля спынення дзейнасці сродку масавай інфармацыі. «Народная воля» абскардзіла папярэджанне ў Вышэйшы гаспадарчы суд. У зыску паведамлялася, што, па-першае, Міністэрства інфармацыі РБ ня мае права самастойна вызначаць, зьяўляецца распаўсюджаная інфармацыя ганебнай альбо непраўдзивай ці не (гэта прэрагатыва суда, прычым не гаспадарчага, а агульнага). Па-другое, газетная публікацыя была перадрукам матэрыялу, распаўсюджанага іншым сродкам масавай інфармацыі – Радыё Свабода (што пацвярджаецца спасылкай на крыніцу інфармацыі пад артыкулам і лістом ад Радыё Свабода). Згодна з арт. 47 Закону «Аб друку і іншых сродках масавай інфармацыі», гэтыя акалічнасці вызваляюць рэдакцыю ад адказнасці. Прадстаўнік Міністэрства інфармацыі ня змог аспрэчыць довады рэдакцыі і прадставіць якія-небудзь доказы, якія пацвярджалі б абгрунтаванасць вынясення папярэджання (што неабходна ў адпаведнасці з арт. 61 Гаспадарча-працэсуальнага кодэксу). Ход судовага працэсу пераконваў, што абвясчэнне рашэння будзе проста фармальнасцю. Тым больш нечаканым было рашэнне суда аб адмове рэдакцыі газеты «Народная воля» задаволіць зыскавыя патрабаванні.

13 чэрвеня менскі карэспандэнт Радыё Рацыя ня змог прысутнічаць на прэс-канферэнцыі, якую ладзіў намесьнік міністра замежных справаў РБ Аляксандр Герасіменка з нагоды зьменаў у візавым рэжыме паміж Беларусьсю і Польшчай, Літвой і Латвіяй. Прэс-сакратар МЗС Павел Латушка, які не пусьціў карэспандэнта зарэгістраванай у Польшчы радыёстанцыі ў будынак міністэрства, патлумачыў свае дзеянні тым, што радыёстанцыя ня мае акрэдытацыі пры МЗС, а тое, што раней карэспандэнты маглі прысутнічаць на прэс-канферэнцыях ведамства, выключэньне з правіла. Цягам апошніх двух гадоў Міністэрства замежных справаў тройчы адмаўляла карэспандэнтам Радыё Рацыя ў акрэдытацыі, не паведамляючы прычынаў. Закон аб друку РБ, які рэгламентуе акрэдытацыю замежных карэспандэнтаў, дазваляе міністэрству замежных спраў уводзіць абмежаванні на акрэдытацыю толькі для журналістаў тых краінаў, дзе абмяжоўваюцца правы беларускіх журналістаў. Паводле інфармацыі Беларускай асацыяцыі журналістаў, гэтае абмежаваньне не датычыць карэспандэнтаў польскіх СМІ.

19 чэрвеня па распараджэньні судзьдзі Ленінскага раёну г. Менску Грачовай арыштаваны разьліковы рахунак незалежнай газеты «Народная воля». Пра гэта паведаміў галоўны рэдактар «Народнай волі» Іосіф Сярэдзіч. Нагодай дзеля арышту рахунку стаў зыск супраць «Народнай волі» двух судзьдзяў з Жодзіна, якія лічаць, што газета абразіла іхнія гонар і годнасьць і патрабуюць па 2,5 млн. руб. кампенсацыі. Іосіф Сярэдзіч паведаміў, што будзе зьвяртацца ў Гарадзкі суд з просьбаю адмяніць рашэньне пра арышт рахунку. Ён ня выключыў, што «гэта спланаваная акцыя ўладаў, якія зьбіраюцца паралізаваць працу рэдакцыі».

23 чэрвеня ў 23 гадзіны ў памяшканьне, дзе месціцца рэдакцыя Белаазёрскай газеты «Альтанка» і грамадзкае аб'яднаньне «Цэнтр рэгіянальнага супрацоўніцтва», прыйшлі два супрацоўнікі міліцыі, якія патлумачылі сваё зьяўленьне тым, што атрымалі зьвесткі, быццам бы па гэтым адрасе захоўваюцца скрадзеныя рэчы. На патрабаваньне прад'явіць санкцыю на вобыск, альбо хаця б назвацца, міліцыянтны не рэагавалі. Яны зрабілі агляд памяшканьня і заявілі, што яго трэба апячатаць. Двух супрацоўнікаў рэдакцыі, што былі ў гэты час у офісе, прымусілі ехаць ў РУУС. Там іх дапытвалі да 2 гадзінаў ночы, а потым вызвалілі. Падчас гэтых дзеяньняў не складаліся ні пратакол допыту, ні пратакол агляду памяшканьня. На наступны дзень у тым жа памяшканьні быў праведзены паўнаватасны вобыск. Зноў жа, санкцыі на яго правядзеньне не было, а пратакол не складаўся. Вобыск рабілі супрацоўнікі міліцыі ў цывільным, якія таксама не назваліся.

26 чэрвеня ў Менску адбыўся пікет пратэсту супраць перасьледу журналістаў. Удзельнікі пікету выйшлі з партрэтамі нядаўна асуджаных Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, а таксама Віктара Івашкевіча, суд над якім неўзабаве адбудзецца.

3 ліпеня Малады Фронт правёў акцыю ў падтрымку незалежнай прэсы. Некалькі маладафронтаўскіх мабільных групаў распаўсюджвалі на вуліцах сталіцы беларускія незалежныя выданьні, заклікаючы менчукоў чытаць і выпісваць незалежную прэсу. Усяго на галоўных плошчах Менску і прасьпекце Скарыны было раздадзена некалькі тысячаў асобнікаў «Народнай волі», «Белорусской газеты», «Беларускай маладзёжнай», «Свободных новостей», «Нашай Нівы», «Нашай свабоды». Мінакі вельмі прыязна паставіліся да такой акцыі. Акрамя газетаў сябры МФ раздавалі таксама адмысловыя ўлёткі, у якіх распавядалася пра абставіны зьнікненьня журналіста Дзьмітрыя Завадзкага. Акцыя пачалася спакойна: недалёка ад будынку КДБ (пр. Скарыны быў пешаходнай зонай) нарад міліцыі, які ішоў па сьлядах маладафронтаўцаў, не рашыўся затрымаць распаўсюднікаў свабоднай прэсы. Аднак праз некаторы час, атрымаўшы, відаць, загад, міліцыянты пачалі «дзеінічаць». На вачах у мінчукоў «ахоўнікі правапарадку» пачалі затрыманы і канфіскацыю легальных, зарэгістраваных незалежных выданьняў. Былі затрыманыя тры сяброў Маладога Фронту, сярод іх – Руслан Харкевіч і Зьміцер Дашкевіч. Газеты і ўлёткі, якія мелі пры сабе хлопцы, былі канфіскаваныя. Хлопцаў пасадзілі ў міліцэйскія машыны і павезлі ў РУУС. Не зразумелай застаецца логіка ўладаў: чаму незалежныя газеты можна прадаваць, але нельга раздаваць?

11 ліпеня пінскаму прадпрымальніку Сяргею Касьцюковічу мясцовы гарвыканкам адмовіў ва ўзгадненьні разьмяшчэньня рэдакцыі новай недзяржаўнай газеты «Люстэрка». Унікальная прычына адмовы: пінскі чыноўнік палічыў, што ў «XXI стагодзьдзі відавочным анахранізмам ёсьць намер без адмысловай адукацыі займацца адказнай дзейнасьцю па рэдагаваньні газеты...» Літаратурныя здольнасьці пінскага чыноўніка павінен ацаніць суд: занавальнікі выданьня зьбіраюцца абскардзіць рашэньне ў гаспадарчым судзе.

У ноч на 14 ліпеня ўчынены крадзёж у офісе ЗАТ «БелКП-ПРЭС». Было ўкрадзенае кампутарнае абсталяваньне, на якім выдаваліся газеты «Комсомольская правда в Белоруссии», «Ва-банк», «Антенна», «Известия». У выніку чарговы выпуск газеты «Комсомольская правда в Белоруссии» выйшаў у маскоўскай версіі без беларускага дадатку.

26 ліпеня старшыня Камітэту дзяржкантролю РБ Анатоль Тозік зьвярнуўся ў суд Маскоўскага раёну г. Менску з зыскавай заявай аб абароне гонару, годнасьці і

дзелавой рэпутацыі, якія нібыта зьявляюцца ў артыкуле М.Падаляка «Канфідэнцыйна». А.Тозік запатрабаваў спагнаць з газеты «Наша свабода» 200 мільёнаў рублёў, а з журналіста Міхаіла Падаляка — 15 мільёнаў (разам гэта каля 120 тысячаў даляраў ЗША). Рэч у тым, што 16 ліпеня ў спецыяльным выпуску газеты «Наша свабода» — «Палітыка» быў надрукаваны артыкул Міхаіла Падаляка «Канфідэнцыйна», у якім паведамлялася, што расійскія эксперты падрыхтавалі 256-старонкавы даклад пра сітуацыю ў Беларусі з рэкамендацыямі адносна перспектываў А.Лукашэнкі як кіраўніка дзяржавы і пошукаў замены яму ў бліжэйшы час. 18 ліпеня А.Лукашэнка запрасіў да сябе на сустрэчу Генеральнага пракурора Беларусі Віктара Шэймана і старшыню Камітэту дзяржкантролю РБ А.Тозіка. Размова ішла, у прыватнасці, пра тое, што некаторыя «жоўтыя» выданні дазваляюць сабе публікацыю недакладнай інфармацыі дзеля дыскрэдытацыі вышэйшых дзяржаўных службовых асобаў. Як вынік, зьявіўся зыск А.Тозіка да газеты.

30 ліпеня быў арыштаваны банкаўскі рахунак газеты і апісаная маёмасць рэдакцыі газеты «Наша свабода».

1 жніўня Міністэрства замежных справаў РБ запатрабавала ад беларускай службы Радыё «Свабода» ў Менску акрэдытаваць пры МЗС журналістку Алену Панкратаву. МЗС папярэдзіла, што ў адваротным выпадку дзейнасць прадстаўніцтва Радыё «Свабода» на тэрыторыі Беларусі можа быць перапыненая.

2 жніўня адбылося судовае паседжаньне па справе газеты «Наша свабода». Галоўны рэдактар газеты Павел Жук адразу заявіў хадайніцтва аб адводзе судзьдзі Анатоля Савіча, які ў верасні 1999 году разглядаў зыск тады старшыні Савету бясьпекі Віктара Шэймана да газеты «Навіны», рэдактарам якой быў П.Жук. Тады А.Савіч задаволіў зыск В.Шэймана, і газета была зачыненая. Аднак гэтае хадайніцтва было названае надуманым і адхіленае. Суд працягваўся дзевяць гадзінаў. Судзьдзя А.Савіч у рэшце рэшт прыняў рашэнне: задаволіць маральны бок зыску ў поўным аб'ёме, а кампенсацыйны — часткова: памер кампенсацыі зьменшаны газеце да 100 мільёнаў рублёў, а М.Падаляку — да 5 мільёнаў рублёў. Абвяржэнне звестак, якія нанеслі шкоду гонару і годнасці А.Тозіка, павінна быць надрукаванае на першых старонках буйнейшых дзяржаўных газетаў «Советская Белоруссия» і «Рэспубліка». Праўда, так і засталася незразумелым: чаму працытаваныя ў артыкуле старонкі дакладу «наносць маральную шкоду» А.Тозіку (М.Падаляк даказваў, што якраз наадварот, там падкрэсьліваюцца станоўчыя якасці А.Тозіка як кіраўніка і выканаўцы) і чаму гэтак дорага каштуе «дзелавая рэпутацыя» чыноўніка?..

Прыгадаем адну паралель: 14 верасня 1999 году ў газеце «Навіны» быў надрукаваны артыкул «Хто ў керамочках жыве», у якім В.Шэйман убачыў абразы сваіх гонару і годнасці. 16 верасня ён падаў зыск у суд. 17 верасня была апісаная маёмасць адказчыкаў. 21 верасня адбылося папярэдняе судовае паседжаньне. А 24 верасня судзьдзя А.Савіч вынес рашэнне: зыск задаволіць. З дня падачы зыску да пачатку суда прайшло шэсць рабочых дзён. Незалежная газета, якая не змагла выплаціць вялізны памер кампенсацыі «маральных стратаў», была зачыненая...

2 жніўня ўвечары ўлады спынілі друкаваньне чарговага нумару газеты «Наша свабода» ў дзяржаўнай менскай друкарні «Чырвоная зорка». 1 мільён рублёў за друкаваньне нумару на рахунак друкарні перавяла прыватная фірма. Літаральна праз гадзіну судзьдзя Анатоль Савіч склікаў паседжаньне суда і а 20-ай га-дзіне прыняў рашэнне спагнаць пералічаны мільён на пагашэнне штрафу. Галоўны рэдактар і выдавец Павел Жук, каментуючы сітуацыю, заявіў: «Гэта ўсё выглядае на сталінскія часы — па загадзе склікаецца судовая тройка, якая прымае прадказальнае рашэнне».

Уначы з 4 на 5 жніўня была абкрадзена рэдакцыя незалежнай газеты «Згода». У выніку крадзяжу разукамплектаваныя ўсе рэдакцыйныя кампутары, зьніклі вінчэстэры, модулі памяці і ўся інфармацыйная база газеты. Іншыя каштоўныя рэчы — відэаапаратура і грошы — злачынцаў не зацікавілі. Злачынцы трапілі ў памяшканьне, адамкнуўшы дзьверы ключом. Рэдактар газеты Аляксей Кароль лічыць, што здарэнне мае палітычную афарбоўку і цалкам упісваецца ў агульную кампанію націску і запалохваньня незалежнай прэсы. На думку сп. Каралёва, «гэта неразумны, але цалкам лагічны крок з боку ўладаў».

8 жніўня з пасады галоўнага рэдактара прафсаюзнай газеты «Беларусі час» звольнены Аляксандр Старыкевіч. Сп. Старыкевіча азнаёмілі з распараджэннем пра звальненне, якое падпісаў новы старшыня ФПБ Леанід Козік. Нагодай дзеля звальнення, як сказана ў дакуменце, стала «рашэнне наймальніка». Каментуючы гэта, сп. Старыкевіч заявіў, што наўрад ці будзе зьвяртацца ў суд: «Я рэальна ацэньваю сітуацыю ў кіраўніцтве Федэрацыі і стан беларускай юстыцыі, а таму ня думаю, што звароты ў суд маюць сэнс... Новаму кіраўніцтву ФПБ патрэбная новая газета і, адпаведна, іншы рэдактар». Юрыст Цэнтру прававой абароны СМІ пры БАЗ Андрэй Бастунец паставіў пад сумнеў правамоцнасьць рашэння Леаніда Козіка, заявіўшы, што Аляксандра Старыкевіча прызначаў на пасаду пленум ФПБ. Аднак апошні пленум адстаўку Старыкевіча не падтрымаў. Што ня здолеў здзейсь-ніць пленум, ажыццявіў сам Леанід Козік... Нагадаем, што Аляксандр Старыкевіч падчас прэзідэнцкіх выбараў 2001 году падтрымліваў кандыдата аб'яднанай апазіцыі,

былога кіраўніка ФПБ Уладзіміра Ганчарыка. Штотыднёвік «Беларускі час» створаны напрыканцы 80-х гадоў і цяпер выходзіць накладам 42 тысячы асобнікаў. За час кіравання газетай Аляксандрам Старыкевічам выданьне павялічылася ў аб'ёме з 8 да 16 палосаў.

12 жніўня ў Барысаве (Менская вобласць) адбылася акцыя ў падтрымку асуджаных журналістаў гарадзенскай газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі, арганізаваная мясцовай арганізацыяй моладзевага руху «Зубр». На пляцоўцы перад гарадзкім стадыёнам удзельнікі акцыі трымалі плакаты з надпісамі: «Улады травяць свабодную прэсу», «Не дамо заглушыць голас праўды!», а таксама раздавалі мінакам незалежныя выданні. Супрацоўнікі міліцыі спрабавалі затрымаць актывіста «Зубра» Ігара Закрэўскага, але пасля ўмяшальніцтва журналістаў ды іншых «зуброўцаў» хлопца адпусцілі.

3 12 жніўня ў Беларусі адключанае вяртаньне расійскіх радыёстанцыяў «Маяк», «Юность», а таксама скасчаныя аб'ёмы трансляцыяў тэлеканалаў РТР, «Культура», НТВ.

14 жніўня міжнародная арганізацыя «Рэпарцёры бяз межаў» выказала занепакоенасьць у сувязі з перасьледам журналістаў Радыё «Свабода» ў Беларусі. У лісьце да міністра замежных справаў Міхаіла Хвастова арганізацыя заклікае апошняга акрэдытаваць журналістаў беларускай службы Радыё «Свабода», якія падалі адпаведныя заяўкі, а таксама не перашкаджаць свабоднаму перасоўваньню журналістаў па краіне.

21 жніўня адзін з сузаснавальнікаў газеты «Свободные новости», беларускі прадпрымальнік Сяргей Атрошчанка заявіў, што прыпыняе выхад выданьня з прычыны ягонае стратнасьці і блакуе рахунак газеты. Увечары сп. Атрошчанка забраў з рэдакцыі частку абсталяваньня (некалькі кампутараў), якія належалі яму.

27 жніўня Беларуская асацыяцыя журналістаў прапанавала міністру інфармацыі Міхаілу Падгайнаму пайсьці ў адстаўку. У адкрытым лісьце да яго падкрэслена, што ягонае ведамства, надзеленае вялікімі паўнамоцтвамі, ператвараецца ў механізм падаўленьня правоў і свабодаў. Апошнім прыкладам на карысьць гэтага сьведчыць пазіцыя Міністэрства адносна закрыцьця газеты «Свободные новости».

31 жніўня расійскі канал ОРТ паказаў стужку Паўла Шарамета «Дзікае паляваньне-2» пра зьніклых палітыкаў, журналіста, бізнэсоўца. На жаль, беларускія глядачы былі пазбаўленыя магчымасьці пабачыць фільм, бо кіраўніцтва каналу ОРТ,

які вяшчае на былой частаце ОРТ, адмовілася яго паказваць, каб «не разбураць атмасферы даверу ў беларускім грамадстве».

У жніўні выдавецтва «Беларускі дом друку» адмовілася друкаваць газету «Свободные новости-Плюс», якую пачаў выдаваць калектыў рэдакцыі газеты «Свободные новости», а аб'яднаньне «Белпошта» не згадзілася дастаўляць новае выданьне падпісчыкам.

4 верасня ў Клецкім раённым судзе разглядалася гучная крымінальная справа аб забойстве. Судовы разгляд быў адкрытым, і дзеля таго, каб падрыхтаваць публікацыю для газеты, у суд прыйшоў Алег Нікулін. Паколькі А.Нікулін зьяўляецца сябрам БНФ і таму вядомы як апазіцыянер, супрацоўнікі міліцыі не пусьцілі журналіста на судовае паседжаньне, затрымалі яго і даставілі ў аддзяленьне міліцыі. Там сп. Нікуліна імкнуліся абвінаваціць у зьяўленьні ў грамадскім месцы ў нецвярозым стане. Затрыманы запатрабаваў асьведчыць яго на наяўнасьць алкаголю, дзеля чаго яго даставілі ў мясцовы наркалагічны кабінет. Абсьледваньне паказала, што А.Нікулін абсалютна цьвярозы. Тым ня менш, супрацоўнікі міліцыі пратрымалі А.Нікуліна ў пастарунку 7 гадзінаў і адпусьцілі без складаньня пратаколу. Пры правядзеньні агляду ў А.Нікуліна знайшлі некалькі асобнікаў друкаванай прадукцыі Маладога Фронту, якія былі канфіскаваныя таксама без складаньня адпаведных дакументаў. А.Нікулін лічыць дзеянні супрацоўнікаў міліцыі незаконнымі і парушаючымі ягоныя правы і зьбіраецца абскардзіць іх у раённай пракуратуры.

6 верасня адзін з сузаснавальнікаў «Свободных новостей» Сяргей Атрошчанка, які стаў ініцыятарам «пахаваньня» выданьня, зьвярнуўся ў пракуратуру. Ён абвінавачвае выдаўцоў «Свободных новостей- Плюс» у выкарыстаньні ягонай інтэлектуальнай уласнасьці і карыстаньні гандлёвай маркай. Галоўны рэдактар «СН-Плюс» Аляксандр Уліцёнак назваў дзеянні Атрошчанкі «беспрэцэдэнтнымі па сваім нахабстве». У гэты ж дзень А. Уліцёнак быў выкліканы ў пракуратуру.

12 верасня калегія Менскага гарадзкога суда разгледзела касацыйную скаргу галоўнага рэдактара зачыненай уладамі незалежнай газеты «Наша свабода» Паўла Жука і журналіста Міхаіла Падаляка. Прысуд першай інстанцыі – суда Маскоўскага раёну – калегія Гарадзкога суда пакінула ў сіле. Нагадаем: месяц таму старшыня суда Маскоўскага раёну г.Менску Анатоль Савіч вынес рашэньне аштрафаваць рэдакцыю газеты «Наша свабода» на 100 мільёнаў рублёў і журналіста Міхаіла Падаляка – на 5 мільёнаў нібыта за ўчыненую маральную шкоду старшыні Дзяржкантролю РБ Анатолю Тозіку. Галоўны рэдактар «Нашай свабоды» Павел Жук і

журналіст Міхаіл Падаляк звярнуліся з касацыйнай скаргай у судовую інстанцыю. Калегія Менскага гарадскога суда ў складзе судзьдзяў Жупікавай, Дулуп і Басава вельмі аператыўна і хутка разгледзелі скаргу. З 12 верасня судовае рашэнне набывае сілу. Але рэдакцыя яшчэ мае магчымасць падаваць скаргі ў парадку нагляду – спачатку старшыні Менскага гарадскога суда, а потым у Вышэйшы гаспадарчы суд РБ ці ў пракуратуру краіны. У гэты ж дзень Павел Жук і Міхаіл Падаляк падалі заяву ў пракуратуру Беларусі.

18 верасня сьледчы па асабліва важных справах Рэспубліканскай пракуратуры Вячаслаў Цераховіч падаў у суд Кастрыніцкага раёну г. Менску зыскавую заяву аб абароне гонару, годнасьці і дзелавой рэпутацыі. Адказчыкі – рэдакцыя «Белорусской деловой газеты» і карэспандэнт па Гомелі і Гомельскай вобласці Ірына Макавецкая. Ірына Макавецкая асьвятляла на старонках незалежнай прэсы «справу ўрачоў» – судовы працэс па справе аб хабарніцтве сярод супрацоўнікаў Гомельскага медінстытуту, які праходзіў у 2001 годзе. Судовы працэс у Гомелі меў шырокі рэзананс і прыцягнуў увагу міжнароднай грамадзкасьці. У зале судовых паседжаньняў прысутнічалі прадстаўнікі шматлікіх беларускіх і міжнародных праваабарончых арганізацыяў, у тым ліку і Amnesty Internationale. Крымінальная справа мела неадназначны характар, грамадзкая думка схілялася да таго, што суд над кіраўніцтвам інстытуту выкліканы навуковай дзейнасьцю прафесара Юрыя Бандажэўскага па вывучэньні разбуральнага ўзьдзеяньня малых дозаў радыяцыі на арганізм чалавека. Акрамя таго, на судовым працэсе былі агучаныя шматлікія факты жорсткага, негуманнага абыходжаньня з падсьледнымі, факты псіхалагічнага ўціску і нават выкарыстаньня псіхатропных сродкаў у адносінах да прарэктара Уладзіміра Раўкова. Сьледчы Цераховіч лічыць, што «звесткі, распаўсюджаныя як Макавецкай, так і рэдакцыяй, не адпавядаюць сапраўднасьці, зьмяншаюць у грамадзкай думцы мае гонар, годнасьць і дзелавую рэпутацыю».

20 верасня журналістку «Белорусской деловой газеты» Ірыну Халіп выклікалі ў Менскую гарадскую пракуратуру на допыт. Сьледчы Уладзімір Шылаў паведаміў журналістцы, што Генеральная пракуратура Рэспублікі Беларусь распачала супраць яе крымінальную справу, а сьледства даручыла весьці падначаленай ёй гарадзкой пракуратуры. Ірына падазраецца ў паклёпе на Генеральнага пракурора Віктара Шэймана. Нагодаю дзеля крымінальнай справы стаў артыкул «Афганскія барзыя», надрукаваны ў газеце «Для служэбнаго пользаванія». У ім Ірына Халіп распавяла пра акалічнасьці крымінальнай справы былога прэзідэнта канцэрну «Белдзяржхарчпрам» Віктара Казекі і ягонага сына – былога начальніка аддзелу збыту аб'яднаньня «Крышталь» Андрэя Казекі, якіх падазраюць у хабарніцтве і

раскраданьні дзяржаўнай маёмасьці. Ірына Халіп спаслалася на аператыўную відэастужку, якая знаходзіцца ў КДБ. На гэтай стужцы запісаная размова грамадзянскай жонкі Андрэя Казекі з прадстаўніком фірмы «Афганвет». Як паведамляе газета, прадстаўнік фірмы прапанаваў свае паслугі ў закрыцці крымінальнай справы супраць Андрэя Казекі. Для гэтага родным Андрэя нібыта трэба было заплаціць 250 тысячаў даляраў, прычым частка гэтых грошай, як сьцьвярджаецца ў публікацыі, прызначалася непасрэдна Генеральнаму пракурору Віктару Шэйману і сьледчым, а частка – фірме «Афганвет». Ірына лічыць, што рэакцыя Генпракуратуры зьяўляецца сьведчаньнем таго, што яна мела рацыю. Галоўны рэдактар газеты «Для служэбнага пользаванія» Сьвятлана Калінкіна папярэджаньне, вынесенае Генпракуратурай, лічыць беспадстаўным.

26 верасьня галоўны рэдактар «Народнай волі» Іосіф Сярэдзіч заявіў, што ягонае газета будзе існаваць, нягледзячы на ўсе спробы ўладаў расправіцца з выданьнем. Так ён пракаментываў заяву старшыні ФПБ Леаніда Козіка пра намер дамагацца закрыцця «Народнай волі». Л.Козік заявіў на сустрэчы з журналістамі 25-га верасьня, што накіруе міністру інфармацыі зварот з просьбай прыпыніць выхад выданьня, якое, на ягоную думку, некалькімі публікацыямі зьняважыла ФПБ і яе сяброў. У Міністэрстве інфармацыі РБ ліст ад Л.Козіка пакуль не атрымалі. Між тым, калі міністр інфармацыі вырашыць на падставе хадайніцтва Л.Козіка вынесці «Народнай волі» папярэджаньне, газеце і сапраўды можа пагражаць закрыццё. У гэтым годзе «Народная воля» ўжо мае адно папярэджаньне (ад 20.03. 2002), а два папярэджаньні цягам году могуць стаць падставай дзеля закрыцця выданьня (згодна з арт. 5 Закону аб друку). Заява Л.Козіка – гэта ўжо трэці закід уладаў у бок «Народнай волі» пасля таго, як на прэс-канфэрэнцыі А.Лукашэнкі 17-га верасьня прагучала пагрозлівае папярэджаньне, што гэтай газеты ў Беларусі можа «ня быць». 20-га верасьня судовыя выканаўцы апісалі частку маёмасьці рэдакцыі выданьня на суму 5 млн. рублёў – паводле даўняга зыску судзь-дзі Т.Злобіч. У той жа час зьявілася інфармацыя пра пракурорскую праверку абставінаў публікацыі ў «Народнай волі» інтэрв'ю з былым дырэктарам МТЗ М.Лявонавым, які ўтрымліваецца ў Жодзінскім СІЗА. А праз некалькі дзён Л.Козік агучыў ініцыятыву пра закрыццё буйнейшай у краіне незалежнай газеты...Тым часам, як сьведчаць апошнія апытаньні Незалежнага інстытуту сацыяльна-эканамічных і палітычных дасьледваньняў, дзеяньні ўладаў адносна недзяржаўнай прэсы не знаходзяць падтрымкі ў грамадстве. Толькі каля 16-ці адсоткаў апытаных грамадзянаў Беларусі лічаць справядлівым судовы перасьлед журналістаў «Пагоні», «Рабочага» і «Нашае свабоды», а 40,6 адсоткаў рэспандэнтаў прытрымліваюцца адваротнага меркаваньня.

28 верасня ў Менску каля 21.00 на аўтобусным прыпынку адбыўся напад на журналіста Радые Рацыя Генадзя Кесьнера. Пасьля таго, як Г.Кесьнер выйшаў з аўтобуса, невядомы нанёс яму некалькі ўдараў па галаве. Журналіст страціў прытомнасць і быў дастаўлены ў бальніцу, дзе была ўстаноўленая адкрытая чэрапна-мазгавая траўма. У верасні 2002 году ў Менску былі ўчыненыя вельмі падобныя напады на палітыка і рэдактара недзяржаўнай газеты «Згода» Аляксея Караля, а таксама вядомага беларускага навукоўцы, літаратара Адама Мальдзіса. Характэрна, што ва ўсіх гэтых выпадках асобы, якія ўчынілі напады, засталіся невядомымі. На Радые Рацыя Генадзь Кесьнер займаецца асьвятленьнем праваабарончай тэматыкі.

На пачатку кастрычніка супраць «Белорусской деловой газеты» быў пададзены чарговы судовы зыск, аўтар якога патрабуе спагнаць з «БДГ» 100 млн. рублёў (53 тысячы даляраў ЗША). Зыскоўцам выступае супрацоўнік АКБ «Белкаапбанк» Павел Дзік, які палічыў, што газета і аўтар адной з публікацыяў С.Сацук зьяняважылі ягоныя гонар, годнасць і дзелавую рэпутацыю. У зыскавай заяве, пададзенай П.Дзіком у Кастрычніцкі суд г.Менску, фігуруюць два адказчыкі: уласна «БДГ» і С.Сацук – аўтар артыкулу «Следствие банкует», які зьявіўся ў газеце 14 жніўня 2002 г. Зыскоўца Павел Дзік абурэецца тым, што аўтар артыкулу недакладна падаў ягоную пасаду (у публікацыі ён фігураваў як старшыня праўленьня «Беларускага біржавога банку»). Але галоўныя ягоныя прэтэнзіі зьвязаныя з тым, што, паводле артыкулу С.Сацука, менавіта з віны сп-ра Дзіка ўзьнікла «дзірка ў балансе» згаданага банку. У зыску Дзік сьцьвярджае, што «артыкул утрымлівае неадпавядаючыя рэчаіснасьці звесткі і прыніжае ягоныя гонар, годнасць і дзелавую рэпутацыю», а таксама «мае характар наўмыснага скажэньня рэчаіснасьці». Між тым, заснавальнікі газеты ўпэўненыя ў праўдзівасьці пададзеных аўтарам артыкулу звестак. 7 кастрычніка ў межах сьледзтва ў пракуратуру выклікалі дырэктара выдавецкага дому «Марат» Любоў Вашкевіч. Любоў Вашкевіч сьцьвярджае, што за 10 гадоў яе працы ў «БДГ» столькі прэтэнзіяў да газеты адначасова ніколі не выстаўлялася. Яна спадзяецца, што гэта – супадзеньне.

21 кастрычніка ў судзе Кастрычніцкага раёну г. Менску адбываўся чарговы разгляд грамадзянскай справы па зыску сьледчага па асабліва важных справах Рэспубліканскай пракуратуры Вячаслава Цераховіча. Адным з адказчыкаў зьяўляецца карэспандэнт «Белорусской деловой газеты» па Гомелі і Гомельскай вобласьці Ірына Макавецкая. На пачатку слуханьняў суд не задаволіў хадайніцтва сьледчага В. Цераховіча аб дадатковых зыскавых патрабаваньнях. Справа ў тым, што ў дадатковай зыскавай заяве сьледчы Цераховіч патрабаваў абвяржэньня

інфармацыі, распаўсюджанай праз агенцтва БелаПАН і зьмешчанай у газеце «Наша свабода». Суд Кастрычніцкага раёну палічыў, што гэты зыск можа разглядацца іншым судом па месцы знаходжаньня газеты «Наша свабода» і БелаПАН. Журналістка Ірына Макавецкая заявіла хадайніцтва, каб яе другім прадстаўніком у грамадзянскім працэсе быў адвакат Гары Паганяйла. Гары Паганяйла падаў хадайніцтва аб спыненні працэсу ў «у сувязі з адсутнасцю прадмету спрэчкі». У разглядзе грамадзянскага зыску сьледчага Цераховіча абвешчаны перапынак.

Напрыканцы кастрычніка кожны дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ атрымаў альтэрнатыўны варыянт Закону аб СМІ, падрыхтаваны юрыстамі Цэнтру прававой абароны СМІ пры Беларускай асацыяцыі журналістаў. Каментуючы падзею, кіраўнік Цэнтру Міхаіл Пастухоў сказаў: «Мы спадзяемся, што дэпутаты не застануцца аб'якавымі да пункту гледжаньня журналістаў, якія штодзень сутыкаюцца з Законам аб друку, і юрыстаў, якія ведаюць усе асьпекты правапрымяняльнай практыкі ў галіне СМІ. Рыхтуючы свой законапраект, мы абпіраліся ня толькі на ўласны практычны досвед, але і на еўрапейскія стандарты ў галіне СМІ. Разам з тым – мы рэалісты і не разьлічваем на тое, што дэпутаты адрывуць афіцыйны законапраект і прымуць наш. Мы лічым, што дасягнем свае мэты, калі атрымаецца стварыць камісію, у якую ўвойдуць дэпутаты парламенту і прадстаўнікі журналісцкай грамадзкасьці, каб правесці абмеркаваньне і выключыць з афіцыйнага праекту найбольш адыёзныя пазіцыі». БАЖ таксама зьвярнуўся да дэпутатаў з просьбай накіраваць афіцыйны законапраект у Савет Еўропы.

У кастрычніку Кобрынскі гарвыканкам адмовіў у рэгістрацыі новага незалежнага выданьня — газеты «Моладзевы весьнік», заснавальнікамі якога сталі маладыя людзі розных рэгіёнаў Берасьцейшчыны, бо меркавалася, што газета будзе распаўсюджвацца на тэрыторыі ўсёй вобласьці. У Кобрыне было знойдзенае памяшканьне, дзе планавалася разьмясьціць рэдакцыю. Але мясцовы гарвыканкам ня даў згоды на тое, каб такая газета зьявілася ў горадзе. Эксперты Цэнтру прававой абароны сродкаў масавай інфармацыі пры Беларускай асацыяцыі журналістаў знайшлі ў адказе Кобрынскага гарвыканкаму адразу 16 парушэнняў дзеючага заканадаўства. Варта адзначыць, што ў Кобрыне, дзе жыве каля 50-ці тысячаў чалавек, няма ніводнай незалежнай газеты. Усе ранейшыя спробы зарэгістраваць непадпарадкаванае ўладам выданьне таксама былі адхіленыя мясцовай вертыкальлю.

У кастрычніку Гарадзенская абласная пракуратура накіравала ў Ленінскі райаддзел міліцыі г.Гародні ліст з прапановай прыцягнуць да адміністрацыйнай адказнасці шэраг журналістаў – «за размяшчэнне ў сеціве Інтэрнэт-газеты «Пагоня». З пракуратуры даслалі таксама раздрукоўкі сайту <http://pahonia.promedia.by> за верасень і «склад рэдакцыі Інтэрнэт-газеты «Пагоня». У сьпісе прозьвішчы 7 журналістаў – з тэлефонамі і хатнімі адрасамі. Першай у міліцыю выклікалі Ірыну Чарняўку. У пісьмовым тлумачэнні яна зазначыла, што ня мае ніякіх адносінаў да сайту. На размову па справе Інтэрнэт-газеты «Пагоня» супрацоўнікі міліцыі выклікалі таксама Юлію Дарашкевіч і Андрэя Пачобута.

У кастрычніку журналістцы менскай FM-радыёстанцыі «Юністар» Яне Каменскай прапанавалі звольніцца па ўласным жаданні за агучаную ў эфіры інфармацыю, што не спадабалася адміністрацыі прэзідэнта. На думку самой журналісткі, гэта ёсць прыклад таго, наколькі свабоднымі зьяўляюцца сёння ў Беларусі журналісты. Падставай дзеля звальнення стала ўласная інфармацыя радыёстанцыі наконт аб'яднаўчага зьезду двух моладзевых саюзаў Беларусі. Карэспандэнта «Юністар», а таксама іншых недзяржаўных СМІ, не пусьцілі ў канцэртную залу «Менск», дзе праходзіў зьезд. Атрыманая раней акрэдытацыя была без папярэджання скасаваная за дзень да зьезду на той падставе, што там чакалі прыезду прэзідэнта РБ Аляксандра Лукашэнкі. Такім чынам, радыёстанцыя, якая мусіць прапагандаваць моладзевую палітыку, засталася без інфармацыі. Праз чатыры дні пасля зьезду міністр інфармацыі Беларусі М. Падгайны запрасіў да сябе галоўных рэдактараў усіх недзяржаўных радыёстанцыяў, каб паразмаўляць пра вяшчаньне кожнай з іх. Там і было заяўлена, што інфармацыя, якая гучала на «Юністары», не адпавядае рэчаіснасьці. Радыё «Юністар» – сумеснае беларуска-нямецкае прадпрыемства. Заснавальнікам з беларускага боку выступае Беларускае дзяржаўнае ўніверсітэт, і ўся ідэалогія станцыі найперш скіраваная на студэнтаў і вучняў. Дзяржаве належыць кантрольны пакет акцыяў радыё, і таму тэрмін «недзяржаўнае» наўрад ці можна аднесці да «Юністару». Гэта першы выпадак звальнення журналіста FM-эфіру па палітычных матывах пасля закрыцця Радыё-101,2. Усе FM-радыёстанцыі Беларусі, баючыся за ўласную будучыню, даволі сьціпла асьвятляюць дзейнасьць недзяржаўных арганізацыяў і апазіцыі. Некаторыя ўвогуле пазьбягаюць палітычнай інфармацыі, нават з дзяржаўных крыніцаў. Бо, прапагандуючы палітыку Лукашэнкі, можна застацца без рэкламадаўцаў, а распавядаючы пра апазіцыю — без ліцэнзіі на вяшчаньне.

1 лістапада выйшаў апошні нумар Крычаўскай незарэгістраванай штотыднёвай газеты «Вольны горад». Прычынай перапынення выхаду выданьня сталіся

фінансавыя праблемы і непаразуменні з мясцовымі ўладамі. За час існавання, пачынаючы з 1998 году, сьвет пабачылі 109 нумароў «Вольнага гораду» (наклад 299 асобнікаў). Газета друкавалася ў смаленскай прыватнай друкарні і распаўсюджвалася на грамадзкіх пачатках сярод жыхароў Крычаўскага раёну. За гэты час дзясяткі разоў рэдакцыя спрабавала зарэгістраваць сваё «дзіцё» ў Міністэрстве інфармацыі РБ. Аднак усе спробы былі марнымі праз нежаданьне Крычаўскага райвыканкаму бачыць «Вольны горад» у ліку юрыдычных асобаў на падуладнай тэрыторыі.

6 лістапада ў Менску судовымі выканаўцамі было канфіскаванае абсталяваньне рэдакцыі газеты «Наша свабода». Выданьне спыніла свой выхад пасля таго, як 2 жніўня старшыня суда Маскоўскага раёну г.Менску Анатоль Савіч задаволіў зыск старшыні Ка-мітэту дзяржаўнага кантролю Анатоля Тозіка да газеты і журналіста Міхаіла Падаляка. Дзеля кампенсацыі маральных стратаў судзьдзя абавязаў газету выплаціць істцу 100 млн. рублёў (той запытваў 200 млн.), а М.Падаляка – 5 млн.(15 млн.). Зыск выклікала публікацыя артыкулу пад назовам «Канфідэнцыяльна», у якім распавядалася пра канфлікт паміж чыноўнікамі розных структураў у атачэнні А.Лукашэнкі. Рашэнне раённага суда было безвынікова абскарджанае ў Гарадзкім судзе, які пакінуў рашэнне ў сіле. Яшчэ да разгляду скаргі газета аказалася практычна закрытай: апісаная яе абсталяваньне, арыштаваны разьліковы рахунак. Няўдачай завяршылася спроба дабіцца ў судзе адмены пастановы аб вопісе маёмасьці, якая належала прыватным асобам і была арэндаваная рэдакцыяй. Паводле словаў рэдактара газеты Паўла Жука, у забеспячэнне зыску былі канфіскаваныя ўсе 16 кампутараў, факсы, тэлефоны, іншае абсталяваньне і рэчы, якія знаходзіліся ў кватэры, якую арэндавала рэдакцыя. Былі канфіскаваныя таксама некаторыя рэчы, якія належалі гаспадарам кватэры, напрыклад, лядоўня. П.Жук лічыць, што беларускія ўлады спрабуюць такім чынам перашкодзіць выхад новай газеты, якая можа зьявіцца ўжо ў бліжэйшы час.

18 лістапада суд Кастрычніцкага раёну г. Менску не задаволіў грамадзянскі зыск сьледчага па асабліва важных справах пракуратуры Рэспублікі Беларусь Вячаслава Цераховіча да карэспандэнткі «Белорусской деловой газеты» Ірыны Макавецкай. Адноўленьня пасля амаль месяцовага перапынку слуханьні 18-га лістапада доўжыліся каля гадзіны. Судзьдзя І. Басько разгледзела пісьмовае хадайніцтва прадстаўніка І.Макавецкай вядомага адваката Г. Паганяйлы і вынесла рашэнне на карысьць газеты. Гары Паганяйла здолеў пераканаць суд, што ў публікацыях па «справе Бандажэўскага-Раўкова», якімі газета ні-быта зьняважыла

гонар і годнасьць сьледчага В. Цераховіча, крытыка адрасаваная не яму, а беларускім уладам.

19 лістапада да гарадзенскага журналіста Андрэя Мялешкі дахаты прыйшоў лейтэнант міліцыі Валеры Стасюкевіч, каб ўзяць тлумачэньне па справе Інтэрнэт-газеты «Пагоня». Міліцыянт патлумачыў, што інакш знайсці журналіста ня мог. Апрача гэтага, Стасюкевіч запрасіў па тэлефоне на другую «размову» Андрэя Пачобута. Але той адмовіўся прыйсці.

25 лістапада Палата прадстаўнікоў РБ адхіліла прапанову дэпутата Валерыя Фралова, што тычылася адмены шэрагу артыкулаў Крымінальнага кодэксу, якія прадугледжваюць адказнасьць за публічную зьнявагу і паклёп на прэзідэнта. За адхіленьне прапановы прагаласавала 65 дэпутатаў, падтрымалі праект закону толькі 13 парламентарыяў. Нагадаем, што ў Крымінальным кодэксе Рэспублікі Беларусь, які ўступіў у сілу - 1 студзеня 2000 году, ёсьць цэлы разьдзел, які называецца «Злачынствы супраць парадку кіраваньня». За парушэньне артыкулу 367 – паклёп у дачыненні да прэзідэнта Беларусі, прадугледжанае пакараньне ў выглядзе абмежаваньнем волі на тэрмін да пяці гадоў альбо па-збаўленьнем волі на той жа тэрмін. Артыкул 368 – зьнявага прэзідэнта, пакараньне – штраф, выпраўленчыя працы, абмежаваньне волі тэрмінам да трох гадоў альбо зьнявольненьне на той жа тэрмін. Ёсьць яшчэ і артыкулы 369 – зьнявага прадстаўніка ўлады, 366 – гвалт альбо пагроза ў дачыненні да асобы, якая выконвае службовыя абавязкі. І па гэтых артыкулах у Беларусі ўжо адбыліся гучныя судовыя працэсы. Так, напярэдадні прэзідэнцкіх выбараў 2001 году ў Гародні была ўзбуджаная крымінальная справа супраць рэдактара газеты «Пагоня» Міколы Маркевіча і журналіста Паўла Мажэйкі, у Менску – супраць рэдактара газеты «Рабочы» Віктара Івашкевіча. І хоць газеты не пабачылі сьвет, журналісты асуджаныя і прыгавораныя да розных тэрмінаў абмежаваньня волі. Тут варта адзначыць вынаходніцтва беларускай судовай сістэмы. Да журналістаў прымянілі артыкул 14 Крымінальнага кодэксу – замах на злачынства. І хоць словазлучэньні «замах на паклёп» ці «замах на зьнявагу» гучаць па меншай меры абсурдна, журналістаў пакаралі абмежаваньнем волі. Валерыя Фралоў, адстойваючы сваю прапанову, падкрэсьліў, што адмена артыкулаў Крымінальнага кодэксу прадыхаваная сёньня найперш неабходнасьцю прывядзеньня заканадаўства ў адпаведнасьць з Канстытуцыяй краіны. І спаслаўся на артыкул 22 Канстытуцыі: «Усе роўныя перад законам і маюць права без усялякай дыскрымінацыі на роўную абарону правоў і законных інтарэсаў». Дэпутат Фралоў адзначыў, што ў краіне ўжо складаецца тэндэнцыя судовага перасьледу журналістаў. На думку дэпутата, «артыкулы Крымінальнага кодэксу перашкаджаюць

прэзідэнту адэкватна ўспрымаць сітуацыю ў краіне, ня маючы зваротнай сувязі, да прыкладу, у асобе журналістаў». Але большасць дэпутацкага корпусу не падтрымала законапраект.

26 лістапада журналістка Івацэвіцкай недзяржаўнай «Газеты для Вас» з г. Бяроза (Берасцейская вобласць) Тамара Шчапёткіна аштрафаваная судом на 11 тысячаў рублёў. Яна здолела сфатаграфавачь факт удзелу пракурорскіх работнікаў у нелегальным продажы цыгарэт на бярозаўскім кірмашы. Прадстаўніцы адвакатуры і пракуратуры, якіх сфатаграфавала журналістка, не знайшлі нічога лепшага, як абвінаваціць 50-гадовую былую настаўніцу рускай мовы ў тым, што яна «лаялася матам». Судзьдзя Мазуль стаў на бок «сваіх калегаў». Судовы працэс доўжыўся чатыры гадзіны і праходзіў у даволі арыгінальнай манеры. Высветлілася, што Тамара Шчапёткіна «абражала матам» толькі загадчыцу юрыдычнай кансультацыі Наталю Літвінчук, а памочніца пракурора Аксана Гардзеенка — толькі сьведка, якая ўсё гэта чула. Нягледзячы на сьведчаньні міліцыянта «які нічога ня чуў», а таксама на іншыя доказы, судзьдзя Мазуль вынес рашэнне — аштрафавачь Т. Шчапёткіну на 11 тысячаў рублёў.

Напрыканцы лістападу рэдакцыя газеты «Местное время», якая пачала выходзіць некалькі тыдняў таму, атрымала пісьмовае паведамленне пра ліквідацыю выданьня. Паводле афіцыйнага тлумачэння, падставай сталі юрыдычныя недакладнасці падчас рэгістрацыі газеты. Афіцыйнае паведамленне пра ліквідацыю газеты як юрыдычнай асобы галоўны рэдактар Анатоль Гуляеў атрымаў ад Менскага аблвыканкаму, дзе яна была зарэгістраваная. А пра скасаваньне рэгістрацыі ў Міністэрстве інфармацыі падчас вуснай гутаркі паведаміў рэдактару міністр М.Падгайны. Анатоль Гуляеў лічыць, што нават паводле афіцыйнай версіі газета ліквідаваная незаконна, а сапраўдная прычына — загад найвышэйшых уладаў: «Мы павінныя былі зрабіць зьмены ў Статуце. У нас падрыхтаваныя дакументы, але, не чакаючы, калі скончыцца тэрмін, Мен-скі аблвыканкам прыняў рашэнне пра ліквідацыю юрыдычнай асобы, што незаконна. Мы лічым, што на самым высокім узроўні была каманда пра ліквідацыю газеты»... Газета «Местное время» найперш была скіраваная на асьвятленьне жыцця ў рэгіёнах краіны. Выйшла ўсяго тры нумары выданьня, але ўжо ў першых нумарах газета паказала, што займае незалежную дэмакратычную пазіцыю. Гэта і стала прычынай перашкодаў, якія ўлады чынілі ад першага дня. Кіраўнік Цэнтру абароны СМІ Беларускай асацыяцыі журналістаў Міхаіл Пастухоў не выключае, што ліквідацыя газеты зьвязаная з пачаткам кампаніі выбараў у мясцовыя Саветы.

Заснавальнікі «Местного времени» намерваюцца абскардзіць дзеянні ўладаў у судзе, але кажуць, што незалежна ад ягоных вынікаў газета пацерпіць вялікія страты.

10 сьнежня з газеты «Беларускі час», што выдаецца Федэрацыяй прафсаюзаў беларускай, звольнілася Ірына Германовіч, якая выконвала абавязкі галоўнага рэдактара выдання пасьля А.Старыкевіча. Астатніх супрацоўнікаў рэдакцыі з 11-га студзеня пераводзяць на аплату ў 0,25 стаўкі. Прызначаная нядаўна старшынёй ФПБ Л.Козікам галоўны рэдактар «БЧ» С.Балашова заяўляе, што ўсё гэта робіцца ў поўнай адпаведнасьці з законам. Між тым, многія супрацоўнікі рэдакцыі лічаць, што ФПБ проста імкнецца «выжыць» з газеты рэшткі былога, непадкантрольнага ўладам калектыву.

10 сьнежня ў Вільні правялі прэс-канфэрэнцыю для літоўскіх журналістаў, прысьвечаную сітуацыі са свабодай слова ў Беларусі, кіраўнікі закрытай беларускімі ўладамі газеты «Местное время». Вільню наведалі галоўны рэдактар «Местного времени» А.Гуляеў, намесьнік галоўнага рэдактара «МВ» А.Коктыш і віцэ-прэзідэнт БАЗ Э.Мельнікаў. «Распраўляюцца з самымі пасьпяховымі рэгіянальнымі мэдыя-праектамі, – сказаў А.Коктыш. – З «глыбінкай» працавала «Местное время», непрыемнасьці з мясцовымі ўладамі напаткалі «Новую газету Сморгони», горацкія «Региональные ведомости», баранавіцкую «Интэкс-пресс» і іншыя выданьні». Беларускія журналісты нагадалі літоўскім калегам пра крымінальны перасьлед журналістаў «Пагоні» і «Рабочага», а таксама пра падрыхтаваную «новую рэдакцыю» Закону аб друку, які яшчэ больш абмяжоўвае правы недзяржаўных СМІ.

17 сьнежня падала зыск супраць Менскага аблвыканкаму рэдакцыя газеты «Местное время». На гэты крок журналісты пайшлі пасьля таго, як вычарпалі ўсе іншыя спосабы барацьбы за існаваньне газеты: напачатку сьнежня рэдакцыя накіравала скаргу ў сам Менскі аблвыканкам з патрабаваньнем аднавіць рэгістрацыю ТАА «Местное время-пресс». Цягам 10-ці дзён з аблвыканкаму павінен быў прыйсьці хоць нейкі адказ. Не дачакаўшыся рэагаваньня, рэдакцыя падала ў суд, назваўшы маўчаньне чыноўнікаў «гульнёй бяз правілаў».

19 сьнежня Аршанская недзяржаўная тэлекампанія «Скіф» прызнаная вінаватай ў парушэньні правоў жыхара гораду Юрася Конышкі, бо адмовілася падаць у эфіры аб'яву пра ўшанаваньне памяці ахвяраў рэпрэсіяў на Дзяды. Цяпер, згодна з рашэньнем Аршанскага суда, ТАА «Гарант», якому належыць тэлекампанія, мусіць вярнуць Юрасю Конышку грошы за непададзеную ў эфіры аб'яву. У той жа час судзьдзя Наталя Цюменцава палічыла неабгрунтаванымі патрабаваньні

зыходзіць кампенсацыя маральную страту — на той падставе, што ўшанаваньне памяці ахвяраў савецкага рэжыму не было дазволенае гарадзкімі ўладамі.

23 снежня старшыні ФПБ Леаніду Козіку адмовілі ў задавальненні зыску супраць газеты «Народная воля». Нагодай дзеля звароту ў пракуратуру стаўся шэраг публікацыяў, у якіх Леанід Козік знайшоў прыкметы абразы гонару і годнасці. Аднак пракуратура, разгледзеўшы газетныя артыкулы, не знайшла ў іх прысутнасці элементаў зьнявагі. Нагадаем, што артыкулы апісвалі механізм абраньня на пасаду старшыні ФПБ Леаніда Козіка.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВА ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ ВЕРАВЫЗНАНЬНЯ

Напрыканцы 2001-га году на беларускім радыё перастала гучаць упадабаная сотнямі тысячаў слухачоў праграма «Голас душы», якую на працягу васьмі гадоў рыхтаваў і вёў штонядзелю ксёндз-магістр, пробашч мінскага Чырвонага касьцёлу Уладзіслаў Завальнюк. Кіраўніцтва радыё патлумачыла забарону просьбамі тых, каму не падабалася перадача. На самой справе гэтае рашэнне – яшчэ адна праява распальвання міжканфесійнай варожасьці ў Беларусі, дзеяньне антыканстытуцыйнае, сьвядома ці несьвядома разьлічанае на ператварэнне каталіцкіх вернікаў у грамадзянаў другога гатунку. «Голас душы» ўжо закрываўся колькі гадоў таму, але быў адноўлены пасля таго, як вернікі сабралі дзясяткі тысячаў подпісаў пад просьбаю вярнуць перадачу. А перад прэзідэнцкімі выбарамі час вяшчаньня быў нават павялічаны ўдвая...

2 студзеня жыхары Віцебску зьвярнуліся да мясцовых уладаў з патрабаваньнем спыніць пашырэнне каталіцызму ў рэгіёне. Больш за 170 жыхароў гораду, якія паставілі подпісы пад зваротам, упэўненыя: іх дзяцей пераманьваюць з праваслаўя ў каталіцызм. Кіраўнік аддзелу аблсавету па справах рэлігіяў і нацыянальнасьцяў Мікалай Сыцепаненка перакананы: гэтакія сьцьверджаньні распальваюць міжканфесійную варожасьць. Таму ён нагадвае пра адказнасьць за парушэнне канстытуцыйнага права на свабоду веравызнаньня.

У сакавіку ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» трапіў цікавы дакумент – «Аб дзяржаўнай фінансавай падтрымцы асобных грамадзкіх аб'яднаньняў», накіраваны кіраўніком адміністрацыі прэзідэнта РБ Уралам Латыпавым – Лукашэнку, з якога вынікае, што Беларускі Экзархат і некаторыя моладзевыя арганізацыі (кшталту пралукашэнкаўскага БПСМ) фінансуюцца дзяржавай, бо «члены гэтых аб'яднаньняў, як пераконвае практыка, — паслядоўныя прыхільнікі палітыкі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь, актыўна падтрымалі Вас 9 верасьня 2001 году». Што тычыцца Беларускага Экзархату, дык яго фінансаваньне дзяржавай – прамое парушэнне беларускага заканадаўства, паколькі, у адпаведнасьці з арт.16 Канстытуцыі РБ, усе рэлігіі і веравызнаньні роўныя перад законам. Згодна з арт. 7 Закону РБ «Аб свабодзе веравызнаньняў і рэлігійных арганізацыяў»: «дзяржава не ўскладае на рэлігійныя арганізацыі выкананьне якіх-небудзь дзяржаўных функцыяў, ня ўмешваецца ў дзейнасьць рэлігійных арганізацыяў, калі яна не супярэчыць заканадаўству. Дзяржава не фінансуе дзейнасьць рэлігійных арганізацыяў. Рэлігійныя арганізацыі не выконваюць дзяржаўных функцыяў». Фінансаваньне дзяржавай Беларускага

Экзархату адбываецца на фоне дыскрымінацыйных і абразлівых выказванняў у электронных і друкаваных дзяржаўных СМІ на адрас іншых традыцыйных для Беларусі веравызнанняў. Усё гэта не спрыяе талерантнасці і можа справакаваць канфлікт на рэлігійнай глебе.

31 траўня дэпутаты Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь прынялі ў першым чытанні Закон «Аб унясенні змянаў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях». Пры падрыхтоўцы гэтага закону не была ўлічаная практычна ніводная папраўка (акрамя рэдакцыйных), якія былі прапанаваныя рэлігійнымі канфесіямі. Падчас яго падрыхтоўкі былі цалкам праігнараваныя сотні лістоў і заўвагаў як асобных вернікаў, так і кіраўнікоў рэлігійных аб'яднанняў і суполак.

12 чэрвеня па ініцыятыве грамадзянаў была створаная Грамадзянская ініцыятыва «За свабоднае веравызнанне». Нагодай дзеля стварэння ініцыятывы стала прыняцце 31 траўня гэтага году дэпутатамі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу ў першым чытанні Закону «Аб унясенні змянаў і дапаўненняў у Закон Рэспублікі Беларусь «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях» без уліку думкі рэлігійных аб'яднанняў і галоснага абмеркавання ў грамадстве. На думку шматлікіх канфесіяў, увядзенне ў дзеянне гэтага Закону, нормы якога не адпавядаюць Канстытуцыі і міжнародным абавязкам, якія ўзяло на сябе кіраўніцтва краіны, парушаюць правы вернікаў, гарантаваныя 31 артыкулам Канстытуцыі РБ. Мэта Грамадзянскай ініцыятывы – не дапусціць прыніжэння правоў вернікаў і захаваць традыцыі талерантнасці і духоўнай свабоды, якімі наша зямля была слаўная ўжо ў 16 стагоддзі. У Статуце Вялікага Княства Літоўскага, (1588 год, частка 3, артыкул 3) сказана: «А таму што ў рэспубліцы нашай ёсць немалая розніца ў хрысціянскай веры, прадухіляючы тое, каб з гэтае прычыны паміж людзьмі не пачалася якая-небудзь варожасць шкодлівая, якую ў другіх дзяржавах мы ясна бачым, абяцаем сабе за нас і за нашчадкаў нашых на вечныя часы пад абавязкам прысягі, пад вераю, годнасцю і сумленьнем нашым, што якія ні ёсць мы розныя ў веры, мір паміж сабой захаваць і дзеля рознай веры ў касьцёлах крыві не праліваць і нікога не караць адчужэннем маёмасці, знявагаю, арыштам альбо выгнаннем, і ніякім уладам і ўраду ў падобных дзеяннях не спрыяць...».

27 чэрвеня Палата прадстаўнікоў прыняла ў другім чытанні закон «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях», супраць прыняцця якога выступіў шэраг беларускіх канфесіяў. З 87 дэпутатаў, якія ўзялі ўдзел у галасаванні, супраць закону выступілі толькі 2. Паводле ініцыятывы спікера Вадзіма Папова скандальны законапраект ставіўся на галасаванне без абмеркавання. Ніводная

прынцыповая папраўка не была ўлічаная дэпутатамі. Дэпутат Вольга Абрамава пакінула залу ў знак пратэсту.

У чэрвені-ліпені патрапіла пад ціск з боку ўладаў гораду Крупкі Менскай вобласці Царква хрысціянскай веры евангельскай «Благадаць Ісуса». Спачатку грамаду абвінавацілі ў незаконным захопе зямлі, на якой будуюцца царкоўны будынак, а калі права на карыстаньне ўчасткам было пацверджанае дакументальна, дык некалькі разоў прыезджала камісія і перамервала надзел. У чэрвені ў нядзельную школу царквы наведваюцца намесьнік старшыні райвыканкаму Дзьмітры Карань і з нявытлумачанаю мэтай перапісаў усіх дзетак, якія яе наведваюць. А перасьлед пачаўся яшчэ на пачатку траўня, калі ў кватэру царкоўнага бухгалтара Тацяны Данілаўны Машэравай літаральна ўламаўся ўчастковы міліцыянт Барыс Грук (так ён называўся) і запатрабаваў справаздачу аб атрыманьні гуманітарнай дапамогі. Тацяна Данілаўна адказала, што яна ўся разьмяркоўваецца паміж маламаёмаснымі сем'ямі. Тады міліцыянт запатрабаваў адчыніць яму падвал дзеля вобьску. Нічога не знайшоўшы там, ён паведаміў, што паступіла заява ад настаўніцы мясцовай школы пра быццам бы самавольны з боку верніцы захоп падвальнага памяшканьня. Праз два тыдні прыйшоў другі ўчастковы – Сяргей Вераб'ёў (так ён сам называўся), які паводзіў сябе вельмі груба, перапалохаў малых унукаў Тацяны Данілаўны і задаваў тыя ж пытаньні: «Чым займаецца царква?», «Колькі атрымлівае «гуманітаркі»?», «Дзе захоўваюцца царкоўныя грошы?», «Чаму самавольна захоплены падвал?» Пасьля гэтага «візіту» Тацяну Данілаўну выклікалі ў выканкам на адміністрацыйную камісію. Там яе абавязалі вярнуць згаданае памяшканьне і выплаціць штраф у памеры трох мінімальных заробкаў «за самавольны захоп камунальнай уласнасьці». Яна не пагадзілася з гэтым і адмовілася падпісваць пастанову. Тады 10 ліпеня ў яе кватэру прыйшоў трэці «ўчастковы», які называўся Дзьмітрыем Вераб'ёвым. Ён пачаў пераконваць Тацяну Данілаўну ў тым, што яна вінаватая і павінна выплаціць штраф, а таксама папракаў яе, што яна «здрадзіла праваслаўю»...

13 ліпеня сябры індусіцкай суполкі, апранутыя ў рытуальнае адзеньне, ішлі па вуліцы Матусевіча ў г.Менску. Іх было каля 20 чалавек. Яны накіроўваліся да парку Дружбы народаў, дзе было запланаванае рэлігійнае мерапрыемства. Але рух быў гвалтоўна спынены міліцыянтамі, і некалькі індусістаў былі кінутыя за краты сьпецпрыёмніку-разьмеркавальніку на вул. Акрэсьціна.

23 ліпеня Бераставіцкі райвыканкам (Гарадзенская вобласць) прыняў рашэньне разбурыць царкву ў пасёлку Пагранічны. 25 ліпеня царквы ўжо не павінна

было быць. Але бараніць яе сабраліся вернікі. Улады адклалі «дэмантаж» (тэрмін намесьніцы старшыні райвыканкаму па будаўніцтве Г.Ганчаровай) на 26-га ліпеня. Раніцай 26 ліпеня на абарону першай у Беларусі з часоў Другой сусветнай вайны сьвятыні Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы сабраліся каля 60-ці вернікаў. Да царквы пад'ехалі два краны, бульдозер і пнеўмакампрэсар з адбойным малатком. Завяршаў гэтую ўнушальную працэсію аўтобус з рабочымі. Было вельмі шмат міліцыянтаў, амапаўцаў, у тым ліку з Гародні. Прысутнічалі таксама супрацоўнікі КДБ з відэакамерай. Асаблівым цынзімам было тое, што сьвятару Яну Спасюку паведамілі пра неабходнасьць аплаціць кошт зьнішчэння царквы. Абаронцы царквы, у асноўным моладзь, стаялі на версе будынку, двое з іх – сябры незарэгістраванай канфэдэрацыі дзеючых суполак «Разам» – Дзьмітры Раманоўскі і Мікіта Паўроз прыкавалі сябе да калонаў царквы. Прыхажанкі з навакольных вёсак селі з абразамі па перыметры будынку і сьпявалі малітвы. Каля царквы міліцыя затрымала трох чалавек, сярод іх двух журналістаў: Валерыя Шчукіна з «Народнай волі» і Андрэя Пачобута з «Глоса з-над Немна». Іх абвінавацілі ў парушэньні парадку знаходжаньня ў прыгранічнай зоне. Падрыхтоўкай да зьнішчэння царквы кіраваў намесьнік старшыні Бераставіцкага райвыканкаму Пётр Дудзько і намесьнік старшыні Бераставіцкага райвыканкаму па будаўніцтве Га-ліна Ганчарова. Калі рабочыя пад'ехалі і ўбачылі, што будынак, які трэба разбураць, гэта царква, дык яны адмовіліся выконваць загады начальства. Параіўшыся між сабою, рабочыя пайшлі пешкам у бок Вялікай Бераставіцы. Пётр Дудзько паехаў у райцэнтр, адкуль прывёз яшчэ трох рабочых. Аднак і яны, убачыўшы людзей, якія абаранялі царкву, адмовіліся ад работы. Пасьля гэтага спачатку Дудзько, затым Ганчарова, а потым і міліцыя па чарзе пакінулі «поле бітвы». Усьлед ім бабулькі – прыхажанкі пасылалі чырвоныя знаменьні – маўляў, едзьце з Богам... Царква ў Пагра-нічным павінна была стаць першым у краіне храмам БАПЦ. Улады не прызнаюць яе, каб не парушыць манаполіі, якую мае ў Беларусі Руская праваслаўная царква. Таму і была дадзена каманда царкву, якую меркавалася адкрыць 2 жніўня, зраўняць з зямлёю... У нядзелю 28 ліпеня будынак храму Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы быў узяты ў аблогу супрацоўнікамі Бераставіцкага РАУС. Міліцыянты ўварваліся на тэрыторыю царквы, выкарыстаўшы замяшальніцтва, якое ўзьнікла ў стане абаронцаў пасьля таго, як настояцель храма айцец Ян Спасюк страціў прытомнасьць падчас перамоваў з прадстаўнікамі мясцовай ўлады. Стан айца Яна Спасюка выклікае апасеньні. Цягам дня да яго двойчы выклікалі «хуткую дапамогу». Апошні раз, у сувязі з гіпертанічным крызам, дактары прапанавалі хвораму сьвятару шпіталізацыю. Аднак, зважаючы на падзеі, якія адбываюцца вакол царквы, айцец Ян адмовіўся легчы ў бальніцу.

24 ліпеня суд Фрунзенскага раёну г. Менску прызнаў кіраўніка індустрыяльнай суполкі Тацяну Акаданаву вінаватай у арганізацыі несанкцыянаванага шэсьця і пакараў яе штрафам у памеры 1,5 мільёна рублёў (гэта больш за 800 даляраў ЗША). Астатнія затрыманыя пакараныя штрафам у 200 тыс. рублёў. Асуджаныя лічаць прысуды неправавымі і несправядлівымі. Індустрыяльная суполка падала ў гарвыканкам заяўку на правядзеньне на Кастрычніцкай плошчы мітыngu пратэсту супраць рэлігійнага прыгнёту ў Беларусі.

28 ліпеня ў мястэчку Пагранічны Бераставіцкага раёну Гарадзенскай вобласці супрацоўнікамі міліцыі былі затрыманыя прадстаўнікі праваабарончых арганізацыяў і журналісты – сябра Праваабарончага цэнтру «Вясна» г. Гародня Сяргей Мальчык, журналісты Уладзімір Хільмановіч і Валеры Шчукін. Праваабаронцы і журналісты прыехалі ў мястэчка Сьвіслач з нагоды канфлікту вернікаў БАПЦ і ўладаў. 28 ліпеня адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы затрыманых. Старшыня Бераставіцкага раённага суда судзьдзя М. Панок груба парушыў правы затрыманых на абарону, адхіліўшы іхнія хадайніцтвы пра разгляд справы з удзелам адваката. Судзьдзя таксама дапусьціў шэраг працэсуальных парушэнняў. Падчас разгляду адміністрацыйных справаў затрыманых сьведкі – супрацоўнікі міліцыі, якія давалі паказаньні ў судовым працэсе, – увесь час прысутнічалі ў зале суда. Мясцічка Пагранічны знаходзіцца ў памежнай зоне РБ, таму журналісты і праваабаронцы былі затрыманыя міліцыяй менавіта з гэтай нагоды. У выніку, згодна з вынесенай судовай пастановай па артыкуле 184 КаАП РБ (парушэньне рэжыму Дзяржаўнай мяжы Рэспублікі Беларусь), С.Мальчык і У.Хільмановіч атрымалі адміністрацыйнае спаганьне ў выглядзе штрафаў у памеры 50 тысячаў рублёў, а В. Шчукін, які абвінавачваўся ў парушэньні артыкулу 166 КаАП РБ (непадпарадкаваньне законным патрабаваньням супрацоўнікаў міліцыі), асуджаны да арышту на 15 сутак.

30 ліпеня ў Пагранічны прыезджала начальства з Гародні, прадстаўнікі епархіі і журналісты дзяржаўных мас-медыя. Задачай «дэлегацыі» было – угаварыць людзей адмовіцца ад абароны царквы і сабраць кампрамат на Я.Спасюка.

1 жніўня ўвечары ў пасёлку Пагранічны пачалося руйнаваньне храму. Міліцыянты ачапілі царкву, а памежнікі – сам пасёлак. Руйнаваньне працягвалася да 2-й гадзіны ночы пры сьвятле пражэктараў. 2 жніўня з раніцы да царквы пачалі зьбірацца вернікі, але міліцыянты іх не падпуськалі. У абед зноў пачалося руйнаваньне царквы. Сталі разбураць і дом, што будаваўся для сям'і сьвятара...

9 жніўня шэраг беларускіх суполак Сьвядомасьці Крышны былі вымушаныя зьвярнуцца ў суд Цэнтральнага раёну г. Менску з патрабаваньнем абавязаць Камітэт

па справах рэлігіяў і нацыянальнасцяў пры Савеце Міністраў РБ зарэгістраваць рэспубліканскае аб'яднаньне вернікаў гэтай канфесіі. Беларускія крышнаіты лічаць, што адмова ў рэгістрацыі іх арганізацыі зьяўляецца незаконнай і неабгрунтаванай. У прыватнасці, да беларускіх прыхільнікаў Сьвядомасьці Крышны прад'яўляюць патрабаваньні згодна з новым законам аб свабодзе сумленьня і рэлігійных арганізацыяў. Але гэты закон яшчэ ня дзейнічае, бо ён ня быў зацьверджаны Саветам Рэспублікі і не падпісаны прэзідэнтам. Службовыя асобы Камітэту па справах рэлігіяў (старшыня Буко, загадчык аддзелу рэлігіяў Калінаў) прымушаюць заснавальнікаў новага аб'яднаньня закладаць у Статут нормы, якія абмяжоўваюць правы вернікаў і не адпавядаюць дзеючаму заканадаўству. Напрыклад, іх прымушаюць зацьвердзіць у Статуце, што аб'яднаньне можа дзейнічаць толькі пры наяўнасці ў сваім складзе ня менш за 10 зарэгістраваных мясцовых суполак, кожная з якіх павінная налічваць ня менш за 20 чалавек. Дадзенае патрабаваньне відавочна грунтуецца на новым законапраекце, паколькі ў дзеючым законе аб веравызнаньні падобнай нормы няма. Да таго ж Камітэт па справах рэлігіяў па незразумелых прычынах адмаўляецца прызнаваць сапраўднасць юрыдычнага адрасу аб'яднаньня Сьвядомасьці Крышны, які быў афіцыйна і законна выдадзены гэтай арганізацыі адміністрацыяй Цэнтральнага раёну г. Менску. Відавочна, што рэгіструючы орган адносіцца да рэгістрацыі крышнаітаў перадузята і занадта строга. За юрыдычна неабгрунтаванымі патрабаваньнямі схаванае простае імкненьне не дапусьціць існаваньня ў краіне легальнага аб'яднаньня Сьвядомасьці Крышны.

Як адзначана ў прэс-рэлізе менскай суполкі Сьвядомасьці Крышны, гэта ня першы выпадак, калі дзяржава выкарыстоўвае ў барацьбе супраць гэтай канфесіі відавочна незаконныя метады. Вось ужо 3 гады беларускія крышнаіты пазбаўлены магчымасьці мець зносіны са сваімі замежнымі адзінаверцамі, паколькі правам запрашаць у Беларусь замежных сьвятароў валодае толькі зарэгістраванае рэспубліканскае аб'яднаньне. 10 траўня 2001 г. беларускія крышнаіты падалі ўсе неабходныя дакументы дзеля рэгістрацыі такога аб'яднаньня, але на працягу 14 месяцаў яны былі вымушаныя выпраўляць гэтыя дакументы ў адпаведнасьці з неабгрунтаванымі прэтэнзіямі Камітэту па справах рэлігіяў. У гэтай сітуацыі беларускія крышнаіты былі вымушаныя зьвярнуцца ў суд з патрабаваньнем прымусіць Камітэт па справах рэлігіяў даць у рэшце рэшт альбо пазітыўны, альбо негатыўны адказ па гэтым пытаньні. 4 ліпеня суд падтрымаў патрабаваньні крышнаіцкіх суполак і абавязаў рэгіструючы орган даць канчатковы адказ. Натуральна, што ён быў адмоўны. Паказальна, што нават дзеля атрымання адмовы вернікам трэба было судзіцца.

17 жніўня каля двух гадзінаў дня на Кастрычніцкай плошчы ў Менску супрацоўнікі міліцыі затрымалі 12 чалавек індуйскага веравызнання. Прыхільнікі індуйзму праводзілі несанкцыянаваны пікет у цэнтры беларускай сталіцы, падчас якога яны спрабавалі выказаць сваю нязгоду з прычыны прыняцця Палатай прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ новага закону аб рэлігіях, у якім пераважная роля ў нашай дзяржаве надаецца праваслаўнай царкве. Індуісты лічаць прыняцце гэтага закону, а таксама судовыя перасьледы вернікаў «нетрадыцыйных» рэлігіяў ганебнымі і антызаконнымі. Яны разгарнулі плакаты з лозунгамі: «Свабоду індуйзму!», «Не – дзяржаўна-праваслаўнаму тэрарызму!», «Свабоду рэлігійным меншасцям!», «Рукі прэч ад рэлігійных меншасцяў!». Удзельнікі акцыі сьпявалі рэлігійныя песьні. Пасьля непрацяглага пікету каля рэстарачыі "Макдональдс" на праспекце Скарыны ўдзельнікі акцыі рушылі ў бок Кастрычніцкай плошчы. Тут іх ужо чакаў аўтобус з атрадам міліцыі спецыяльнага прызначэння. Індуісты селі на зямлю, аднак гэта не перашкодзіла міліцыянтам падымаць іх па адным і закідваць у аўтобус. Удзельнікі пікету былі адвезеныя ў Цэнтральны РУУС г. Менску. Увечары ўсе арыштаваныя былі адпушчаныя да суда.

3 верасня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску адбыўся суд над сьвятаром індуйскай суполкі «Сьвятло Кайсалы – Шайвашакта» Сяргеем Акаданавым, які абвінавачваўся ва ўдзеі ў недазволеным пікеце 17 жніўня каля рэстарачыі "Макдональдс" і на Кастрычніцкай плошчы. Сяргея Акаданава пакаралі арыштам на 10 сутак.

Жонка Сяргея Акаданава Тацяна таксама пакараная арыштам на 10 сутак. Тацяна Акаданава разам з мужам абвясцілі галадоўку.

Сяброў індуйскай суполкі Зьміцера Алісевіча і Аляксея Раманчука таксама пакаралі арыштам на 10 сутак. Такім чынам, чацьвёра з затрыманых удзельнікаў пікету апынуліся за кратамі. Астатніх будуць судзіць на працягу тыдня.

10 верасня на памежным пераходзе Пясчатка (непадалёку ад Гародні) на польска-беларускай мяжы быў затрыманы каталіцкі сьвятар, грамадзянін Польшчы Эдвард Мацкевіч, які накіроўваўся ў Растоў-на-Доне. Сьвятар Эдвард Мацкевіч адпраўлены назад, у Польшчу. Айцу Мацкевічу беларускія памежнікі патлумачылі, што ягоны касцёл у Растове зачынены, і ўсе памежныя пераходы пасля кансультацыяў з Менскам і Масквой атрымалі загад не пускаць яго ў Беларусь. Беларускія памежнікі анулявалі ў сьвятара таксама адзнаку ў пашпарце «АВ-службовая». Варта адзначыць, што гэта ўжо стала заганнай традыцыяй — не пускаць каталіцкіх сьвятароў у Расію і Беларусь. Пачалося гэта амаль тры гады таму, з

дэпартацыі польскага грамадзяніна Зьбігнева Кароляка, сьвятара з Берасьця, якога са скандалам выслалі на радзіму. У чэрвені ў Расею не пусьцілі каталіцкага сьвятара, грамадзяніна Італіі Стэфана Капрыё, які служыў ва Уладзіміры, і грамадзяніна Польшчы Ежы Мазура, які меўся працаваць у Іркуцку. 11 верасьня амаль ўсе сродкі масавай інфармацыі Польшчы адгукнуліся на інцыдэнт са сьвятаром Эдвардам Мацкевічам і назвалі гэта сапраўднай «халоднай вайной» супраць каталіцкага касьцёлу.

23 верасьня кіраўнікі чатырох пратэстанцкіх грамадаў Беларусі падрыхтавалі адкрыты зварот да дэпутатаў Савету Рэспублікі, у якім заклікалі адхіліць дыскрымінацыйны закон аб свабодзе сумленьня і стварыць пагаджальную камісію дзеля ягонаў дапрацоўкі. Акрамя таго, кіраўнікі пратэстанцкіх грамадаў распаўсюдзілі заяву, у якой просяць спыніць цікаваньне пратэстантаў у дзяржаўных СМІ краіны.

У верасьні выйшла «Белая кніга», у якой сабраныя матэрыялы па праекце закону «Аб свабодзе веравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях». «Белая кніга», якую выдала Грамадзянская ініцыятыва «За свабоднае веравызнаньне», стала своеасаблівым грамадзкім рэагаваньнем на факт прыняцьця новага закону «Аб свабодзе веравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях». У склад ініцыятывы, створанай 12 чэрвеня гэтага году, уваходзяць прадстаўнікі розных нацыянальнасьцяў і канфесіяў. Яна мае на мэце не дапусьціць у грамадзтве дыскрымінацыі па рэлігійных перакананьнях. У «Белай кнізе» сабраныя афіцыйныя матэрыялы, зьвязаныя з прыняцьцем Палатаў прадстаўнікоў РБ Закону «Аб свабодзе веравызнаньняў і рэлігійных арганізацыях», а таксама публікацыі СМІ на гэтую тэму. Выдаўцы, як падаецца ў прадмове да кнігі, імкнуліся такім чынам «запоўніць інфармацыйны вакуум, у які краіну кідаюць тыя, у чые планы не ўваходзіць якая-небудзь галоснасьць у гэтым пытаньні». Складальнік і рэдактар кнігі – прэзідэнт рэлігійнага аб'яднаньня абшчынаў прагрэсіўнага юдаізму ў Беларусі Якаў Басін.

У верасьні суд Савецкага раёну г. Менску адмовіў ва ўзбуджэньні справы паводле зыску Саюзу Хрысьціянаў Веры Евангельскай да рэдакцыі «Народнай газеты», рэдакцыі газеты «Навіны Старадарожчыны» і журналісткі Ніны Яновіч аб абароне дзелавой рэпутацыі на падставе таго, што распаўсюджаныя гэтымі выданьнямі зьвесткі маюць «навуковы характар». У зыскавай заяве Саюзу ХВЕ гаворыцца: «На працягу 2002 году ў «Народнай газеце» былі апублікаваныя матэрыялы Н. Яновіч («Загадочная смерць Ігоря Орловскаго, или Кому отольются материнские слезы?», 25.01. 2002; «Пятидесятники» профессионально зомбируют людей, или Как мать и сын продали квартиру, а деньги... подарили секте», 16.06.

2002; «Загадочная смерць Ігоря Орловскаго, или Кому отольются материнские слезы?» у «Навінах Старадарожчыны» 3.08.2002), у якіх аўтар пры аналізе некаторых падзеяў і дзейнасці абшчынаў хрысціянскай веры Евангельскай (пяцідзясятнікаў) наўмысна скажае факты і падае інфармацыю ў перакручаным выглядзе. У прыватнасці, Н. Яновіч абвінавачвае вернікаў-пяцідзясятнікаў, сьвятароў у выцягванні грошай, негатыўным уздзеянні на псіхіку грамадзянаў, што вядзе да псіхічных разладаў, у «ахвярапрынашэнні» шляхам атручвання, увогуле аб нанясенні шкоды грамадзянам. Называючы абшчыны хрысціянскай-пяцідзясятнікаў «сектамі», даючы характарыстыкі з паклёпніцкім перакручаным выкладаннем рознай інфармацыі («Наша справка» ў артыкуле ад 25.01.2002 і ад 3.08.2002), Н.Яновіч наўмысна фармуе ў чытачоў негатыўны вобраз пяцідзясятнікаў, узбуджаючы тым самым да грамадзянаў, якія зьяўляюцца чальцамі нашых абшчынаў, стаўленьне неталерантнасці і варожасці на рэлігійнай глебе». Судзьдзя Г.Л.Дашук, разгледзеўшы зыск, вызначыў: «З зыскавай заявы можна зразумець, што Саюз Хрысціянскай Веры Евангельскай просіць прызнаць не адпаведнымі рэчаіснасці звесткі, выкладзеныя ў артыкуле «Пятидесятники» профэсійна зомбіруюць людзей», апублікаваным 16 ліпеня 2002 г., якія адносяцца да звестак навуковага характару... На падставе вышэйвыкладзенага... ва ўзбуджэнні справы адмовіць»... Гэта была ня першая зыскавая заява з боку евангельскіх цэркваў да Ніны Яновіч. У 2000 годзе некалькі менскіх евангельскіх цэркваў падалі ў суд на гэтага аўтара за паклёп у адказ на публікацыю ў «Народнай газеце» артыкулу «Беларуси угрожает перспектива превратиться в протестантскую республику, или Нас настойчиво толкают к предательству веры наших предков» (19-20 красавіка 2000 году). І тады справу разглядаў той жа судзьдзя, і быў атрыманы такі ж адказ – адмова ва ўзбуджэнні грамадзянскай справы, матываваная тым, што матэрыялы, выкладзеныя ў артыкуле, зьяўляюцца звесткамі навуковага характару.

2 кастрычніка Савет Рэспублікі РБ большасцю галасоў ухваліў Закон «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях». Супраць закону прагаласавалі толькі 2 дэпутаты, 46 выказаліся «за» і 4 устрымаліся. У гэты дзень да сьценаў парламенту выйшаў адміністратар царквы «Новае жыццё» Васіль Юрэвіч. У яго быў транспарант з надпісамі супраць адыёзнага законапраекту, які разглядаўся ў Савеце Рэспублікі. Праз паўгадзіны вернік быў затрыманы міліцыяй і адвезены ў Маскоўскі раённы суд, дзе атрымаў папярэджаньне.

18 кастрычніка суд Цэнтральнага раёну г. Менску адмовіў у рэгістрацыі Цэнтру грамадаў сьвядомасці Крышны. Прычынай адмовы стаў нібыта няслушна аформлены юрыдычны адрас Цэнтру. Лідэры крышнаітаў называюць гэтае судовае

рашэнне несправядлівым і палітычна матываваным. Паводле новага, нядаўна прынятага закону, крышнаіты ў Беларусі маюць нязначныя шанцы на рэгістрацыю свайго Цэнтра. Бо гэтая канфесія дзейнічае ў краіне менш за 20 гадоў. А таму крышнаіты рыхтуюцца да дзейнасці ў нападпольных умовах.

31 кастрычніка Аляксандр Лукашэнка падпісаў Закон «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях», шэраг палажэнняў якога супярэчаць нормам міжнароднага права, дзеючай Канстытуцыі Беларусі, а таксама Грамадзянскаму і Жыльлёваму кодэксам краіны, закону аб друку. Механізм рэалізацыі многіх нормаў новага Закону не прапісаны, што дае падставы для суб'ектыўных дзеянняў чыноўнікаў у справе рэгістрацыі і ацэнкі дзейнасці рэлігійных грамадаў. Прэамбула закону вызначае, якім канфесіям надаецца прыярытэтнае права дзеля свайго развіцця. «Асаблівую трывогу, – гаворыцца ў заяве Грамадзянскай ініцыятывы «За свабоднае веравызнанне», – выклікае сітуацыя, у якой аказваюцца групы грамадзянаў, што сумесна вызнаюць рэлігію, аднак не жадаюць набываць статус юрыдычнай асобы. Адпаведна нормам новага закону, гэтыя грамадзяне могуць быць прыцягнутыя да адміністрацыйнай адказнасці». Фактычна закон абавязвае грамадзяніна дэклараваць сваю рэлігійную прыналежнасць. Такім чынам, дзяржава «ўстанавіла жорсткі кантроль над духоўным жыццём кожнага чалавека». Ад новага закону, падпісанага Аляксандрам Лукашэнкам, «пацярпіць самая тонкая і недатыкальная сфера жыцця грамадзянаў, што прывядзе да рэлігійнай дэстабілізацыі ў грамадстве».

8 лістапада акцыю супраць дыскрымінацыйнага Закону «Аб свабодзе веравызнанняў і рэлігійных арганізацыях» правялі Сяргей Пезкін і Ігар Закрэўскі. Акцыю яны пачалі ў 12.00 на плошчы Якуба Коласа і скончылі на плошчы Незалежнасці. Сяргей Пезкін і Ігар Закрэўскі прайшлі па праспекце Скарыны, апранутыя ў спецыяльна падрыхтаваныя робы-плакаты, на якіх было напісана: «Новы закон аб рэлігіях – гэта вяртанне да сярэднявечча і цемрашальства», «Ганьба Нацыянальнаму сходу за закон аб рэлігіях»

10 снежня адміністрацыя Фрунзенскага раёну гораду Менску збірала кіраўнікоў рэлігійных абшчынаў, зарэгістраваных у гэтым раёне, дзеля азнаямлення з новым заканадаўствам у сферы свабоды сумлення. На паседжанні прысутнічала начальнік аддзела Менгарвыканкаму па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў Ала Рабіцава. Падчас сустрэчы яна паведаміла прысутным, што ад гэтага часу правядзенне хатніх групаў па вывучэнні Бібліі павінна праходзіць толькі пасля атрымання дазволу ад мясцовых уладаў, бо хатнія групы гэта тыя ж самыя набажэнствы. Дамы і кватэры грамадзянаў не з'яўляюцца месцамі, спецыяльна

прызначанымі дзеля такіх мерапрыемстваў, а таму праводзіць іх можна толькі з дазволу ўладаў. Паводле Дзіны Шаўцовай, юрыста «Царквы Ісуса Хрыста», хатнія групы, г.зн. штотыднёвыя сустрэчы вернікаў у доме кагосьці з сяброў царквы з мэтай малітвы і вывучэння Бібліі, зьяўляюцца, апроч агульных набажэнстваў, асноўным відам служэння ў евангельскіх цэрквах. Сёння, дзякуючы «намаганьням» у прыватнасці Алы Рабіцавай, цэлы шэраг евангельскіх цэркваў, якія ня маюць сваіх будынкаў, пазбаўленыя магчымасці арандаваць залы ў Менску. Цяпер яны вымушаныя збірацца толькі ў хатніх групах, аднак і гэтая магчымасць зараз ставіцца ў залежнасць ад жадання таго ці іншага чыноўніка. Больш за тое, такая практыка будзе зьяўляцца адкрыта неканстытуцыйнай і неадпаведнай міжнародным стандартам у галіне свабоды сумлення. Таксама на гэтай сустрэчы прагучала азначэнне, якія сходы лічацца масавымі. Паводле Алы Рабіцавай, масавыя – гэта 10 і больш, у той час, як старшыня Камітэту па справах рэлігіі і нацыянальнасцяў называе зусім іншыя лічбы – 100 і больш. Такім чынам, неакрэсленасць нормаў закону аб свабодзе сумлення дазваляе чыноўнікам на месцах інтэрпрэтаваць закон, што ў канкрэтных сітуацыях вядзе для прамога абмежавання правоў грамадзянаў.

ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА ПРЫКМЕТАХ МОВЫ І НАЦЫЯНАЛЬнай ПРЫНАЛЕЖНАСЬЦІ

3 1 сакавіка тэлефонная даведка дакладнага часу перайшла на рускую мову. Дагэтуль сталічная служба дакладнага часу 0-88 паведамляла час па-беларуску. Такім чынам, сфера ўжывання беларускай мовы ў чарговы раз гвалтоўна звужаная.

4 сакавіка ў Менску адбыўся жалобны мітынг з нагоды 60-й гадавіны масавага забойства габрэяў менскага гета. 2 красавіка 1942 году ад рук нямецкіх нацыстаў гвалтоўную сьмерць прынялі 6 тысячаў вязьняў. Прысутныя на мітынгу на месцы масавага забойства, у так званай Яме, гаварылі, што ганебныя рэцэдывы тых часоў паўтараюцца і ў нашыя дні, у тым ліку і ў Беларусі. За гады другой сусьветнай вайны ў Беларусі загінула 800 тысячаў габрэяў. Другое істотнае скарачэньне габрэйскай дыяспары сталася магчымым у нашыя дні. Паводле афіцыйнай статыстыкі, за апошнія гады краіну пакінулі 30 тысячаў габрэяў, прыкладна гэтая ж колькасць іх цяпер жыве ў Беларусі. Істотнае скарачэньне габрэйскага насельніцтва прадэманстравалі і жалобны мітынг у так званай Яме: да месца масавага забойства сваіх суродзічаў прыйшлі некалькі сотняў чалавек, тады як яшчэ ў 80-х тут зьбіраліся тысячы габрэяў. Акрамя таго, ня так даўно ўрад Ізраілю прыняў адмысловую пастанову, якая спрасьціла вяртаньне на гістарычную радзіму. Таму габрэяў у Беларусі, магчыма, стане яшчэ менш.

У красавіку сярэднія школы Беларусі атрымалі цыркуляр, падпісаны міністрам адукацыі РБ П.Брыгадзіным. У дакуменце паведамляецца, што з ліку дысцыплінаў, абавязковых пры здачы выпускных іспытаў, выключаецца беларуская літаратура. Цяпер выпускнік можа здаваць альбо не здаваць гэты іспыт па ўласным жаданьні. Такім чынам, у беларускіх школьнікаў знікае апошні стымул вучыцца і размаўляць па-беларуску. Бо да іспыту трэба было рыхтавацца: чытаць і пераказваць творы, вучыць на памяць вершы. А цяпер гэта можна не рабіць. «Разабраўшыся» на рэферэндуме з мовай, улады намерыліся паставіць крыж і на беларускай літаратуры. І метады выкарыстоўваюцца тыя ж: усё зроблена дзеля таго, каб ініцыятыва адмовы ад усяго нацыянальнага ішла зьнізу. Гэта ж, маўляў, ня ўлада грэбуе мовай ды мастацкай кніжкай, на ёй напісанай, а сам беларускі народ.

У пачатку траўня звольненыя з пасадаў галоўныя рэдактары літаратурна-мастацкіх часопісаў «Полымя», «Малодосць», «Крыніца», «Нёман». Усе гэтыя часопісы, што былі самастойнымі, сагнаныя ў адзін «калгас» – выдавецкую ўстанову, якую ўзначаліў дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Сяргей Касьціян,

шырока вядомы сваімі славянафільскімі і пракамуністычнымі поглядамі. Прызначаны на гэтую пасаду ён міністрам інфармацыі па асабістай прапанове Лукашэнкі. Пры гэтым бессаромна былі парушаныя Закон аб друку, статуты выданняў, правы іх заснавальнікаў... На месцы дэмакратычных рэдактараў названых часопісаў прызначаныя лаяльныя да ўладаў «таварышы».

2 траўня творчы калектыў часопісу «Крыніца» поўным складам пакінуў працу ў рэдакцыі выдання ў знак пратэсту супраць гвалту, учыненага ўладамі, якія прызначылі без узгаднення з заснавальнікам — Саюзам пісьменьнікаў — новага галоўнага рэдактара. Нагадаем: часопіс «Крыніца» — адзін з шасці друкаваных органаў, што быў улучаны ў гэтакзваны холдынг пад кіраўніцтвам сп. Касьцяна. «Крынічанаў» падтрымалі супрацоўнікі часопісаў «Полымя» і «Нёман». 2 траўня таксама адбылося паседжаньне пашыранай Рады Саюзу пісьменьнікаў, на якой вырашана зьвярнуцца з заяваю ў сродкі масавай інфармацыі пра недапушчальнасьць уладнае расправы з нацыянальнаю культураю, асьветаю і літаратураю.

2 ліпеня, напярэдадні Дня вызваленьня Беларусі ад нацыстаў, 30 РНЕшнікаў вольна прайшлі па вуліцах Гародні. Міліцыянты і амапаўцы сачылі за чорнакашульнікамі, але паводзілі сябе надзвычай далікатна. Усім цікаўным, якіх абурыла гэта, у Ленінскім РУУС цярпліва тлумачылі, што, маўляў, "на экскурсію" ў Гародню прыехалі госьці з Расіі ды Украіны, затрымліваць іх не было прычыны, бо яны нічога не парушалі, ішлі па тратуары. Міліцыянты замоўчваюць толькі адну акалічнасьць: ішлі РНЕшнікі ў чорнай уніформе з нацысцкай сімволікай, дэманструючы нейміручасць ідэяў "новага парадку". Асабліва паказальным падаецца гэты факт у сьвятле пастаянных арыштаў удзельнікаў любых беларускіх нацыянальных імпрэзаў, а таксама ўдзельнікаў пікетаў у абарону свабоды слова ў Гародні.

11 ліпеня прыняць новы Закон «Аб мовах у Рэспубліцы Беларусь», які б адпавядаў агульнапрынятым дэмакратычным нормам, прапанаваў уладам краіны Алег Трусаў — старшыня Рады ГА «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны». Кіраўнік ТБМ лічыць, што новы закон павінен адпавядаць стандартам, закладзеным у Сусьветнай дэкларацыі аб культурнай разнастайнасьці ЮНЭСКО. У гэты заканадаўчы акт павінна закладацца норма, якая абавязвае ўсіх чыноўнікаў валодаць дзвюма дзяржаўнымі мовамі, свабодна на іх пісаць і размаўляць. Кіраўнік ТБМ прапаноўвае вызначыць механізм карыстаньня беларускай, рускай і

ангельскай мовамі, а таксама вызначыць межы карыстання мовамі краінаў-суседзяў — Літвы, Польшчы, Украіны.

23 ліпеня Саюз беларускіх габрэйскіх грамадзкіх аб'яднанняў і грамадаў накіраваў зварот у Адміністрацыю прэзідэнта РБ, у Пракуратуру РБ і Камітэт па справах рэлігіяў у сувязі з фактамі масавага руйнавання габрэйскіх магілаў. У звароце гаворыцца, што «факты антысемітызму і неанацызму ў Беларусі набылі масавы характар». Толькі ў ліпені на Усходніх могілках Менску разбурана 40 габрэйскіх магілаў, на Паўночных могілках -- каля 20. Да звароту прыкладзеныя фотаздымкі антысеміцкіх надпісаў і графіці, якія за апошні час з'явіліся ў розных беларускіх гарадах – Гародні, Пінску, Барысаве, Менску. Беларускія габрэі просяць беларускія ўлады «прыняць адпаведныя меры». Аляксандар Лукашэнка ў інтэрв'ю пасля сумеснай калегіі МЗС, Мінэканомікі і Мінгандлю назваў факты руйнавання габрэйскіх магілаў «хуліганскай выхадкай, якую мог здзейсніць хто заўгодна». Ён патлумачыў, што кожны дзень праз Беларусь праяжджае больш за 2 млн людзей. Яны, на думку кіраўніка дзяржавы, могуць мець дачненне да разбурэння магілаў.

На пачатку верасня прэзідэнт Усясьветнай асацыяцыі беларускіх габрэяў Якаў Гутман звярнуўся да прэзідэнта Расіі Уладзіміра Пуціна з адкрытым лістом, у якім абвінаваціў урад Аляксандра Лукашэнкі ў антысемітызме. «Цяжка спадзявацца, што, маючы сябра Лукашэнку, Расія здолее заняць месца сярод цывілізаваных краінаў», – гаворыцца ў лісьце. У гэтай сітуацыі, лічыць Гутман, Пуціну будзе цяжка заставацца сябрам Тоні Блэра, Джорджа Буша, Франсуа Мітэрана, Герхарда Шродэра. Свой ліст Якаў Гутман пачаў з пералічэння апошніх фактаў праявы антысемітызму ў Беларусі: разбурэнне габрэйскіх могілак, знішчэнне будынку былой сінагогі на вул. Дзімітрава ў Менску, будаўніцтва паркінгу на месцы былой сінагогі на вул. Няміга, выказваньне Лукашэнкі пра Гітлера... Пералічаныя факты, на думку сп. Гутмана, «сведчаць пра палітыку цяперашняга кіраўніцтва Беларусі». Звяртаючыся да Уладзіміра Пуціна, Якаў Гутман выказаў спадзяваньне, што ён «здолее спыніць беларускіх талібаў, якія працягваюць руйнаваць сьвятыні». Прэзідэнт Усясьветнай асацыяцыі беларускіх габрэяў нагадаў таксама, што Ізраіль «мякка апусьціў шлагбаўм на шляху супрацоўніцтва з Беларуссю – зачыніў сваю амбасаду ў Менску». Якаў Гутман выказаў меркаваньне, што папраўка Джэксана-Вэніка, якая была ўведзена ў ЗША за савецкім часам у сувязі з парушэннем правоў габрэяў у СССР і абмяжоўвае гандаль з краінамі, якія праводзяць палітыку антысемітызму, захаваная для РФ з-за шчыльных стасункаў з беларускім рэжымам.

18 лістапада ў абласным судзе г. Віцебску распачаўся першы ў Беларусі судовы працэс над групой скінхэдаў, якія зьбівалі цемнаскурых студэнтаў з Азіі і Афрыкі.

Тром непаўнагадовым і аднаму паўнагадоваму пагражае да 15 гадоў па-збаўленьня волі. Затрыманым інкрымінуецца так-сама «разбойны напад і рабаваньне» па пяці эпизодах. Крымінальная справа супраць іх была ўзбуджаная ў сакавіку 2002 году паводле фактаў неаднаразовага зьбіцьця цемнаскурых студэнтаў мясцовага медінстытуту. Дарэчы, стала вядома, што групоўка скінхэдаў у Віцебску налічвае 40-50 чалавек.

У лістападзе 75 са 109 дэпутатаў Палаты прадстаўнікоў зьвярнуліся да прэзідэнта Лукашэнкі з патрабаваньнем спыніць разбурэньне габрэйскіх культурных і рэлігійных каштоўнасьцяў у Менску. Аднак адказу так і не прыйшло.

13 сьнежня ў Віцебску завяршыўся крымінальны працэс над «брытагаловымі». Справу ў дачыненні да групы «скінхэдаў», якая дзейнічала на Віцебшчыне з 2001 году, расьсьледаваў аддзел УКДБ па Віцебскай вобласьці. Да чатырох удзельнікаў групоўкі выстаўлена абвінавачаньне згодна з артыкуламі Крымінальнага кодэксу Беларусі аб распальваньні расавай, нацыянальнай, рэлігійнай варожасьці альбо розьні, прыніжэньні гонару і нацыянальнай годнасьці, спалучанымі з гвалтам. Перад судом паўсталі жыхары Віцебску і Аршанскага раёну, тром з якіх па 17 гадоў. Судовая калегія абласнога суду пад старшынствам Валянціны Буевай абвесьціла прысуд. Абвінавачаныя асуджаныя да розных тэрмінаў пазбаўленьня волі — ад 3,5 да 6 гадоў, якія яны будуць адбываць у калоніях агульнага рэжыму альбо выхаваўча-працоўных калоніях, калі прысуд захавае сілу пасля абскарджаньня ў Вярхоўным судзе.

24 сьнежня прадстаўнікі творчай інтэлігенцыі Беларусі выказалі пратэст супраць фактаў дзяржаўнага антысемітызму ў Беларусі. Пра гэта гаворыцца ў заяве сузаснавальнікаў зьезду беларускай інтэлігенцыі. Аляксей Кароль, Уладзімір Колас і Аляксей Марачкін заклікаюць прадстаўнікоў інтэлігенцыі з розных краінаў сьвету пратэставаць супраць антысемітызму ў нашай краіне. Апошнія факты праяваў антысемітызму на дзяржаўным узроўні змусілі арганізатараў зьезду беларускай інтэлігенцыі выказацца з гэтай нагоды. «Гады, якія прайшлі з моманту абраньня Аляксандра Лукашэнкі, на вялікі жаль, поўняцца шматлікімі прыкладамі распальваньня міжнацыянальнай і міжканфэсійнай варожасьці», — гаворыцца ў дакуменце.

У сьнежні стала вядома, што 11-гадовая дзяўчынка Маша Каралькова з гораду Горкі, што на Магілёўшчыне, з пачатку навучальнага году ня ходзіць у школу. У 1999 годзе Маша пайшла ў першы клас з беларускай мовай навучаньня. Два гады яна вучылася па-беларуску. На пачатку трэцяга класу ў Горках не знайшлося настаўніка,

які б мог вучыць дзяўчынку, а новая настаўніца параіла бацькам, калі яны хочуць, каб іх дачка працягвала вучыцца па-беларуску, пераехаць жыць у вёску, дзе ёсць беларуская школа. Ірына і Віктар Каральковы, каб не адрываць дачку ад вучобы, пагадзіліся на кампраміс: няхай Маша год павучыцца ў “звычайным” рускім класе, толькі ўжо ў іншай школе. А праз год, магчыма, нешта зьменіцца... Іх спадзяваньні не былі беспадстаўнымі: у жніўні 2001 году пастановай Міністэрства адукацыі была зацьверджаная “Праграма дадатковых мераў па пашырэнні сферы выкарыстання беларускай мовы ў сістэме адукацыі”. У прыватнасці, у Праграме сьцьвярджалася: “У кожным раённым цэнтры, раёне гарадоў адкрыць ня менш за адну школу з беларускай мовай навучаньня”. Тэрмін выкананьня – пачынаючы з 2002/2003 навучальнага году. Бацькі пагадзіліся пачакаць. У 2002 годзе, у адпаведнасці з новай 12-гадовай сістэмай адукацыі, Маша павінна была пайсьці ў 5 клас. Але праблема была ў тым, што ні ў адной з пяці школаў у Горках няма беларускамоўнага пятага класу. Не дабіўшыся таго, каб Маша вучылася па-беларуску, бацькі 1 верасня пакінулі дзяўчынку дома.

Форму і мову навучаньня выбіраюць ня самі дзеці, а іх законныя прадстаўнікі – бацькі. Ірына і Віктар Каральковы свой выбар зрабілі больш за тры гады таму. І маюць намер, жаданьне і законныя падставы адстойваць яго да канца. Тым больш, што ў артыкуле 5 Закону “Аб адукацыі ў Рэспубліцы Беларусь” гаворыцца “... дзяржава гарантуе грамадзянам права выбару мовы навучаньня і выхаваньня і стварае адпаведныя ўмовы дзеля рэалізацыі гэтага права”. Як жа гэтым правам скарыстацца Машы Каральковай? Бацькам прапанавалі вазіць дзяўчынку ў Шышаўскую сельскую школу, якая знаходзіцца ў 4 км ад Горак. Там школа беларускамоўная, у пятым класе ўсяго тры вучні. Каральковы не пагадзіліся, і іх можна зразумець – яны ж жывуць у горадзе, дзе ёсць пяць школаў, і хочуць, каб іх дзіця вучылася на дзяржаўнай мове ў іх горадзе. Ірына і Віктар Каральковы здавацца не збіраюцца. Яны не патрабуюць нічога супрацьпраўнага. Яны толькі хочуць, каб усе прадметы ў дачкі-пяцікласніцы выкладаліся па-беларуску. І маюць права на гэта, бо і Канстытуцыя, і заканадаўства на іх баку.

Маша вучыцца дома самастойна па школьных падручніках. Па заяве бацькоў яна здала залікі за першую чвэрць па ўсіх прадметах на 9 і 10 (акрамя рускай мовы) балаў... Бацькам больш не пагражаюць адміністрацыйным пакараньнем за тое, што Маша ня ходзіць у школу. Аднак пытаньне, дзе ж вучыцца Машы Каральковай, не вырашаецца.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ І АСАЦЫЯЦЫІ

У сакавіку Гарадзенскі выканаўчы камітэт адмовіў жыхарам Гародні Святлане Нех і Дзьмітрыю Іваноўскаму ў правядзеньні пікетаў супраць крымінальнага перасьледу журналістаў Міколы Маркевіча і Паўла Мажэйкі. Пікеты планавалася правесці ў адным з самых шматлюдных месцаў гораду – каля Дому сувязі. Меркавалася, што акцыя пройдзе і пад агульным дэвізам «Маю права!». Аднак гарвыканкам у асобе яго старшыні Аляксандра Антоненкі і кіраўніка справам Аляксандра Калачова ня толькі адмовіў у правядзеньні пікетаў, але і зьвярнуў увагу заяўнікаў «на асабістую адказнасць у выпадку правядзеньня пікетаў без атрымання згоды гарадскога выканаўчага камітэту». Гэтым жа рашэньнем Святлана Нех і Дзьмітрый Іваноўскі папярэдзяць аб тым, што і ў далейшым гарвыканкам ня будзе даваць ім згоды на правядзеньне ў Гародні грамадзкіх акцыяў. Рашэньне гарвыканкаму матываванае тым, што «вышэйназваныя грамадзяне шматразова парушалі патрабаванні дзеючага заканадаўства пры арганізацыі розных грамадзкіх акцыяў». Святлана Нех і Дзьмітры Іваноўскі плануюць абскардзіць гэтае рашэньне ў судзе.

23 траўня Менскі гарадзкі суд разглядаў касацыйную скаргу Аб'яднанай грамадзянскай партыі. АГП абскарджвае рашэньне Маскоўскага райсуда сталіцы па гэтак званым «пікеце памяці Ганчара і Красоўскага». У верасьні 2000 году Менгарвыканкам забараніў правядзеньне пікету памяці на месцы выкраданьня Віктара Ганчара і Анатоля Красоўскага. АГП дабіваецца права праводзіць акцыі ў любых кропках гораду, а ня толькі ў парку Дружбы народаў на плошчы Бангалор. Гарадзкія ўлады цягам апошніх гадоў даюць санкцыі на правядзеньне ўсіх масавых акцыяў толькі ў гэтым месцы, не зважаючы на заяўкі, што падаюць арганізатары мерапрыемстваў. АГП мяркуе, што ў беларускім заканадаўстве няма нормы, якая дазваляла б мэры зьмяняць месца правядзеньня акцыяў.

11 лістапада менскія ўлады забаранілі вулічную акцыю «За незалежнасьць», якая планавалася на 17 лістапада. Фармальна прычына забароны – заяўка на правядзеньне масавай акцыі не была аформленая належным чынам. Арганізатары ж кажуць, што незалежна ад рашэньня ўладаў шэсьце і мітынг у цэнтры Менску адбудуцца. Менскі гарвыканкам матывуе сваё рашэньне тым, што, паводле дэкрэту Аляксандра Лукашэнкі, арганізоўваць масавыя вулічныя акцыі могуць толькі палітычныя партыі, грамадзкія арганізацыі і прафсаюзы. А заяўку на шэсьце і мітынг 17 лістапада падпісала група прыватных асобаў, што нібыта супярэчыць беларускаму

заканадаўству. З гэтай нагоды арганізатары акцыі Павел Севярынец, Вячаслаў Сіўчык і Сяржук Высоцкі правялі прэс-канферэнцыю. Лідэры Маладога Фронту і Партыі свабоды заяўляюць, што, нягледзячы на забарону акцыі ўладамі і выхад з аргкамітэту прадстаўнікоў шэрагу партыяў, шэсьце і мітынг у цэнтры Менску ўсё роўна адбудуцца. Арганізатары не бянтэжыць тое, што на забароненае мерапрыемства можа прыйсьці няшмат людзей. «Ня мела асаблівага значэння, колькі людзей прыйшло на абарону Курапатаў год таму. Таму што тыя людзі, якія здольныя былі прыйсьці, яны прыйшлі», – заявіў Вячаслаў Сіўчык.

ПЕРАСЬЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЬЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

15 студзеня падалі апеляцыю ў абласны суд абаронцы кіраўніка абласнога аддзялення «Фонду імя Л.Сапегі» і адначасова кіраўніка Магілёўскай філіі Аб'яднанай грамадзянскай партыі Уладзіміра Шанцава. 6 верасня фінансавая паліцыя канфіскавала ўсю аргтэхніку ў офісе Фонду, а праз два з паловай месяцы нібыта знайшла ў кампутарах інфармацыю пра выбары. У выніку на Уладзіміра Шанцава быў скла-дзены пратакол за парушэнне Дэкрэту №8, і ў першы працоўны дзень новага году раённы суд прызнаў яго вінаватым у выкарыстанні замежнай гуманітарнай дапамогі падчас выбараў. А спагнаннем прызначыў канфіскацыю тэхнікі і 100 мінімальнага заробкаў асабіста з кіраўніка Фонду. Уладзімір Шанцаў лічыць рашэнне суда незаконным і спасылаецца на вялікую колькасць парушэнняў. Ён сьцьвярджае, што праваахоўныя органы ў гэтай справе не зрабілі ніводнага кроку, які быў бы цалкам законным. Усе парушэнні падрабязна выкладзеныя ў паперах, накіраваных у абласны суд, які павінен разгледзець скаргу.

25 студзеня суд Чыгуначнага раёну г.Гомелю прызнаў старшыню абласнога грамадзкага аб'яднання «Грамадзянскія ініцыятывы» Віктара Карніенку вінаватым у парушэнні часткі 3 пункту 4 дэкрэту №8 і ў выкарыстанні аргтэхнікі дзеля «падрыхтоўкі правядзення прэзідэнцкіх выбараў». Судзьдзя Ганна Новік прыняла пастанову аб кан-фіскацыі пяці кампутараў, двух прынтараў, ксераксу, якія належалі грамадзкаму аб'яднанню і не зьяўляліся гуманітарнай дапамогай. Судзьдзя парушыла ўсе працэсуальныя нормы і аштрафавала старшыню аб'яднання Карніенку на 1 мільён рублёў. Нагадаем, што аргтэхніка была канфіскаваная супрацоўнікамі Гомельскага абласнога ўпраўлення Камітэту дзяржаўнай бяспекі 13 жніўня 2001-га году ў прыватным доме Віктара Карніенкі.

28 лютага Вярхоўны суд Беларусі пацьвердзіў законнасць папярэджання, дадзенага Партыі камуністаў Беларускай (ПКБ) Міністэрствам юстыцыі яшчэ ў лістападзе 2001 году. Лідэр ПКБ Сяргей Калякін так патлумачыў сэнс папярэджання: «Мінюст сьцьвярджае, што нашая пячатка, якою мы карыстаемся з 1996 году, не адпавядае патрабаванням. Нібы там серп крыху шырэйшы, чым трэба, і молат вузейшы, як мае быць. Тут відавочны палітычны матыў. Трэба вынесці папярэджанні партыі, каб цягам году ў выпадку патрэбы можна было паспрабаваць яе ліквідаваць».

4 сакавіка пракуратура краіны адмовілася расьсьледаваць акалічнасьці абрабаваньня офісу Беларускага саюзу прадпрымальнікаў. Колькі тыдняў таму невядомыя трапілі ў сядзібу Саюзу і вынеслі адтуль аргтэхніку — у тым ліку два кампутары з важнымі архівамі. Прэзідэнт Саюзу прадпрымальнікаў Аляксандр Патупа лічыць, што праваахоўныя органы проста ня хочуць займацца сваёй справай.

4-5 сакавіка ў Берасьцейскім абласным судзе разглядалася справа па зыску Берасьцейскага аблвыканкаму аб ліквідацыі абласнога Цэнтру падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа». Падставай для ліквідацыі паслужылі 2 пісьмовыя папярэджаньні Упраўленьня юстыцыі Берасьцейскага аблвыканкаму, якія былі вынесеныя грамадзкаму аб'яднаньню. Першае 30 верасьня і другое 5 кастрычніка 2001 го-ду. У чым заключаліся «парушэньні заканадаўства», здзейсьненыя «Вежай»? Напрыклад, на бланку ліста, які паступіў ва Упраўленьне юстыцыі Берасьцейскага аблвыканкаму 19 верасьня 2000 году, была пададзеная назва, якая не праходзіла дзяржаўнай рэгістрацыі, замест слова «Брэсцкі» было слова «Берасьцейскі»; юрыдычны адрас: замест «горад Брэст, вул. Савецкіх пагранічнікаў, 52» быў пазначаны адрас «горад Берасьце, вул. Савецкіх памежнікаў, 52», што не адпавядае назовам, пададзеным у Статуце. Таксама «Вежа» абвінавачвалася ў «сістэматычным парушэньні статуту і заканадаўства ў сваёй дзейнасьці»: напярэдадні выбараў прэзідэнта РБ было праведзенае апытаньне, у якім між іншым высьвятляліся адносіны жыхароў Берасьця да кандыдатаў у прэзідэнты, што, на думку істца, супярэчыла дзейнасьці аддзяленьня. Апроч таго, Цэнтр выдае бюлетэнь «Каліва», у якім «распаўсюджваецца інфармацыя пра аб'яднаньні, дзейнасьць якіх у краіне забароненая п.3 Дэкрэту прэзідэнта РБ «Аб рэгуляваньні дзейнасьці палітычных партыяў, прафесійных саюзаў і грамадзкіх аб'яднаньняў» ад 26 студзеня 1999 году. Гэта тычыцца Маладога Фронту, а таксама дасьледча-аналітычнага клубу «Дзедзіч», якія згадваліся ў бюлетэні. Разгляд справы замарудзіўся ў сувязі з высьвятленьнем сутнасьці дзейнасьці і аказваемых паслуг «Прававой Клінікай», створанай пры Цэнтры «Вежа», і быў адкладзены ў сувязі з неабходнасьцю азнаёміцца з архівам Берасьцейскага абласнога Цэнтру падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа» і выклікаць у суд чарговых сьведкаў.

12 сакавіка рашэньнем Берасьцейскага абласнога суда быў ліквідаваны Цэнтр падтрымкі грамадзянскіх ініцыятываў «Вежа».

26 сакавіка прэс-цэнтр «Хартыі'97» паведаміў пра рэгулярныя хакерскія атакі на сваю вэб-старонку. Некалькі мінулых сутак зламысьнікі зьнішчалі са старонкі навіны на рускай, беларускай і ангельскай мовах. «Такога роду задачу можна выканаць толькі з выкарыстаньнем тэхнічных магчымасьцяў «Белтэлекаму», — гаворыцца ў

паведамленьні прэсавага цэнтру «Хартыі'97». Прэс-цэнтр заяўляе, што сайт «Хартыі» будзе інфармацыйна падтрымліваць будучыя апазіцыйныя акцыі – Марш пратэсту «Так жыць нельга!» і «Чарнобыльскі шлях-2002».

2 траўня пасьядоўным перасьледам Аб'яднанай грамадзянскай партыі назваў лідэр АГП Анатоль Лябедзька папярэджаньне, вынесенае партыі Міністэрствам юстыцыі. АГП папярэдзілі за артыкул сп. Лябедзькі, які меў назву «Вярніце скрадзенае» і быў апублікаваны ў газеце «Народная воля» напрыканцы красавіка. Папярэджаньне сапраўды сталася прэцэдэнтам: юрысты кажуць, што ўпершыню сутыкаюцца з сітуацыяй, калі за публічнае выказваньне прыватнага меркаваньня адной асобы папярэджваюць цэлую структуру, а не газету ці аўтара.

13 траўня пісьмовае папярэджаньне Міністэрства юстыцыі РБ атрымаў Беларускі дабрачынны фонд «Дзецям Чарнобылю». Падставай дзеля гэтага сталі чыста фармальныя прычыны: па-першае, на шылдзе пры ўваходзе ў офіс Фонду не хапае дзьвюх літараў – ГА (грамадзкая арганізацыя); па-другое, у статуце эмблема Фонду зробленая ў колеры, а копіі дакументаў чорна-белыя; па-трэцяе, на думку супрацоўніка Мінюсту М.Сухініна, працэдура зацьвярджэньня кіраўнікоў рэгіянальных структураў Фонду супярэчыць статусу арганізацыі. Фонд «Дзецям Чарнобылю» – адна з буйнейшых дабрачынных арганізацыяў Беларусі, якая займаецца аздарэньнем за межамі краіны тысячаў беларускіх дзяцей з зоны забруджанай радыяцыяй. Кіраўнік Фонду прафесар Генадзь Грушавы называе факт вынясьня папярэджаньня пачаткам новай хвалі вайны ўладаў супраць дэмакратычных няўрадавых арганізацыяў.

15 траўня адміністрацыя Аляксандра Лукашэнкі ўнесла на разгляд сесіі Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу РБ зьмяненні і дапаўненьні ў заканадаўства «Аб палітычных партыях і грамадзкіх аб'яднаньнях» і «Аб парадку правядзеньня масавых мерапрыемстваў». Гэтыя зьмяненні робяць значна больш жорсткімі ўмовы правядзеньня масавых акцыяў і прадугледжваюць закрыцьцё палітычнай партыі ў выпадку аднаго парушэньня закону. Беларускія праваабаронцы назвалі ініцыятывы «беспрэцэдэнтна жорсткімі», а сябры палітычных партыяў заяўляюць, што ўлада імкнецца пазбавіць іх апошняй зброі – масавых дэманстрацыяў.

15 траўня маладыя сацыял-дэмакраты заявілі, што праз суд будуць дамагацца рэгістрацыі сваёй арганізацыі. Напярэдадні Міністэрства юстыцыі адмовілася зарэгістраваць Моладзевае грамадзкае аб'яднаньне «Маладыя сацыял-дэмакраты». Адмову арганізацыя атрымала амаль праз 4 месяцы пасья накіраваньня ў Мінюст

патрэбных для рэгістрацыі дакументаў, хоць заканадаўства вызначае тэрмінам для адказу 3 месяцы.

У траўні другое паседжаньне Гомельскага гаспадарчага суда скончылася без вынясення пастановы па справе зыску Гомельскага грамадзкага аб'яднаньня «Грамадзянскія ініцыятывы» да падатковай інспекцыі Чыгуначнага раёну гораду. «Грамадзянскія ініцыятывы» аспрэчваюць эканамічныя санкцыі падаткоўцаў у памеры больш за 2 мільёны рублёў за нібыта няэтавае выкарыстаньне бязвыплатнай замежнай гуманітарнай дапамогі. Судзьдзя Валянціна Новікава заявіла, што ня можа вынесці пастанову, пакуль не азнаёміцца з матэрыяламі Упраўленьня КДБ і адміністрацыйнай справы Чыгуначнага райсуда ў дачыненні «Грамадзянскіх ініцыятываў».

Ноччу з 2 на 3 чэрвеня ў Мар'інай Горцы (Менская вобласць) адбылася спроба абрабаваць офіс мясцовага Асьветніцкага таварыства «Беларуская хатка». Як паведаміў старшыня таварыства Алесь Васьковіч, рабаўнікі спрабавалі выламаць замкі ў дзвярах. Адзін замок яны выламалі, а другі не паспелі. На шчасьце, у гэтую ноч дзяжурый у офісе сам А.Васьковіч. Рабаўнікам удалося ўцячы з месца злачынства на белым аўтамабілі «Волга». За тры гады існаваньня Таварыства гэта ўжо трэцяя спроба абрабаваць офіс. Акрамя таго, было чатыры спробы ўчыніць пагром на офісе прадстаўнікамі неанацысцкіх групавак – РНЕ і скінаў.

12 ліпеня на адрас Моладзевага цэнтру грамадзянскай супольнасьці «Верас» прыйшоў ліст ад Упраўленьня юстыцыі Віцебскага аблвыканкаму, падпісаны намесьнікам начальніка сп. Пранікам, у якім паведамлялася аб адмове ў рэгістрацыі. Сп.Пранік піша, што «прадстаўленьня на рэгістрацыю дакументы маюць шэраг недакладнасьцяў і ня ў поўнай меры адпавядаюць патрабаваньням дзеючага заканадаўства». Асноўным момантам, які паўплываў на прыняцьце адмоўнага рашэньня рэгіструючым органам, як вынікае з паведамленьня, зьяўляецца наяўнасьць ў назве арганізацыі слова «цэнтар». Як вядома, паўтары гады таму Міністэрства юстыцыі прыняло рашэньне, якое забараняе выкарыстоўваць слова «цэнтар» у назвах НДА, чым, між іншым, яно не адпавядае Закону «Аб грамадзкіх аб'яднаньнях». Упраўленьне юстыцыі знайшло яшчэ шэраг пунктаў, якія, на думку чыноўнікаў, не адпавядаюць заканадаўству. Прыкладам, «у назве арганізацыі ня ўтрымліваецца ўказаньне на арганізацыйна-прававую форму». На думку ж юрыстаў МЦГС «Верас», вычарпальная ў інфармацыйным сэнсе фармулёўка «Моладзевы цэнтар грамадзянскай супольнасьці» цалкам адпавядае ўсім патрабаваньням. Яшчэ адной цікавай заўвагай, што прысутнічае ў адказе, ёсьць тое, што нібыта ў статuce не прадугледжаны дакладны парадак прыняцьця рашэньняў кіраўнічым і кантрольна-

рэвізійным органамі, а таксама парадак іх абскарджання. Акрамя гэтага, сп. Пранік чамусьці палічыў, што патрабаванням закону не адпавядаюць умовы сяброўства ў МЦГС «Верас», што таксама выклікала здзіўленне юрыстаў: умовы сяброўства стандартнай формы, прапісаныя ў Статуце «Верасу», ідэнтычныя тым, што ёсць у статутах сотняў іншых зарэгістраваных грамадзкіх аб'яднанняў Беларусі. Але самай глыбокай па сваім сэнсе была заўвага Упраўлення юстыцыі адносна таго, што «задачи і метады арганізацыі прадугледжваюць адукацыйную дзейнасць, не ўласціваю грамадзкім аб'яднанням». Дарэчы, МЦГС «Верас» знахо-дзіўся ў стане дзяржаўнай рэгістрацыі з сярэдзіны красавіка 2002 году. Нягледзячы на ўсталяваны законам тэрмін у адзін месяц, улады прымусілі верасоўцаў чакаць «вертыкальнага» рашэння амаль чатыры месяцы.

У пачатку ліпеня ў Вярхоўным судзе РБ Грамадзкае аб'яднаньне «Маладыя сацыял-дэмакраты» абскардзіла адмову Міністэрства юстыцыі зарэгістраваць гэтую арганізацыю. Вярхоўны суд не падтрымаў скаргу, аднак вынес Мінюсту папярэджаньне за парушэнне Закону « Аб грамадзкіх арганізацыях» у частцы тэрмінаў разгляду дакументаў і матываванасьці рашэння. Такім чынам, судовая ўлада не прызнала права моладзі сацыял-дэмакратычных поглядаў на аб'яднаньне ва ўсіх формах, у тым ліку – грамадзкага аб'яднаньня. На сёлетнім зьездзе арганізацыі будзе сярод іншага прынятае рашэнне падаць на рэгістрацыю ў Мінюст новыя ўстаноўчыя дакументы.

22 ліпеня пратэст з прычыны вынясення пракуратураю папярэ-джання кіраўніку Гарадзенскай абласной арганізацыі БСДП (НГ) Ігару Квачэнку выказала Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Народная Грамада). Як зазначаецца ў распаўсюджанай партыяй заяве, у другой палове чэрвеня — пачатку ліпеня Беларуская сацыял-дэмакратычная партыя (Народная Грамада) правяла агульнанацыянальную кампанію супраць затрымкі заробку і нявыплаты адпачынкавых грошай настаўнікам. У шэрагу рэгіёнаў акцыі пратэсту не былі санкцыянаваныя ўладамі.

23 ліпеня Чыгуначны суд г.Гомелю паўторна аштрафаваў на адзін мільён рублёў старшыню абласнога Грамадзкага аб'яднаньня «Грама-дзянскія ініцыятывы» Віктара Карніенку. Было пацьверджанае і канфіскаваньне пяці кампутараў аб'яднаньня. Рашэнне судзьдзі Аляксандра Хоміча ў адміністрацыйнай справе супраць спадара Карніенкі па сутнасьці дублявала ранейшую пастанову судзьдзі Ганны Новік, адмененую касацыйнай інстанцыяй паводле скаргі грамадзкага аб'яднаньня. І раней, і цяпер старшыню «Грамадзянскіх ініцыятываў»

абвінавачваюць у парушэнні сумнавядомага дэкрэту №8 прэзідэнта РБ. Дакладней, у выкарыстанні кампутараў, атрыманых ад замежных фундатараў, дзеля правядзення выбараў і незалежнага назірання. Кампутары «Грамадзянскіх ініцыятываў» незадоўга да выбараў прэзідэнта канфіскавала абласное Упраўленне КДБ. На падставе ліста Упраўлення падаткоўцы склалі адміністрацыйны пратакол. Гэта адбылося пасля таго, як грамадзкае аб'яднанне звярнулася ў Гаспадарчы суд з зыскам супраць Упраўлення КДБ аб тым, што яно гвалтоўна завалодала маёмасцю «Грамадзянскіх ініцыятываў». Старшыня Грамадзкага аб'яднання «Грамадзянскія ініцыятывы» В.Карніенка, а таксама шматлікія сьведкі ва ўсіх судовых інстанцыях даказваюць: тэхніка канфіскаваная з грубымі парушэннямі заканадаўчых нормаў. Яна не была нават апячатаная, не ідэнтыфікаваная ў шэрагу іншых канфіскаваных кампутараў. За гэта, як сам прызнаўся ў судзе дазнаўца УКДБ Сьцепаненка, ён атрымаў службовае спагнанне. Спецслужбы нейкім чынам знаходзілі інфармацыю пра выбары нават на няспраўных кампутарах. Апроч таго, сышлі і тэрміны адміністрацыйнага пакарання. Аднак усё гэта нікольні не зьянтэжыла судзьдзю Хоміча пры вынясенні пастановаў аб паўторным штрафе.

У ліпені Вярхоўны суд Беларусі адхіліў скаргу Аб'яднанай грамадзянскай партыі адносна вынясення Міністэрствам юстыцыі РБ у красавіку пісьмовага папярэджання АГП. Кіраўніцтва партыі лічыць рашэнне суда, як і дзеянні Мініюсту, незаконным і мае намер дабівацца справядлівасці нават у міжнародных судовых структурах. Пісьмовае папярэджанне АГП было вынесенае за публікацыю ў газеце «Народная воля» артыкулу лідэра партыі Анатоля Лябедзькі «Дзе грошы?», у якім аўтар задаваў пытанне, куды ідуць сродкі ад гандлю зброяй, што ажыццяўляецца афіцыйнымі ўладамі. У зьмесьце артыкулу Міністэрства юстыцыі ўбачыла закрананне гонару і годнасці кіраўніка дзяржавы – і вынесла АГП пісьмовае папярэджанне. Паводле дзеючага заканадаўства, яшчэ адно папярэджанне на працягу году можа прывесці да закрыцця палітычнай партыі. Прадстаўнікі АГП на судзе – Яўген Лабановіч, Сяргей Альфер і Уладзімір Раманоўскі – даводзілі, што апублікаваны артыкул – персанальнае меркаванне Анатоля Лябедзькі, а не афіцыйная пазіцыя партыі, бо, паводле Статуту арганізацыі, старшыня можа рабіць ад імя АГП заяву толькі пасля ўзгаднення яе са зьездам, палітрадай альбо Нацкамітэтам партыі. Да таго ж, суду спрабавалі давесці: рашэнне, ці мела месца ў артыкуле зьявага гонару і годнасці, можа прымаць суд, а не Мініюст, які павінен ажыццяўляць толькі кантрольную функцыю за дзейнасцю грамадзкіх аб'яднанняў і партыяў. Судзьдзя Шаройка, якая вяла працэс, даказаў прадстаўнікоў АГП не прыслухалася. Скарга АГП па адмене папярэджання, вынесенага Мініюстам, адхілена.

30 верасня Беларускае тэлеграфнае агенцтва са спасылкай на прэс-службу Міністэрства юстыцыі распаўсюдзіла інфармацыю пра адмову Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі ў рэгістрацыі. Падставы дзеля адмовы выглядаюць блытанымі, супярэчлівымі і неабгрунтаванымі: адсутнасць быццам бы некаторых дакументаў, наяўнасць у сьпісе сяброў партыі асобаў, якія не дасягнулі 18 гадоў і інш. Між тым, усе дакументы ў поўнай адпаведнасці з патрабаваннямі заканадаўства былі прадстаўленыя ў міністэрства 20 верасня. Экспертыза дакументаў Міністэрствам юстыцыі разам з прадстаўнікамі партыі не праводзілася. Кіраўніцтва партыі, якое не атрымлівала ніякіх афіцыйных рашэнняў, звярнулася ў Мінюст па тлумачэнні. Са словаў загадчыка адпаведнага Упраўлення сп. Сухініна М.М. і юрыста гэтага ж Упраўлення сп. Мацьвеева высветлілася, што інфармацыя БелТА не адпавядае рэчаіснасці, і сп. Мацьвееву вядзеньне справы аб рэгістрацыі АСДП даручанае толькі 1 кастрычніка, а на экспертызу дакументаў яму спатрэбіцца ня менш за тыдзень. У міністэрстве нічога ня ведалі і пра заключэнне міжведамаснай камісіі, якая разглядае справы аб рэгістрацыі на падставе экспертызы Упраўлення на чале з М. Сухініным. Але з не зусім дакладных тлумачэнняў міністэрскіх служачых можна было зразумець, што камісія ўсё ж прыняла, прычым менавіта 2 кастрычніка, рашэнне аб адмове АСДП у рэгістрацыі.

21 лістапада адбылося чарговае паседжаньне Камісіі па рэгістрацыі (перарэгістрацыі) грамадзкіх аб'яднанняў. Без заключэння гэтай камісіі Міністэрства юстыцыі не рэгіструе грамадзкія аб'яднанні, нягледзячы на тое, што статус яе заканадаўча не замацаваны. На паседжаньні павінна было разглядацца і пытаньне аб рэгістрацыі Асамблеі НДА, дакументы ад якой былі пададзеныя яшчэ 11 красавіка г.г. (і выпраўленыя па патрабаванні Мінюсту ў чэрвені). Аднак разгляд пытаньня быў адкладзены. Падставай дзеля гэтага стала IV Асамблея НДА, што прайшла 5-6 кастрычніка. Камісія палічыла, што гэтае мерапрыемства патрабуе праверкі на прадмет адпаведнасці заканадаўству. «Нам не зразумела, чаму пытаньне аб рэгістрацыі Асамблеі адкладзенае. Кааліцыя грамадзкіх аб'яднанняў хоча дзейнічаць легальна, а дзяржава перашкаджае гэтаму», – пракаментавалі сітуацыю сябра Рабочай групы Асамблеі С.Мацкевіч.

26 лістапада Міністэрства юстыцыі вынесла пісьмовае папярэджаньне Радзе Грамадзкага аб'яднання «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны». У папярэджаньні сказана: «Міністэрствам юстыцыі Рэспублікі Беларусь устаноўлена, што Лідзкая гарадзкая арганізацыя Грамадзкага аб'яднання «Таварыства беларускай мовы імя Францішка Скарыны» правяла ўстаноўку вырабленага па яе ініцыятыве мемарыяльнага крыжа ля вёскі Беліца, што ў Лідзкім раёне, у выніку чаго

названая аргструктура выйшла за памеры тэрыторыі сваёй дзейнасці...». Таварыства беларускай мовы збіраецца абскарджваць вынесенае папярэджа-ньне ў судовым парадку.

5 сьнежня Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь вынес рашэнне па зыску заснавальнікаў Аб'яднанай сацыял-дэмакратычнай партыі да Міністэрства юстыцыі, якое адмовілася зарэгістраваць новую партыю. Рашэнне Міністэрства юстыцыі аб адмове рэгістраваць новую партыю прызнанае вышэйшай судовай інстанцыяй краіны цалкам законным.

26 сьнежня ў Гомельскім абласным судзе адбылося першае пасе-джаньне па справе ліквідацыі «Моладзевага цэнтру «Гарт». Зыск на лік-відацыю «Гарту» ў абласны суд падаў начальнік Упраўленьня юстыцыі абл-выканкаму Валянцін Макарэвіч. Падставай паслужылі папярэджаньні Упраў-леньня аб неадпаведна-сь-ці юрыдычнага адрасу «Гарту» фактычнаму разь-мяшчэньню, а таксама па-рушэньне дэкрэту №8 прэ-зідэнта РБ, паводле якога забаранялася падчас выбарчай кампаніі выкарыстаньне аргтэхнікі замежных фундатараў. З падачы мясцовага Упраўленьня КДБ яшчэ летась «Гарт» абвінавацілі ў выкарыстаньні кампутараў, атрыманых ад замежных фундатараў, дзеля назіраньня за прэ-зідэнцкімі выбарамі. Тэхніку канфіскавалі. Аднак моладзевая арганізацыя не спыніла сваю працу. І вось цяпер Упраўленьне юстыцыі падсумавала ўсе парушэньні і стала дамагацца ліквідацыі «Гарту» праз суд.

ПЕРАСЬЛЕД ПРАВААБОРОНЦАЎ І ПРАВААБОРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

11 студзеня ў пракуратуру г.Баранавічы да памочніка пракурора А.Плескацэвіча выклікалі лідэра мясцовага руху "Зубр" Юлію Плотнікаву на размову наконт пададзенай раней у пракуратуру заявы па праблеме зьнікнення людзей у Беларусі. Юлія Плотнікава папрасіла сябра Баранавіцкага гарадзкога аддзяленьня ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» Уладзіміра Гоўшу схадзіць з ёй у пракуратуру ў якасьці прадстаўніка (гэтае права гарантаванае арт.62 Канстытуцыі РБ). Аднак памочнік пракурора А.Плескацэвіч катэгарычна адмовіўся дапусьціць прадстаўніка праваабарончай арганізацыі да размовы.

11 лютага пад ціскам Камітэту па правах чалавека ААН Вярхоўны суд Рэспублікі Беларусь падчас паўторнага разгляду мусіў адмяніць штраф, вынесены актывісту ГА ПЦ «Вясна» Алесю Капуцкаму. Алесь Капуцкі, жыхар г.Маладэчна, актывіст ГА ПЦ «Вясна» распавядае пра тое, што з ім адбылося: «Гэта было ўвосень 2000 году, падчас кампаніі байкоту выбараў у Палату прадстаўнікоў. Я ішоў увечары дахаты і ўбачыў, што каля ўваходу на мясцовы калгасны рынак вісяць агітацыйныя матэрыялы кандыдатаў у дэпутаты. Я дастаў налепку «Байкот-2000» і прымацаваў побач. Тут як з-пад зямлі вырасьлі міліцыянты, затрымалі мяне, закінулі ў «варанок» і завезьлі ў РУУС. Склалі пратакол, які я адмовіўся падпісаць. Мне казалі, каб раніцай а восьмай гадзіне зья-віўся ў суд. Але ўначы ў мяне паднялася тэмпература, я захварэў». Нягледзячы на хваробу актывіста ПЦ «Вясна», 16 лістапада 2000 году адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы. Суд адбыўся з парушэньнем заканадаўства – у адсутнасьць А.Капуцкага. Гарадзкі суд г.Маладэчна прызнаў А.Капуцкага вінаватым у парушэньні арт.167 ч.3 Адміністрацыйнага кодэксу і пастанавіў аштрафаваць на два мінімальныя заробкі. А.Капуцкі абскардзіў рашэньне суда, але Менскі абласны суд і Вярхоўны суд РБ пакінулі пастанову ў сіле. Капуцкі выплаціў штраф, але вясной 2001 году накіраваў скаргу ў Камітэт па правах чалавека ў ААН. Адтуль прыйшоў адказ – у адпаведнасьці з міжнародным заканадаўствам Капуцкі прызнаны невінаватым. З ААН адказ паступіў у Вярхоўны суд РБ, які быў вымушаны пры паўторным разглядзе адмяніць пастанову гарадзкога суда г.Маладэчна. А.Капуцкаму вярнулі грошы, выплачаныя ў якасьці штрафу.

18 лютага ў Берасьцейскае абласное аддзяленьне ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» прыйшоў грамадзянін, які перадаў 93 запоўненыя, непагашаныя бюлетэні па выбарах дэпутата Берасьцейскага гарадзкога Савету дэпутатаў па выбарчай акрузе № 8, якія праводзіліся 18 сакавіка 2001 году. Ён паведаміў, што атрымаў ад

членаў выбарчай камісіі гэтыя бюлетэні, каб знішчыць, чаго ў свой час не зрабіў. Старшыня Берасьцейскага абласнога аддзялення Грамадзкага аб'яднання «Праваабарончы цэнтр «Вясна» звярнуўся да пракурора Ленінскага раёну г.Берасьця з заявай аб ўзбуджэнні крымінальнай справы па арт. 192 КК РБ. Пракуратура адрэагавала на заяву і даручыла начальніку Ленінскага РУУС г.Берасьця падпалкоўніку міліцыі А. С. Касцючыку разгледзець яе ў парадку арт. 174 КПК РБ па факце парушэння заканадаўства аб выбарах. Аднак 1 сакавіка 2002 году ў офісе Берасьцейскага абласнога аддзялення ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна» з'явіліся два ўчастковыя інспектары міліцыі, якія ўзялі пісьмовыя тлумачэнні ў сяброў аддзялення.

28 сакавіка — трое сутак быў заблакаваны Інтэрнэт-сайт ГА «Праваабарончы цэнтр «Вясна». Перад парушэннем працы на сайце быў змешчаны поўны тэкст выступлення адваката Сяргея Цурко на судзе па справе былога афіцэра спецпадраздзялення МУС «Алмаз» Валерыя Ігнатовіча і іншых асобаў, абвінавчаных у выкраданні аператара ОРТ Дзьмітрыя Завадзкага. 24 сакавіка, у дзень сьвяткаванняў ў Менску 84-й гадавіны абвяшчэння незалежнасці БНР, сайт ужо не працаваў. Супрацоўнікі «Вясны» не выключаюць, што сайт заблакаваны спецслужбамі, як гэта было падчас прэзідэнцкіх выбараў, альбо праз атаку хакераў. Гэтымі днямі пад неаднаразовыя атакі хакераў патрапляў таксама сайт Грамадзянскай ініцыятывы «Хартыя'97».

28 сакавіка стала вядома, што ўзбудзіць крымінальную справу супраць старшыні ГА «Цэнтр па правах чалавека» адваката Веры Страмкоўскай патрабуюць прадстаўнікі вайсковае пракуратуры. Спадарыню Страмкоўскую абвінавачваюць па артыкуле 403 Крымінальнага кодэксу за нібыта «перашкоду паказаньням сьведкі». Сама адвакатка і праваабаронца заяўляе пра спланаваную акцыю цкаваньня. Справа пачалася, калі Вера Страмкоўская выступіла адвакаткай грамадзяніна Чацьвярухіна, чья жонка Ніна загінула пад коламі аўтамабіля вайсковага пракурора спадара Кеніка 27 кастрычніка 2001 году. Кіроўцам машыны быў сын старшыні Менскага гарадскога суда спадара Ардзякі. Справу разглядала вайсковая пракуратура, якая ў другой палове сьнежня вынесла пастанову пра тое, што ў дзеяньнях Ардзякі-малодшага няма складу злачынства, і крымінальная справа была прыпыненая. У студзені 2002 году Страмкоўская і Чацьвярухін падалі скаргу вышэйшаму пракурору. Вынікам сталася пастанова пра перагляд і дарасьсьледваньне справы. І вось 28 сакавіка ўчастковы паведаміў Веры Страмкоўскай, што ў Партызанскі РУУС сталіцы паступілі дакументы на завядзеньне крымінальнае справы супраць яе самой.

13 красавіка па дарозе ў г. Касцюковічы (Магілёўская вобласць) былі затрыманыя старшыня ГА Праваабарончы цэнтр «Вясна» Алесь Бяляцкі і сябра арганізацыі Сяргей Залеўскі, якія накіроўваліся ў Касцюковічы, каб наведаць там мясцовых актывістаў «Вясны». Машыну спынілі міліцыянты, якія правяраюць, каб з чарнобыльскай зоны не вывозіліся рэчы. У машыне супрацоўнікі міліцыі знайшлі праваабарончыя бюлетэні «Права на волю». Распавядае Алесь Бяляцкі: «Нас спынілі на пад'ездзе да Касцюковіцкага раёну. Намесьнік начальніка Касцюковіцкага РУУС падсадзіў да нас у машыну аднаго міліцыянта, і мы паехалі ў РУУС. З дому выклікалі начальніка РУУС (гэта была субота і дастаткова позна). Начальнік праверыў нашыя дакументы, пагартаў кнігу «Выборы прэзідэнта Рэспублікі Беларусь – 2001 год», і праз паўгадзіны нас адпусьцілі. Чаму ж спынілі? Аказваецца, у Касцюковіцкі раён 26 красавіка прыязджае Лукашэнка. І, адпаведна, мясцовае міліцэйскае начальства баялася, што мы рыхтуем да гэтага нейкі непрыемны сюрпрыз. Але бюлетэні не канфіскавалі, бо колькасць іх не перавышала 300 асобнікаў».

У ліпені стала вядома, што няма ніякіх зрухаў у справе рэгістрацыі Мазырскага гарадскога аддзялення ГА ПЦ «Вясна», хаця дакументы ў агульны аддзел мясцовага гарвыканкаму на гэта былі пададзеныя яшчэ 27 траўня старшынём аддзялення Уладзімірам Целепуном. Заўвагаў у юрыста сп. Марціновіча адносна дакументаў не было. Аднак да гэтага часу вертыкальны орган ня даў ні станоўчага, ні адмоўнага адказу: зарэгістраванае аддзяленне «Вясны» ці не? Нічога не змянілася і пасля асабістага звароту спадара Целепуна да старшыні гарвыканкаму Валянціна Бандарэнкі. Заява ў пракуратуру, што гарвыканкам парушае законы пра грамадзкія аб'яднанні і звароты грамадзянаў, таксама ня мела выніку. Міжрайпракурор спадар Беневаленскі адаслаў заяву на рэагаванне ў той жа гарвыканкам.

19 жніўня старшыня ГА «Цэнтр па правах чалавека» адвакат Вера Страмкоўская падала скаргу ў Камітэт па правах чалавека ААН, адказьнікам па якой зьяўляецца беларуская дзяржава. Падставай дзеля скаргі стала парушэнне дваіацкага імунітэту, прадугледжанага «Асноўнымі прынцыпамі, якія тычацца ролі юрыстаў», прынятымі 8-м Кангрэсам ААН у 1990 годзе. Беларусь, нагадаем, зьяўляецца чальцом ААН. Паводле артыкулу 8 Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, нашая краіна прызнае прынцыпы міжнароднага права і забяспечвае ў адпаведнасці з імі сваё заканадаўства. Гэтыя прынцыпы адлюстраваныя ў артыкуле 17 Закону «Аб адвакатуры». Згодна з імі, адваката нельга пакараць за ўздыханне ім пэўных пытанняў у судовым працэсе на карысць кліента. У свой час суд Маскоўскага раёну Менску прыняў пастанову аб прыцягненні да грамадзянска-прававой адказнасці адваката Страмкоўскую за ўзьняццё пытання ў інтарэсах кліента

падчас працэсу над экс-старшынём акцыянернага таварыства «Расьсьвет» Васілём Старавойтавым.

9 сьнежня, напярэдадні Дня абароны правоў чалавека, прадстаўнікі незарэгістраваных праваабарончых арганізацыяў зьвярнуліся да міністра юстыцыі РБ сп. Галаванавы з просьбай растлумачыць прычыны нерэгістрацыі, а таксама з заклікам распусьціць Камісію па рэгістрацыі грамадзкіх аб'яднаньняў і пачаць распрацоўку новага закону аб грамадзкіх аб'яднаньнях, каб распрацаваць дэмакратычны і празрысты парадак заяўляльнай рэгістрацыі грамадзкіх аб'яднаньняў і асацыяцыяў. Пад заявай, накіраванай міністру юстыцыі Беларусі Галаванаву, паставілі свае подпісы кіраўнікі незарэгістраваных арганізацыяў – «Правой абароны грамадзянаў», Асацыяцыі грамадзкіх аб'яднаньняў «Асамблея», «Хельсінкі-XXI», віцебскай ініцыятывы «Верас».

ПЕРАСЬЛЕД АПАЗІЦЫЙНА НАСТРОЕНАЕ МОЛАДЗІ І МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ

10 студзеня ў памяшканьні малой залы Баранавіцкага гарвыканкаму прайшло паседжаньне камісіі па справах непаўнагадовых, на якое былі запрошаныя разам з бацькамі сябры моладзевай арганізацыі «Зубр»: А. Болбат, А. Езавіт, Р. Грыневіч, В. Полулех і Н. Мерафянская за ўдзел у акцыі «Хочам ведаць праўду», праведзенай 9 сьнежня 2001 году і прымеркаванай да ўгодкаў прыняцьця Усеагульнай дэкларацыі правоў чалавека. Заслухаўшы класных кіраўнікоў і некаторых бацькоў, якія пажадалі выступіць, старшыня камісіі прызналася, што справа такога кшталту тут разглядаецца ўпершыню і таму нязвыклая для камісіі. Пасьля гэтага быў абвешчаны вердыкт: «Улічваючы выключна станоўчыя характарыстыкі з месцаў вучобы і здзяйсненьне правапарушэння ўпершыню, усім непаўнагадовым аб'яўляюцца папярэджаньні».

14 лютага Малады Фронт па традыцыі, якая налічвае пяць гадоў, наладзіў у Менску сьвяткаваньне Дня сьвятога Валянціна. Лозунгам дня стаў заклік «Беларусь у Еўропу!». «Акцыя любові» пачалася з абходу беларускай моладзьдзю амбасадаў краінаў Захаду з віншаваньнямі. Мінгарвыканкам зноў ня даў дазволу на правядзеньне акцыі, аднак сябры Маладога Фронту, а таксама іншых апазіцыйных моладзевых арганізацыяў каля 17 гадзінаў пачалі зьбірацца на менскай плошчы Якуба Коласа. Напярэдадні стала вядома, што кіраўніцтва сталічнай міліцыі дало сваім падначаленым з Савецкага РУУС загад «адэкватна рэагаваць на дзеянні ўдзельнікаў акцыі», што азначае дазвол на гэтак званы «хапун». Спробы разгарнуць бел-чырвона-белыя сьцягі адразу пачалі перапыняцца «людзьмі ў цывільным». На плошчы сабралася каля трохсот маладых людзей, якія наладзілі шэсьце па прасьпекце Скарыны. У руках некаторых удзельнікаў шэсьця былі бел-чырвона-белыя сьцягі, а таксама сьцягі Еўрасаюзу. Калона прайшла ад плошчы Якуба Коласа да Акадэміі навук, затым збочыла на вуліцу Б.Хмяльніцкага. Але на плошчу Бангалор, як гэтага жадалі міліцыянты, моладзь не пайшла, вярнулася дварамі назад на праспект Скарыны. Каля Політэхнічнай акадэміі ўдзельнікаў шэсьця чакалі амапаўцы. Пачаліся масавыя затрыманьні, якія праходзілі імгненна і жорстка: людзей зьбівалі і зацягвалі ў аўтобусы. Адразу быў затрыманы Павел Севярынец і яшчэ каля трох дзясяткаў удзельнікаў акцыі, якія ішлі ў галаве калоны. Сярод тых, каго міліцыянты схопілі, былі два хлопчыкі гадоў 8-10. Усіх адвезьлі ў Савецкі РУУС. Некаторых хлопцаў і дзяўчат даганялі ў дварах і метро ды зьбівалі дубінкамі. Дарэчы, першыя затрыманьні ўдзельнікаў акцыі адбыліся яшчэ на падыходзе да месца збору – плошчы Якуба Коласа. Там былі затрыманыя Наталя Кійко і Сяргей Лісічонок. Яны былі адвезеныя ў РУУС Савецкага раёну, дзе іх пратрымалі 3 гадзіны і,

не складаючы пратаколаў, адпусьцілі. Падчас свайго затрыманьня Н.Кійко і С.Лісічонок склалі сьпіс (няпоўны) іншых арыштаваных:

1. Севярынец Павел;
2. Чайкоў;
3. Касьцюкевіч Сяржук;
4. Фінкевіч Артур (непаўнагадовы);
5. Вяткіна Ірына (непаўнагадовая);
6. Балашэвіч В.;
7. Сяргейчык А.;
8. Казлоў Андрусь;
9. Парфянкоў Васіль;
10. Герасімовіч Сяржук;
11. Пісарэнка Сяржук;
12. Салаўёва Ганна;
13. Аўчыннікаў Зьміцер;
14. Трапкін Сяржук;
15. Шчарбовіч Кірыла;
16. Гапановіч Іван;
17. Гапановіч Зьміцер;
18. Сьнедчык Алег;
19. Вайтко Зьміцер;
20. Чарных Вольга (непаўнагадовая, жыхарка г.Оршы).

Усяго ў РУУС Савецкага раёну было дастаўлена больш за 30 затрыманых удзельнікаў акцыі.

14 лютага ў Дзень сьвятога Валянціна моладзевыя акцыі прайшлі ў 44 гарадах Беларусі. У Гомелі пад час маладзёжнай акцыі, прысьвечанай Дню сьвятога Валянціна, людзьмі ў цывільным былі затрыманыя непаўнагадовыя Юрась Васілюк, Аляксандр Жумаў і Ігар Поўжык. Зьміцер Карпенка быў затрыманы ў апорным пункце міліцыі №1 Цэнтральнага раёну г.Гомелю, куды прыйшоў пацікавіцца лёсам сваіх сяброў. Непаўнагадовых прымусілі пісаць тлумачальныя і адпусьцілі бяз выкліку бацькоў (апошняе зьяўляецца парушэньнем закону). А Зьміцер Карпенка атрымаў позову ў суд. Яго абвінавацілі ў супраціўленьні супрацоўнікам міліцыі.

15 лютага ў судзе Савецкага раёну г.Менску пачаліся судовыя разгляды адміністрацыйных матэрыялаў, складзеных на ўдзельнікаў «Акцыі любові». Вынесены прысуд толькі аднаму з шасьцёх абвінавачаных у парушэньні

адміністрацыйнага заканадаўства: Стась Івашкевіч атрымаў штраф памерам у 20 мінімальных заробкаў (судзьдзя Руслан Казадаеў) за «ўдзел у несанкцыянаваным шэсьці» па арт. 167-1 КаАП РБ.

15 лютага ў другой палове дня на менскі офіс РГА «Задзіночаньня беларускіх студэнтаў» быў учынены напад. Два чалавекі, адзін з якіх быў у масцы і пальчатках, з нажом і развадным ключом у руках уварваліся на сядзібу ЗБС. Невядомыя моцна зьбілі некалькі чалавек, усіх прысутных паклалі на падлогу, забралі кампутар, мадэм, пэйджар, тэлефон аднаго з сяброў арганізацыі, таксама куртку, дакументы і ўсе ключы ад сядзібы. Нападаючыя адчувалі сябе дастаткова ўпэўнена, знаходзіліся на сядзібе каля 20 хвілінаў, а потым зьбеглі па вуліцы і дастаткова шмат людзей бачыла, куды яны беглі. Пасьля здарэньня сябры ЗБС выклікалі міліцыю. Са словаў студэнтаў, стражы парадку дзейнічалі ня вельмі аператыўна і больш цікавіліся, чым займаецца ЗБС, што гэта за арганізацыя.

18 лютага ў судзе Савецкага раёну г. Менску адбыліся суды над удзельнікамі акцыі, прысьвечанай Дню сьвятога Валянціна

1. Герасімовіч Сяржук – атрымаў штраф у памеры 40 мінімальных заробкаў;
2. Парфянкоў Васіль — пратакол правапарушэньня накіраваны на дапрацоўку;
3. Казлоў Андрусь – суд перанесены на 20 лютага ў сувязі з няўкай сьведкаў – супрацоўнікаў міліцыі.

19 лютага ў судзе Савецкага раёну Менску адбыліся разгляды адміністрацыйных справаў Зьміцера Дашкевіча і Паўла Севярынца. У адносінах да Дзьмітрыя Дашкевіча судзьдзя Аксана Рэлява вынесла пастанову – штраф у памеры 35 мінімальных заробкаў. Лідэр Маладога Фронту Павел Севярынец аштрафаваны на 300 мінімальных заробкаў. Гэта максімальны памер штрафу па арт. 167-1 ч.2 КаАП РБ.

20 лютага ў судзе Савецкага раёну Менску былі працягнутыя суды над удзельнікамі акцыі, прысьвечанай Дню сьвятога Валянціна.

Парфянкоў Васіль – асуджаны на 10 сутак адміністрацыйнага арышту па арт. 167-1 ч.2 КаАП РБ.

Была разгледжаная таксама адміністрацыйная справа Казлова Андруся. Судзьдзя Аксана Рэлява вынесла пастанову – штраф у памеры 25 мінімальных заробкаў.

6 сакавіка ў Віцебску судовыя выканаўцы апісалі маёмасць у кватэры бацькоў лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. Гэта звязана з апошнім адміністрацыйным спаганьнем Паўла Севярынца — прысуджэннем вялізнага штрафу ў 300 мінімальнага заробкаў. Нагадаем, што гэтак Павел Севярынец быў пакараны за ўдзел у акцыі, прысьвечанай Дню сьвятога Валянціна.

15 сакавіка ў Маладэчне былі затрыманыя двое сяброў Маладога Фронту — Максім Гурскі і Алесь Рыздзееўскі. Маладафронтаўцы раздавалі праваабарончыя выданні на вуліцах гораду, калі да іх пад'ехалі супрацоўнікі міліцыі. Затрыманыя дастаўленыя ў гарадзкі аддзел міліцыі. Прадстаўнікам Праваабарончага цэнтру «Вясна» і Беларускага Хельсінкскага камітэту, якія прыехалі ў аддзел, дзяжурны маёр міліцыі паведаміў, што ў пастарунку маладых людзей пратрымаюць тры гадзіны і затым адпусьцяць, не ўдакладніўшы — ці будуць хлопцы ў нечым абвінавачаныя.

У ноч на 26 сакавіка ў Магілёве затрыманыя актывісты руху «Зубр» Максім Дварэцкі і Андрэй Зайцаў. Яны ўдзельнічалі ў кампаніі графіці «Так жыць нельга!». Да іх падышлі двое маладых людзей нападнітку і завязалі бойку. Міліцыянты затрымалі ўсіх, але завадатараў бойкі адпусьцілі, а «зуброў» пратрымалі да раніцы.

2 красавіка, позна ўвечары ў Барысаве пры расклейцы налэпак з інфармацыяй пра Марш пратэсту «Так жыць нельга!», правядзеньне якога прызначанае на 19 красавіка, быў затрыманы актывіст моладзевага руху «Зубр» Алесь Моніч. Ён быў дастаўлены ў пастарунак, дзе на яго складзены пратакол аб адміністрацыйным правапарушэнні.

7 траўня дзевяць сяброў Столінскай суполкі РГА «Задзіночаньне беларускіх студэнтаў» (Берасьцейская вобласць) былі выкліканыя на размову з дырэктарам Столінскага дзяржаўнага аграрна-эканамічнага коледжу Васілём Комікам. Ён паведаміў, што іх, студэнтаў апошняга і перадапошняга курсаў, сярод якіх ёсьць прэтэндэнты на чырвоныя дыплумы, зьбіраюцца выключыць з коледжу за ўдзел у дзейнасьці ЗБС, а фармальна прычына — пропуск шасьці гадзінаў заняткаў. Рэч у тым, што 27-28 красавіка сябры Столінскай суполкі ЗБС удзельнічалі ў 7-м зьездзе ЗБС і адначасова ва ўстаноўчым сходзе арганізацыі «Задзіночаньне беларускіх студэнтаў — Назаўсёды». У звязку з гэтым яны вымушаныя былі прапусьціць заняткі ў суботу 27-га красавіка. На гэтай падставе іх зьбіраюцца выключыць з коледжу. Гэта ўжо ня першая спроба ўладаў зашкодзіць дзейнасьці ЗБС шляхам уціску на сяброў арганізацыі праз адміністрацыі навучальных устаноў, размовы з бацькамі. Да

прыкладу, летась усе сябры суполкі ЗБС г.Оршы былі паасобку выкліканыя на размову з адміністрацыяй.

29 траўня суд Савецкага раёну г.Менску прыняў у Аляксея Шыдлоўскага зыскавую заяву «Аб абароне гонару і годнасці і матэрыяльнай кампенсацыі маральнай шкоды». Адказчык – рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия» і галоўны рэдактар гэтага выдання Павел Якубовіч. Сума зыску: 12 000 000 (дванаццаць мільёнаў) рублёў. Справа ў тым, што 8 траўня 2002 году ў газеце «Советская Белоруссия» ў артыкуле «Умом тронутое лицо», які падпісаны галоўным рэдактарам выдання П. І. Якубовічам, называліся факты, што не адпавядаюць рэчаіснасці і абражаюць гонар і годнасць А.Шыдлоўскага. П. Якубовіч у зняважлівай форме заяўляе, што нібыта Аляксей Шыдлоўскі ў 20 гадоў пакінуў жонку з дзіцём і хаваўся ад выплаты аліментаў, за што і быў прыцягнуты да крымінальнай адказнасці. Між тым, Шыдлоўскі ніколі ня быў жанаты і ня мае дзяцей, а асуджаны ён быў за палітычныя «графіці» па арт. 201, ч.2, арт. 186, арт. 225, ч.2 КК РБ. Артыкул «Умом тронутое лицо» меў тэндэнцыйны характар і быў напісаны з нагоды зьяўлення чарговага дакладу Дзярждэпартаменту ЗША аб стане правоў чалавека ў Беларусі. Артыкул відавочна меў на мэце зняважыць у вачах шырокай беларускай грамадзкасці ня толькі Аляксея Шыдлоўскага, але і іншых вязьняў сумленьня.

29 ліпеня ў судзе Цэнтральнага раёну г.Менску адбыўся разгляд адміністрацыйнай справы лідэра Маладога Фронту Паўла Севярынца. П.Севярынец быў затрыманы 27 ліпеня падчас правядзеньня пікету з нагоды чарговай гадавіны прыняцця Дэкларацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь. Пасля затрымання П.Севярынец быў дастаўлены ў прыёмнік-разьмеркавальнік па вул. Акрэсьціна, дзе і ўтрымліваўся двое сутак да разгляду справы судом. П.Севярынец быў прызнаны вінаватым у парушэнні ч.2 арт.167.1 КаАП РБ і асуджаны да арышту на 10 сутак.

3 1 на 2 жніўня ўночы на мурах спецпрыёмніку-разьмеркавальніку на вуліцы Акрэсьціна ў Менску зьявіліся графіці «Свабоду Малахаву, Севярынцу і Шчукіну!». Нагадаем, што Леаніда Малахава артыштавалі на 10 сутак за арганізацыю пікету пад лозунгам «Так жыць нельга!», які адбыўся 29 ліпеня ля «Паркінгу» побач з Камароўскім рынкам. П.Севярынец асуджаны на 10 сутак за арганізацыю святаваньня Дня незалежнасці 27 ліпеня і акцыі ў падтрымку незалежных СМІ. В.Шчукін арыштаваны на 15 сутак у пасёлку Бераставіца за спробу асьвятляць падзеі, зьвязаныя з разбурэньнем будынку Беларускай аўтакефальнай праваслаўнай царквы.

7 жніўня на рынках Барысава і Менску актывісты моладзевага руху «Зубр» распаўсюдзілі ўлёткі такога зместу: «Ён сеў у турму за тое, што абараняў вашыя правы». Ва ўлётцы зьмешчана інфармацыя пра акцыю прадпрымальнікаў у сталіцы 29 ліпеня. Гаворыцца ў ёй і пра Леаніда Малахава, сустаршыню грамадскага аб'яднання «Прыватная ўласнасць», затрыманага і асуджанага. Акцыя прайшла на рынку «Дынама», на выставах-продажах «Купалаўскі», «Кніжны кірмаш» і ў Палацы спорту, а таксама на ўсіх чатырох рынках Барысава. У часе акцыі «зуброўцы» распаўсюдзілі больш за 2 тысячы ўлётак.

17 жніўня пасля 10 сутак адміністрацыйнага арышту са спец-прыёмніку Кастрычніцкага РУУС г. Гародні выйшла на волю актывістка Маладой Грамады Святлана Нех. Увесь час знявольнення дзяўчына трымала галадоўку ў знак пратэсту супраць рашэння судзьдзі. «Я галадала, – заявіла Святлана, – каб нашыя судзьдзі не парушалі Канстытуцыі. Я і надалей буду заўсёды пратэставаць, калі сутыкнуся з незаконнем».

19 жніўня падчас правядзення несанкцыянаванага пікетавання расійскай амбасады ў Менску арыштаваныя трое сяброў руху «Зубр». Ігар Закрэўскі, Сяргей Пезкін і Аляксандр Голуб спрабавалі перадаць у амбасаду заяву пратэсту супраць паглынання Беларусі Расіяй. Пасля таго, як заяву прымаць адмовіліся, трое «зуброў» разгарнулі плакат «Россия, ты губишь братский народ, поддерживая режим Лукашенко!» — і неўзабаве былі затрыманыя міліцыяй.

20 жніўня галадоўку ў знак пратэсту супраць вынесеных прысудаў аб'явілі тры сябры незарэгістраванага руху «Зубр» у прыёмніку-разьмеркавальніку. Ігар Закрэўскі, Сяргей Пезкін і Аляксандр Голуб былі пакараныя судзьдзёй Цэнтральнага суду сталіцы Тацянай Паўлючук. Ігар Закрэўскі і Сяргей Пезкін атрымалі 10 сутак адміністрацыйнага арышту, Аляксандар Голуб, нягледзячы на хранічны гастрит, — 5 сутак.

21 жніўня апоўдні моладзевы рух «Зубр» правёў антырасійскую акцыю пад лозунгам «Жыве незалежная Беларусь!». Быў павязаны бел-чырвона-белы гальштук на помнік Марату Казею ў парку Я.Купалы, а потым «зубры» парвалі партрэты расійскага прэзідэнта, скандуючы: «Пуцін, Пуцін!». Пасля гэтага прадстаўнікі мэдыяў атрымалі дэкларацыю, у якой азначана: «Мы не адмаўляем узаемавыгоднага добрасуседз-кага супрацоўніцтва з Расіяй... Аднак мы не намераныя спакойна назіраць за тым, як групка палітыкаў ператварае Беларусь у бязмоўны прыдатак агрэсіўнай імперыі».

23 жніўня раніцай дома арыштаваны міліцыяй адзін з лідэраў моладзевага руху «Зубр» Яўген Афонагель. Арышт звязаны з ягоным удзелам у праведзенай у Менску 21 жніўня акцыі пратэсту супраць паглынання Беларусі Расіяй. Афонагель дастаўлены ў Цэнтральным РУУС г.Менску. Я.Афонагель запатрабаваў удзелу ў працэсе адваката, і ў сувязі з яго патрабаваннем суд быў перанесены. Увесь папярэдні вечар міліцыянты дзяжурылі таксама каля пад'езду дому, дзе жыве прэс-сакратар руху «Зубру» Алесь Атрошчанкаў. Міліцыя робіць арышты на падставе відэамаатэрыялаў з акцыі, канфіскаваных у карэспандэнцкіх пунктах расійскіх тэлекампаніяў у Менску.

27 жніўня адзін з лідэраў руху «Зубр» Яўген Афонагель асуджаны судзьдзёй Цэнтральнага раённага суда г. Менску Тацянай Паўлючук да 10 сутак адміністрацыйнага арышту. У знак пратэсту супраць судовага рашэння «зубровец» аб'явіў галадоўку.

8 верасня ў Менску быў затрыманы актывіст Маладога Фронту Зьміцер Дашкевіч. Ён разам з дзясяткам сябраў моладзевай арганізацыі браў удзел у пікетаванні расійскай амбасады. Пікетоўцы выступалі супраць Саюзу Беларусі і Расіі ды палілі расійскія рублі.

11 верасня ў судзе Цэнтральнага раёну г. Менску адбыўся судовы разгляд адміністрацыйнай справы сябра Маладога Фронту Зьміцера Дашкевіча – удзельніка несанкцыянаванага пікету каля расійскай амбасады 8 верасня. Судзьдзя Т. Паўлючук вынесла судовае рашэнне – 15 сутак адміністрацыйнага арышту.

26 верасня маладафронтавец Зьміцер Дашкевіч пакінуў менскі спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вуліцы Акрэсьціна, дзе яго пратрымалі 15 сутак за пікет супраць інкарпарацыі Беларусі ў склад Расіі, які адбыўся 7 верасня. Падчас пікету Зьміцер кінуў праз агароджу ра-сійскай амбасады пудзіла з выяваю Уладзіміра Пуціна. За апошнія чатыры месяцы ўпершыню ў камерах спецпрыёмніку-разьмеркавальніку не засталася ніводнага з гэтак званых «палітычных».

11 кастрычніка падчас расклейкі ўлётак, былі затрыманыя два актывісты руху «Зубр» — Дзяніс Чыкалёў і Іван Дзегцяроў. Затрыманых даставілі ў РУУС Цэнтральнага рёну г. Гомелю, пасля павезьлі ў РУУС Чыгуначнага раёну, дзе пратрымалі да гадзіны ночы. Пры гэтым супрацоўнікі міліцыі некалькі разоў тэлефанавалі ва Упраўленьне КДБ, зачытвалі дзяжурнаму тэкст улётак, прапаноўвалі

збраць «зуброў», а потым склалі пратаколы па арт.143 ч. 3 КаАП і канфіскавалі ўлёткі.

17 кастрычніка суд Савецкага раёну г. Менску не задаволіў зыск Аляксея Шыдлоўскага да рэдакцыі газеты «Советская Белоруссия» і яе рэдактара Паўла Якубовіча. Справу разглядала судзьдзя М. Фёдарова. На судзе была апытаная маці Шыдлоўскага – Раіса Іванаўна і сяброўка Аляксея Ірына Тоўсьцік. Ірына Тоўсьцік сказала, што яны з Аляксеем знаёмыя з 1999 году, што ў іх былі планы на агульнае жыццё, але пасля публікацыі ўзьніклі праблемы. Прадстаўніком А.Шыдлоўскага быў юрыст ГА ПЦ «Вясна» Валянцін Стэфановіч. Суд прыйшоў да высновы, што распаўсюджаная інфармацыя, нягледзячы на тое, што яна не адпавядае рэчаіснасці, не зьяўляецца зняважлівай і не наносіць маральнай шкоды. І такая інфармацыя, у адпаведнасці з п.14 Пастановы пленуму Вярхоўнага суда Рэспублікі Беларусь ад 23.12.99 нумар 15, не патрабуе абвяржэння... Прадстаўнік А. Шыдлоўскага Валянцін Стэфановіч сказаў: "Мы ня згодныя з вынесеным рашэннем і будзем абскарджваць яго ў касацыйным парадку ў Менскім гарадзкім судзе". Варта нагадаць, што судовы разгляд зыску А.Шыдлоўскага некалькі разоў адкладаўся ў сувязі з няўкай адказчыкаў.

23 кастрычніка Беларуская партыя свабоды і Малады Фронт пікетавалі будынак, дзе праходзіла канферэнцыя «Беларусь-Расія: новая інтэграцыя». Менавіта на гэтую канферэнцыю беларускія ўлады не пусцілі віцэ-спікера расійскай Дзярждумы Ірыну Хакамаду, лідэра Саюзу правых сілаў Барыса Нямцова і палітолага Сяргея Маркава – іх дэпартавалі з краіны як непажаданых і небяспечных для нацыянальнага бяспекі асобаў. Пікет быў несанкцыянаваны і меў назву «За Незалежнасць». Акцыя была скіраваная супраць мясцовых палітычных сілаў, якія спрыяюць ганебнаму аншлюсу Беларусі. У пікеце бралі ўдзел каля 30 чалавек. Падзеі адбываліся каля будынку на праспекце Газеты «Праўда», дзе праходзіла канферэнцыя. Удзельнікі пікету планавалі выказаць сваё стаўленне да «інтэграцыйнай» канферэнцыі. Расійскія палітыкі не даехалі да канферэнцыі, а пікетуюшчыкаў пасля шэрагу папярэджанняў пачалі затрымліваць. Былі арыштаваныя Павел Севярынец, Ілья Ядранцаў, Сяргей Мацкойць і ягоная жонка – маці дваіх непаўнагадовых дзяцей Алена Лазарчык. Ілью Ядранцава ў гэты ж дзень асудзілі на трое сутак адміністрацыйнага арышту. Суд над П.Севярынцам і С.Мацкойцем перанесены на 28 кастрычніка. Алену Лазарчык адпусцілі дамоў да дзяцей. Ілья Ядранцаў адразу быў накіраваны ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на вул. Акрэсьціна.

28 кастрычніка ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску адбыліся разгляды адміністрацыйных матэрыялаў затрыманых 23 кастрычніка падчас несанкцыянаванага пікету «За Незалежнасць». Судзьдзя суда Маскоўскага раёну Антаневіч прыняў рашэнне асудзіць Паўла Севярынца да штрафу памерам 150 базавых адзінак (1 665 тысячаў рублёў). Сяргей Мацкойць і ягоная жонка Алена Лазарчык асуджаныя да штрафаў у 20 базавых адзінак кожны (222 тысячы рублёў).

30 кастрычніка а 17-й гадзіне ў Менску распачалася несанкцыянаваная акцыя, зарганізаваная «Молодзёдзю АГП», прымеркаваная да Дня палітвязьняў, што адзначаецца 30 кастрычніка ва ўсім свеце. У акцыі ўзялі ўдзел каля 30 чалавек, якія трымалі ў руках партрэты зніклых і рэпрэсаваных палітыкаў, а таксама журналістаў, у тым ліку нядаўна асуджаных за «паклёп» на Лукашэнку Віктара Івашкевіча, Міколы Маркевіча, Паўла Мажэйкі. Міліцыянты паводзілі сябе даволі спакойна і не перашкаджалі правядзенню акцыі.

11 сьнежня стала вядома, што цягам апошніх дзён у Менскай вобласці распаўсюджваўся спецвыпуск газеты «Барысаўскія навіны». За гэты час адбылося некалькі затрыманьняў. 7 сьнежня быў затрыманы ўдзельнік руху супраціву «Зубр» у Жодзіне, 8 сьнежня два «зубры» за-трыманыя ў Барысаве і яшчэ два — у Крупках. Нягледзячы на гэта, за тры дні распаўсюджана некалькі дзясяткаў тысячаў асобнікаў газеты, прысьвечанай сацыяльным праблемам Менскай вобласці.

14 сьнежня ў час распаўсюджвання спецвыпуску газеты «Бары-саў-скія навіны» ў электра-цягніку Менск-Ворша бы-ла зьбітая актывістка ру-ху «Зубр» Алеся Ясюк. Да яе прычапіліся падлеткі на падпітку са свастыкай на куртках. Спачатку яны папрасілі некалькі асоб-нікаў газеты, а пасля пачалі абражаць яе. Калі ж Алеся паспрабавала сысьці, хлопцы дагналі яе і нанеслі некалькі ўдараў па твары і нагах, пасля чаго забралі газеты і выкінулі іх у вакно цягніка.

ПРАБЛЕМА ЗАХАВАННЯ МЕСЦА МАСАВЫХ РАССТРЭЛАЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЎРОЧЫШЧЫ КУРАПАТАТЫ

15 студзеня ва ўрочышчы Курапаты адбылася цырымонія адкрыцця адбудаванага мемарыяльнага знаку «Ад народу ЗША народу Беларусі». Мемарыяльны знак на месцы масавых захаванняў ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў быў усталяваны 15 студзеня 1994 году. У ягоным адкрыцці тады прымаў удзел прэзідэнт ЗША Біл Клінтан, аднак летам 2001 году знак быў разбураны невядомымі асобамі. У цырымоніі адкрыцця адноўленага за кошт амбасады ЗША мемарыяльнага знаку прыняў удзел Надзвычайны і Паўнамоцны амбасадар ЗША ў Беларусі Майкл Козак, а таксама кіраўнікі замежных дыпламатычных прадстаўніцтваў, вядомыя беларускія палітыкі, творчая інтэлігенцыя, журналіс-ты. Ва ўрачыстым мерапрыемстве ўзялі ўдзел абаронцы Курапатаў – больш за 70 актывістаў руху «Зубр», каля 10 прадстаўнікоў Маладога Фронту і каля 20 сяброў Беларускай партыі свабоды. У сувязі з гэтым адкрыццё мемарыяльнага знаку не абышлі ўвагаю праваахоўных органаў. Некалькі мікрааўтобусаў з амапаўцамі стаялі на кальцавой аўтадарозе, аднак цырымонія прайшла спакойна і «без удзелу» амапаўцаў.

11 красавіка споўнілася 200 дзён беспрэцэдэнтнай кругласутачнай варты моладзі ў Курапатах. Абаронцы працягваюць акцыю, а ўлады зноў спрабуюць засыпаць крыжы пры дарозе. Акцыя ў абарону нацыянальнага некропаля, нагадаем, пачалася ўвечары 24 верасня 2001 году, калі група маладафронтаўцаў з крыжамі стала ва ўрочышчы Курапаты на шляху бульдозераў, якія руйнавалі месцы масавых пахаванняў. У тую ж ноч яны паставілі ў Курапатах намёт і вырашылі адстойваць урочышча столькі часу, колькі спатрэбіцца. Праз некалькі дзён да маладафронтаўцаў далучыліся прадстаўнікі Беларускай партыі свабоды, а затым іншых моладзевых арганізацыяў. 30 кастрычніка маладафронтаўцы ўсталявалі ў Курапатах цёплы вайсковы намёт дзеля зімоўкі. 8-9 лістапада мінулага году ўлады спрабавалі зламаць моладзевую абарону Курапатаў – з бульдозерамі, сьпецназам... Але моладзь выстаяла і перамагла ў змаганні за нацыянальную памяць. У выніку – Пракуратура РБ упершыню за 15 гадоў прызнала, што ў Курапатах пахаваныя ахвяры палітычных рэпрэсіяў 1937-1940-х гг. Затым пры ўдзеле МЗС РБ і амерыканскай амбасады быў узноўлены разбураны вандаламі мемарыяльны знак, усталяваны прэзідэнтам ЗША Біла Клінтанам, потым будаўнікі, лесьнікі і міліцыянты пачалі раіцца з моладзьдзю па ўсіх сваіх дзеяннях у Курапатах, а Маю Кляшторную прызначылі навуковым кіраўніком будаўніцтва кальцавой дарогі ў раёне ўрочышча.

Нарэшце адна-віла будаўніцтва храму ў раёне Курапатаў Праваслаўная царква, а дзяржаўныя структуры пачалі абмяркоўваць праект мемарыялу.

16 красавіка затрыманыя чацвёра маладых людзей, якія неслі дзяжурства ва ўрочышчы Курапаты. Са звестак відавочцаў, інцыдэнт адбыўся каля 18 гадзінаў. Нечакана ў Курапатах з'явіліся 8 супрацоўнікаў міліцыі ў цывільным. Яны вялі сябе агрэсіўна, выгналі маладых людзей з намёту, абражалі іх, патрабавалі дакументы, сарвалі бел-чырвона-белы сьцяг, умацаваны побач. Невядомыя зьвезьлі з сабой усіх, хто знаходзіўся ў намёце, — трох хлопцаў і дзяўчыну.

18 красавіка ў Савецкім раённым судзе сталіцы распачалося слуханьне адміністрацыйных справаў двух валанцёраў-абаронцаў Курапатаў, сяброў Беларускай партыі Свабоды. Алесь Поклад і Васіль Парфянкоў былі затрыманыя супрацоўнікамі Савецкага РУУС Менску ўвечары 16 красавіка. Іх і яшчэ двух чалавек міліцыянты затрымлівалі з прычыны адсутнасці ў іх дакументаў «да высьвятленьня асобаў». Так званая «высьвятленьне» працягнулася амаль суткі, пры тым ні праваабаронцы, ні сябры арыштаваных ні ў адной з праваахоўных структураў не маглі даведацца, дзе тыя знаходзяцца.

У ноч з 18 на 19 красавіка быў спалены намёт з абаронцамі месца пахаваньня ахвяраў сталінскіх рэпрэсіяў ад варварскага зьнішчэньня. Абаронцаў Курапатаў, якія вось ужо больш за паўгода трымаюць сваю вахту, апошнім часам спрабуюць ня толькі зламаць фізічна, але і ў значнай ступені дыскрэдытаваць іх барацьбу. У гэтую ноч дзяжурылі тры чалавекі – Алесь Поклад, Васіль Парфянкоў і Ірына Вяткіна. Намёт загарэўся каля 3 гадзінаў ночы, Васіль Парфянкоў першым пачуў пах дыму. Вось што ён распавёў супрацоўнікам ПЦ «Вясна»: «Я выскачыў, схапіў вогнетушыцель. Верх намёту палаў ва ўсю, уваход таксама гарэў. Я колькі разоў пырснуў вогнетушыцелем, але пена ў ім хутка скончылася. Я заскочыў у намёт, пабудзіў Ірыну – яна таксама выскачыла. Там заставаўся яшчэ Алесь Поклад. Ён ня змог адразу выскачыць. І ўжо калі ўсё пачало гарэць, абвальвацца, ён стаў крычаць, і мы яго праз вакно выцягнулі, выклікалі «хуткую дапамогу» і міліцыю... Алеся Поклада забралі ў шпіталь...».

19 чэрвеня судзьдзя Менскага раённага суда Дз.Грыцуль вынес рашэньне па адміністрацыйнай справе Васіля Парфянкава. Абаронца Курапатаў прызнаны вінаватым і пакараны штрафам памерам у 2 базавыя адзінкі – 20 тысячаў рублёў. Разгляд справы В.Парфянкава цягнуўся больш за два месяцы.

24 ліпеня ва ўрочышчы Курапаты, дзе ў 1937-1941 гадах органы НКУС расстрэльвалі мірных грамадзянаў, зноў учынены акт вандалізму. У гэтую ноч па-

варварску знішчаныя два крыжы на крыжовай прысадзе народнага мемарыялу ў Курапатах.

2 лістапада ў Менску адбылося шэсьце, прысьвечанае Дню ўшанавання продкаў «Дзяды». У ім узялі ўдзел больш за 500 чалавек. Акцыя была арганізаваная Партыяй БНФ і Кансерватыўна-хрысціянскай партыяй БНФ. Актывісты першай сабралі сваіх прыхільнікаў каля станцыі метро «Усход», а другой – на бульвары Талбухіна, каля станцыі метро «Парк Чалюскінцаў». злучыліся дзеве калоны непадалёку ад станцыі метро «Усход» і далей рушылі разам у бок Курапатаў. Удзельнікі акцыі неслі плакаты з лозунгамі «Ушануем ахвяраў Курапатаў», «Курапаты – беларускі народны мемарыял», «Не дапусьцім паўтору расійскага тэрору!» і інш. У Курапатах абедзеве партыі правялі мітынгі.

У ноч з 6 на 7 лістапада ля ўрочышча Курапаты ў раёне Менскай кальцавой дарогі быў затрыманы Зьміцер Каўко. Ён і яшчэ некалькі актывістаў Беларускай партыі свабоды спрабавалі нанесці на шумаабарончую заслону дарогі графіці: «Лукашэнка, ушануй Курапаты!» і іншыя. Рэканструяваны ўчастак дарогі ля ўрочышча Курапаты быў адкрыты 7 лістапада з удзелам А.Лукашэнкі, і надпісы, натуральна, прызначаліся для яго. Чацьвёра сутак З.Каўко знаходзіўся ў спецпрыёмніку-разьмеркавальніку ГУУС Менгарвыканкаму. Суд прызнаў З.Каўко вінаватым у дробным хуліганстве і дадаў яму ў віну (акрамя нанясення надпісаў) яшчэ і пашкоджаньне дарожных знакаў і асудзіў на 7 сутак знявольенья.

26 сьнежня ў Курапатах невядомыя вандалы разбурылі некалькі дзясяткаў крыжоў і пашкодзілі мемарыяльны знак «Ад народу Злучаных Штатаў Амерыкі народу Беларусі дзеля памяці».

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ, РОДНЫЯ ЯКІХ ЗАГІНУЛІ ПАДЧАС ТРАГЕДЫІ НА СТАНЦЫІ МЕТРО "НЯМІГА"

25 сакавіка суд Цэнтральнага раёну г. Менску спыніў крымінальную справу адносна выконваючага абавязкі начальніка міліцыі грамадзкай бяспекі Галоўнага ўпраўлення ўнутраных справаў Менгарвыканкаму Віктара Русака і начальніка аддзелу па масавых мерапрыемствах міліцыі грамадзкай бяспекі Галоўнага ўпраўлення ўнутраных справаў Менгарвыканкаму Міхаіла Кандраціна. Афіцэраў міліцыі абвінавачвалі ў службовай нядбайнасці, у выніку якой на станцыі метро "Няміга" 30 траўня 1999 году загінула 53 чалавекі, а больш за 200 было паранена. Судзьдзя Пятро Кіркоўскі спыніў справу з прычыны сканчэння тэрміну даўніны.

17 красавіка пракуратура Цэнтральнага раёну г. Менску адмовіла сваякам ахвяраў трагедыі на станцыі метро «Няміга» ў апрадэставаньні пастановы суда гэтага раёну, які спыніў справу па факце трагедыі.

30 траўня на станцыі метро «Няміга» ў Менску, дзе тры гады таму загінулі 53 чалавекі, адкрыты мемарыяльны знак. Гарадзкія і дзяржаўныя чыноўнікі праігнаравалі жалобную імпрэзу, таму яна была кароткаю. Ці не таму, што большасць бацькоў загінулых дагэтуль прычынай трагедыі лічаць абьякавасць і непрафесіяналізм уладаў. Крымінальная справа паводле трагедыі на Нямізе спыненая, аднак бацькі маюць намер і надалей зьвяртацца ў суд з грамадзянскімі зыскамі. Першае судовае паседжаньне паводле грамадзянскага зыску сем'яў Іньковых, Навакоўскіх і Янцовых аб кампенсацыі маральных стратаў адбудзецца ўжо 11 чэрвеня ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску. З падобным зыскам у суд мяркуюць зьвярнуцца яшчэ дзесяць сем'яў.

11 чэрвеня ў судзе Маскоўскага раёну г. Менску ўзнавіўся судовы працэс па грамадзянскіх зысках бацькоў дзяцей, якія загінулі 30 траўня 1999 году ў пераходзе на станцыі метро «Няміга». Нагадаем, што першае слуханьне па гэтай справе адбылося яшчэ 5 жніўня 1999 году. У той дзень судзьдзя Вольга Гусакова прыняла рашэньне пра прыпыненьне разгляду грамадзянскага зыску да зьяўленьня вынікаў крымінальнай справы. У сакавіку 2002 году крымінальная справа была спыненая «ў сувязі з заканчэньнем тэрміну даўніны». Бацькі не задаволіліся гэтым рашэньнем і 11 чэрвеня грамадзянскі працэс узнавіўся. У якасьці адказчыкаў у судзе выступаюць ГУУС Менгарвыканкаму, Менгарвыканкам, а таксама ТАА «Клас-клуб ДК», піўзавод «Аліварыя» і радыёстанцыя «Мір». 11 чэрвеня па хадайніцтве Ніны Іньковай, маці

загінуўшай 30 траўня 1999 году 15-гадовай Марыі Іньковай, судовыя слуханьні былі перанесеныя на 19 чэрвеня. Хадайніцтва Ніна Інькова заявіла ў сувязі з тым, што яе прадстаўнік Алег Волчак прысутнічаць на судзе ня змог, бо знаходзіцца за межамі Беларусі.

16 жніўня суд Маскоўскага раёну г. Менску адмовіўся задаволіць патрабаваньні групы бацькоў, чые дзеці загінулі на станцыі метро «Няміга» 30-га траўня 1999 году. Трое сваякоў ахвяраў патрабавалі матэрыяльнае кампенсацыі за маральныя страты ад гібелі блізкіх — 100 млн. рублёў кожнаму. Нагадаем: аналагічны вердыкт Маскоўскі суд сталіцы вынес у сярэдзіне ліпеня, калі грамадзянскія зыскі падавала іншая група бацькоў. Сваякі загінулых і іх адвакаты зьбіраюцца абскардзіць гэтыя рашэньні ў вышэйшых інстанцыях.

ПЕРАСЬЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ І ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ

11 студзеня каля 2 тысячаў беларускіх шахцёраў удзельнічалі ў антыўрадавай акцыі ў Салігорску. Гэта самая буйная акцыя пратэсту ад часу леташніх прэзідэнцкіх выбараў. Гарнякі пратэставалі супраць пастановы ўраду, якая забараняе безнаяўнае пералічэнне прафсаюзных складак. Аднак найбольшае абурэнне пратэстоўцаў выклікала тое, што ўрад распарадзіўся іхнімі грашыма без іхняй згоды. Падчас дзвюхга-дзіннага мітыngu выказвалася засьцярога, што рашэнне ўраду - гэта чарговы крок уладаў да ліквідацыі прафсаюзаў, якія могуць выказаць значны пратэст супраць запланаванага продажу буйных беларускіх прадпрыемстваў расійскаму капіталу.

30 студзеня Менскі абласны суд прызнаў незаконнай рэзалюцыю агульнагарадзкога мітыngu 11 студзеня ў Салігорску аб аб'яўленьні папераджальнага страйку 1 лютага і рашэнне пра яго правядзеньне ў ВА "Беларуськалій". Суд палічыў за неабходнае неадкладнае выкананьне свайго рашэння. Забастовачны камітэт аб'яднаньня "Беларуськалій" мае намер спыніць на пяць хвілінаў працу вытворчасці, паведаміў старшыня прафкаму аб'яднаньня Леанід Зайцаў. Падтрымаць акцыю пратэсту вырашыў прафсаюз работнікаў аграпрамысловага комплексу.

31 студзеня на плошчы Бангалор партыі левай скіраванасьці правялі пікет супраць зьбядненьня беларусаў. Пікет прайшоў пад лозунгамі «Не — жабрацтву!», «Не — высокім коштам і нізкім пенсіям!».

У студзені Магілёўскі суд разгледзеў зыск старшыні свабоднага прафсаюзу заводу «Зеніт»Аляксандра Каралёва да супрацоўнікаў Цэнтральнага раённага аддзелу міліцыі г.Магілёву. А.Каралёў патрабаваў, каб міліцыянты вярнулі яму канфіскаваныя летась у жніўні некалькі сотняў маек з надпісам «Скажы дурню — не!». Міліцыянты забралі іх непасрэдна з камеры захоўваньня заводу «Зеніт». Як міліцыянты патлумачылі судзьдзі Галіне Кужалёвай, яны мяркуюць, што майкі выкарыстоўваліся ў агітацыйных мэтах падчас прэзідэнцкай кампаніі, і таму ня могуць быць асабістымі рэчамі прафсаюзнага лідэра. Аляксандр Каралёў сьцьвяр-джае, што гэтыя майкі яму падараваў журналіст Уладзімір Лапцэвіч, які зараз знаходзіцца ў палітычнай эміграцыі. Факт падарунку пацьвердзілі чатыры сьведкі. А.Каралёў запатрабаваў, каб суд прызнаў ягонае права ўласнасьці на гэтую маёмасьць ці каб міліцыянты вярнулі кошт маек — 700 тысячаў беларускіх рублёў.

Пасьля шматгадзінавага разгляду справы судзьдзя пастанавіла: сумку, дзе ляжалі майкі, вярнуць, а ў просьбе вярнуць майкі адмовіць. Такім чынам, суд прызнаў права на маёмасьць у выглядзе сумкі, але не прызнаў права на тое, што ў ёй ляжала...

11 лютага ў судзе Кастрычніцкага раёну гораду Магілёву завяршыўся чарговы этап судовага працэсу, які доўжыцца два з паловай гады. З аднаго боку — Магілёўская рэгіянальная арганізацыя Свабоднага прафсаюзу, з іншага — адміністрацыя раёну, якая не жадае рэгістраваць першасныя суполкі Свабоднага прафсаюзу на прадпрыемствах. Тры дні доўжыўся чарговы судовы працэс аб рэгістрацыі першасных арганізацыяў Свабоднага прафсаюзу на прадпрыемствах Кастрычніцкага раёну гораду Магілёву — аўтамабільным заводзе і адкрытым акцыянерным таварыстве «Экран», а таксама Свабоднага прафсаюзу прадпрымальнікаў, які базуецца на Задняпроўскім рынку абласнога цэнтру. Вынік для Свабоднага прафсаюзу несучасна — першасныя суполкі не зарэгіструюць. Кіраўнік рэгіянальнай арганізацыі Свабоднага прафсаюзу Юры Новікаў бачыць у такім рашэнні суда адміністрацыйны ціск.

17 лютага кіраўнік суполкі Свабоднага прафсаюзу Магілёўскага будаўнічага трэсту №12 Аляксей Паўлоўскі з'явіўся ў суд з прычыны свайго звальнення з працы. Ён лічыць, што кіраўніцтва трэсту пераследуе яго з-за грамадзкай актыўнасці і звольніла яго незаконна. Старшыню суполкі Свабоднага прафсаюзу Магілёўскага будаўнічага трэсту №12 Аляксея Паўлоўскага, муляра будаўнічага ўпраўлення №56, звольнілі за прагул без уважлівай прычыны. Гэты крок адміністрацыі будтрэсту супаў па часе з серыяй акцыяў прастэту будаўнікоў, якія арганізаваў Аляксей Паўлоўскі: людзі ў сьпяцоўках ля Дому саветаў з каскамі ў руках прасілі міласціну, што моцна нервалава чыноўнікаў.

28 сакавіка беларускія свабодныя прафсаюзы правялі пікетаваньне супраць пастаяннага пагаршэння ўмоваў жыцця, затрымак у выплаце заробкаў і пенсіяў, што сталі ў нашай краіне звычайнай справай...

11 чэрвеня за непавагу да суда на 15 сутак арыштаваны лідэр гарадзенскіх прадпрымальнікаў Валеры Леванеўскі. Падрабязнасці суда невядомыя, бо працэс праходзіў бяз сьведкаў. Арышт адбыўся перад запланаваным на 20 чэрвеня папярэднім страйкам прадпрымальнікаў Гародні і Гарадзенскай вобласці, зарганізаваным В.Леванеўскім. Асноўныя патрабаванні прадпрымальнікаў — адмена штогадовага падатку на права гандлю ды абавязковай сертыфікацыі тавараў, якія прадаюць на рынках.

17 ліпеня трох актывістаў прафсаюзу работнікаў аўтасельгасмашу затрымала міліцыя каля прахадной МАЗу за распаўсюджанне спец-выпуску газеты «Беларускі час». Супрацоўнікі праваахоўных органаў засумняваліся, ці распаўсюджваецца выданне ФПБ на законных падставах.

29 ліпеня болей за 150 000 чалавек прынялі ўдзел у агульнанацыянальным страйку індывідуальных прадпрымальнікаў. Гэтыя дадзеныя паведамляе прэсавая служба Беларускага прафсаюзу прадпрымальнікаў. Асаблівай актыўнасцю вылучаліся прадпрымальнікі Менску і Гародні. Масавы ўдзел у акцыі прынялі прадпрымальнікі Магілёву, Віцебска, Гомелю, Брэсту, Баранавічаў, Бабруйску, Оршы, Ваўкавыску і іншых гарадоў. Толькі ў сталіцы не працавалі 25 аб'ектаў гандлю з агульнай колькасцю супрацоўнікаў каля 80 тысячаў чалавек. Акцыя пратэсту адметная тым, што да яе далучыліся ўладальнікі і супрацоўнікі кіёскаў і прыватных крамаў, дробныя гандляры і арандатары месцаў у буйных гандлёвых цэнтрах. Патрабаванні ўдзельнікаў агульнанацыянальнага страйку прыватных прадпрымальнікаў: спыніць пераслед прафсаюзных актывістаў, зьменшыць падатковы прэс, спыніць свавольства чыноўнікаў, паставіць усё гандлёвыя кропкі (прыватныя і дзяржаўныя) у роўныя ўмовы.

1 верасня распачаўся бестэрміновы агульнанацыянальны страйк індывідуальных прадпрымальнікаў. У першы дзень восені ў многіх гарадах Беларусі прадстаўнікі малога бізнэсу выйшлі на працоўныя месцы, але не пачалі продаж, а адкрыта сталі выказваць пратэст супраць таго зьяважліва-эксплуатацыйнага стану, у якім апынуліся ў апошнія месяцы. 1 верасня не працавалі прыватныя гандляры на абсалютнай большасці рэчавых рынкаў ня толькі сталіцы, але і іншых гарадоў краіны. Самая буйная акцыя пратэсту індывідуальных прадпрымальнікаў супраць гвалтоўных дзеянняў улады адбылася ў «Паркінгу», што каля Камароўскага рынку ў Менску.

4 верасня каля тысячы індывідуальных прадпрымальнікаў ўзялі ўдзел у гадзінным «сядзячым страйку» на Кастрычніцкім пляцы Менску. Такім чынам прадпрымальнікі дэманстравалі ўладам сур'ёзнасць сваіх намераў — калі «круглы стол» з прадстаўнікамі ўраду 6 верасня ня дасць плёну, то бестэрміновы страйк буйнейшых рынкаў краіны будзе працягнуты. А з 1 кастрычніка прадпрымальнікі перастануць плаціць падаткі: яны пратэстуюць супраць чарговых пабораў дзяржавы. Акцыя завяршылася без затрыманняў.

11 верасня ў Беларусі прайшоў чарговы страйк прадпрымальнікаў, у часе якога стачкам прадпрымальнікаў запатрабаваў датэрміновай адстаўкі Лукашэнкі. Страйк

насіў папераджальны характар: калі ўлады не пачуюць эканамічных патрабаванняў прадпрымальнікаў, то з 1 кастрычніка яны перастануць плаціць падаткі.

15 верасня супраць прымусовай працы выступіў Свабодны прафсаюз беларускі. Ён мае намер зьвярнуцца ў Канстытуцыйны суд краіны і Міжнародную арганізацыю працы з просьбай даць ацэнку г. зв. субот-нікам. Справа ў тым, што Менаблвыканкам выступіў з ініцыятывай правесці ў вобласці суботнікі 17 верасня і 5 кастрычніка, грошы ад якіх плануецца накіраваць на завяршэнне даўгабудаў.

З 1 кастрычніка па ўсёй краіне не працуюць рынкі: у Беларусі распачаўся агульнанацыянальны бестэрміновы страйк дробных камерсантаў. Упершыню акцыя пратэсту прадпрымальнікаў праходзіць як з эканамічнымі, так і з палітычнымі патрабаваннямі. Гандляры патрабуюць ня толькі эканамічнай палёгкай свайму бізнэсу, але і адстаўкі прэзідэнта А.Лукашэнкі. Прадпрымальнікі так сфармулявалі свае эканамічныя патрабаванні да ўладаў: адмена рашэнняў аб касавых апаратах і абавязковым адкрыцці разліковых рахункаў для асобаў, што сплачваюць падатак, змяншэнне арэнднай платы за гандлёвыя месцы і стаўкі адзі-нага падатку, скарачэнне асартыменту тавараў, што падлягаюць сертыфікацыі і гігіенічнай рэгістрацыі, а таксама скарачэнне тэрмінаў сертыфікацыі і змяншэнне яе кошту ў тры разы. Прадпрымальнікі зьвяртануліся да Нацыянальнага сходу распачаць імпічмент А.Лукашэнкі. Апошні пункт стаў прычынай расколу ў прадпрымальніцкіх шэрагах. Была ўтвораная Аб'яднаная рада прадпрымальнікаў, якая адмежавалася ад патрабаванняў аб адстаўцы прэзідэнта. Камерсантаў падзяліліся прыкладна напалову. Першыя, згуртаваныя вакол Аб'яднанай рады прадпрымальнікаў, выступілі за правядзенне страйку з 1 верасня, другія, з'яднаныя Страйкавым камітэтам, – з 1 кастрычніка. «Верасьнёўцы» вылучаюць толькі эканамічныя патрабаванні. Яны заклікаюць улады правесці «круглы стол» па праблемах прадпрымальніцтва з удзелам кампетэнтных чыноўнікаў і А.Лукашэнкі. «Кастрычнікаўцы» вылучаюць разам з эканамічнымі яшчэ і палітычныя патрабаванні. Паколькі страйк праходзіць без выплаты адзінага падатку, бю-джэт краіны можа недаатрымаць толькі за кастрычнік болей за 15 мільёнаў даляраў.

23 кастрычніка судзьдзя Ленінскага раёну г. Гародні Наталя Козел пакарала старшыню страйкаму прадпрымальнікаў Рэспублікі Беларусь Валерыя Леванеўскага 15 суткамі адміністрацыйнага арышту. Суд палічыў яго арганізатарам несанкцыянаванага мітыngu. Старшыня страйкаму прадпрымальнікаў Беларусі з першага дня абвясціў галадоўку. Гэта будзе трэцяя галадоўка Валерыя Леванеўскага за кратамі. Апошні раз ён галадаў 15 сутак у чэрвені. Валерыя Леванеўскага арыштавалі нібыта за непавагу да суда. Дарэчы, тры гады таму яго ўжо

судзілі за гэта ж. Міліцыя вырашыла тады, што Леванеўскі арганізаваў мітынг прад-прымальнікаў на ганку гарвыканкаму, прысуд — 13 сутак арышту. Судзіў яго Сяргей Ярашэвіч, які цяпер перайшоў у калегію адвакатаў і на судзе 23 кастрычніка абараняў Валерыя Леванеўскага. Адвакат давёў у судзе, што 11 кастрычніка несанкцыянаванага мітыngu не было. Непадалёк ад аблвыканкаму сабраліся прадпрымальнікі і размаўлялі паміж сабой, чакаючы прадстаўнікоў уладаў. Сам Леванеўскі знаходзіўся там ня ўвесь час. Людзі проста стаялі, размаўлялі. Ніякія праблемы не абмяркоўваліся. Не было выступоўцаў, транспарантаў з патрабаваннямі... Судзь-дзя Наталя Козел падкрэсьліла, што Валеры Леванеўскі падаваў заяву, каб правесцьці менавіта 11 кастрычніка мітынг прадпрымальнікаў. Да-зволу яму не далі, але прадпрымальнікі ўсё адно сабраліся, хаця і ў іншым месцы — выходзіць, мітынг адбыўся. А сам Леванеўскі, паводле словаў судзьдзі, "фактычна выканаў функцыі арганізатара". Валерыя Леванеўскага забралі міліцыянты, каб даставіць у спецпрыёмнік. Судзьдзя Козел палічыла ўдзельнікам мітыngu нават Аляксандра Антанюка — кіраўніка рэгіянальнага прадстаўніцтва Беларускага Хельсінкскага камітэту. Ён прыйшоў, каб паназіраць за падзеяй і выступіў у судзе ў якасьці сьведкі.

26 сьнежня ў Магілёве разглядаўся зыск старшыні Свабоднага прафсаюзу магілёўскага будаўнічага трэсту №12 Аляксея Паўлоўскага да адміністрацыі трэсту. А.Паўлоўскі патрабуе, каб адміністрацыя скасавала тры вымовы яму і аднавіла на працы. Сёлета Аляксея Паўлоўскага ўжо другі раз зва-льняюць з працы. У ліпені праз суд ён змог вярнуцца ў трэст. Аднак у кастрычніку кіраўніцтва трэсту за тры дні вынесла яму некалькі вымоваў нібыта за парушэньне працоўнай дысцыпліны, і ён зноў папоўніў шэрагі беспрацоўных. А.Паў-лоўскі зьвязвае сваё звальненьне з прафсаюзнай і палітычнай дзейнасьцю. Ён ня толькі ачольвае прафсаюзную арганізацыю, але і ўступіў у Партыю БНФ.

ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА ПРАЦУ І САЦЫЯЛЬНУЮ АБАРОНЕНАСЬЦЬ

У пачатку студзеня Гомельская абласная калегія адвакатаў распачала праверку адвакацкай дзейнасці Дзьмітрыя Іванішкі, які апошнім часам выступае абаронцам у гучных крымінальных і адміністрацыйных справах, што маюць вялікі грамадзкі розгалас. У 2001-м годзе Дзьмітры Іванішка як абаронца ўдзельнічаў у некалькіх гучных крымінальных справах. У прыватнасці, ён абараняў прарэктара Гомельскага медінстытуту Уладзіміра Раўкова, адстойваў і інтарэсы сяброў «Задзі-ночаньня беларускіх студэнтаў», якіх затрымалі ў Гомельскім дзяржаўным універсітэце падчас раздачы «Студэнцкай газеты», пры гэтым моцна зьбіўшы, выступаў адвакатам і на працэсе ў Мінску па крымінальнай справе, узбуджанай супраць Аляксандра Чыгіра – сына экс-прэм’ер-міністра РБ М. Чыгіра. З пачатку студзеня Дзьмітры Іванішка абараняе і правы маладой актывісткі Аб’яднанай грамадзянскай партыі Наталі Брэль з Рэчыцы, супраць якой пракуратура распачала крымінальную справу за нібыта паклёп на Аляксандра Лукашэнку і абразу ягоных гонару і годнасці. Апроч таго, Дзьмітры Іванішка разам з Юрыем Зайцавым дамагаецца ўзбуджэння крымінальнай справы з прычыны сьмерці гомельскага прыхільніка руху супраціву «Зубр» Андрэя Зайцава, якога вербаваў супрацоўнік КДБ. Дзьмітры Іванішка паведаміў, што гэтым займаецца накіраваная калегіяй адвакатка Тацяна Скрэбнева. Яна правярае справаводзтва, пагадненьні з кліентамі на адвакацкую абарону, хаця, як распавёў спадар Іванішка, скаргаў на ягоную дзейнасць не было. Старшыня прэзідыуму абласной калегіі адвакатаў Валянціна Катко адмовілася даваць які-небудзь каментар з прычыны праверкі дзейнасці адваката Дз.Іванішкі. Яна заявіла, што гэта яе права выбіраць, каго правяраць, а каго – не.

2 студзеня рэжысёр кінастудыі «Беларусьфільм» Руслан Зголіч адмовіўся ад аўтарства стужкі «Госьці». Ён напісаў ліст на імя А.Лукашэнкі, у якім просіць умяшацца і спыніць зьнішчэнне фільму. Пасьля наноў зробленага мантажу рэжысёр просіць выкрэсьліць з тытраў сваё імя. Стужка «Госьці» сталася адзіным мастацкім фільмам, зьнятым сёлета на кінастудыі. Кошт кінатвору склаў \$200 тысяч. Пасьля таго, як рэжысёр палічыў, што патрэбны дадатковыя здымкі, яго адхілілі ад удзелу ў вытворчасці фільму і завялі некалькі крымінальных справаў.

15 студзеня ў Праваабарончы цэнтр «Вясна» зьвярнуліся сябры ГА «Беларуская арганізацыя працоўных жанчын» (БАПЖ) Л. Каверка, Н. Сьмірнова і Л.Данільчык, якія паведамілі пра факты звальненняў іх з працоўных месцаў. Любоў Каверка, старшыня Шклоўскай гарадзкой арганізацыі БАПЖ, была звольненая з працы за тое,

што правяла падчас выбарчай кампаніі ў памяшканні кафэ, дзе яна працавала, адукацыйны семінар для назіральнікаў. Напісаць заяву пра звальненне прымуся яе дырэктар аб'ядання грамадзкага харчавання. Падчас мабілізацыйнай кампаніі Л.Каверку затрымлівалі супрацоўнікі міліцыі пасля сустрэчы з прадстаўнікамі кандыдатаў у прэзідэнты. Правядзенне дзіцячага свята 26 жніўня таксама было прызнанае парушэннем, паколькі на яго не было дазволу мясцовых уладаў. Пасля звальнення жанчына ня можа ўладкавацца на працу, лічыць, што на тое існуе загад старшыні райвыканкаму. Л.Каверка зарэгістравалася прыватным прадпрыемствам, але рашэннем Шклоўскага выканкаму ўсе ўказаныя віды дзейнасці не былі ўнесеныя ў Пасведчанне. Пазбаўленая магчымасці працаваць, жанчына адна выходзіць дваіх непаўнагадовых дзяцей. Людміла Данільчык падчас выбарчай кампаніі зьяўлялася каардынатарам па незалежным назіранні Клічаўскага раёну. 1 снежня 2001 году яна была азнаёменная з загадам па прадпрыемстве, што са студзеня 2002 году яна звольненая па арт. 42 п.1 (па скарачэнні). У сваёй заяве Л.Данільчык указвае, што ў новым штатным раскладзе абавязкова будзе пасада, якую яна займала, але толькі названая па-іншаму. Жанчына адзначае, што на працягу году яна сістэматычна атрымлівала ад службовых асобаў пагрозы, што ў раёне яна ня зможа знайсці працу і месца. Паўстала пытанне таксама і з дачкой Людмілы Аляксандраўны, якая вучыцца на 4 курсе педагагічнага каледжу па кантракте з райвыканкамам. Райвыканкамаўскія супрацоўнікі гавораць, што дачку чакае праца толькі ў самай "чорнай" (глухой) вёсцы, а пра вучобу на стацыянары ў ВНУ нельга і думаць – запатрабуюць адпрацоўкі ў раёне. Ніна Сьмірнова, старшыня БАПЖ мястэчка Вежы, працавала ў саўгасе "Слуцк" амаль дзесяць гадоў, а пасля выбарчай кампаніі яе звольнілі, хаця да гэтага ніякіх заўвагаў яна ня мела. Падчас выбарчай кампаніі жанчына прымала ўдзел у мабілізацыйнай кампаніі, з яе ўдзелам было падрыхтаванае і праведзенае мерапрыемства, і хаця сельскі Савет даў дазвол на яго правядзенне, для Н.Сьмірновай гэта скончылася звальненнем з працы. Зараз яна пазбаўленая магчымасці працаваць у саўгасе. Яе муж таксама не працуе, паколькі быў звольнены яшчэ ў 1999 годзе за ўдзел у правядзенні альтэрнатыўных прэзідэнцкіх выбараў. Пры гэтым сям'я выходзіць дваіх непаўнагадовых дзяцей.

16 студзеня суд Чэрвеньскага раёну аднавіў на працы выкладчыка Сьмілавіцкага сельскагаспадарчага тэхнікуму Аляксандра Нікіціна, незаконна звольненага 5 верасня мінулага году за актыўны ўдзел у кампаніі «Незалежнае назіранне». На судовым паседжанні былі агучаныя вынікі крыміналістычнай экспертызы ад 23 лістапада, якая пацвердзіла, што пры звальненні А.Нікіціна

былі выкарыстаныя падробныя дакументы – кантракт аб скасаванні працоўнай дамовы. Экспертыза выявіла сапраўдны тэкст дакументу, які змяшчаў шматлікія падчыткі і выпраўленьні.

23 студзеня на прэс-канферэнцыі прэзідэнт Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі Міхаіл Мясьніковіч паведаміў, што за апошнія 5 гадоў больш за 400 беларускіх навукоўцаў пакінулі краіну. З іх 60 дактароў навук і каля 200 кандыдатаў. Некаторыя, паводле ягоных словаў, паехалі «па кантракце», іншыя – «па гранце», шмат хто – на сталае месца жыхарства. Рэч ня толькі ў мізэрных заробках, але і ў палітычнай сітуацыі ў краіне.

30 студзеня апоўдні каля 30 рабочых Магілёўскага будаўнічага трэсту №12 прыйшлі да Дому саветаў у Магілеве і запатрабавалі сустрэчы з кіраўніцтвам аблвыканкаму. Акцыя, арганізаваная суполкай Свабоднага прафсаюзу, мела на мэце дабіцца выплаты заробкаў. Супрацоўнікі будтрэсту прыйшлі да аблвыканкаму ў рабочым адзенні ды будаўнічых сьпяцоўках. У іх не было ў руках аніякіх плакатаў, яны не вылучалі палітычных патрабаванняў – толькі эканамічныя. У сьнежні, пасля падобнай акцыі ў мэрыі Магілёва рабочых запэўнілі, што заробкі выплацяць і затрымак больш ня будзе. Але абяцаньне не стрыманае, і таму будаўнікі вырашылі сустрэцца з кіраўніцтвам вобласьці.

31 студзеня на Берасьцейскім заводзе бытавой хіміі адбыўся стыхійны страйк работнікаў цэху №2. Рабочыя абураліся нізкай заробнай платай, нявыплатай заробкаў за сьнежань і ўвядзеньнем трэцяй (начной) зьмены. Начальнік цэху прымусіў пайсьці трох актывістак страйку да аднаго з кіраўнікоў прадпрыемства Жудзінава, які пачаў размову з крыку: «Прэзідэнт забараніў забастоўкі!» і закончыў словамі: «Пытаньне пра павышэньне заробку вырашаецца ў Маскве» (Берасьцейскі завод бытавой хіміі зьяўляецца маёмасьцю Расіі). Праз гадзіну страйкуючыя разышліся з цьвёрдым намерам не выходзіць на працу ў трэцюю зьмену і дачакацца адказу на ліст з патрабаваньнем павелічэньня заробкаў, пад якім падпісаліся 70 рабочых цэху.

У канцы студзеня настаўнікі СШ №8 г.Бабруйску накіравалі тэлеграму ва ўрад і асабіста Лукашэнку, у якой гаворыцца, што калі становішча з выплатай заробку ня выправіцца, настаўнікі пакідаюць за сабой права перайсьці да больш рашучых дзеяньняў.

У лютым на Менскім трактарным заводзе пачалося масавае скарачэньне работнікаў. Адміністрацыя МТЗ тлумачыць гэта эканоміяй фінансавых сродкаў. Працоўны калектыў мяркуецца скараціць на 10 адсоткаў, што складзе прыкладна

1900 чалавек. Скарачэнне найперш закране тых, хто мае нейкую «сацыяльную абароненасць»: маюцца на ўвазе пенсіянеры, якія працягваюць працаваць. У калектыве заводу пануе разгубленасць і трывожнае чаканне.

6 сакавіка ў Магілёве адбыўся страйк кіроўцаў аўтамабіляў «хуткай дапамогі». Людзі патрабавалі выплаціць ім заробкі за студзень і люты.

6 сакавіка былы кіраўнік беларускай дзяржавы, старшыня Вярхоўнага Савету РБ 12-га склікання Станіслаў Шушкевіч падаў зыск у суд з патрабаваннем праіндэксаваць прызначаную яму ў 1996 годзе пенсію. Пяць гадоў таму пенсійная дапамога яму ў беларускіх рублях складала ў эквіваленце каля 200 даляраў ЗША, але з таго часу аб'ясцэнлася з-за інфляцыі ў 100 разоў. Суд Маскоўскага раёну г. Менску прыняў рашэнне адмовіць у задавальненні скаргі С. Шушкевіча. З 11 верасня 1997 году ўмовы і нормы пенсійнага забеспячэння службоўцаў дзяржапарату рэгулююцца дэкрэтам прэзідэнта РБ № 16 ад 9 верасня 1997 году «Аб некаторых мерах па ўпарадкаванні матэрыяльнага і сацыяльнага забеспячэння служачых дзяржаўнага апарату і асобаў, што да іх прыраўноўваюцца». Па сьцьвярджэнні адказчыка, права на пенсію паводле нормаў названага дэкрэту заяўнік ня мае, а заканадаўчы акт, які прадугледжваў бы асобны парадак прызначэння альбо пераразьліку пенсіі былым старшыням Вярхоўнага Савету, не прыняты.

12 сакавіка суд Маскоўскага раёну г. Менску адхіліў скаргу былога сьпікера парламенту Станіслава Шушкевіча.

15 сакавіка акцёру тэатру «Хрыстафор» Яўгену Крыжаноўскаму забаранілі браць удзел у праграмах беларускага радыё і тэлевізіі. Акцёра меліся запрасіць на дзіцячую праграму «Калыханка» і радыёпраграму «Кава на траіх», аднак аўтарам гэтых праграмаў забаранілі запрашаць Крыжаноўскага. Былы кандыдат у прэзідэнты лічыць такія дзеянні забаронаю на прафесію.

2 красавіка беларускі пісьменьнік і журналіст Яўген Будзінас пераехаў у Літву. Свой ад'езд ён патлумачыў бесьперспектыўнасцю змаганьня з беларускім чынавенствам за сваю фірму і музей. Нагадаем, што сп. Будзінас ачольваў выдавецкую фірму «Поліфакт» і стварыў Музей беларускай культуры ў Дудутках. Ён кажа, што за 7 тыдняў у Літве паспеў зрабіць больш, чым за 12 гадоў у Беларусі.

7 траўня каля 30 інвалідаў-калясачнікаў правялі ў Менску мітынг пратэсту супраць сучаснай сацыяльнай палітыкі беларускіх уладаў. Наладзіла акцыю Беларуская асацыяцыя інвалідаў-калясачнікаў, якая аб'ядноўвае звыш 600 чалавек. Удзельнікі акцыі трымалі плакаты: «Прэзідэнт! Хто адкажа за невыкананне законаў

аб сацыяльнай абароне інвалідаў?», «Дэмакратыя – гэта роўныя правы і магчымасці», «Выпусьціце нас з хатняй турмы». Удзельнікі мітыngu лічаць, што кіраўніцтва краіны адносна беларускіх інвалідаў парушае артыкул 21 Канс-тытуцыі рэспублікі («Годнае жыццё»), артыкул 30 («Свабода руху»), артыкул 37 («Удзел у жыцці дзяржавы»), артыкул 41 («Права на працу»), артыкул 45 («Права на ахову здароўя, забеспячэнне магчымасці займацца фізічнай культурай і спортам»), артыкул 47 («Права на годнае сацыяльнае забеспячэнне»), артыкул 48 («Права на да-ступ-нае жыллё»), артыкул 49 («Права на адукацыю»), артыкул 51 («Права на ўдзел у культурным жыцці»), а таксама артыкул 60 («Абарона правоў і свабоды»).

22 траўня раніцай каля 50 работніц Менскага заводу медпрэпаратаў наладзілі пікет каля прахадной заводу ў знак пратэсту супраць хранічных затрымак заробку. Удзельнікі пікету, якім не выплочваюць заробак ужо два месяцы, заявілі, што перакрыюць рух транспарту ў раёне Чэрвеньскага рынку. З 1 па 15 траўня ўсіх рабочых выправілі ў прымусовы адпачынак, ня выплаціўшы ніякіх грошай, хоць загадаў зрабіць гэта сам Лукашэнка. Кіраўніцтва заводу, між тым, абяцае звольніць усіх удзельнікаў пікетавання за прагулы.

30 траўня правялі страйк працаўнікі Гомельскага заводу пускавых рухавікоў. Сабраўшыся на прахадной, яны патрабавалі ад кіраўніцтва прадпрыемства выплаты заробку. Напярэдадні частцы працаўнікоў выдалі грошы ў памеры г.зв. «спажывецкага кошыку», а цалкам заробак не выплочвалі 4 месяцы запар. Працаўнікі не разумеюць прычыны нявыплаты заробку, бо завод працуе ў рэжыме 5-6-дзённага працоўнага тыдня. Дырэктар заводу нават ня выйшаў да рабочых, а чыноўнікі з выканкаму паабяцалі знайсці грошы на заробак. Страйк доўжыўся 3 гадзіны.

З **чэрвеня** грамадзкае аб'яднанне «Беларускае таварыства інва-лідаў» накіравала А. Лукашэнку зварот, прыняты дэлегатамі III з'езду «БелТІ». Дакумент тычыцца актуальных для інвалідаў сацыяльна-эканамічных праблемаў. У ім, у прыватнасці, адзначаецца, што «матэрыяльнае становішча інвалідаў з кожным годам пагаршаецца, а пенсія, якую яны атрымліваюць, ня толькі не забяспечвае асноўных жыццёвых патрэбаў, але і не задавальняе патрэбаў, звязаных з абмежаваннем іхных жыццёвых магчымасцяў». На думку аўтараў звароту, асноўная прычына такой сітуацыі — у невыкананні законаў, прынятых адносна інвалідаў.

28 чэрвеня пікетаванне ў межах кампаніі «Аддайце настаўнікам заробак!» правяла берасьцейская арганізацыя Беларускай сацыял-дэмакратычнай партыі

(Народная Грамада). Падобныя акцыі прайшлі ў астатніх абласных і некаторых раённых цэнтрах. Акцыя пачалася 26 чэрвеня ў Віцебску, дзе быў праведзены мітынг-марафон.

23 ліпеня на плошчу Бангалор у Менску зноў выйшлі патрабаваць сустрэчы з прэзідэнтам краіны дзеве жыхаркі гораду Бабруйску – Любоў Санкевіч і Галіна Гусева. Летась, 20 снежня, яны выйшлі з такім патрабаваннем на сталічную плошчу Незалежнасці яшчэ з дзвюма жанчынамі і былі арыштаваныя міліцыянтамі, а потым аштрафаваныя судом за «несанкцыянаваны пікет». А да таго, у жніўні, яны ладзілі дзесяцідзённую галадоўку ў Бабруйску. Аднак і дагэтуль жыццё іх не памянлася і праблемы застаюцца нявырашанымі. Любоў Санкевіч хоча дабіцца аднаўлення на працы, а шматдзетная маці Галіна Гусева дамагаецца, каб ёй вярнулі грошы, якія яна дала на пабудову дому, альбо выдзелілі кватэру. Любоў Санкевіч працавала бухгалтарам на Бабруйскім заводзе трактарных дэталей і была звольненая адміністрацыяй пасля таго, як заявіла ў кантрольныя органы, што кіраўніцтва прадпрыемства знарок павышае сабекошт прадукцыі. Галіна Гусева — маці пяці дзяцей. Пачынаючы з 1990 году на працягу чатырох гадоў яна ўносіла грошы прадпрыемству «Фандок» на будаўніцтва катэджу, але ў выніку ня толькі не атрымала жылля, але і не змагла вярнуць унесеныя грошы... І Галіна Гусева, і Любоў Санкевіч не губляюць надзеі дабіцца справядлівасці. У леташнім снежні замест сустрэчы з прэзідэнтам яны атрымалі арышт і штраф. Цяпер жыхаркі Бабруйску спадзяюцца трапіць на прыём да Лукашэнкі, бо, на іх думку, толькі прэзідэнт у нашай краіне можа ім дапамагчы.

17 верасня супрацоўніцы Салігорскай трыкатажнай фабрыкі «Купалінка» правялі акцыю пратэсту. Дзясяткі жанчын выйшлі да будынку гарвыканкаму з патрабаваннем адстаўкі дырэктара фабрыкі Алега Грабекі. Паводле іхніх словаў, кіраўніцтва фабрыкі не спраўляецца са сваімі абавязкамі, ня ў стане зарганізаваць вытворчасць і забяспечыць людзей працай.

26 снежня рабочыя Пінскага кансервавага заводу адмовіліся пачынаць працу. Прычынай страйку было тое, што на заводзе ўжо пяць месяцаў не выплочваюць заробак.

АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЬПЕЦСЛУЖБАЎ НА ПАЛІТЫЧНА І ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ І ІНШАДУМЦАЎ

У пачатку студзеня па нумары пэйджару, які быў названы ў перадсьмяротнай заяве ўдзельніка руху «Зубр» Андрэя Зайцава, стала вядомым сапраўднае імя супрацоўніка КДБ, які аказваў на А. Зайцава "маральны ціск з элементамі шантажу". Гэта малады чалавек, які жыве ў інтэрнаце адной з вышэйшых навучальных устаноў г. Гомелю. Яго завуць Аляксандр Ястрэмскі. Нагадаем, што Андрэй Зайцаў скончыў жыццё самагубствам пасля сустрэчаў з супрацоўнікам КДБ. У заяве, накіраванай перад сьмерцю ў Гомельскае аддзяленьне Беларускага Хельсінкскага камітэту, Андрэй называе чалавека, які аказваў на яго ціск – Алесь Еўсьцігнееў, і падае нумары тэлефонаў і нумар пэйджару. На справе гэта было не сапраўднае імя супрацоўніка спецслужбаў, а ягоны «прафесійны псеўданім». Аднак нумары тэлефону і пэйджару былі дзейныя. Сьмерць Андрэя Зайцава наступіла 20 сьнежня, а 21-га чалавек, які ўступаў з ім у перамовы – Аляксандр Ястрэмскі – ануляваў дамову адносна свайго пэйджару і ў той жа дзень заключыў новую дамову на новы нумар.

6 студзеня ў ізалятары часовага ўтрыманьня Ленінскага РУУС г. Берасьця, куды зьмясьцілі адбываць пакараньне Уладзіміра Малей і Генадзя Самойленку, зьявіўся чалавек у цывільным, які назваўся супрацоўнікам 4 аддзелу КДБ і выказаў жаданьне паразмаўляць з арыштаванымі.

28 студзеня больш за пяцьдзсят актывістаў руху «Зубр» прыйшлі да будынку Камітэту дзяржаўнай бясьпекі ў Менску і сталі перад ім жывым ланцугом з запаленымі сьвечкамі ў руках. Так «зубры» адзначылі сорок дзён з дня сьмерці гомельскага актывіста руху Андрэя Зайцава, які скончыў жыццё самагубствам пад уціскам КДБ. Праз дзесяць хвілінаў пасля пачатку акцыі памяці да яе ўдзельнікаў выйшлі два афіцэры КДБ, якія запатрабавалі прад'явіць дазвол Менгарвыканкаму на правядзеньне, як яны выказаліся, «мітынгу». Але, калі «мітынгоўцы» ў адказ папрасілі супрацоўнікаў КДБ прадставіцца, тыя адмовіліся ад сваіх намераў і вярнуліся ў будынак. Пікетаваньне доўжылася каля паўгадзіны. Як заявілі ўдзельнікі акцыі памяці, яны выйшлі да будынку КДБ, каб паказаць, што «зубры» не забываюць свайго таварыша і памятаюць, хто вінаваты ў ягонай гібелі. «Прыйдзе час, і вінаватыя будуць пакараныя», – казалі яны.

На пачатку лютага стала вядома, што Юры Зайцаў – бацька актывіста гомельскага аддзяленьня моладзевага руху «Зубр» Андрэя Зайцава, які скончыў

жыццё самагубствам пад уціскам КДБ, мае намер у судовым парадку дабіцца ўзбуджэння крымінальнай справы па факце сьмерці сына. Юры Зайцаў падаў скаргу ў суд Савецкага раёну г.Гомелю на пастанову пракурора гэтага раёну аб адмове ў распачынаньні крымінальнай справы і, адпаведна, расьсьледаваньні абставінаў сьмерці сына. На думку Ю.Зайцава, гэтая адмова не аргументаваная і ня можа быць аргументаванай у прынцыпе па той прычыне, што пракуратура не правяла большую частку абставінаў, зьвязаных з трагічным учынкам Андрэя. Бацька, у прыватнасьці, спасылаецца на тое, што пракуратура не апытала шэраг сьведкаў. Апошнія маглі б пацьвердзіць, што Андрэй паведаміў ім аб фактах ягонага перасьледу чалавекам, які называўся супрацоўнікам Упраўленьня КДБ па Гомельскай вобласьці. Акрамя таго, Юры Зайцаў лічыць, што сьледства не ацаніла належным чынам заяву ягонага сына ў Беларуска-Хельсінкскі камітэт. Бацька Андрэя Зайцава ўпэўнены, што існуе дастатковая колькасць сьведчаньняў, якія дазваляюць высветліць асобу супрацоўніка КДБ, што схіляў ягонага сына да супрацоўніцтва, і накіраваць матэрыялы дзеля распачынаньня крымінальнае справы.

У сакавіку бацька Андрэя Зайцава Юры Зайцаў падаў пісьмовую скаргу старшыні Гомельскага абласнога суда. Старшыня Гомельскага абласнога суда прыняў скаргу і сказаў: «Чакайце адказу!». Справа ў тым, што суд Савецкага раёну г.Гомелю адмовіўся разглядаць па сутнасьці скаргу Юрыя Зайцава на пастанову сьледчага пракуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы па факце самазабойства яго сына Андрэя Зайцава. Юры Зайцаў і яго абаронца Дзьмітры Іванішка лічаць рашэньне суда Савецкага раёну незаконным. Гаворыць адвакат Дзьмітры Іванішка: «Ёсьць факт, што мела месца давядзеньне да самагубства. Ёсьць перадсьмяротнае пісьмо Андрэя Зайцава, дзе ён адкрыта гаворыць пра ціск з боку сьпецслужбаў, ёсьць аўдыёзапіс яго размоваў з супрацоўнікам КДБ. Але, каб гэтае давядзеньне да самагубства было з боку якога-небудзь Васі з вуліцы, то праверку можна было б зрабіць без праблем. Але паколькі ў гэтым канкрэтным выпадку замешаныя сьпецслужбы, гэта вельмі цяжка. Я пачаў праводзіць апытаньне людзей, якія непасрэдна кантактавалі з Андрэем Зайцавым. Людзі з асяродзьдзя Андрэя ведалі, што на яго аказваецца ціск, ён раскаваў сябрам пра сваю сітуацыю. Мне ўжо далі тлумачэньні тры чалавекі».

Напрыканцы сакавіка Вярхоўны суд РБ накіраваў скаргу Юрыя Зайцава аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы ў суд Савецкага раёну г.Гомелю дзеля разгляду па сутнасьці. Суд Савецкага раёну г.Гомелю ўжо адмаўляўся разглядаць скаргу Ю.Зайцава на пастанову сьледчага пракуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове ва ўзбуджэнні крымінальнай справы. Адвакат Дзьмітры Іванішка правёў

апытаньне людзей, што непасрэдна кантактавалі з Андрэем Зайцавым, якія ведалі, што на яго аказваецца ціск. Тлумачэньні даў і Віктар Карніенка, кіраўнік Грамадзкага аб'яднаньня «Грамадзянскія ініцыятывы», які распавёў адвакату: «Андрэй сказаў, што яму прапаноўваюць супрацоўніцтва з КДБ, і што прадметам супрацоўніцтва таксама зьяўляецца аб'яднаньне «Грамадзянскія ініцыятывы». Зайцаў спытаў, што яму рабіць? Я параіў яму зьвярнуцца ў праваабарончыя арганізацыі. Андрэй патлумачыў, што ад яго патрабавалі ў адносінах да "Грамадзянскіх ініцыятываў". Па-першае, яго прасілі часцей бываць у арганізацыі і скласьці сьпіс тых, хто ў нас бывае. Па-другое, адзначаць, што адбываецца ў арганізацыі, якія вядуцца размовы. Па-трэцяе, гэта, магчыма, прыносіць у «Грамадзянскія ініцыятывы» па просьбе супрацоўнікаў КДБ некаторыя матэрыялы, паперы, прадметы. У гэтай жа размове ён мне патлумачыў, як яго выклікалі ў ваенкамат, дзе быў супрацоўнік КДБ, як ён назваўся «Еўсьцігнееў», які яго запалохваў»

На пачатку чэрвеня пракуратура Савецкага раёну г.Гомелю ўзна-віла сьледчыя дзеянні па справе аб давядзеньні да самагубства Андрэя Зайцава. Былі дапытаныя маці і бацька Андрэя, а ў хуткім часе пачнуць выклікаць сьведкаў па гэтай справе. Нагадаем, што крымінальная справа па факце давядзеньня Андрэя Зайцава да самазабойства ўзбуджаная не была. Суд Савецкага раёну г.Гомелю адмовіўся разглядаць па сутнасьці скаргу Юрыя Зайцава (бацькі Андрэя) на пастанову сьледчага пракуратуры Савецкага раёну г. Гомелю аб адмове ва ўзбуджэньні крымінальнай справы па факце самазабойства яго сына Андрэя Зайцава. Юры Зайцаў і яго абаронца Дзьмітры Іванішка палічылі рашэньне суда Савецкага раёну незаконным і парушаючым іх правы і дамагаюцца ўзбуджэньня крымінальнай справы.

9 верасьня лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька зьвярнуўся ў пракуратуру РБ па факце праслухоўваньня ягоных тэлефонных размоваў. Рэч у тым, што некаторыя расійскія і беларускія газеты надрукавалі тэкст тэлефоннай размовы лідэра АГП з вядомым расійскім палітыкам Барысам Нямцовым. А.Лябедзька ня мае ілюзіяў, што пракуратура зоймецца ягонай заявай, аднак разьлічвае такім чынам прыцягнуць грамадзкую ўвагу да выпадкаў парушэньня права на недатыкальнасьць прыватнага жыцьця. Дарэчы, на Інтэрнэт-старонцы АГП зьмешчанае паведамленьне пра чарговую тэлефонную размову А.Лябедзькі з Б. Нямцовым, пад якім заклік — зьвяртацца па падрабязнасьці гэтай размовы да Беларускай тэлевізіі ды газеты «Советская Белоруссия».

19 верасьня старшыня Моладзевага грамадзкага аб'яднаньня «Зялёны дуб» Андрэй Блінец і намесьнік старшыні арганізацыі Міраслаў Лазоўскі былі выкліканыя

ва Упраўленне крымінальнага вышуку УУС Менаблвыканкаму да сьледчага І.Брылеўскага. Пасьля гутаркі са сьледчым Міраслава Лазоўскага забралі на гутарку ў КДБ РБ. Паводле паведамленьня прэс-службы МГА «Зялёны дуб», сьледчых цікавіла прыналежнасьць сяброў гэтага грамадзкага аб'яднаньня да незарэгістраванай патрыятычнай арганізацыі «Белы легіён», у зьвязку з чым, як высветлілася, іх і выклікаў сьледчы І.Брылеўскі. Цікаўнасьць праваахоўных органаў да арганізацыі «Белы легіён» выкліканая фактам зруйнаваньня могілак у Валожынскім раёне, да чаго, на думку сьледства, спрычыніўся «Белы легіён». Пры размове сьледчага не цікавіла, дзе знахо-дзіліся самі хлопцы падчас здарэньня ў Валожынскім раёне. Гаворка вялася толькі пра тое, што яны ведаюць пра «Белы легіён», ягонае кіраўніцтва і якое маюць дачыненне да гэтай арганізацыі. У Камітэце дзяржаўнай бясьпекі на Міраслава Лазоўскага быў аказаны моцны псіхалагічны ціск. Пад пагрозай асудзіць за злачынствы, да якіх Міраслаў ня мае ніякай датычнасьці (рэкет, згвалтаваньне, спроба тэракту ля Ра-сійскай амбасады ў 2001 годзе), яго змушалі да супрацоўніцтва. Пры гэтым пастаянна падкрэсьлівалася: пры жаданьні абавязкова будуць знойдзеныя сьведкі, якія апазнаюць Міраслава па любым з выстаўленых да яго абвінавачаньняў (ахоўнік Расійскай амбасады, які нібыта бачыў Міраслава; гандляры рынкаў, якія пакажуць, што мена-віта гэты хлопец вымагаў у іх грошы і г.д.). Супрацоўнікі КДБ у абмен на інфармацыю пра кіраўніцтва «Белага легіёну» абяцалі Міраславу адпаведную аплату ягонаў дзейнасьці, добрую працу, іншыя матэрыяльныя выгоды.

12 кастрычніка споўнілася б 25 гадоў Андрэю Зайцаву, які быў даведзены да самазабойства супрацоўнікам КДБ. Гомельскія «зубры» правялі некалькі акцыяў па ўшанаваньні памяці сябра. Дзесяць актывістаў руху сталі насупраць будынку КДБ з партрэтамі Андрэя Зайцава. Праз 45 хвілінаў усе яны былі затрыманыя дзеля высьвятленьня асобаў.

5 лістапада лідэр Аб'яднанай грамадзянскай партыі Анатоль Лябедзька быў схоплены прадстаўнікамі КДБ у цывільным каля амбасады ЗША у Менску. Анатоль Лябедзька быў дастаўлены ў КДБ, дзе яго азнаёмілі з пратаколам афіцыйнага папярэджаньня. Усё было зафіксавана відэакамерай КДБ. Праз гадзіну Анатоля Лябедзьку адпусьцілі. «Гэта быў сілавы захоп. На мяне накінуліся чатыры апэратыўнікі, апранутыя ва ўсё чорнае. Мяне гвалтам запіхнулі ў машыну», – паведаміў Лябедзька на прэс-канфэрэнцыі 5 лістапада. У пратаколе афіцыйнага папярэджаньня сказана: "Грамадзяніну Лябедзьку абвешчаецца, што ён выкліканы ў органы дзяржаўнай бясьпекі Рэспублікі Беларусь у сувязі з атрыманымі ў ходзе апэратыўна-росшукавай дзейнасьці матэрыяламі пра характар яго канфідэнцыйных

кантактаў з замежнымі грамадзянамі, якія зьяўляюцца разведчыкамі альбо падозранымі ў далучанасці да замежных спецслужбаў, а таксама дадзенымі пра яго фінансавую залежнасць ад заходніх спонсараў, што сведчыць пра магчымыя спробы ўцягнення яго ў супрацьпраўную дзейнасць і ў далейшым можа прывесці да ўчынення ім злачынства, прадугле-джанага арт. 356 (зрада дзяржаве) Крымінальнага кодэксу Рэспублікі Беларусь. Так, у 1998г. пры пасярэдніцтве аташэ па пытаннях абароны амбасады ЗША у Беларусі Д.Холачака, кадравага вайсковага разведчыка, А.Лябедзька прайшоў двухтыднёвую стажыроўку ў Еўрапейскім цэнтры па пытаннях даследвання бяспекі імя Дж. Маршала (ФРГ, г.Гарміш-Партэнкірхен), які актыўна выкарыстоўваецца спецслужбамі заходніх краінаў дзеля правядзення разведвальнай дзейнасці супраць Рэспублікі Беларусь. Пацверджаннем гэтага зьяўляецца факт арышту ў 2001 годзе і прыцягнення да крымінальнай адказнасці за шпіянаж супрацоўніка Цэнтру Крыстафера Леца. Атрыманя ў працэсе працы па амбасадавай рэзідэнтуры ЦРУ ЗША у Беларусі матэрыялы ўказваюць, што А.Лябедзька пастаянна кантактуе з супрацоўнікамі па-літычнага аддзелу дыпламатычнай місіі (Дж.Богнер, М.Фунгард), далучанымі да спецслужбаў ЗША. Менавіта яны неаднаразова атрымлівалі ад А.Лябедзькі інфармацыю пра ўнутрыпалітычныя працэсы ў краіне. Выяўлена, што знаходжаньне А.Лябедзькі на тэрыторыі амерыканскай амбасады па працягласці адрозніваецца ад знаходжаньня там іншых беларускіх грамадзянаў, і звычайна складае ня менш за гадзіну. Пры гэтым суправаджаючыя Лябедзьку асобы, як правіла, пакідаюць дыпламатычную місію праз 10-15 хвілінаў. Таксама зафіксаваны шэраг кантактаў А.Лябедзькі з кіраўніком Кансультатыўна-назіральнай групы (КНГ) АБСЕ Х.-Г. Вікам (былы дырэктар БНД), у працэсе якіх дыпламат атрымліваў ад беларускага грамадзяніна разнастайную інфармацыю па пытаннях сацыяльна-палітычнага становішча ў краіне.(...) Кантакты А. Ля-бедзькі з далучанымі да дзейнасці спецслужбаў грамадзянінам Рэспублікі Польшча П.Казанэцкім насілі характар справаздачаў перад замежнікам пра палітычную сітуацыю ў Беларусі. (...) Шэрагу замежных грамадзянаў (Дж. Богнер. М.Фунгард, М. Плавец, П. Казанэцкі і інш.), з якімі актыўна кантактаваў А. Лябедзька, за дзейнасць, якая наносіць шкоду нацыянальным інтарэсам нашай краіны, закрыты ўезд у рэспубліку і краіны СНД. У 2002 годзе А.Лябедзька актывізаваў свае наведваньні замежных дыпрадстаўніцтваў (толькі ў амбасаду ЗША больш за 15 візітаў). (...) На ажыццяўленьне сваёй дзейнасці А. Лябедзька таксама атрымлівае арганізацыйную і матэрыяльную пад-трымку ад аднаго з функцыянераў Міжнароднай Лігі правоў чалавека Кэтрын Фітцпатрык, далучанай да дзейнасці спецслужбаў».

Абвінавачанні КДБ грунтуюцца на публікацыях, у якіх сьцьвяр-джаецца, што А.Лябедзька атрымліваў заходнюю дапамогу. У пратаколе папярэджання КДБ спасылаецца на артыкул лідэра Народнай Грамады М. Статкевіча, дзе сказана пра тое, што Лябедзька атрымлівае штомесяц у амбасадзе ЗША да 1500 даляраў. Лідэр АГП Анатоль Лябедзька назваў абвінавачанні «вартаньнем да сталінскага абсурду». У заяве, распаўсюджанай прэс-службай КДБ, гаворыцца, што Анатоль Лябедзька можа быць прыцягнуты да крымінальнай адказнасці па арт.356 КК РБ, паводле якой прадугледжанае пакараньне – да 15 гадоў пазбаўленьня волі.

26 сьнежня ў Цэнтральным судзе г.Менску павінен быў пачацца разгляд зыску лідэра АГП Анатоля Лябедзькі да Камітэту дзяржбясьпекі Беларусі. Анатоль Лябедзька патрабуе, каб суд прызнаў незаконным вынесенае яму КДБ папярэджаньне. Аднак прадстаўнікі КДБ у суд не зьявіліся, і разгляд справы перанесены на сярэдзіну студзеня. На думку Анатоля Лябедзькі, органы дзяржбясьпекі цяпер апынуліся ў складанай сітуацыі. Калі яго затрымлівалі і выносілі пісьмовае папярэджаньне, ніхто не задумваўся над прававым бокам гэтай акцыі. Цяпер жа, на думку спадара Лябедзькі, КДБ патрэбны нейкі час, каб падвесьці пад незаконнае папярэджаньне юрыдычную базу.

ФАКТЫ ЖОРСТКАГА АЛЬБО НЕГУМАННАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНІКАМІ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ, ЗАТРЫМАНЫМІ І ЗЬНЯВОЛЕНЫМІ

2 студзеня Дзьмітры Васьковіч, сын актывіста БНФ з Мар'інай Горкі Васіля Васьковіча, зьбіты мясцовымі міліцыянтамі. 19-гадовы хлопец атрымаў чэрапна-мазгавую траўму, траўму нырак і зьмешчаны ў лякарню. Бацька Дзьмітрыя падаў у пракуратуру заяву з просьбай прыцягнуць да адказнасці вінаватых асобаў. Ён лічыць, што інцыдэнт быў часткаю спланаванай кампаніі супраць ягонай сям'і, вядомай у мястэчку апазіцыйнымі поглядамі.

31 студзеня малады гарадзенец Дзіма Гаршанаў стаўся ахвярай міліцэйскіх катаваньняў. 20-цігадовага музыку гурту «Антыглабалізатар» Дз.Гаршанава затрымалі пасля канцэрту. У пастарунку зьвязалі, нацягнулі процівагаз і напрацягу гадзіны раз за разам перакрывалі паветра. Мэта катаваньня — прымусіць хлопца прызнацца ў крадзяжы музычнай апаратуры ў адным з прыватных гаражоў. Гаршанаў адмовіўся, але пад пагрозай працягу катаваньняў падпісаў непраўдзівы пратакол, у якім абвінавачваўся ў п'яным дэбошы. Справа ў тым, што Дз. Гаршанаў належыць да плыні стрытэйж — да людзей, якія прынцыпова не ўжываюць алкаголю, тытуню ды наркотыкаў. Стрытэйджэры бяруць актыўны ўдзел у антыфашысцкім, экалагічным ды іншых нонканфармісцкіх рухах.

Сьведчаньні затрыманых падчас «Акцыі любові» 14 лютага:

Дашкевіч Зьміцер: «Я быў затрыманы каля стадыёну БДПА разам з С. Івашкевічам. Ён зьяўляецца сьведкам таго, як мяне зьбіваў палкоўнік міліцыі (прозьвішча ў Савецкім РУУС ніхто не сказаў). Жорстка абыходзіліся з намі і ў РУУС: мяне прыкавалі кайданкамі да ацяпляльнай батарэі, і палкоўнік біў мяне па твары, таптаўся па нагах, абражаў, пагражаў расправаю. С. Івашкевіча ён таксам біў па твары. Знаходзіліся мы ў РУУС з 16.30 (момант затрыманьня) да 23.00, пакуль нас не павезьлі ў прыёмнік-разьмеркавальнік. У далейшым абыходзіліся з намі лепей, але не кармілі раніцай, і ў палове на дванаццатую гадзіну ночы галоднымі павезьлі ў суд».

Герасімовіч Сяржук: «...У Савецкім РУУС мяне пратрымалі 3 гадзіны, пасля чаго далі на подпіс пратакол затрыманьня, у якім мяне абвінавачвалі ва ўдзеле ў несанкцыянаванай акцыі, карыстаньні незарэгістраванай сімволікай і выкрыкваньні антыўрадавых лозунгаў. Калі я адмовіўся падпісаць пратакол, мне пачалі пагражаць непрыемнасьцямі ва ўніверсітэце і адмовіліся пусьціць у прыбіральню... У 23 гадзіны

мяне разам з 5 затрыманымі і 2 непаўнагадовымі адвезлі ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на Акрэсьціна... У прыёмніку-разьмеркавальніку зранку нам адмовілі ў сьняданку...»

Непаўнагадовы **Фінкевіч Артур**: «Мы з Сержуком Касьцюкевічам выйшлі з Управы БНФ, перайшлі праз дарогу, падышлі да машыны, у якой сядзелі 6 чалавек. Калі яны ўбачылі нас, адчынілі дзьверы, і мы перадалі ім 2 асобнікі віншаваньняў з Днём сьвятога Валянціна. У гэты момант пад'ехала другая машына, з якой выскачылі 2 чалавекі ў цывільным і запіхалі нас у кабінку. Пры гэтым яны не прадстаўляліся і не пыталіся ў нас пра дакументы. Праз 5 хвілінаў мы былі ў Савецкім РУУС. Там на мяне склалі пратакол у парушэньні арт. 167.1 КаАП РБ, і інспектар па справах непаўнагадовых Сьвятлана Сяргееўна Нікіціна напісала, што я быў затрыманы на вул. Дарашэвіча, на заўвагі спыніць супрацьпраўныя дзеянні не рэагаваў і г.д. З гэтага пратаколу я даведаўся, што мяне затрымлівалі лейтэнанты міліцыі Гадынец і Кумагерцын. У 20.50 прыехала мая маці, якая, як і я, не пагадзілася падпісаць пратакол, напісала толькі: «Сына з міліцыі забрала, але з пратаколам ня згодная».

Сьведчаньні затрыманых падчас сьвяткаваньня Дня Волі ў Менску 24 сакавіка:

Рашэтнікава Алена: «24 сакавіка я прымала ўдзел у сьвяткаваньні Дня Волі. Каля ўваходу ў метро «Станцыя Якуба Коласа» я зьвярнула ўвагу на тое, што людзі стаяць і нікуды не праходзяць. Я прайшла наперад і ўбачыла шчыльны шэраг супрацоўнікаў міліцыі, якія не прапуськалі людзей. Потым амапаўцы пачалі адціскаць людзей назад. На маіх вачах адзін амапавец разьбіў фотаапарат карэспандэнту. Побач сталі зьбіваць маладых людзей... Я ня ведала, што рабіць. Першая думка была – спусьціцца ў метро, але я ўзгадала пра трагедыю, што адбылася ў 1999 годзе на станцыі «Няміга». З усіх бакоў я і іншыя людзі былі акружаныя шчыльным колам амапаўцаў, якія пачалі ўсіх цягнуць у аўтобусы. Да мяне падскочыў амапавец, я папрасіла яго, каб мяне ня білі і не забіралі. Аднак ён не прыслухаўся. Прычыну затрыманьня мне не растлумачылі. Прыкладна ў 14.30 мяне даставілі ў РУУС Цэнтральнага раёну г.Менску. Я прасіла, каб мяне хутчэй адпусьцілі, бо ў мяне дома малое дзіця – трох гадоў. Калі на мяне складалі пратакол, я зьвярнула ўвагу, што на маім пратаколе расьпісваюцца два амапаўцы, якія ня маюць да майго затрыманьня ніякога дачынення. Я спытала, чаму яны гэта робяць. Мне нічога ня сталі тлумачыць. Я папрасіла, каб мяне адвядзі да начальніка, але мне адмовілі, казалі: «Суд разьбярэцца!».

Ярмоленка Арцём: «Калі мы дайшлі да плошчы Перамогі, там стаяў кардон міліцыі. Калона спынілася. Потым была дадзена каманда арыштоўваць людзей. Да

мяне падбег амапавец і ўдарыў у вобласць сонечнага спляцення. Мяне пацягнулі ў аўтобус. Праз некалькі хвілінаў у аўтобус упіхнулі яшчэ некалькі журналістаў, аднаго з іх пачалі біць. Але ў аўтобус зайшоў нейкі чалавек і нешта сказаў амапаўцам. Журналіста адпусьцілі і папрасілі прабачэння, а нас павезлі ў РУУС Цэнтральнага раёну г. Менску. Там я знаходзіўся 2 гадзіны 45 хвілінаў, пакуль мяне не забраў дзед».

Алег Корбан: «...Каля станцыі метро «Плошча Перамогі» амапаўцы пачалі хапаць усіх прысутных. Мяне схапілі адным з першых. Закінулі ў аўтобус, дзе амапавец пачаў біць мяне па галаве дубінкай. Нас даставілі ў РУУС Цэнтральнага раёну г. Менску, дзе склалі адпаведныя пратаколы (па арт. 167-1 ч.1 КаАП РБ), пасля мяне як непаўнагадовага адпусьцілі дамоў. Праз два тыдні я быў выкліканы ў адміністрацыю Партызанскага раёну г. Менску на камісію па справах непаўнагадовых. На камісіі прысутнічала наша класная кіраўніца і мой бацька. Сярод членаў камісіі быў наш былы ўчастковы, спадар Новікаў, як ўвесь час нагадваў мне пра мае мінулыя затрыманні за ўлёткі і надпісы на асфальце. Новікаў сказаў, што мне «светят исправительные работы сроком на один месяц». Мяне паставілі на ўлік інспекцыі па справах непаўнагадовых. Запалохвалі майго бацьку вялікімі штрафамі, арыштамі і адміністрацыйнымі працамі. Мне прысудзілі штраф — 5 мінімальных заробкаў за ўдзел у святкаванні Дня Волі і за тое, што я крыкнуў слова «незалежнасьць». Доўга думалі, што гэтае слова азначае. Класнага кіраўніка папярэдзілі, каб праводзіла са мной пасля заняткаў размовы па паводзінах грамадзянаў у нашай дзяржаве. Параілі запісацца ў шэрагі БПСМ, хадзіць на прыбіраньне тэрыторыі. На разьвітаньне Новікаў мне сказаў, каб я чакаў ад яго выкліку на Стаха--наў--скую, 14 — у РУУС Партызанскага раёну».

25 сакавіка суд Савецкага раёну Менску прыгаварыў да 3 і 3,5 гадоў знявольеньня афіцэраў сталічнае крымінальнае міліцыі Марата Но--віка і Юрыя Труса за катаваньне затрыманых. Міліцыянтаў Новіка і Труса прызналі вінаватымі за катаваньне грамадзянаў Юрыя Гарэліка і Дзяніса Лабэцкага. Прысуд стаў прэцэдэнтам у судовай практыцы нашае краіны.

28 сакавіка на брыфінгу ў Менску намесьнік дзяржаўнага сакратара Савету бяспекі Беларусі Міхаіл Удовікаў адмовіўся каментавачь сітуацыю, што склалася ў зьвязку з «некаторымі хваляваньнямі», якія мелі месца нядаўна ў сталічнай міліцыі. Размова вядзецца пра нефармальную сустрэчу 24 сакавіка ў раёне плошчы Бангалор больш як 50 супрацоўнікаў крымінальнага вышуку з розных раёнаў беларускай сталіцы, якія абмяркоўвалі сітуацыю з прыцягненьнем да крымінальнай адказнасьці сваіх калегаў, абвінавачаных за перавышэньне ўлады альбо службовых

паўнамоцтваў. Як вядома, 25 сакавіка два супрацоўнікі крымінальнага вышуку Цэнтральнага РУУС былі прыгавораны судом Савецкага раёну да трох і трох з паловай гадоў пазбаўлення волі, а 26 сакавіка пяць былых супрацоўнікаў Першамайскага РУУС вырачаныя судом Кастрычніцкага раёну Менску да пазбаўлення волі на розныя тэрміны: ад 3 гадоў з адтэрміноўкай выканання пакарання на 2 гады да 6 гадоў пазбаўлення волі.

Сьведчаньні затрыманых падчас акцыі «Так жыць нельга!» 19 красавіка:

Алег Жлутка (назіральнік ГА ПЦ «Вясна»): «...Насупраць мяне спыніўся аўтобус, у яго зацягнулі двух юнакоў і пачалі зьбіваць. Калі міліцыянты заўважылі, што іх «выхаваўчая дзейнасьць» здымаецца тэлеаператарамі, юнакоў павалілі на падлогу. Потым кінулі на заднія сядзеньні. Я падбег да аўтобусу і праз расчыненае акно пачаў пытаць у затрыманых прозьвішчы, каб потым паведаміць у «Вясну» і знайсці іх родных. Але хлопцы былі ў шоку... Раптам мяне схпіў за руку чарнявы, коратка стрыжаны аператыўнік у скуранцы і са словамі: «Принимайте, через окно хотел поговорить!» перадаў тым, што былі ў аўтобусе. Я паказаў сваё назіральніцкае накіраваньне, на што мне адказалі: «Можешь его себе в ж... засунуть!».

Вось так я і апынуўся побач з іншымі затрыманымі на заднім ся-дзеньні аўтобусу. Усё яшчэ спадзеючыся, што мяне выпусьцяць, я колькі разоў паўшэпам пытаў у хлопцаў іх прозьвішчы... Праз вакно мы ўбачылі, як амапаўцы цягнуць зьбітага Шчукіна. Сьпераду ў аўтобусе ся-дзела чалавек дзесяць міліцыянтаў у простае сіняе форме. Побач са мной у куце ўсхліпвала, трымаючыся за жылот, дзяўчына. Міліцыянты запыталіся нашыя прозьвішчы, узрост і правялі лёгкі вобыск. Дзяўчына нічога не адказала на іх пытаньні, бо яе моцна ўдарылі ў жылот, і ёй было кепска. Праз колькі хвілінаў яна сказала, што цяжарная і папра-сіла ў міліцыянтаў выклікаць ёй «хуткую дапамогу». Яны не паверылі, і яна паказала на свой жылот. Тады ёй сказалі: няма чаго шастаць па мітынгах, калі цяжарная... Мы пачалі прасіць іх, каб выклікалі «хуткую». Адказам быў мат, мат і яшчэ раз мат... Нарэшце аўтобус скрануўся з месца і даехаў да ўправы БНФ. Там міліцыянты бавілі час у размовах пра татарцаў, маскалеў і хахлоў. Мы зноў пачалі прасіць міліцыянтаў адпусьціць цяжарную. Урэшце рэшт міліцыянты «здаліся» і патэлефанавалі свайму кіраўніцтву, якое загадала цяжарную адпусьціць... Недзе хвілінаў праз дзесяць прыйшоў загад везьці нас, затрыманых, у Савецкі РУУС. На пад'ездзе ўжо чакаў канвой. Спачатку нас прывялі ў калідор на падвальным паверсе і выстраілі каля сьцяны. Большасьць затрыманых сядзела ў зале, каля ўваходу ў якую стаяла некалькі амапаўцаў... Сярод затрыманых была Алена Рашэтнікава, якая пакінула дома малое дзіця. Калі прайшло

тры гадзіны, людзі пачалі абурацца, што яе не адпускаюць, і скандаваць «Тры гадзіны!». Манатонны гул дзейнічаў на нервы міліцыянтам, і ў рэшце рэшт яе адпусьцілі. Потым затрыманыя падышлі да дзвярэй і пачалі патрабаваць, каб іх выводзілі ў прыбіральню, паколькі на звычайныя просьбы міліцыянты не рэагавалі. У гэты час непаўнагадовых пагрузілі ў аўтобус, які быў спецыяльна падагнаны да РУУС, і колькасць людзей у зале зменшылася. У адносінах да мяне супрацоўнікі міліцыі перастараліся і склалі ажно два рапарта, таму выводзілі з залы некалькі разоў, пакуль не разабраліся, што да чаго. Я напісаў свае тлумачэнні, указаў час складання пратаколу (было ўжо за 11 гадзінаў вечару) і запатрабаваў, каб яны далучылі да матэрыялаў справы маё накіраваньне... З залы людзей выводзілі невялікімі партыямі. Спачатку наверх – у кабінет, дзе сядзеў нейкі міліцэйскі чын у цывільным, які правяраў, ці правільна складзеныя дакументы. Потым – уніз, у дзяжурку. Там абшуквалі, адбіралі шнуркі, кашалькі, ключы, іншыя рэчы, выдавалі копіі пратаколу дагляду і замыкалі ў камеры папярэдняга затрымання. Недзе праз гадзіну выпускалі з камераў, грузілі ў аўтобус і везьлі ў спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на Акрэсьціна. Я быў у апошняй партыі. Міліцыянты недзе падзелі пашпарт аднаго з затрыманых – Рамана Казакевіча, і таму зноў зачынілі яго ў камеры. Астатніх дзевятнаццаць чалавек пагрузілі ў аўтобус і павезьлі. У разьмеркавальнік нас прывезьлі каля 2.30 ночы. Спачатку завялі ў чацьвёртую камеру, праз гадзіну восем чалавек перавялі ў дваццаць другую. Заснуць там было амаль немагчыма – нары займалі амаль усю камеру, яны былі зусім гладкімі, і цела ўвесь час сасьлізгвала ў нязручную позу. Першы дзень мы прызвычайваліся да новага месца. Недзе гадзінаў у дзевяць прынеслі кукурузную кашу. Я паеў яе з хлебам (адразу пачало пячы ў страўніку) і зразумеў, што пры двухразовым кармленьні ў мяне будуць вялікія праблемы. Чацьвёра з нас аб’явілі галадоўку. Запатрабавалі таксама асадку і паперу, каб напісаць скаргі пракурору на незаконнае пазбаўленьне волі. Я атрымаў перадачу, але не спыніў галадоўку і раздаў перададзенае тым, хто еў. Пад вечар галадаючыя напісалі заявы пра адмову ад ежы на імя начальніка спецразьмеркавальніку. У панядзелак раніцай нас павезьлі ў суд. Чалавек дзесяць засунулі ў агульную камеру аўтазака, яшчэ чатырох – у клеткі меншых памераў, а ў камеру з суцэльнымі дзвярыма адну з затрыманых дзяўчын – Маргарыту. Па дарозе заехалі ў РУУС па рэчы. Сядзець было цесна і душна. У аўтазаку я прабыў каля шасьці гадзінаў і толькі потым трапіў у суд. Канваіры забаранялі маці перадаваць мне ваду. На судзе я патлумачыў свае абавязкі назіральніка, заявіў хадайніцтва аб прадастаўленьні адваката. Адвакат параіла пагадзіцца на разгляд справы бяз сьведкаў-міліцыянтаў, каб эканоміць час, відаць, спадзеючыся, што я атрымаю трое сутак. Але судзьдзя ўсё ж вырашыла выклікаць

сьведкаў, перанесла суд на аўторак і загадала завесці мяне назад у аўтазак. Судзілі па канвеерным прынцыпе: звычайна па першай частцы артыкулу 167.1 КаАП давалі пяць сутак, а тым, хто праходзіў па другой частцы (арганізацыя або паўторнае затрыманьне за ўдзел у несанкцыянаваным мерапрыемстве на працягу году) – ад 10 да 15 сутак. Мінімальным прысудам было трое сутак. Тых, хто хадайнічаў аб адвакаце, адпраўлялі назад на Акрэсьціна.

Прыехаўшы ў разьмеркавальнік, мы здалі асабістыя рэчы. Нас з Васілём Жакавым завялі ў пустую восьмую камеру... Назаўтра раніцай нас з Васілём павезьлі ў суд на тым самым аўтазаку. З намі ехалі яшчэ двое чалавек. Па дарозе завезьлі ў нейкі двор, нас з Васілём спусьцілі ў падвал і там замкнулі ў камеры. Двух астатніх павезьлі ў суд Савецкага раёну. Праз паўгадзіны нас забраў «варанок» і павёз у суд Цэнтральнага раёну. Васіля судзілі першым. Мае канваіры спалі, разьлёгшыся ў «варанку». Праз дзьве гадзіны і мяне вывелі на суд. На судзе амапаўцы Коўзік ды Ілімовіч давалі стандартныя сьведчаньні, тыпу «Быў на праезнай частцы, бліжэй да цэнтру, у першых шэрагах калоны, выкрыкваў «Жыве Беларусь»!, «Ганьба!», і г.д. Ніхто са «сьведкаў» так дакладна і не сказаў, у што я быў апрануты пры затрыманьні, хаця я ў іх і пытаўся. Адвакат прадставіла суду даведку аб тым, што ў мяне хранічная хвароба страўніка і папрасіла ўлічыць той факт, што рэжым харчаваньня на Акрэсьціна не адпавядае маім патрэбам. Судзьдзя Паўлючук вынесла пастанову наконт мяне: вінаваты, чацьвёра сутак зьнявольеньня...»

Алена Рашэтнікава: «19.04.2002 году я прысутнічала на акцыі «Так жыць нельга!»: і знаходзілася на плошчы Якуба Коласа разам са сваім братам Сяргеем Рабкевічам. На нашых вачах пачалі зьбіваць сталага мужчыну. Брат выйшаў на дарогу і стаў казаць амапаўцу, каб той не чапаў старога. Тады брата схпілі і пацягнулі да аўтобусу. Я пабегла сьледам з пытаннямі: «За што забіраеце? Што мне рабіць? Куды тэлефанаваць?» Замест адказу мяне таксама зацягнулі ў аўтобус і павезьлі ў РУУС Савецкага раёну... Нягледзячы на тое, што дома ў мяне засталася малое дзіця, мяне пратрымалі 5 гадзінаў. Пасьля выпусьцілі з позвай у суд на 23.04.2002 году».

Сьведчаньні пацярпелых падчас затрыманьня міліцыянтамі групы індуістаў «Сьвет Кайласы» 13 ліпеня:

Тацяна Майко: «13 ліпеня я ішла ў парк з сябрамі, якія зьяўляюцца маімі адзінаверцамі. Нам перагарадзілі дарогу супрацоўнікі міліцыі. Яны запатрабавалі, каб мы прайшлі ў міліцэйскую машыну. На нашыя пытаньні, чаму мы мусім гэта рабіць, яны нічога не адказвалі. А праз некаторы час (пасля перамоваў па рацыі)

яны пачалі хапаць нас і цягнуць у машыну. Потым нас адвезьлі ва Упраўленьне міліцыі Фрунзенскага раёну, адтуль – у спецпрыёмнік-разьмеркавальнік на Акрэсьціна, дзе трымалі да суда, які адбыўся праз два дні – 15 ліпеня. Суд прызнаў мяне і маіх сяброў вінаватымі ў правядзеньні несанкцыянаванага шэсьця, сьведкамі выступалі міліцыянты, якія нас затрымлівалі. У спец-прыёмніку нас трымалі ў маленькім памяшканьні, дзе месца хапала толькі легчы ў рад. У міліцыі і спецпрыёмніку ў нас бралі адбіткі пальцаў, як у сапраўдных злачынцаў. Пасьля нават не дазволілі памыць рукі. Гэта было вельмі зьяважліва. У спецпрыёмніку мы нічога ня елі – галадалі і такім чынам выказвалі нязгоду з нашым арыштам. У спецпрыёмніку нам не дазвалялі маліцца, пагражалі пасадыць за гэта ў «адстойнік», дзе можна толькі стаяць. Ахоўнікі паводзілі сябе вельмі груба. Некаторым жанчынам патрэбны былі гігіенічныя сродкі, і давялося вельмі доўга і настойліва прасіць, каб патэлефанавалі нашым знаёмым і папрасілі перадаць. Калі нас затрымалі, дык не паведамлілі дамоў пра гэта, а ў некаторых дома засталіся малыя дзеці. З намі была жанчына на 8-м месяцы цяжарнасьці. Яе разам з усімі запіхнулі ў міліцэйскую машыну, у яе бралі адбіткі пальцаў і да ночы трымалі ў РУУС. З намі быў сьляпы чалавек, інвалід першай групы па зроку. Яго таксама зьневажалі, а потым позна ўвечары адпусьцілі разам з цяжарнай жанчынай, а ягоную жонку, якая даглядае яго, пасадылі ў спец-прыёмнік. Усё гэтае здарэньне мяне жудасна ўразіла».

Раманчык Сяргей: «13 ліпеня я разам са сваімі таварышамі ішоў да месца правядзеньня медытацыі. Па дарозе нас спынілі супрацоўнікі міліцыі і сказалі, што быццам бы мы паводзім незаконнае шэсьце. Нічога ня кажучы, яны пачалі нас заштурхоўваць у машыну. Потым павезьлі ў РУУС, дзе склалі пратаколы. Міліцыянты самі ня ведалі, што з намі рабіць, іх начальнікі з кімсьці кансультаваліся па тэлефоне. Мяне разам з астатнімі завезьлі ў спецпрыёмнік, дзе пратрымалі да суда. На судзе мяне абвінавацілі ва ўдзеле ў несанкцыянаваным шэсьці. Суд прызначыў мне штраф – дзьвесьце тысячаў беларускіх рублёў у даход дзяржавы».

Ашмарына Улада: «Сябры прапанавалі мне прыняць удзел у медытацыі, якую праводзіла група індустай «Сьвет Кайласы». Я добра ведаю гэтых людзей, мы з імі адной рэлігіі, таму я пагадзілася. Медытацыя павінна была праходзіць у парку 60-годзьдзя СССР у выходны дзень. Мэты зьявруць на сябе ўвагу ў нас не было. Палітычных мэтай мы таксама ня ставілі. А месца было вызначанае на ўскрайку гораду, дзе ў суботу людзей звычайна мала. Калі мы сабраліся разам, было вырашана прайсьці ў глыбіню парку. Мы пайшлі побач з праезнай часткай, у гэты час зьявілася міліцэйская машына, якая да нас не набліжалася, а трымала дыстанцыю. А

праз некалькі хвілінаў з'явіўся міліцэйскі мікрааўтобус. Нас акружылі супрацоўнікі міліцыі. Яны толькі перамаўляліся паміж сабой па рацыі. Затым нам абвясцілі, што мы затрыманыя дзеля высвятлення асобаў. Ніякіх іншых размоваў з намі весці не хацелі. А калі мы сталі казаць пра парушэнне правоў, нас груба заштурхалі ў аўтобус. Да некаторых былі ўжытыя асабліва жорсткія меры – хлопцам выкручвалі рукі і ўголос пагражалі ўсім фізічнай расправай. У Фрунзенскім РУУС нас пратрымалі больш за тры гадзіны, а потым пачалі дапытваць, узялі адбіткі пальцаў, зрабілі фотаздымкі – усё як у фільмах, нібыта мы нейкія жудасныя злачынцы. Пасля міліцыянты доўга вырашалі, што з намі рабіць. Некаторых адпусцілі. Астатніх адправілі ў спецпрыёмнік-размеркавальнік на Акрэсціна. Калі ў панядзелак адбыўся суд, мы ўбачылі, што гэта спланаваная і ўжо вырашаная справа. Нас прымусілі ўзяць адваката, пагражаючы, што калі мы адмовімся, то тых, каго прывезлі з Акрэсціна, адвядуць назад на 5 сутак. Міліцыянты, якія нас затрымлівалі, выступалі ў якасці сведкаў. Судзьдзі не звярталі ўвагу на тое, што ўсе сведкі-міліцыянты казалі рознае і супярэчылі самі сабе. Не зацікавіла судзьдзя і тое, што пры нашым затрыманні быў парушаны Адміністрацыйны кодэкс — пратаколы затрымання на нас складалі тыя, хто ўвогуле ў гэтым ня ўдзельнічаў. Сярод сведкаў былі таксама міліцыянты, якія не прымалі ўдзел у нашым затрыманні. Судовыя рашэнні былі аднатыпныя. Склалася ўражанне, што ў пастановах проста змянялі імя і памеры штрафу. Адзін супрацоўнік міліцыі пасля суда з ухмылкай сказаў: «А чаго ж вы хацелі ад бабы з завязанымі вачыма?» Ён меў на ўвазе Феміду – багіню Закону і Права старажытных часоў. Нам казалі, што абавязкова прыйдуць і канфіскуюць маёмасць, калі мы не заплацім штрафы. А ў нашай групе шмат студэнтаў, у некаторых малыя дзеці, такіх грошай у нас проста няма».

Кавалёва Вольга: «Нас пачалі хапаць і цягнуць да машыны. Некаторыя спрабавалі ўцячы, а некаторыя (у тым ліку і я) сядалі на зямлю і адмаўляліся ісці. Два міліцыянты закруцілі мне рукі і павялі да машыны. У нас забралі нашыя рытуальныя прадметы. У Фрунзенскім РУУС нас прыніжалі. Размаўлялі з намі ў зняважлівай форме, здзекваліся з нашай веры і неахайна абыходзіліся са святымі і рытуальнымі прадметамі. Спачатку нас хацелі адпусціць. Але пасля прыехаў нейкі чалавек у цывільным. Ён размаўляў вельмі зняважліва, абражаў нас. Гэты чалавек не прадставіўся, але менавіта ён вырашыў, што дадому пойдучь толькі тыя, хто мае дзяцей, цяжарная і сляпы, а астатнія – у спецпрыёмнік. Усе гэта цягнулася вельмі доўга. І толькі пасля доўгіх патрабаванняў дазволілі выходзіць у прыбіральню і пачалі даваць ваду. У спецпрыёмніку з намі абыходзіліся вельмі

зьняважліва – крычалі, пагражалі зьбіцьцём, абяцалі адправіць у «адстойнік». У знак пратэсту мы абвясцілі галадоўку і пілі толькі ваду».

Вяткіна Марыя: «Яны затрымалі нас быццам бы дзеля высвятленьня асобы, але калі мая асоба была высветленая, ім падалося, што гэтага мала, і мяне адправілі на Акрэсьціна, дзе трымалі каля 2 сутак. Яны не ўлічылі, што на маім утрыманьні знаходзіцца муж – інвалід першай групы па зроку. Потым быў суд, і мяне аштрафавалі на 200 тысячаў беларускіх рублёў».

Сілібін Сяргей: «Сярод нас была цяжарная жанчына на 8-м месяцы і сьляпы хлопец, іх таксама схапілі і закінулі ў машыну. Чалавек у цывільным, як сапраўдны бандыт, не прадставіўшыся, выхапіў відэакамеру ў дзяўчыны. У міліцыі нам казалі, што высветляць нашыя асобы і адпусьцяць. Але праз пяць гадзінаў нас абвінавацілі ў правядзеньні несанкцыянаванага шэсьця. Падчас допытаў мы абураліся, казалі: «Мы індуісты і хацелі медытаваць у пустым парку». 15 ліпеня адбыўся суд – хуткі і несправядлівы».

18 ліпеня ў Магілёве быў затрыманы міліцыяй і жорстка зьбіты намесьнік старшыні гарадзкой арганізацыі Свабоднага прафсаюзу Беларускага Юры Рыжкоў. Сьведкамі незаконнага затрыманьня былі кіраўнікі пярвічных суполак СПБ Сяргей Фамін і Аляксандр Каралёў, а таксама старшыня абласной арганізацыі СПБ Юры Новікаў. Пры гэтым Новікаў і Фамін таксама пацярпелі ад гвалтоўных дзеяньняў міліцыянтаў. Рыжкоў быў прымусова дастаўлены ў памяшканьне апорнага пункту аховы правапарадку, дзе і распачалося зьбіцьцё. Свае дзеянні міліцыянты абгрунтоўвалі тым, што Рыжкоў нібыта знаходзіцца ў нецвярозым стане, але выкліканая «хуткая дапамога» засьведчыла, што ён быў цвярозы. 19 ліпеня Рыжкоў быў дастаўлены ў суд Ленінскага раёну г. Магілёву. Разгледзеўшы адміністрацыйную справу, судзьдзя вынес пастанову аб накіраваньні матэрыялаў на дапрацоўку. Рыжкову, Фаміну і Новікаву пры наяўнасьці відавочных цялесных пашкоджаньняў было прапанавана прайсьці медычную эксьпертызу. У гэты ж дзень Рыжкоў і ягоная жонка без аніякіх падставаў былі пазбаўленыя працоўных месцаў на рынку Магілёўскага аблспажыўсаюзу. 21 ліпеня Рыжкоў быў паўторна затрыманы міліцыяй і дастаўлены ў пастарунак, дзе раней ён быў зьбіты, але гэтым разам яго хутка адпусьцілі. 22 ліпеня Рыжкоў і Фамін прайшлі медычную эксьпертызу. Яна прызнала наяўнасьць у іх шматлікіх цялесных пашкоджаньняў. Рыжкоў і Фамін падалі заявы аб узбуджэньні крымінальных справаў па факце зьбіцьця.

7 верасьня ў Гародні быў зьбіты Стас Пачобут – лідэр рок-гурта «Deviation». Ягоны брат — журналіст гарадзенскай газеты «Glos znad Niemna» Андрэй Пачобут,

які быў сьведкам зьбіцьця і настойваў, каб да зьбітага выклікалі медыкаў, быў арыштаваны і абвінавачаны ў «дробным хуліганстве»... Апоўначы Стас з сябрамі вяртаўся з дня народзінаў, калі да іх пад'ехалі міліцыянты, надзелі кайданкі і завезлі яго і яшчэ трох хлопцаў у дзяжурную частку Ленінскага РУУС. Па словах Стаса, зьбіваць яго пачалі ўжо ў машыне. Калі да дзяжурнай часткі падышоў Андрэй Пачобут, міліцыянты выкідалі зьбітага брата на вуліцу. Андрэй пачаў патрабаваць, каб да Стаса выклікалі «хуткую дапамогу». Медыкаў выклікалі. «Хуткая» забрала Стаса ў бальніцу. На Андрэя складзены пратакол аб "дробным хуліганстве", ён знаходзіўся да суда ў ізалятары часовага ўтрыманьня (ІЧУ) Ленінскага РУУС. Тры хлопцы, якіх затрымалі разам са Стасам, таксама ў ІЧУ. Стас дастаўлены ў аддзяленьне нейрахірургіі бальніцы «хуткай дапамогі». У яго крывападцёк на левым воку і раздрапаны твар. Стас гаворыць, што яму млося, кружыцца галава. Браты маюць намер дамагацца ўзбуджэньня крымінальнай справы супраць міліцыянтаў, якія зьбілі Стаса Пачобута.

11 верасьня Стасу Пачоботу, карэспандэнту газеты «Навінкі» і лідэру гарадзенскага гурта «Deviation», які ў ноч на 8 верасьня быў моцна зьбіты супрацоўнікамі Ленінскага РУУС г.Гародні, зробленая аперацыя на твары. Падчас аперацыі ў паламаную скулу Стасу ўкруцілі вінт, які будзе трымаць косць. Два тыдні пасля аперацыі Стас будзе насіць гіпсавую шапку. Пра гэта паведаміла доктар аддзяленьня чэрапна-тварнай хірургіі Гарадзенскай абласной бальніцы Алена Клачко. Па яе словах, аперацыя была б непатрэбная, калі б неабходная дапамога Стасу была аказаная яшчэ тыдзень таму. Па словах А.Клачко, рэшткі косці скулы не пашкодзілі зрок Стаса. Але на восем месяцаў у яго анямее левая палова твару, на якой была зробленая аперацыя. Пракуратура Ленінскага раёну г.Гародні праводзіць сьледчую праверку па скарге, пададзенай на дзеянні міліцыянтаў братам зьбітага музыкі Андрэем Пачобутам. Пракуратура мусіць прыняць рашэньне: узбуджаць крымінальную справу супраць міліцыянтаў ці не.

Зьмест

УСТУП: АБАГУЛЬНЕНЬНІ І ВЫСНОВЫ	2
КРЫМІНАЛЬНЫ ПЕРАСЬЛЕД ПА АРТЫКУЛАХ 367 І 368 КРЫМІНАЛЬНАГА КОДЭКСУ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ (ПАКЛЁП НА ПРЭЗІДЭНТА І ЗЬНЯВАГА ГОНАРУ І ГОДНАСЬЦІ ПРЭЗІДЭНТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ)	23
ПАЛІТЫЧНА МАТЫВАВАНЫЯ КРЫМІНАЛЬНЫЯ СПРАВЫ.....	37
ПРАБЛЕМА ЗЬНІКНЕНЬНЯ ГРАМАДЗКІХ І ПАЛІТЫЧНЫХ ДЗЕЯЧОЎ У БЕЛАРУСІ. АДСТОЙВАНЬНЕ ПРАВА ГРАМАДЗТВА НА ПРАЎДЗІВУЮ ІНФАРМАЦЫЮ ПРА ЗЬНІКЛЫХ	44
СЬМЯРОТНАЕ ПАКАРАНЬНЕ — ПАРУШЭНЬНЕ ПРАВА НА ЖЫЦЬЦЁ	56
ПЕРАСЬЛЕД АРГАНІЗАТАРАЎ І ЎДЗЕЛЬНІКАЎ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ.....	58
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ СЛОВА І АТРЫМАНЬНЕ ПРАЎДЗІВАЙ ІНФАРМАЦЫІ, ПЕРАСЬЛЕД НЕЗАЛЕЖНАЙ ПРЭСЫ І ЖУРНАЛІСТАЎ.....	76
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВА ГРАМАДЗЯНАЎ НА СВАБОДУ ВЕРАВЫЗНАНЬНЯ	100
ДЫСКРЫМІНАЦЫЯ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ БЕЛАРУСІ ПА ПРЫКМЕТАХ МОВЫ І НАЦЫЯНАЛЬНАЙ ПРЫНАЛЕЖНАСЬЦІ.....	111
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА МІРНЫЯ СХОДЫ І АСАЦЫЯЦЫІ	116
ПЕРАСЬЛЕД АЛЬБО ЗАБАРОНА ДЗЕЙНАСЬЦІ ПАЛІТЫЧНЫХ ПАРТЫЯЎ, РУХАЎ, ГРАМАДЗКІХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ.....	118
ПЕРАСЬЛЕД ПРАВААБАРОНЦАЎ І ПРАВААБАРОНЧЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ	126
ПЕРАСЬЛЕД АПАЗІЦЫЙНА НАСТРОЕНАЕ МОЛАДЗІ І МОЛАДЗЕВЫХ АРГАНІЗАЦЫЯЎ	130
ПРАБЛЕМА ЗАХАВАНЬНЯ МЕСЦА МАСАВЫХ РАССТРЭЛАЎ АХВЯРАЎ СТАЛІНСКІХ РЭПРЭСІЯЎ ВА ЎРОЧЫШЧЫ КУРАПАТАТЫ	139
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ, РОДНЫЯ ЯКІХ ЗАГІНУЛІ ПАДЧАС ТРАГЕДЫІ НА СТАНЦЫІ МЕТРО "НЯМІГА"	142
ПЕРАСЬЛЕД ПРАФСАЮЗАЎ, РАБОЧАГА РУХУ І ПРАДПРЫМАЛЬНІКАЎ.....	144
ПАРУШЭНЬНІ ПРАВОЎ ГРАМАДЗЯНАЎ НА ПРАЦУ І САЦЫЯЛЬНУЮ АБАРОНЕНАСЬЦЬ	149
АКТЫВІЗАЦЫЯ ЦІСКУ БЕЛАРУСКІХ СЬПЕЦСЛУЖБАЎ НА ПАЛІТЫЧНА І ГРАМАДЗКА АКТЫЎНЫХ ГРАМАДЗЯНАЎ І ІНШАДУМЦАЎ.....	155

ФАКТЫ ЖОРСКАГА АЛЬБО НЕГУМАНАГА АБЫХОДЖАНЬНЯ З УДЗЕЛЬНІКАМІ МАСАВЫХ АКЦЫЯЎ ПРАТЭСТУ, ЗАТРЫМАНЫМІ І ЗЬНЯВОЛЕННЫМІ	161
ЗЬМЕСТ.....	171